

مرکز تحقیقات ایرانیکا

اصفهان

گامی

عمر الکرما
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

بزرگ امام حکیم
در باره

سلمان رشدی

مؤلف:
علی اصغر رضوانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بررسی حکم امام خمینی درباره سلمان رشدی

نویسنده:

علی اصغر رضوانی

ناشر چاپی:

مسجد مقدس جمکران

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۵	بررسی حکم امام خمینی رحمه الله درباره سلمان رشدی
۱۵	مشخصات کتاب
۱۶	اشاره
۲۰	فهرست مطالب
۲۴	پیشگفتار
۲۶	اختلافات اهل کتاب، هنگام ظهور اسلام
۲۸	مقابله اهل کتاب با اسلام
۲۸	اشاره
۲۹	اشاره
۲۹	دور اول از مقابله: عصر حیات پیامبر صلی الله علیه وآله
۲۹	توضیح
۳۰	نحوه مقابله عموم اهل کتاب با اسلام و مسلمین
۳۰	اشاره
۳۰	۱ - اصرار بر پیروی پیامبر صلی الله علیه وآله از اهل کتاب
۳۱	۲ - پیروی کورکورانه از نیاکان
۳۱	۳ - عدم گواهی به حق
۳۱	۴ - لجاجت و عناد
۳۲	۵ - کتمان حقایق
۳۳	۶ - محزون ساختن پیامبر صلی الله علیه وآله
۳۴	۷ - توطئه بر ضد اسلام
۳۴	۸ - تحریف و دست درازی بر کتاب آسمانی
۳۵	نحوه مقابله یهود با اسلام و مسلمین
۳۵	اشاره

- ۳۵ - ۱ - پیمان با مشرکان بر ضد اسلام و مسلمین
- ۳۶ - ۲ - ادامه توطئه
- ۳۸ - ۳ - طرح مسموم نمودن پیامبر صلی الله علیه وآله
- ۴۰ - نحوه مقابله مسیحیان با اسلام و مسلمین
- ۴۰ - توضیح
- ۴۰ - ۱ - مخفی کردن حقایق
- ۴۱ - ۲ - حاضر شدن به مباحله
- ۴۲ - ۳ - تحریک به شورش و ارتداد
- ۴۳ - دور دوم از مقابله: فتح شام، جنگ های صلیبی
- ۴۳ - اشاره
- ۴۳ - ۱ - حمله بر بلاد اسلامی
- ۴۴ - ۲ - نفوذ در دستگاه خلافت
- ۵۳ - ۳ - نفوذ در دستگاه بنی امیه
- ۵۴ - ۴ - بازگرداندن سلطه بر بلاد اسلامی
- ۵۶ - ۵ - به راه انداختن جنگ های صلیبی
- ۶۰ - دور سوم از مقابله: پس از جنگ های صلیبی
- ۶۶ - تغییر رویکرد در غرب در مورد شخصیت پیامبر صلی الله علیه وآله
- ۶۶ - اشاره
- ۶۷ - اشاره
- ۶۷ - ۱ - توماس کارلایل «carlyle»
- ۷۱ - ۲ - ار. اف. بودلی «R. F. Boodli»
- ۷۱ - اشاره
- ۷۲ - پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه بودلی
- ۷۴ - ۳ - ام. ساواری «M. Savary»
- ۷۴ - اشاره
- ۷۵ - پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «ساواری»

- ۴ - جان دیون پورت «John Diven port» ۷۷
- اشاره ۷۷
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «جان دیون پورت» ۷۷
- ۵ - جان بروا «John Brova» ۷۹
- اشاره ۷۹
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگان «جان بروا» ۸۰
- ۶ - گوستاو لوبون «Gustav Lebon» ۸۱
- اشاره ۸۱
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «گوستاو لوبون» ۸۲
- ۷ - واشنگتن ایروینگ «Washington Irving» ۸۳
- اشاره ۸۳
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «ایروینگ» ۸۴
- ۸ - امیل درمینگهام «Emile Dormengham» ۸۵
- اشاره ۸۵
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «درمینگهام» ۸۵
- ۹ - ولتر «Wolter» ۸۶
- اشاره ۸۶
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «ولتر» ۸۷
- ۱۰ - لورا واکسیا واکلیری «laura waccia vagliry» ۸۹
- اشاره ۸۹
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «واکلیری» ۸۹
- ۱۱ - فیونیس اتین دینتا «Funis Etin Dineta» ۹۰
- اشاره ۹۰
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «دینتته» ۹۱
- ۱۲ - فرد گیوم «Fred Gium» ۹۲
- اشاره ۹۲

- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «فرد گیوم» ۹۲
- ۱۳ - ی. هیل «Y. Hill» ۹۳
- اشاره ۹۳
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «هیل» ۹۳
- ۱۴ - هاندریک. وان. لون «Handric Van Lon» ۹۴
- اشاره ۹۴
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «هاندریک» ۹۵
- ۱۵ - ال. آ. سیدیو «L. A. Sidua» ۹۵
- اشاره ۹۵
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «سیدیو» ۹۶
- ۱۶ - جولوس ولهاوزن «Julius Welhausein» ۹۷
- اشاره ۹۷
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «ولهاوزن» ۹۸
- ۱۷ - ل. ژ. شینی «L. J. Cheney» ۹۸
- اشاره ۹۸
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «ل. ژ. شینی» ۹۸
- ۱۸ - جواهر لعل نهرو «Nehru» ۹۹
- اشاره ۹۹
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «نهرو» ۹۹
- ۱۹ - برناردین کایلتی «Bernardine» ۱۰۰
- اشاره ۱۰۰
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «برناردین» ۱۰۱
- ۲۰ - لوئیس پاولتن «Lewis Puvlton» ۱۰۱
- اشاره ۱۰۱
- پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «پاول ناد» ۱۰۱
- ۲۱ - جان باژت گلوب «John Baslt Gelup M. S» ۱۰۲

- ۱۰۲ ..... اشاره
- ۱۰۲ ..... پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «گلوپ»
- ۱۰۴ ..... ۲۲ - ویل دورانت «Will Durant»
- ۱۰۴ ..... اشاره
- ۱۰۵ ..... پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «ویل دورانت»
- ۱۰۷ ..... ۲۳ - دیسون «Dusun»
- ۱۰۷ ..... اشاره
- ۱۰۷ ..... پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «دیسون»
- ۱۰۹ ..... ۲۴ - ادوار لین «Edwar Lin»
- ۱۰۹ ..... اشاره
- ۱۰۹ ..... پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «ادوار لین»
- ۱۰۹ ..... ۲۵ - آرلونوف «Arlonof»
- ۱۰۹ ..... اشاره
- ۱۱۰ ..... پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «آرلونوف»
- ۱۱۱ ..... ۲۶ - مونتگمری وات «Montgomery Watt»
- ۱۱۱ ..... پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «وات»
- ۱۱۳ ..... ادامه تعصب توسط برخی مستشرقان
- ۱۱۶ ..... سلمان رشدی، ملعبه دست مسیحیان صلیبی
- ۱۱۸ ..... خلاصه ای از کتاب «آیات شیطانی»
- ۱۲۰ ..... نقل کلماتی از کتاب «آیات شیطانی»
- ۱۲۲ ..... سلمان رشدی و بازگشت به قرون وسطی
- ۱۲۳ ..... حمایت های گسترده از کتاب آیات شیطانی
- ۱۲۵ ..... بررسی و تحلیل عملکرد سلمان رشدی
- ۱۲۵ ..... مفهوم اهانت
- ۱۲۵ ..... مفهوم «سب»
- ۱۲۶ ..... مفهوم «مقدسات»

- ۱۲۶ - ..... اشاره
- ۱۲۷ - ..... صیانت از مقدسات دینی
- ۱۲۸ - ..... صیانت از شخصیت ها
- ۱۳۰ - ..... دوگانگی در غرب
- ۱۳۷ - ..... کتاب «آیات شیطانی» از نگاه روزنامه نگاران
- ۱۳۸ - ..... انتقاد روشنفکران غرب
- ۱۳۹ - ..... عکس العمل مسلمانان
- ۱۴۴ - ..... عملکرد ضعیف حوزه های علمی اهل سنت
- ۱۵۰ - ..... کلام احمد ابوکد
- ۱۵۵ - ..... وظیفه مسلمین
- ۱۵۶ - ..... حکم دشنام دهنده به پیامبر صلی الله علیه وآله از منظر عقل
- ۱۵۸ - ..... حدود آزادی
- ۱۵۸ - ..... حدود آزادی از دیدگاه اسلام
- ۱۵۸ - ..... حدود آزادی از دیدگاه اسلام
- ۱۵۸ - ..... ۱ - عدالت
- ۱۵۹ - ..... ۲ - ربوبیت و مالکیت تکوینی
- ۱۶۰ - ..... ۳ - قانون
- ۱۶۰ - ..... محدودیت آزادی قلم و بیان
- ۱۶۱ - ..... فلسفه آزادی
- ۱۶۴ - ..... آثار دشنام دهنده پیامبر از نظر قرآن
- ۱۶۴ - ..... اشاره
- ۱۶۴ - ..... ۱ - مشمول لعنت خدا
- ۱۶۴ - ..... ۲ - عذاب دردناک
- ۱۶۴ - ..... ۳ - دستگیری و قتل
- ۱۶۴ - ..... ۴ - ذلت و خواری
- ۱۶۵ - ..... ۵ - مورد مذمت خداوند متعال قرار گرفتن

- ۶ - بی دین و ایمان بودن ۱۶۵
- ۷ - حبط اعمال ۱۶۶
- ۸ - امر به بر حذر شدن از فتنه ۱۶۷
- ۹ - کشتن یا به دار آویختن یا قطع اعضا یا تبعید ۱۶۷
- حمایت کیفری از مقدسات در ادیان دیگر ۱۶۸
- توضیح ۱۶۸
- ۱ - آیین زردشت ۱۶۸
- ۲ - عهد قدیم ۱۶۹
- ۳ - عهد جدید ۱۷۰
- حکم دشنام دهنده پیامبر صلی الله علیه وآله از دیدگاه اهل بیت علیهم السلام ۱۷۱
- حکم سبّ النبی صلی الله علیه وآله در احادیث اهل سنت ۱۷۳
- استهزای پیامبر صلی الله علیه وآله و قرآن از دیدگاه قرآن ۱۷۴
- اشاره ۱۷۴
- ۱ - نهی از ارتباط با مسخره کنندگان دین ۱۷۴
- ۲ - افسوس خداوند از مسخره کنندگان ۱۷۵
- ۳ - عاقبت به شزی استهزاء کننده ۱۷۶
- ۴ - جزای جهنم برای استهزاء کننده ۱۷۶
- ۵ - مقابله به مثل از جانب خداوند ۱۷۷
- ۶ - صفت مجرمین ۱۷۸
- ۷ - صفت منافقین ۱۷۸
- ۸ - ظالم ترین افراد ۱۷۹
- ۹ - نهی الهی ۱۷۹
- ۱۰ - مردم بی خرد ۱۸۰
- ۱۱ - حسرت کشیدن ۱۸۰
- ۱۲ - تهدید به افشای اهداف شوم آنان ۱۸۰
- استهزای پیامبر صلی الله علیه وآله و قرآن از دیدگاه روایات ۱۸۱

۱۸۲	فتاوی علمای شیعه به قتل سب کننده پیامبر صلی الله علیه و آله
۱۸۵	فتاوی امام خمینی رحمه الله درباره سلمان رشدی
۱۸۵	انتقاد از عملکرد دولت های اسلامی
۱۸۷	خصوصیات فتاوی امام خمینی رحمه الله
۱۸۷	اشاره
۱۸۷	۱ - جدیت در اعلام حکم
۱۸۸	۲ - پیگیری فتوا
۱۸۹	۳ - تأکید بر جانب اجرایی و عملی
۱۹۰	تأیید حکم ارتداد و قتل
۱۹۲	مفهوم ارتداد
۱۹۲	اقسام مرتد
۱۹۳	سه تعریف از مرتد فطری
۱۹۳	اشاره
۱۹۳	۱ - اسلام یکی از والدین هنگام انعقاد نطفه
۱۹۴	۲ - اسلام یکی از والدین هنگام تولد
۱۹۴	۳ - درک اسلام در دوران بلوغ
۱۹۶	احکام ارتداد
۱۹۶	توضیح
۱۹۶	۱ - قتل
۱۹۶	۲ - انفساخ عقد نکاح
۱۹۶	۳ - تقسیم اموال
۱۹۶	دیدگاه ها در مورد حکم مرتد
۱۹۶	اشاره
۱۹۷	۱ - قتل مطلق مرتد (با توبه یا بدون توبه)
۱۹۷	۲ - تفصیل بین مرتد تائب و غیرتائب
۱۹۸	۳ - تفصیل بین مرتد عالم و جاهل به ضروری دین

- ۴ - تفصیل بین ارتداد علنی و غیرعلنی ۱۹۹
- ۵ - تفصیل بین ارتداد عنادی و اعتقادی ۱۹۹
- ۶ - تفصیل بین مرتد محارب و غیرمحارب ۲۰۰
- ۷ - تقييد ارتداد به استخفاف دين ۲۰۱
- شروط مرتد ۲۰۱
- فلسفه حکم اعدام برای مرتد ۲۰۲
- اشاره ۲۰۲
- ۱ - تهديد نظم عمومی ۲۰۲
- ۲ - مقابله با افراد سلب کننده آزادی انتخاب ۲۰۳
- ۳ - التزام به قوانین اجرایی ۲۰۴
- ۴ - مفهوم واقعی آزادی در اسلام ۲۰۴
- ۵ - توجیه آیه «عدم اکراه در دين» ۲۰۵
- آزادی اظهار عقیده ۲۰۷
- ۶ - تسليم در برابر احكام الهی ۲۰۸
- ارتداد از دیدگاه سایر ادیان ۲۰۹
- حدود آزادی از دیدگاه غرب ۲۱۱
- اهداف شوم استکبار از دیدگاه غربیان ۲۱۲
- ارتباط بین دشنام پیامبر صلی الله علیه وآله و ارتداد ۲۱۳
- فتوای علمای اهل سنت به قتل دشنام دهنده پیامبر صلی الله علیه وآله ۲۱۴
- عدم فسخ حکم مرتد فطری به توبه ۲۱۷
- اسلام و دعوت به همزیستی مسالمت آمیز ۲۲۱
- اسلام و عدم مداخله در امور دیگر کشورها ۲۲۲
- اسلام و وفای به تعهدات ۲۲۳
- پاسخ به شبهات ۲۲۴
- اشاره ۲۲۴
- اشاره ۲۲۵

- ۱ - شبهه دخالت در امور دیگر کشورها ۲۲۵
- ۲ - تخیلی بودن کتاب آیات شیطانی ۲۲۹
- ۳ - آزادی عقیده و بیان ۲۳۱
- ۴ - مناقشه در سند روایات ۲۳۳
- ۵ - ادعای تعارض بین آیات و روایات ۲۳۴
- ۶ - ادعای سکوت آیات از حکم اعدام ۲۳۵
- ۷ - اشکال بر اجرای حدود الهی در عصر غیبت ۲۳۶
- ۸ - تبدل حکم به تبدل موضوع ۲۳۷
- ۹ - طرح توبه سلمان رشدی ۲۳۸
- ۱۰ - افسانه غرائیق ۲۳۹
- درباره مرکز ۲۴۵

بررسی حکم امام خمینی رحمه الله درباره سلمان رشدی

مشخصات کتاب

سرشناسه: رضوانی علی اصغر، ۱۳۴۱

عنوان و نام پدیدآور: بررسی حکم امام خمینی قدس سره درباره سلمان رشدی/تالیف علی اصغر رضوانی.

مشخصات نشر: قم: مسجد مقدس جمکران ۱۳۸۸.

مشخصات ظاهری: ۲۲۹ ص.

شابک: ۲۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۳-۱۹۲-۶

وضعیت فهرست نویسی: برون سپاری.

یادداشت: پشت جلد به انگلیسی: research about imam Khomenie's order regarding Salman: .Rushdi

یادداشت: عنوان دیگر: بررسی حکم امام خمینی رحمه الله درباره سلمان رشدی.

یادداشت: عنوان روی جلد: بررسی حکم امام خمینی رحمه الله علیه درباره سلمان رشدی.

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

عنوان روی جلد: بررسی حکم امام خمینی رحمه الله علیه درباره سلمان رشدی.

عنوان دیگر: بررسی حکم امام خمینی رحمه الله درباره سلمان رشدی.

موضوع: خمینی، روح الله رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸ -- نظریه درباره سلمان رشدی

موضوع: خمینی، روح الله رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸ -- فتواها

موضوع: رشدی سلمان ۱۹۴۷- م. آیات شیطانی -- نقد و تفسیر

موضوع: اسلام -- دفاعیه ها و ردیه ها

شناسه افزوده: مسجد جمکران (قم)

رده بندی کنگره: BP۲۲۸/۴/ع۶ب ۴ ۱۳۸۸

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۷۹

شماره کتابشناسی ملی : ۱۸۶۶۵۹۷

ص: ۱

اشاره

بررسی حکم امام خمینی قدس سره درباره سلمان رشدی

تألیف: علی اصغر رضوانی

ص: ۳

فهرست مطالب

تصویر

□

ص: ۵

تصوير

□

ص: ٦

تصوير

□

ص: ٧

تصوير

□

ص: ٨

مدّتی است که کتابی به نام «آیات شیطانی» در سطح جهان چاپ شده که در آن به مقدّسات دین اسلام و پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله و قرآن کریم و صحابه و... توهین شده و با ادبیات جدید و دشنام و ناسزا و تمسخر به مقابله و مبارزه با مسلمانان برآمده است. از آنجا که مؤلّف آن در پناه انگلیس بوده و برای اولین بار این کتاب در آن کشور و به پشتیبانی دولت آن چاپ شده و بعد از چاپ این کتاب، نویسنده آن از جانب غربی های مسیحی مورد تشویق همه جانبه قرار گرفته است، لذا به نظر می رسد که تألیف این کتاب یک توطئه همه جانبه و حساب شده ای بر ضد اسلام و مسلمین باشد، بدین جهت جا دارد به ابعاد مختلف آن پرداخته تا پی به حقیقت ماجرا ببریم.

علی اصغر رضوانی

اختلافات اهل کتاب، هنگام ظهور اسلام

هنگام ظهور اسلام در مکه و سپس در مدینه، اهل کتاب حضور محسوسی در شبه جزیره عربستان داشتند؛ زیرا یهودیان در منطقه یثرب و حوالی آن مستقر بوده و مسیحیان عمدتاً در منطقه نجران در جنوب بسر می بردند.

یهود جزیره العرب که از برادران دینی خود در دنیا پراکنده بودند، بر زمین زراعی و سرسبز شمال حجاز که پر از باغات نخلستان بود سیطره داشتند، و لذا محصولات بسیاری از آنان عایدشان می شد و از این راه هیمنه و سلطه ای بر تجارت های محلی و برخی از شغل ها و حرفه های مربوط به کارشان پیدا کرده بودند. آنان از جهت دینی و قومی نیز خود را برتر از دیگران می دانستند و خود را به عنوان قوم برگزیده از جانب خداوند معرفی می کرده و از اینکه انبیا از قومشان بوده بر دیگران مباهات می کردند، و با تفسیر نادرستی که از تورات داشتند به مردم وعده می دادند که از بین آن ها پیامبری ظهور خواهد کرد که باعث سرافرازی و پیروزی یهود بر تمام مردم دنیا خواهد شد. بشارتی که با کمی دقت و تأمل در آن قابل انطباق بر پیامبر اسلام حضرت محمد صلی الله علیه و آله است.

قبل از ظهور اسلام، یهودیان و مسیحیان شبه جزیره العرب رابطه حسنه

و خوبی با یکدیگر نداشتند، و لذا بین این دو دسته جنگ ها و خونریزی های بسیاری اتفاق می افتاد که از شمال تا جنوب را شامل می شد.

در جنوب بعد از اینکه مسیحیان نجران دعوت پادشاه ذونواس حمیری را برای پذیرش یهودیت پذیرفتند، برای آن ها چاله هایی معروف کند و مسیحیان را در آن ها زنده سوزانید، مسأله ای که باعث شد تا نجاشی به یمن هجوم آورده و از ذونواس انتقام بگیرد.

در جانب شمال نیز ابوجبیله غسانی مسیحی با لشکری انبوه به یثرب هجوم آورد تا انتقام خون خویشاوندان خود از اوس و خزرج را از یهودیان آن دیار بگیرد کسانی که اوس و خزرج را مورد تعدی و تجاوز قرار داده بودند. و با این پشتیبانی و تأیید بود که قبیله اوس و خزرج توانستند سیادت خود را بر یثرب گسترش داده و تثبیت نمایند.^(۱)

ص: ۱۲

۱- ۱. محمد بن محمود النجار، الدرر الثمنیه فی تاریخ المدینه، ص ۲۲۷.

اهل کتاب، اعم از یهود و نصاری قبل از اسلام در عین اینکه با هم در مسایل بسیاری اختلاف داشته اند ولی هنگامی که اسلام ظهور کرد با یکدیگر توافق کرده و با هدف مبارزه با آن یک صدا شده و اختلافات خود را کنار گذاشتند و توطئه هماهنگی را بر ضد اسلام شروع نمودند. این توطئه در چند مرحله به وقوع پیوست:

دور اول از مقابله: عصر حیات پیامبر صلی الله علیه وآله

توضیح

اهل کتاب اعم از یهود و نصارا در چند دوره با اسلام مقابله داشته و رودررو شده اند، که شروع آن همراه با ظهور اسلام هنگام هجرت پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به مدینه بوده و تا بعد از وفات حضرت صلی الله علیه وآله با جنگ های قبیله ای که معروف به جنگ های رده و مرتدان بوده ادامه پیدا کرده است. جنگ هایی که یهود و نصارا در آن نقش اساسی داشته اند.

خصومت و دشمنی مسیحیان آن زمان به جهت آن چه که قرآن به آن اشاره کرده از دشمنی یهودیان کمتر بود.

خداوند متعال در این باره می فرماید: «لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى ذَلِكَ بَأَنَّ مِنْهُمْ قِسِيَسِينَ وَرُهْبَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يَشْكُرُونَ * وَإِذَا سَمِعُوا أُنزِلَ إِلَيْهِ الرُّسُولَ تَرَى أَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا

مِنَ الْحَقِّ - يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ»؛^(۱) «بطور مسلم، دشمن ترین مردم نسبت به مؤمنان را، یهود و مشرکان خواهی یافت؛ و نزدیک ترین دوستان به مؤمنان را کسانی می یابی که می گویند: "ما نصاری هستیم"؛ این بخاطر آن است که در میان آن ها، افرادی عالم و تارک دنیا هستند؛ و آن ها [در برابر حق تکبر نمی ورزند. و هر زمان آیتی را که بر پیامبر [اسلام نازل شده بشنوند، چشم های آن ها را می بینی که [از شوق،] اشک می ریزد، بخاطر حقیقتی که دریافته اند؛ آن ها می گویند: "پروردگارا! ایمان آوردیم؛ پس ما را با گواهان [و شاهدان حق، در زمره یاران محمد] بنویس.»

یهود در آن عصر و زمان از حیث دینی خود را چنان وانمود می کردند که خود مرجع دینی و فکری و اعتقادی مردم اند، ولی در عین حال پیروان هر دو دین و آیین بر حقانیت آیین خود اصرار داشته و غالب آن ها هرگز حاضر به پذیرش دین جدید نبودند.

نحوه مقابله عموم اهل کتاب با اسلام و مسلمین

اشاره

مطابق آیات قرآن کریم، اهل کتاب به طور عموم با انحای گوناگون به مقابله با اسلام برآمدند؛

۱ - اصرار بر پیروی پیامبر صلی الله علیه و آله از اهل کتاب

قرآن کریم در این باره می فرماید: «وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ»؛^(۲) «هرگز یهود و نصاری از تو راضی

ص: ۱۵

۱-۲. سوره مائده، آیات ۸۲ و ۸۳.

۲-۳. سوره بقره، آیه ۱۲۰.

نخواهند شد، [تا به طور کامل، تسلیم خواسته های آن ها شوی، و] از آیین [تحریف یافته آنان، پیروی کنی].»

۲ - پیروی کورکورانه از نیاکان

و نیز می فرماید: «وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَحَدَّثَنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْلُو كَانِ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ»؛ (۱) «و هنگامی که به آنان گفته شود: "از آنچه خدا نازل کرده پیروی کنید!"، می گویند: "نه، بلکه ما از چیزی پیروی می کنیم که پدران خود را بر آن یافتیم!" آیا حتی اگر شیطان آنان را دعوت به عذاب آتش فروزان کند [باز هم تبعیت می کنند]؟!».

۳ - عدم گواهی به حق

آنان با وجود آنکه به حقانیت اسلام پی برده بودند، ولی گواهی به آن نمی دادند و لذا قرآن در این باره می فرماید: «لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا»؛ (۲) «ولی خداوند گواهی می دهد به آنچه بر تو نازل کرده؛ که از روی علمش نازل کرده است، و فرشتگان [نیز] گواهی می دهند؛ هر چند گواهی خدا کافی است.»

۴ - لجاجت و عناد

و نیز می فرماید: «وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ»؛ (۳) «و هنگامی که از

ص: ۱۶

۱-۴. سوره لقمان، آیه ۲۱.

۲-۵. سوره نساء، آیه ۱۶۶.

۳-۶. سوره بقره، آیه ۸۹.

طرف خداوند، کتابی برای آن‌ها آمد که موافق نشانه‌هایی بود که با خود داشتند، و پیش از این، به خود نوید پیروزی بر کافران می‌دادند [که با کمک آن، بر دشمنان پیروز گردند]. با این همه، هنگامی که این کتاب، و پیامبری را که از قبل شناخته بودند نزد آن‌ها آمد، به او کافر شدند؛ لعنت خدا بر کافران باد.»

و می‌فرماید: «الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِّنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ»؛ (۱) «کسانی که کتاب آسمانی به آنان داده ایم، او [= پیامبر] را همچون فرزندان خود می‌شناسند؛ [ولی] جمعی از آنان، حق را آگاهانه کتمان می‌کنند.»

۵ - کتمان حقایق

و درباره آنان می‌فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يَكْلَهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يَزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ»؛ (۲) «کسانی که کتمان می‌کنند آنچه را خدا از کتاب نازل کرده، و آن را به بهای کمی می‌فروشند، آن‌ها جز آتش چیزی نمی‌خورند؛ [و هدایا و اموالی که از این رهگذر به دست می‌آورند، در حقیقت آتش سوزانی است.] و خداوند، روز قیامت، با آن‌ها سخن نمی‌گوید؛ و آنان را پاکیزه نمی‌کند؛ و برای آن‌ها عذاب دردناکی است.»

قرآن نیز به ادامه سرکشی آنان در نپذیرفتن حق و اسلام اشاره کرده

ص: ۱۷

۱-۷. سوره بقره، آیه ۱۴۶.

۲-۸. سوره بقره، آیه ۱۷۴.

و می فرماید: «يا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ»؛ (۱) «ای اهل کتاب! پیامبر ما، که بسیاری از حقایق کتاب آسمانی را که شما کتمان می کردید روشن می سازد، به سوی شما آمد؛ و از بسیاری از آن، [که فعلاً افشای آن مصلحت نیست،] صرف نظر می نماید. [آری،] از طرف خدا، نور و کتاب آشکاری به سوی شما آمد.»

۶ - محزون ساختن پیامبر صلی الله علیه و آله

آنان کارهایی را در ضدیت با اسلام و مسلمین انجام می دادند که پیامبر صلی الله علیه و آله را محزون می ساخت و لذا قرآن کریم در این باره می فرماید: «يا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يَسْرِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِن قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يَحْرِفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا...»؛ (۲) «ای فرستاده [خدا]! آن ها که در مسیر کفر شتاب می کنند و با زبان می گویند: "ایمان آوردیم" و قلب آن ها ایمان نیاورده، تو را اندوهگین نسازند! و [همچنین] گروهی از یهودیان که خوب به سخنان تو گوش می دهند، تا دستاویزی برای تکذیب تو بیابند؛ آن ها جاسوسان گروه دیگری هستند که خودشان نزد تو نیامده اند؛ آن ها سخنان را از مفهوم اصلیش تحریف می کنند، و [به یکدیگر] می گویند: اگر این [که ما می خواهیم به شما داده شد] و محمد بر طبق خواسته شما داوری کرد، [بپذیرید، و گرنه [از او] دوری کنید.»

ص: ۱۸

۱- ۹. سوره مائده، آیه ۱۵.

۲- ۱۰. سوره مائده، آیه ۴۱.

برخی از اهل کتاب پا را از این فراتر نهاده و در صدد توطئه ای جدید بر ضد اسلام برآمده اند به این نحو که اول صبح اسلام می آوردند و آخر آن روز به کفر بازمی گشتند تا از این راه ایمان مسلمانان را تضعیف نمایند.

قرآن کریم در این باره می فرماید: «وَقَالَتْ طَّائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنُوا بِالَّذِي أُنزِلَ عَلَيَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَجَهَ النَّهَارِ وَكَفَرُوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ»؛ (۱) «و جمعی از اهل کتاب [از یهود] گفتند: [بروید در ظاهر] به آنچه بر مؤمنان نازل شده، در آغاز روز ایمان بیاورید؛ و در پایان روز، کافر شوید [و باز گردید]! شاید آن ها [از آیین خود] باز گردند! [زیرا شما را، اهل کتاب و آگاه از بشارات آسمانی پیشین می دانند؛ و این توطئه کافی است که آن ها را متزلزل سازد].»

۸ - تحریف و دست درازی بر کتاب آسمانی

آنان در این راستا نیز کتاب خود را تحریف نمودند آنجا که خداوند متعال می فرماید: «وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلُونُ أَلْسِنَتَهُم بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ»؛ (۲) «در میان آن ها [= یهود] کسانی هستند که به هنگام تلاوت کتاب [خدا]، زبان خود را چنان می گردانند که گمان کنید [آنچه را می خوانند] از کتاب [خدا] است؛ در حالی که از کتاب [خدا] نیست! [و با صراحت می گویند: "آن از طرف خداست!" با اینکه از طرف خدا نیست، و به خدا دروغ می بندند در حالی که می دانند.»

ص: ۱۹

۱- ۱۱. سوره آل عمران، آیه ۷۲.

۲- ۱۲. سوره آل عمران، آیه ۷۸.

اشاره

این موارد از مقابله اهل کتاب اعم از یهود و نصارا بر ضد اسلام بود که به آن اشاره شد. ولی قرآن به مواردی از توطئه های اهل کتاب به طور خصوص یعنی به هر یک از یهود و نصارا نیز پرداخته است. اینک به برخی از توطئه های یهود در آن عصر و زمان بر ضد اسلام و مسلمین می پردازیم.

۱ - پیمان با مشرکان بر ضد اسلام و مسلمین

یهود آن زمان بر تهاجم فکری و عقیدتی بر ضد اسلام اکتفا نکرده بلکه دست به اقدام عملی علیه اسلام و مسلمانان می زدند. آنان بعد از هجرت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله به مدینه با وجود آنکه با حضرت مصالحه کرده بودند که زندگی مسالمت آمیز با یکدیگر داشته باشند ولی به جهت عدوات و خصومتی که با او داشتند با کفار قریش و دیگر کافران و مشرکان بر ضد اسلام و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و مسلمانان هم پیمان شدند. بعد از واقعه جنگ بدر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به سراغ قبیله بنی قینقاع از یهودیان مدینه آمد و به جهت توافقی که با قریش بر ضد اسلام و مسلمانان کرده بودند از آنان خواست که دست از این گونه مخالفت ها و عنادها بردارند ولی آنان سرباز زده و راه استکبار و سرکشی را پیش گرفتند.

آنان خصومت و دشمنی را به حدی رساندند که روزی یکی از زنان مسلمانان در بازار بنی قینقاع نزد زرگری نشسته بود که یهود آن منطقه او را مورد آزار و اذیت قرار دادند و آن زرگر آمد و یک طرف لباس آن زن را بر پشت او انداخت، و چون آن زن خواست برخیزد بدن او از پشت پیدا شد و لذا یهودیان همگی خندیدند. یکی از مسلمانان که شاهد قضیه بود بر

زرگر حمله کرده و او را به قتل رسانید، و یهودیان حاضر در آن مکان همگی بر آن فرد مسلمان حمله کرده و او را کشتند.

این خبر سریعاً بین مسلمانان پخش شد و همگی از این واقعه خشمگین شدند. در اینجا بود که رسول خدا صلی الله علیه و آله تصمیم گرفت تا این قبیله را محاصره کند و لذا حضرت پانزده روز آنان را محاصره نمود تا آنان مجبور شدند تسلیم حکم او گردند. عبدالله بن ابی بن سلول که از منافقین بود واسطه شد و پیامبر صلی الله علیه و آله آنان را به او بخشید، آنگاه دستور داد تا همه آنان را از آن منطقه دور کنند. (۱)

۲ - ادامه توطئه

سال چهارم هجرت قضیه ای دیگر اتفاق افتاد که باعث شد تا پیامبر صلی الله علیه و آله با یهود بنی نضیر نیز مقابله نماید. و قضیه از این قرار بود که پیامبر صلی الله علیه و آله در صدد پرداخت دیه کشته شدن دو نفر از قبیله بنی عامر بن صعصعه برآمد که به دست یکی از مسلمانان کشته شده بود. در آن هنگام که پیامبر صلی الله علیه و آله مشغول صحبت با آنان کنار خانه ای نشسته بود گروهی از یهود بنی نضیر جوانی را تحریک کردند تا سنگی را از بالای پشت بام بر سر پیامبر صلی الله علیه و آله فرود آورد، ولی خداوند متعال پیامبر صلی الله علیه و آله را از آن قصد شوم آگاه ساخت، و لذا سریعاً از آن مکان خارج شد و سپس مسلمانان را به مقابله با قبیله بنی نضیر دعوت نمود. حضرت آن قوم را محاصره کرد تا اینکه راضی به حکم و قضاوت او شدند، و لذا دستور داد تا از مدینه بیرون روند؛ عده ای از آن ها

ص: ۲۱

۱-۱۳. المغازی، واقدی، ج ۱، ص ۱۷۷، الطبقات الکبری، ج ۱، ص ۲۹، انساب الاشراف، ج ۱، ص ۳۰۹.

در خبیر مستقر شدند و برخی دیگر به منطقه اذرعات از شهرهای شام رفتند... (۱)

بعد از این واقعه، از قبایل یهود مدینه تنها بنی قریظه باقی ماند. آنان نیز دست به توطئه زدند و با قریش و احزاب مخالف هم پیمان شدند تا هنگام جنگ از داخل بر مسلمانان ضربه زنند، ولی با همه توطئه و کارهایی که انجام دادند نتوانستند به اهداف شوم خود نائل شوند، و لذا بعد از آنکه مسلمانان بر احزاب مشرکان پیروز شدند خداوند پیامبرش را مأمور کرد تا به سوی قبیله بنی قریظه رفته و با آنان نیز به مقابله پردازد.

پیامبر صلی الله علیه و آله ۲۵ روز آنان را محاصره کرد تا آنکه همگی تسلیم شدند. و از آنجا که با قبیله اوس هم پیمان بودند حضرت صلی الله علیه و آله سعد بن معاذ را که از آن قبیله بود حکم قرار داد تا درباره آنان حکم نماید، او هم دستور داد تا مردان آن ها را به قتل رسانده و ذریه و عیالات آنان را اسیر نمایند. پیامبر صلی الله علیه و آله نیز حکم او را تنفیذ نمود. و این گونه حضرت صلی الله علیه و آله از شرّ یهود شبه جزیره العرب نجات یافت (۲)، ولی این آخر کار نبود.

بعد از آنکه مشرکان در جنگ خندق متفرق شدند، بزرگان بنی نضیر بعد از کوچ کردن از مدینه که از سرکردگان خبیر شده بودند آماده جنگ با پیامبر صلی الله علیه و آله شدند، و لذا آن ها با مذاکره با تیره هایی که از قبیله غطفان که از مخالفان بودند در این جهت هم پیمان گشتند.

ص: ۲۲

۱- ۱۴. المغازی، واقدی، ج ۱، ص ۳۶۴ - ۳۶۹.

۲- ۱۵. المغازی، واقدی، ج ۲، ص ۴۴۱ و ۴۹۹، السیره النبویه، ابن هشام، ج ۳، ص ۲۱۴ و ۲۳۴، المصنّف، عبد الرزاق، ج ۵، ص ۳۷۰.

پیامبر صلی الله علیه و آله بعد از آنکه از صلح حدیبیه، اواخر سال ششم هجرت بازگشت از این واقعه باخیر شد و لذا اوائل سال هفتم هجرت خود را آماده حرکت به سوی خیبر نمود. حضرت قلعه های آنان را محاصره کرد و سپس یکی پس از دیگری آن ها را فتح نمود ولی در این مدت، یهود خیبر از خود مقاومت شدیدی نشان دادند به حدی که تا حدود یک ماه در قلعه اول مقاومت کردند تا آنکه به توسط امیر المؤمنین علیه السلام آن قلعه فتح شد و افراد دیگر قلعه ها هم کم کم از خود مقاومت نشان دادند تا بالآخره تمام آن ها به توسط مسلمانان فتح شد.

در اثنای محاصره خیبر، پیامبر صلی الله علیه و آله لشکری را به سوی یهود منطقه فدک که در شمال منطقه خیبر بودند فرستاد و آنان را به اسلام یا تن به صلح دادن دعوت نمود، ولی پاسخ مثبتی ندادند تا آنکه خبر سقوط قلعه های خیبر به آنان رسید، و خوف بر آنان مستولی شد و لذا بدون هیچ گونه جنگ و خونریزی با پیامبر صلی الله علیه و آله صلح نمودند. و این گونه بود که شبه جزیره العرب از شر وجود یهود پاک شد. و مشرکان قریش نیز چون چنین دیدند از مقابله با اسلام و مسلمین مأیوس شده و فهمیدند که نمی توانند با آنان مقابله کنند، و لذا از مواضع سرسختانه خود عقب نشینی کرده و در مقابل پیامبر صلی الله علیه و آله سر تسلیم فرود آوردند. (۱)

۳ - طرح مسموم نمودن پیامبر صلی الله علیه و آله

یهود، بعد از آن واقعه گرچه از هم پاچیده شد و آن هیمنه و اقتدارش از

ص: ۲۳

۱- ۱۶. المغازی، واقدی، ج ۲، ص ۶۶۸ - ۶۷۲، انساب الاشراف، ج ۲، ص ۹۴، المصنّف، ابن ابی شیبّه، ج ۷، ص ۳۹۳ - ۳۹۴، السیره النبویه، ابن هشام، ج ۳، ص ۳۳۵.

بین رفت ولی هرگز آرام ننشست و هر گاه که توانست ضربه ای به اسلام و مسلمین و شخص پیامبر صلی الله علیه و آله وارد کند از آن کوتاهی ننمود. و لذا آنان بعد از کوچ کردن از خیبر در صد برآمدند تا با مکر و حيله ای خاص پیامبر صلی الله علیه و آله را از پای در آورند، و در این راستا یکی از زنان یهود به نام زینب دختر حارث، همسر سلام بن مشکم را مأمور کردند تا دست گوسفندی را برداشته و در آن سمّ وارد کند و به پیامبر صلی الله علیه و آله هدیه دهد تا با خوردن آن گوشت از پای در آید، ولی آن حضرت از آن مطلع شد و نقشه آن ها نقش بر آب گشت. (۱)

این روحیه عداوت و دشمنی کم و بیش ادامه داشت و لذا هر چند گاهی عکس العملی را از خود نشان می دادند و در صدد انتقام بر می آمدند.

در زمان حیات پیامبر صلی الله علیه و آله در خیبر عبدالله بن سهل انصاری را به قتل رسانده و جنازه او را در یکی از چاه ها انداختند. (۲)

در جنگ تبوک، عده ای از یهود در خانه سویلم یهودی جمع شده و تصمیم گرفتند تا از حرکت مردم به سوی تبوک جلوگیری کنند، که پیامبر صلی الله علیه و آله از آن مطلع شد و عده ای از اصحاب خود را به سوی آن ها فرستاد و آنان فرار کردند.

در آن جنگ یکی از یهودیان بنی قینقاع به نام زید بن لصیث در نبوت پیامبر صلی الله علیه و آله تشکیک کرد به این نحو که چون شتر رسول خدا صلی الله علیه و آله گم شده بود برای پیدا کردن آن کسی را فرستاده، و لذا آن یهودی از این موقعیت استفاده

ص: ۲۴

۱- صحیح بخاری، ج ۵، ص ۲۷۲، ح ۲۶۱۷، صحیح مسلم، ج ۴، ص ۱۷۲۱، مسند احمد، ج ۲، ص ۴۵۱...

۲- السیره النبویه، ابن هشام، ج ۴، ص ۱۶۰.

کرده و گفت: محمّد ادعا می کند که پیامبر است و به خبرهای آسمانی آگاه است ولی نمی داند که شترش کجا است. پیامبر صلی الله علیه و آله از این تبلیغ آگاه شد و در جواب او فرمود: من غیر از آنچه را که خدا به من آموخته نمی دانم ولی در این مورد خداوند به من فهمانده که شترم در فلان موضع است و لذا مردم رفتند و شتر را که به درختی در وادی گیر کرده بود آوردند. (۱)

نحوه مقابله مسیحیان با اسلام و مسلمین

توضیح

مسیحیان نیز در آن عصر و زمان موضعی مشابه یهود داشتند گرچه به آن شدت و تندی نبود. غالب آنان همانند یهود در صدد مخفی کردن نشانه ها و شواهد بر صدق بعثت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بودند تا مبادا کسی از مسیحیان مسلمان شود. اینک به نمونه هایی از توطئه های آن ها بر ضد اسلام اشاره می کنیم؛

۱ - مخفی کردن حقایق

خداوند متعال در این باره می فرماید: «وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ * يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يَبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ»؛ (۲) «و از کسانی که ادعای نصرانیت [و یاری مسیح داشتند] نیز پیمان گرفتیم؛ ولی آن ها قسمت

ص: ۲۵

۱- ۱۹. السیره النبویه، ابن کثیر، ج ۲، ص ۳۴۹، البدایه و النهایه، ج ۳، ص ۳۹۴، تاریخ المدینه، ج ۳، ص ۲۹۴.

۲- ۲۰. .سوره مائده، آیات ۱۴ و ۱۵.

مهمی را از آنچه به آنان تذکر داده شده بود فراموش کردند؛ از این رو در میان آن ها، تا دامنه قیامت، عداوت و دشمنی افکنیدیم. و خداوند، [در قیامت] آن ها را از آنچه انجام می دادند [و نتایج آن، آگاه خواهد ساخت. ای اهل کتاب! پیامبر ما، که بسیاری از حقایق کتاب آسمانی را که شما کتمان می کردید روشن می سازد، به سوی شما آمد؛ و از بسیاری از آن، [که فعلاً افشای آن مصلحت نیست،] صرف نظر می نماید. [آری،] از طرف خدا، نور و کتاب آشکاری به سوی شما آمد.»

۲ - حاضر شدن به مباحله

کار آن ها در مقابله و مواجهه با مسلمانان به جایی رسید که قرار بر آن گذاشتند تا با پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله مباحله کرده و بر یکدیگر نفرین نمایند، آنجا که قرآن می فرماید: «فَمَنْ حَيَّجَكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لُغْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ»؛ (۱) «هر گاه بعد از علم و دانشی که [درباره مسیح به تو رسیده،] باز [کسانی با تو به محاجه و ستیز برخیزند، به آن ها بگو: بیایید ما فرزندان خود را دعوت کنیم، شما هم فرزندان خود را؛ ما زنان خویش را دعوت نماییم، شما هم زنان خود را؛ ما از نفوس خود دعوت کنیم، شما هم از نفوس خود؛ آنگاه مباحله کنیم؛ و لعنت خدا را بر دروغگویان قرار دهیم.»

مسیحیان از بحث و جدل و دعوت به مباحله پا را فراتر ننهادند و همچون یهود دست به اقدامی عملی نزدند و لذا از ناحیه آنان خطر چندانی اسلام

ص: ۲۶

و مسلمین را تهدید نمی کرد ولی رسول خدا صلی الله علیه و آله می دانست که آنان با مسیحیان خارج از مدینه که در اطراف جزیره‌العرب و روم هستند در ارتباط بوده و تابع آن‌ها هستند و لذا حضرت در صدد مقابله با عقبه آنان برآمد.

۳ - تحریک به شورش و ارتداد

اقدامات مسیحیان در تحریک مسلمانان و قبایل مختلف که در عصر خلافت ابوبکر دست به شورش و ارتداد زده بودند از یهودیان بیشتر بود.

سجاج دختر حارث که از جمله مسیحیان تندرو و متعصب بود در آن زمان ادعای نبوت نموده، همان گونه که برخی از مسیحیان که مسلمان شده بودند همچون ربیع بن تغلبی که با جماعتی دیگر مرتد شده و به کفر بازگشتند.

از جمله عملکرد آنان بر ضد اسلام و مسلمین هم پیمان شدن آن‌ها با ایرانی‌ها بر ضد اسلام بود. و لذا خالد در روز «ولجه» با تعدادی از مسیحیان از قبیله بکر بن وائل روبه رو شد که مورد پشتیبانی ایرانیان واقع شده و بر ضد اسلام توطئه می کردند.

در «عین التمر» چون خالد بن ولید بر اهالی آن غلبه پیدا کرد در بین آنان چهل جوان را مشاهده کرد که به مردم آن دیار انجیل تعلیم می دادند.

چون اهالی «دومه الجندل» خیردار شدند که مسلمانان در حال حرکت به سوی آنان هستند گروهی به کمک آنان آمده که از جمله آن‌ها مسیحیان بودند.

اشاره

دور دوم تهاجم اهل کتاب خصوصاً مسیحیان را از زمان فتح شام تا جنگ های صلیبیان تشکیل می دهد. این دوره و عصر را می توان عصر گسترش اسلام به صورت گسترده و سریع نامید به حیثی که از حدود چین تا اقیانوس اطلس و اندلس را دربرگرفته است. و در این عصر و زمان بود که تمدن اسلامی سهم بسزایی در پیشرفت بشریت داشت، ولی اهل کتاب به جهت ضعفی که داشتند با ارتباطی که با غرب پیدا کردند و با استفاده از تسامح حاکمان اسلامی، در میان مسلمانان ایجاد تشنج نمودند، و به جهت آنکه اسلام را در پیشرفت به سوی غرب و خود را در معرض نابودی می دیدند جنگ های مخرب صلیبی را بر ضد اسلام و مسلمین به راه انداختند.

در عصر خلافت ابوبکر، لشکر مسلمین به سوی شام به حرکت درآمد و آن دیار را فتح کرد و لشکر روم در معرکه یرموک شکست خورد و این باعث شد تا عصر خلافت عمر بن خطاب، شام به تصرف کامل مسلمانان درآید، و بعد از آن، مصر و برخی از شمال آفریقا فتح شد.

این مسائل باعث شد تا اهل کتاب به فکر افتاده دست به اقدام تازه زنند.

۱ - حمله بر بلاد اسلامی

رومیان تحرک خود را در اواخر خلافت عمر و اوایل خلافت عثمان بر ضد بلاد اسلامی شروع نمودند و لذا حملاتی را بر برخی از سواحل شام آغاز کردند، ولی مسلمانان سیطره خود را بر شهرهای شام گسترش داده و به آندلس کشانده بودند، لذا نتوانستند چندان موفقیتی را در این زمینه کسب نمایند.

ولی مسیحیان روم از کار و تحرّک بر ضد مسلمانان بازنیستادند. (۱)

۲ - نفوذ در دستگاه خلافت

از مسلمات تاریخی این است که عمر بن خطاب عنایت خاصی نسبت به تورات داشته است.

ابن حزم و دیگران آورده اند که عمر بن خطاب به کعب الاحبار اجازه داد تا تورات را شبانه روز بخواند. (۲)

مورّخین اهل سنت از ابن شهاب زهری نقل کرده اند: به ما خبر رسیده که اهل کتاب اول کسانی هستند که به عمر لقب «فاروق» را دادند، و مسلمانان این لقب را از آنان اخذ کردند. و هرگز به ما نرسیده که رسول خداصلی الله علیه وآله این لقب را بر او اطلاق کرده باشد. (۳)

ابن کثیر می گوید: «کعب در عصر حکومت عمر اسلام آورد. او شروع به نقل حدیث برای عمر از کتب قدیمش نمود. چه بسا عمر به سخنان او گوش فرا می داد، و مردم را نیز به استماع علوم او رخصت می داد. لذا مردم آنچه را از صحیح و باطل که نزد او بود، نقل می کردند، در حالی که این امت هیچ احتیاجی، حتّی به یک حرف او نداشتند». (۴)

ابونعیم نقل می کند: «عمر روزی مردی را شلاق می زد در حالی که کعب نزد او بود، آن مرد در آن هنگام که تازیانه می خورد، گفت: سبحان الله!

ص: ۲۹

۱- ۲۲. فتوح البلدان، بلاذری، قسم اول، ص ۱۵۰.

۲- ۲۳. الفِصل، ج ۱، ص ۲۱۷؛ جامع بیان العلم، ج ۲، ص ۵۳.

۳- ۲۴. الطبقات الکبری، ج ۳، ص ۱۹۳؛ تاریخ عمر بن خطاب، ابن جوزی، ص ۳۰؛ البدایه و النهایه، ج ۷، ص ۱۳۳؛ تاریخ الأمم و الملوک، ج ۳، ص ۲۶۷.

۴- ۲۵. تفسیر ابن کثیر، ج ۴، ص ۱۷.

عمر به جلاد گفت: او را رها کن. کعب خندید. عمر به او گفت: چه چیز باعث خنده تو شد؟ کعب گفت: قسم به کسی که جانم به دست او است همانا «سبحان الله» تخفیفی از عذاب است». (۱)

عمر بن خطاب به کعب گفت: تو را به خدا قسم می دهم ای کعب! مرا خلیفه می یابی یا پادشاه؟ کعب گفت: بلکه خلیفه. عمر او را قسم داد. کعب گفت: به خدا خلیفه ای از بهترین خلفا، و زمان تو از بهترین زمان ها است. (۲)

عمر به کعب گفت: ای کعب! مراد از «عدن» در آیه «وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ» (۳) چیست؟ او گفت: قصرهایی در بهشت که پیامبران و و صدیقان و امامان عدل ساکن می شوند. (۴)

سیوطی نقل کرده که کعب الاحبار روزی بر عمر بن خطاب وارد شد. عمر به او گفت: برایم حدیث نقل کن که تا چه حدی شفاعت محمد در قیامت امتداد می یابد؟ کعب گفت: خداوند در قرآن به آن خبر داده است، آنجا که می فرماید: «ما سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ...» (۵). سپس گفت: در آن روز چنان شفاعت می کند تا این که شفاعت او به کسانی می رسد که هرگز نماز به جای نیاورده و هرگز مسکینی را طعام نداده و هرگز به معاد ایمان نیاورده اند... (۶)

این در حالی است که ما می دانیم شفاعت پیامبر صلی الله علیه وآله شامل کفار و ملحدین نمی گردد.

ص: ۳۰

۱- ۲۶. حلیه الاولیاء، ج ۵، ص ۳۸۹ و ۳۹۰.

۲- ۲۷. کنز العمال، ج ۱۲، ص ۵۶۷.

۳- ۲۸. سوره غافر، آیه ۸.

۴- ۲۹. درّ المنثور، ج ۵، ص ۳۴۷.

۵- ۳۰. سوره مدثر، آیه ۴۲.

۶- ۳۱. همان، ج ۶، ص ۲۸۵.

ابن سعد روایت کرده، اولین کسی که از کعب الاحبار طلب کرد تا در مدینه منوره ساکن گردد، خلیفه دوم عمر بن خطاب بود. از او خواست در مدینه باقی بماند. عمر خود را از اهل مجلس او قرار داد و او را به عنوان عالم معرفی کرد. (۱)

ابن ابی الحدید نقل می کند که کعب به عمر بن خطاب گفت: «کسی صلاحیت خلافت را ندارد جز آن که اجتهاد به رأی داشته باشد». (۲)

احمد امین مصری نقل کرده که در سفر عمر به شام، کعب الاحبار و تمیم داری و عبدالله بن سلام او را همراهی می کردند. (۳)

احمد بن حنبل در مسندش از عبید بن آدم نقل کرده که گفت: از عمر بن خطاب شنیدم که به کعب می گفت: طبق نظر تو در کجا نماز گزارم؟ کعب گفت: اگر رأی مرا می خواهی پشت صخره نماز؛ زیرا در آن صورت تمام قدس پشت سر تو خواهد بود!! عمر گفت: در این صورت من مانند یهودی ها خواهم بود. (۴)

این در حالی است که کعب الاحبار نقل می کند که کعبه هر صبح هنگام، برای بیت المقدس سجده می کند. (۵)

ابن ابی الحدید نقل می کند: هنگامی که عمر با کعب در امر خلافت مشورت نمود، اسامی افرادی را به عنوان کاندید خلافت طرح کرد، به اسم

ص: ۳۱

۱- ۳۲. الطبقات الکبری، ج ۲، ص ۳۵۸.

۲- ۳۳. شرح ابن ابی الحدید، ج ۳، ص ۱۱۵.

۳- ۳۴. فجر الاسلام، ص ۱۵۰.

۴- ۳۵. مسند احمد، ج ۱، ص ۳۸.

۵- ۳۶. درّ المنثور، ج ۱، ص ۱۳۶.

علی علیه السلام که رسید کعب به شدت و قوت با خلافت و امامت و بهره داشتن او در امر آن مخالفت ورزید. (۱)

ابونعیم اصفهانی نقل می کند: خلیفه دوم در بسیاری از موارد از کعب الاحبار درخواست می کرد تا او را موعظه کند، بشارت دهد و معانی آیات قرآنی را برای او تشریح نماید. تعبیری نظیر «حدّثنا» حدیث کن ما را، «خوّفنا» بترسان ما را، «بشّرنا» بشارت بده ما را، خطاب به کعب در کلمات عمر دیده می شود. (۲)

کعب الاحبار در ملاقاتی که با عمر داشت به وی گفت: سوگند به کسی که جانم به دست او است ما نام تو را در کتاب تورات می یابیم، که تو بر دری از درهای جهنم قرار گرفته، مردم را از وارد شدن به آن باز می داری.

اما آن گاه که از دنیا بروی تا روز قیامت همواره مردم به دوزخ وارد خواهند شد. (۳)

ذهبی نقل می کند: «مردم به طور مستمرّ از کعب الاحبار مطالبی را که از کتب اسرائیلی نقل می کرد، اخذ می نمودند». (۴)

کثانی می نویسد: «اخذ بسیاری از بزرگان صحابه از کعب الاحبار معروف است». (۵)

علمای اهل سنت اسامی کسانی که از علمای یهود و نصارا روایت نقل

ص: ۳۲

۱- ۳۷. شرح ابن ابی الحدید، ج ۱۲، ص ۸۱.

۲- ۳۸. حلیه الاولیاء، ج ۵، ص ۳۶۵.

۳- ۳۹. طبقات ابن سعد، ج ۳، ص ۲۶۲؛ حلیه الاولیاء، ج ۶، ص ۱۳ و ۲۳.

۴- ۴۰. سیر اعلام النبلاء، ج ۳، ص ۴۸۹؛ البدایه و النهایه، ج ۱، ص ۱۸.

۵- ۴۱. التراتیب الاداریه، ج ۲، ص ۳۲۷.

کرده اند را ذکر نموده اند؛ از قبیل: ابوبرده ابوموسی اشعری، ابوهریره، عمر بن خطاب، عبدالله بن عمر، عبدالله بن زبیر، عبدالله بن عمرو بن عاص، عطاء بن یسار، عوف بن مالک، سعید بن مسیب، زرارہ بن اوفی، روح بن نباع، عطاء بن یزید، شهر بن هوشب، عبدالله بن وهب، عبدالله بن مغفل، عبدالله بن حرث، انس، عبدالله بن حنظلہ، ابی درداء، مقاتل بن سلیمان و... (۱).

بشیر بن سعد می گوید: از خدا بترسید و از حدیث پروا داشته باشید. به خدا سوگند! ما هنگام مجالست با ابوهریره، مشاهده کردیم که او از رسول خدا حدیث می گفت، و نیز از کعب روایت نقل می کرد. سپس بر می خاست. من از برخی که با ما بودند می شنیدم که حدیث رسول خداصلی الله علیه و آله را به جای حدیث کعب و حدیث کعب را به جای حدیث رسول خداصلی الله علیه و آله قرار می داد. (۲).

شیخ محمود ابوریہ می نویسد: «قوی ترین این کاهنان از حیث حیلہ گری و مکر، کعب الاحبار و وهب بن منبه و عبدالله بن سلام بوده اند. هنگامی که فهمیدند حیلہ های آنان فاش شده، اسلام را به دروغ انتخاب نمودند. مسلمانان به آن ها اعتماد نموده و گولشان را خوردند. در ابتدا درصدد تحریف دین اسلام برآمدند؛ به این نحو که در اصول دین اسلام خرافات و اوهام را وارد کردند تا سبب ضعف آن گردند. و هنگامی که به جهت حفظ و تدوین قرآن از تحریف آن عاجز ماندند، درصدد برآمدند تا

ص: ۳۳

---

۱ - ۴۲. فجرالاسلام، ص ۱۶۰ و ۲۰۱؛ تهذیب التهذیب، ج ۸، ص ۴۳۹؛ الاسرائیلیات و اثرها فی کتب التفسیر، ص ۱۱۰ و ۱۱۷ و ۱۵۴ و ۱۶۰ و ۱۶۱ و ۱۶۸.

۲ - ۴۳. البدایه و النهایه، ج ۱، ص ۱۷.

با ورود در حیطه نقل حدیث، آنچه می‌خواهند افتراءاتی را به اسم حدیث به پیامبر اسلام نسبت داده و آن را در بین مسلمانان منتشر سازند. موضوع منع تدوین حدیث پیامبر صلی الله علیه و آله آنان را بر این نیت سوء کمک نمود... و به واسطه آنان بود که طایفه ای از قصه های تلمود و اسرائیلیات در حدیث اسلامی نفوذ پیدا کرد. و چیزی نگذشت که این روایات جزئی از اخبار دینی و تاریخی اسلام گردید». (۱)

احمد امین مصری می‌نویسد: «برخی از صحابه با وهب بن منبه و کعب الاحبار و عبدالله بن سلام ارتباط پیدا کرده و تابعین نیز با ابن جریح ارتباط پیدا کردند. آنان که معلوماتی از تورات و انجیل و شروح و حواشی آن داشتند به صحابه و تابعین منتقل کرده و آنان نیز در ضمن آیات قرآن آن‌ها را بازگو کردند، و لذا از این جهت این امور منبعی از منابع قرار گرفت و احادیث فراوان یافت شد». (۲)

در تاریخ آمده است که صحابه هنگامی که درباره قرائت یا تفسیر آیات قرآنی با یک دیگر اختلاف می‌کردند به کعب الاحبار مراجعه می‌کردند. (۳)

این‌ها همه به دلیل توجه عمر بن خطاب به او و تعلیماتش بوده است. آنان به جای رجوع به بزرگان صحابه و در رأس آنان، اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام اشخاصی یهودی الاصل و مکار را مرجع خود می‌دانستند!!

ذهبی در شرح حال کعب الاحبار می‌گوید: «او علامه دانشمند و کسی

ص: ۳۴

۱- ۴۴. اضواء علی السنه المحمّديه، ص ۱۴۵.

۲- ۴۵. ضحی الاسلام، ج ۲، ص ۱۳۹.

۳- ۴۶. درّ المنثور، ج ۵، ص ۳۴۷؛ حلیه الاولیاء، ج ۵، ص ۳۷۵.

است که در اصل یهودی بوده و سپس بعد از وفات رسول خداصلی الله علیه وآله اسلام آورده است. او در ایام عمر از یمن وارد مدینه شد و با اصحاب محمدصلی الله علیه وآله مجالست نمود. و دائماً برای آنان از کتب اسرائیلیه حدیث می گفت... .

ابوهریره و معاویه و ابن عباس از او حدیث نقل کرده اند. و این از قبیل روایت صحابی از تابعی است. و نیز از گروهی از تابعین؛ امثال عطاء بن یسار و دیگران به طور مرسل روایت نقل کرده اند. از او روایتی در سنن ابی داوود و ترمذی و نسائی آمده است»^(۱).

محمد رشید رضا صاحب «تفسیر المنار» نیز می نویسد: «از میان کسانی که اسرائیلیات روایت می کنند وهب بن منبه و کعب الاحبار، بدترین افراد و ریاکارترین و نیرنگ‌بازترین آنان هستند، به طوری که هیچ خرافه ای نیست که در کتاب های تفسیری و تاریخی پیرامون آفرینش پیامبران الهی و اقوام آنان، فتنه ها، رستاخیز و عالم آخرت آمده باشد، مگر این که از این دو نفر اثری در آن وجود دارد.

آری، در هر بیابانی رد پای از روباهی است و کسی نباید از فریب برخی از صحابه و تابعین نسبت به اخبار این دو و یا امثال آنان دچار دهشت و سرگردانی شود؛ زیرا هیچ یک از افراد بشر حتی پیامبران معصوم از تصدیق شخص دروغگو ایمن نبوده اند»^(۲).

مسعودی نقل کرده که ابوذر روزی در مجلس عثمان حاضر شد. عثمان به او گفت: اگر کسی زکات مالش را پردازد آیا در آن حقی برای دیگری

ص: ۳۵

۱- ۴۷. سیر اعلام النبلاء، ج ۳، ص ۴۸۹.

۲- ۴۸. المنار، ج ۲۷، ص ۵۴۱.

است؟ کعب گفت: خیر یا امیرالمؤمنین! ابوذر مشت محکمی بر سینه کعب زد، آن گاه گفت: دروغ گفتی ای فرزند یهودی. سپس این آیه را تلاوت کرد: «لَيْسَ الْعِبْرَ أَنْ تُولُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَ لَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَ الْمَلَائِكَةِ وَ الْكِتَابِ وَ النَّبِيِّنَ وَ آتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَ الْيَتَامَى وَ الْمَسَاكِينَ وَ ابْنَ السَّبِيلِ وَ السَّائِلِينَ وَ فِي الرِّقَابِ وَ أَقَامَ الصَّلَاةَ وَ آتَى الزَّكَاةَ وَ الْمُؤْفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا»؛^(۱) «نیکی، [تنها] این نیست که [به هنگام نماز،] روی خود را به سوی مشرق و [یا] مغرب کنید؛ [و تمام گفت و گوی شما، درباره قبله و تغییر آن باشد؛ و همه وقت خود را مصروف آن سازید؛] بلکه نیکی [و نیکوکار] کسی است که به خدا، و روز رستاخیز، و فرشتگان، و کتاب [آسمانی، و پیامبران، ایمان آورده؛ و مال [خود] را، با همه علاقه ای که به آن دارد، به خویشاوندان و یتیمان و مسکینان و واماندگان در راه و سائلان و بردگان، انفاق می کند؛ نماز را برپا می دارد و زکات را می پردازد؛ و [همچنین] کسانی که به عهد خود - به هنگامی که عهد بستند - وفا می کنند.»

عثمان گفت: آیا اشکالی دارد که مالی را از بیت المال برداریم و در امور خود مصرف کرده و از آن به شما نیز عطا کنیم؟ کعب گفت: اشکالی ندارد. ابوذر با عصا بر سینه او زد و گفت: ای یهودی! چه چیز به تو جرأت داده که در دین ما سخن بگویی؟!...^(۲)

او نیز نقل می کند که در آن روز ترکه وارث عبدالرحمن بن عوف زهری

ص: ۳۶

۱- ۴۹. سوره بقره، آیه ۱۷۷.

۲- ۵۰. مروج الذهب، ج ۲، ص ۲۳۹ و ۲۴۰.

را از اموال به نزد او آوردند، آن قدر زیاد بود که بین عثمان و آن شخص حائل شد. عثمان گفت: من امید خیر در حقّ عبدالرحمن دارم؛ زیرا صدقه می داد و مهمان نوازی می کرد و در آخر نیز این مقدار ارث را به جای گذارد. کعب الاحبار گفت: راست گفתי ای امیرالمؤمنین! ابوذر عصا را کشید و بر سر او زد و گفت: ای فرزند یهودی! به کسی که مرده و این اموال را از خود به جای گذارده می گویی که خداوند به او خیر دنیا و آخرت داده است؟!... از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: مرا خوشنود نمی سازد به این که بمیرم در حالی که یک قیراط برای خود به جای گذارده ام. عثمان گفت: رویت را از من برگردان. (۱)

مسلمانان بعد از کعب الاحبار به افراد دیگری از اهل کتاب؛ همچون وهب بن منبه یهودی و تمیم داری نصرانی مبتلا و گرفتار شدند.

ذهبی می گوید: «وهب بن منبه یمانی در آخر خلافت عثمان متولد شد و بسیاری از کتاب های اسرائیلیات را در جامعه منتشر کرد...». (۲)

او نیز می گوید: «عالم اهل یمن، در سال ۳۴ متولد شد، از علم اهل کتاب نزد او بسیار بود. او عنایت بلیغ خود را در این راه صرف نمود. و حدیثش در صحیحین (بخاری و مسلم) به واسطه برادرش همّام است». (۳)

تمیم الداری نیز شخصیت سومی است که موقعیت بسزایی در نشر تراث و فرهنگ اهل کتاب در مصادر اهل سنت داشته است. او که شخصی

ص: ۳۷

۱- ۵۱. همان، ج ۲، ص ۳۴۰.

۲- ۵۲. میزان الاعتدال، ج ۴، ص ۳۵۲ و ۳۵۳.

۳- ۵۳. تذکره الحفاظ، ج ۱، ص ۱۰۰ و ۱۰۱.

نصرانی بود، در مدینه سال نهم هجری اسلام آورد. عمر به او اجازه داد که برای مردم ایستاده قصه بگوید. (۱)

بخاری در صحیح خود از ابوهریره نقل کرده که پیامبر صلی الله علیه وآله فرمود: تمام فرزندان آدم را شیطان با دو انگشش به پهلوی آنان هنگام ولادت خواهد زد به جز عیسی بن مریم، که خواست چنین کند که خدا او را در حجاب فرو برد. (۲)

به احتمال زیاد این حدیث توسط ابوهریره از افرادی؛ امثال تمیم الداری نصرانی نقل شده است؛ زیرا با ظاهر کتاب خدا سازگاری ندارد که فرمود: «إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ»؛ (۳) «بر بندگانم تسلط نخواهی یافت، مگر گمراهانی که از تو پیروی می کنند.»

احمد امین مصری می نویسد: «عمر به تمیم داری اجازه داد تا پیش از خطبه های نماز جمعه به ایراد موعظه و قصه پردازد و پس از وی عثمان اجازه داد تا او هفته ای دوبار به این کار ادامه دهد.» (۴)

عمر به تمیم داری بسیار احترام می کرد و از او با عبارت «خیر اهل المدینه» بهترین افراد مدینه، یاد می نمود. (۵)

۳ - نفوذ در دستگاه بنی امیه

در اوایل حکومت بنی امیه، موقعیت و مجال خوبی برای مسیحیان در کشورهای اسلامی پدید آمد تا اهداف خود بر ضد اسلام را پیاده کنند.

ص: ۳۸

۱- ۵۴. کنز العمال، ج ۱، ص ۲۸۱، ح ۲۹۴۴۸.

۲- ۵۵. صحیح بخاری، ج ۴، باب صفة ابلیس و جنوده، ص ۱۲۵.

۳- ۵۶. سوره حجر، آیه ۴۲.

۴- ۵۷. فجر الاسلام، ص ۱۶۰.

۵- ۵۸. الاصابه فی تمییز الصحابه، ج ۳، ص ۴۷۳.

معاویه با میسون دختر بجدل کلبی که مسیحی بود ازدواج نمود و بنابر نقلی او بر دین خود باقی ماند و یزید از او متولد شد. همان گونه که معاویه سرجون بن منصور رومی را مشاور خود قرار داد که تا زمان خلافت یزید زنده بود، و او کسی بود که بعد از مرگ معاویه به یزید پیشنهاد کرد تا عبیدالله بن زیاد را والی کوفه کند و در طی نامه ای به امام حسین علیه السلام از او بخواهد تا با او بیعت نماید.

از کوتاهی بنی امیه، مسیحیان به حدی استفاده کردند که یوحنا دمشقی کتابی را در آن عصر در ردّ مسلمانان تألیف کرده و منتشر نمود.

کار آن ها به حدی رسید که مسیحیان به کمک حاکمان بنی امیه درآمده و دست به پاکسازی سیاسی و قلع و قمع مخالفان امویان زدند و در این راستا «جایستار» که از اهل ذمه بود مالک بن حارث اشتر را در راهش به سوی مصر - که والی آن دیار از جانب امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام بود - را مسموم می نماید.

در اواخر حکومت بنی امیه فعالیت مسیحیان بر ضدّ اسلام به حدی زیاد می شود که در صدد مسخره کردن اسلام برمی آیند و لذا «اصبح اخطل تغلبی» که از شعرای قصر بنی امیه بود اشعاری را سروده و در آن شعائر اسلامی را به باد مسخره می گیرد... (۱)

۴ - بازگرداندن سلطه بر بلاد اسلامی

با وجود این اقدامات، قیصرهای روم در صدد بازگرداندن سلطه خود بر کشورهای اسلامی از هر راه ممکن برآمدند، خصوصاً آن که هرقل یکی

ص: ۳۹

از پادشاهان روم از مسیحیان شام خواست تا در اماکن خود باقی بمانند؛ زیرا که به زودی به سوی آن‌ها بازگشته و دولت اسلامی را شکست خواهند داد.

در زمان معاویه رومیان مسیحی بر ضد شهرهای شام تحرکاتی را آغاز نمودند، لذا قسطنطین چهارم بوغونات، گروهی از جنگجویان مسیحی را به سوی کوه‌های لبنان به جهت جنگ با مسلمانان فرستاد، مسأله‌ای که در آن معاویه مجبور شد تا تن به صلح دهد و با دادن سه هزار قطعه طلا و آزاد کردن هشت هزار اسیر و تقدیم پنجاه اسب اصیل خود را از آن برهاند.

ولی پادشاهان روم بار دیگر در عصر خلافت عبدالملک بن مروان که سرگرم مشکلات داخلی بود، درصدد حمله به شام برآمدند، و لذا او نیز همچون معاویه مجبور شد تا تن به ذلت و خواری دهد و با آنان با شروطی خفت بار مصالحه نماید؛ به این نحو که به «جستنیانوس آخرم» هر روز هزار دینار همراه با آزادی یک اسیر از آنان و یک اسب اصیل تقدیم کند.

ولی عملیات ایزدایی آنان بر ضد اسلام و مسلمین تمام نشد، و لذا در اوایل قرن هشتم میلادی جنگ‌هایی را بر ضد مسلمانان مصر برپا نمودند.

در ابتدای عصر حکومت بنی عباس حرکت‌های مسلحانه‌ای بر ضد مسلمانان از سوی مسیحیان به راه افتاد، که شروع آن از جنگ‌های مسیحیان لبنان بر ضد مسلمانان آن دیار بود. آنان از مناطق خود حرکت کرده و تا بعلبک پیش رفتند، ولی با هوشیاری مسلمانان به عقب بازگشتند.

بعد از این واقعه، مسیحیان داخل کشورهای اسلامی و خارج از آن، تا حدود یک قرن و نیم ارتباط خوبی با حاکمان بلاد اسلامی داشتند ولی از

اوایل قرن دهم که جنگ‌ها و تهاجمات مسیحیان به اطراف بلاد اسلامی شروع شد، روابط بین مسلمانان با آنان تیره گشت. مسیحیان، قبل از این مدت گرچه اقدام عملی و جنگی در ظاهر با مسلمانان نداشتند ولی از راه‌های مختلف درصدد گسترش دین و آیین خود و تبلیغات بر ضد اسلام بودند.

۵- به راه انداختن جنگ‌های صلیبی

جنگ‌های صلیبی قبل از آن که رویارویی نظامی غرب مسیحی با شرق مسلمان تلقی شود، رویارویی توخوش غربی با تمدن اسلامی بوده است، واقعیتی که بسیاری از محققان و تاریخ‌نگاران به آن اشاره یا تصریح کرده‌اند.

در زمان حکومت عمر بن خطاب، بیت المقدس به تصرف مسلمانان درآمد. این شهر که مرکز مهم دینت مسیحی و بنابر نظر مسیحیان، مقتل عیسی علیه السلام است بدون هیچ‌گونه قتل و غارت به تسلیم در مقابل مسلمانان رضایت داد. در زمان حکومت امویان نیز مسیحیان از آرامش نسبی برخوردار بودند. آنان دلیلی برای تأسف خوردن بر پیروی اسلام نداشتند... روزگارشان به مراتب بهتر از دوران حکومت رومیان بود. احکام بهتر مراعات می‌گشت و تجارت با رونق و مالیات به مراتب از گذشته کمتر بود. (۱)

در زمان حکومت عباسیان، مسیحیان بسیاری از حکومت آنان راضی و خشنود بودند. در همان اوقات یا تریارک قدس در نامه‌ای به همتای خود در قسطنطنیه درباره اولیای امور مسلمانان می‌نویسد: «آن‌ها عادل هستند و خطا یا شدت عملی در حق ما روا نمی‌دارند.»

ص: ۴۱

در اواسط قرن یازدهم، اکثریت سکنه مسیحی فلسطین روزگاری داشتند که به ندرت آن چنان خوشایند بود. مقامات و حاکمان مسلمان در مورد آنان به ملایمت رفتار کرده و امپراطور مراقب منافع آنان بود... بیت المقدس هرگز پیش از این، چنین فراوان از هم دردی و ثروتی که با زائران از غرب به همراه آورده می شدند بهره مند نگشته بود. (۱) وسعت روز افزون متصرفات اسلامی در اروپا، بر وحشت غرب می افزود. از طرفی در جهان غرب، روحیه سلحشوری در حال رشد بود و اشعار حماسی عامیانه به قهرمانان نظامی هیبت و اعتبار می بخشید. کلیسا نیز سعی کرد تا این غریزه جنگ جویانه را به سمت و سوی کشاند که منافعش را جلب کند. بدین ترتیب برای جلوگیری از پیشرفت اسلام و گسترش مسیحیت و نجات مسیحیان جنگ را مجاز دانست.

جنگ های صلیبی از سال ۱۰۹۶ میلادی شروع شد و تا سال (۱۲۹۱م) ادامه داشت. لشکریان مسیحی موظف بودند تا علامت صلیب را به عنوان نشانه ای از جان فشانی و فداکاری بر گردن خود داشته باشند و به همین جهت بود که این جنگ ها به جنگ صلیبی مشهور شد. در سال ۱۰۹۶ میلادی لشکریان صلیبی با سپاهی بسیار حرکت خود را شروع کردند و آنچه خانه در امتداد ساحل دریای مرمره قرار داشت تا شهر «نیکو مدیا» غارت کردند. آنان حتی مسیحیانی که در کشورهای اسلامی تحت حکومت و سلطه مسلمانان بودند نیز از دم شمشیر گذرانده و به قتل می رساندند. معروف است که لشکریان، کودکان را به سیخ کرده و کباب

ص: ۴۲

می کردند. آنان بالاخره در جنگ با ترکان در نزدیکی نیقیه شکست سختی خورده و اکثراً کشته شدند.^(۱)

در سال ۱۰۹۷ میلادی به شهر نیقیه حمله کرده و در سال (۱۰۹۸م) شهر انطاکیه و در سال (۱۰۹۹م) شهر معزه را به اشغال نظامی خود درآوردند. در «معزه» سه روز تمام اهالی آنجا را از دم تیغ گذرانیده و عده زیادی را اسیر کردند.

«رائول دوکان» تاریخ نویس و وقایع نگار غربی می گوید: «در معزه جنگ جویان ما بزرگسالان کافر (مسلمان) را در دیگ جوشاندند و کودکان را به سیخ کشیدند و روی آتش کباب کردند و گوشتشان را خوردند».^(۲)

و در سال ۱۰۹۹ میلادی (۴۹۲ ه.ق) بیت المقدس به تصرف صلیبی ها درآمد. آنان یک هفته تمام به کشتار مسلمانان پرداختند و تنها در بیت المقدس بیش از شصت هزار نفر را کشتند.

در سال (۱۱۰۹م) «طرابلس» به تصرف صلیبی ها درآمد. یک صد هزار جلد کتاب های «دارالعلم» در این حادثه به غارت رفت و در آتش سوخت. این حملات پی در پی تا سال (۱۱۲۴م) که بندر صور به اشغال صلیبی ها درآمد ادامه داشت، تا آن که از سال ۱۱۴۴ میلادی (۵۳۹ ه.ق) پیروزی قوای مسلمانان شروع می شود و اوج این پیروزی ها به توسط سپاهیان صلاح الدین ایوبی است. آنان هنگامی که وارد بیت المقدس می شوند فرماندهان به سربازان خود دستور می دهند که هیچ فرد مسیحی - خواه غربی یا شرقی - نباید مورد آزار قرار گیرد، و لذا هیچ کشتار و غارتی

ص: ۴۳

۱- ۶۲. همان، ص ۱۵۷ - ۱۶۷.

۲- ۶۳. جنگ های صلیبی از دیدگاه شرقیان، ص ۶۱.

صورت نمی گیرد. صلاح الدین اعلام می کند که غربی ها هر گاه بخواهند می توانند به زیارت اماکن مقدس خود بیایند.

در سال (۱۲۰۴ م) سپاهیان صلیبی پایتخت روم شرقی (قسطنطنیه) را تصرف کرده، سه روز آنجا را مورد قتل و غارت قرار دادند. خوی وحشیانه آنان نه فقط در برابر مسلمانان ظاهر شده بود، بلکه در این شهر مسیحی نشین نیز شمایل و مجسمه ها و کتاب ها و تعداد بی شماری از اشیای هنری به یادگار مانده از تمدن یونان و بیزانس را به تاراج بردند و هزاران نفر را نیز در شهر گردن زدند...[\(۱\)](#)

ص: ۴۴

۱- ۶۴. ر.ک: جنگ های صلیبی از دیدگاه شرقیان، ص ۲۳.

پس از جنگ های صلیبی، مسیحیان افسانه های دروغین و زنده ای را درباره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مطرح کردند به این امید که از این راه چهره اسلام و فرهنگ مسلمانان را زشت و تنفرانگیز جلوه دهند، در حالی که مسلمانان با تأثیرپذیری از تعلیمات اسلامی حتی در جنگ های صلیبی آثار نیک و خوشی را از خود به جای گذاشتند.

صلیبی ها چون اورشلیم را به تصرف درآوردند در سراسر شهر سیل خون به راه انداختند ولی مسلمانان هنگامی که اورشلیم را از صلیبیون بازپس گرفتند با رأفت و مهربانی با آنان برخورد نمودند.

«اشتیون رانسیمان» در کتاب «تاریخ جنگ های صلیبی» می نویسد: «مردان پیروز، افرادی شریف و بامروت بودند، درست در همان جا که در هشتاد و هشت سال پیش فرنگیان از دریای خون گذشتند و حتی یک خانه به غارت نرفت و به یک جاندار آسیب نرسید. به دستور صلاح الدین، سربازان، خیابان ها و دروازه ها را زیر نظر گرفتند و از هر گونه دست اندازی احتمالی به جان و مال مردم جلوگیری کردند».^(۱)

برخی از غربی ها به این دیدگاه نزد مسلمانان اشاره کرده اند.

«ویل دورانت» می گوید: «هر چند محمد صلی الله علیه و آله پیروان دین مسیح را تقبیح می کند، با این حال نسبت به آنان خوش بین است و خواستار ارتباطی دوستانه بین آنان و پیروان خویش است».^(۲)

ص: ۴۵

۱- ۶۵. تاریخ جنگ های صلیبی، ترجمه منوچهر کاشف، ج ۲، ص ۵۴۴.

۲- ۶۶. تاریخ تمدن، ج ۴، ص ۲۳۹.

«گوستاو لوبون» می گوید: «زور شمشیر موجب پیشرفت قرآن نگشت؛ زیرا رسم اعراب این بود که هر کجا را فتح می کردند مردم آنجا در دین خود آزاد می گشتند. این که مردم مسیحی از دین خود دست برمی داشتند و به دین اسلام می گرویدند و زبان عرب را بر زبان مادری خود برمی گزیدند، بدان جهت بود که عدل و دادی را که آنان از اعراب فاتح می دیدند، ماندش را از زمامداران پیشین خود ندیده بودند».^(۱)

«روبرتسون» می گوید: «این تنها مسلمانان هستند که با عقیده محکمی که نسبت به دین خود دارند یک روح سازگاری و تسامح نیز با ادیان دیگر در آن ها وجود دارد».

«میشو» نیز می گوید: «هنگامی که مسلمانان، بیت المقدس را فتح کردند هیچ گونه آزاری به مسیحیان نرساندند، ولی بر عکس، هنگامی که نصاری این شهر را گرفتند با کمال بی رحمی مسلمانان را قتل عام کردند. یهود نیز وقتی به آنجا آمدند بی باکانه همه را سوزاندند... باید اقرار کنم که این روح سازش و احترام متقابل به ادیان را که نشانه رحم و مروّت انسانی است، ملت های مسیحی مذهب از مسلمانان یاد گرفته اند».^(۲)

«هانری دی کاستری» از نویسندگان فرانسوی می گوید: «اگر از جنس یهودی تا کنون کسی در جهان باقی مانده است بر اثر همان دولت های اسلامی بود که در قرون وسطی آنان را از دست مسیحیان خون آشام نجات دادند... در صورتی که نصارا اگر همچنان به حال قدرت باقی می ماندند و بر

ص: ۴۶

۱- ۶۷. تمدن اسلام و عرب، ج ۱، ص ۱۴۱.

۲- ۶۸. همان.

جهان حکومت می کردند، نسل یهود را از جهان برمی داشتند»^(۱).

«آدام متز» می گوید: «کلیساها و صومعه ها در دوران حکومت اسلامی، چنان می نمودند که گویی خارج از حکومت اسلامی به سر می برند و به نظر می رسید که بخشی از سرزمین دیگری هستند که این خود موجب می شد چنان فضایی از تسامح برقرار گردد که اروپا در سده های میانه با آن آشنایی نداشت»^(۲).

او همچنین می گوید: «آنچه که ممالک اسلامی را از اروپای مسیحی امتیاز بخشیده، وجود عده زیادی از اقلیت های مذهبی غیر مسلمان است که در سرزمین های اسلامی آزادانه به سر می برند، در صورتی که در اروپای مسیحی چنین مسأله ای مطرح نبود»^(۳).

این رفتار جوانمردانه، نتیجه تعالیم پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بود که به پیروان خود سفارش می کرد حتی در نبرد با دشمن جانب عدل و کرامت را در نظر گیرند، ولی متأسفانه مسیحیان متعصب از دروغ پردازی درباره مسلمانان و توهین و تهمت به پیامبر صلی الله علیه و آله، در طول تاریخ دریغ نداشتند.

در قرون وسطی گاهی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله را اسقف رومی (کاردینال) معرفی می کردند که چون به مقام پاپی نائل نشد به عربستان گریخت و آیینی ناصواب بنیان نهاد!!

«ژیبر دونوژان» مورخ دروغ پرداز مسیحی می گوید: «وفات پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله - نعوذ بالله تعالی - از شدت مستی صورت گرفت و خوک ها پیکر او را

ص: ۴۷

۱- ۶۹. اسلام و حقوق طبیعی انسان، ص ۴۹.

۲- ۷۰. چگونگی آزادی در اسلام، حسن صفار، ص ۶۸.

۳- ۷۱. اسلام آیین زندگی، علی حجتی کرمانی، ص ۲۰۲.

خوردند!! از این رو خوردن شراب و گوشت خوک در اسلام تحریم شد».^(۱)

در سال ۱۵۱۵ میلادی در غرب رساله ای نوشته شد به نام «قرآن، کتاب قانون ترکان» که نویسنده آن می گوید: «مسلمانان، عیسی را به عنوان خدا می شناسند... از دیدگاه اسلام، بهشت جایگاه مردانی است که ده همسر برگزیده باشند... مسلمانان، هفت ماه در سال را روزه می گیرند».^(۲)

«مُنْتَسِکِیُو» از فلاسفه و قانونگذاران غرب در نیمه اول قرن هجدهم نیز این دروغ ها را در کتاب مشهور خود به نام «روح القوانین» آورده است. او درباره بلوغ جنسی پیامبر صلی الله علیه و آله از پریدو نقل می کند که محمّد - صلی الله علیه و آله - خدیجه را در سنّ پنج سالگی به ازدواج خود در آورد و در سنّ هشت سالگی با وی همبستر شد».^(۳)

آنگاه «منتسکیو» در تأیید این افسانه بی اساس که مخالف شواهد روشن تاریخی است می گوید: «این است که زن های کشورهای گرمسیر در سنّ بیست سالگی پیر هستند».^(۴)

«وُلْتِر» فیلسوف و نویسنده مشهور فرانسوی از جمله کسانی است که از ابراز اهانت نسبت به مقام مقدس رسول گرامی اسلام خودداری نکرده تا آنجا که نمایشنامه ای با عنوان «محمّد یا تعصب» ترتیب داد و آن را در سال ۱۷۴۲ میلادی در پاریس به معرض نمایش گذاشت در خلال آن، پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله را آماج انواع تهمت ها و اهانت ها قرار داد.

ص: ۴۸

۱- ۷۲. مسأله وحی، مهندس مهدی بازرگان، ص ۱۹.

۲- ۷۳. نخستین رویارویی های اندیشه گران ایران، دکتر عبدالهادی حائری، ص ۴۸۸.

۳- ۷۴. روح القوانین، ترجمه علی اکبر مهتدی، ص ۴۳۲.

۴- ۷۵. همان، ص ۴۳۳.

او در نمایشنامه خود ماجرای زید بن حارثه و زینب دختر جحش را که در صدر اسلام پیش آمده به کلی دگرگون ساخته و تحریف کرده است و آن را به دلخواه خود به صورتی درآورده که احساسات تماشاچی را سخت بر ضد پیامبر صلی الله علیه و آله برانگیزد، و این کار جز خیانتکاری چه نام دارد؟ در حالی که بنابر نقل صحیح از طرق اهل بیت علیهم السلام قصه زید و زینب هیچ گونه ارتباطی با مسائل جنسی نداشته بلکه به صورت عادی و به جهت عملی شدن یکی از احکام نکاح اسلامی یعنی ازدواج با همسر فرزند خوانده بوده است.

او از آنجا که در این کار خود مغرضانه قصد اهانت به پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله را داشته لذا وی در آثار بعدی خود از این اهانت ابراز ندامت کرده و می گوید: «من در حق محمد بسیار بد کردم».^(۱)

ص: ۴۹

۱- ۷۶. اسلام از نظر ولتر، به نقل از کلیات آثار ولتر، ج ۱، ص ۸۳.

تغییر رویکرد در غرب در مورد شخصیت پیامبر صلی الله علیه و آله

اشاره

ص: ۵۱

دروغ پردازی ها در مورد شخصیت پیامبر صلی الله علیه وآله مورد خشنودی همه قرار نگرفت و لذا عده ای تغییر رویکرد داده و اشتباهات پیشینیان را تا حدودی جبران کرده و با دیده انصاف شخصیت پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله را مورد نگرش قرار دادند و به اتهاماتی که به آن حضرت زده شد پاسخ دادند. اینک به پای سخنان برخی از آنان می نشینیم؛

۱ – توماس کارلایل «carlyle»

او در سال ۱۷۹۵ در قسمت جنوبی «اسکاتلند» انگلستان به دنیا آمد و تحصیلات ابتدایی خود را در مدرسه روستای «آتال» به پایان رسانید. و در سن سیزده سالگی وارد دانشگاه شد. و در سن نوزده سالگی به عنوان معلم ریاضیات انتخاب گشت. او در سال ۱۸۱۸ دست از تدریس کشید و سپس زبان آلمانی را فرا گرفت و تا آخر عمر به تألیف کتاب های علمی، فلسفی و ارشادی پرداخت.

تا قبل از «کارلایل» قلم های مسموم بر ضد پیامبر صلی الله علیه وآله کار می کرد، ولی بعد از آن که او مقاله خود را درباره اسلام نوشت و از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله دفاع کرد آنان که نسبت به او بدگویی می کردند از این کار دست کشیدند.

پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «توماس کارلایل»

او درباره حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله می نویسد: «این مرد پیام آوری از

جانب سرچشمه بی پایان هستی است که برای ما پیغام آورده، ولی برخی او را شاعر و عده ای او را پیامبر و بعضی او را خدا نامیدند. هر چه می خواهد باشد ولی این را به طور قطع می دانیم که سخنانش از خود اوست و از کس دیگری نیاموخته است... خداوند به این مرد بزرگ علم و حکمت آموخته و بر ما لازم است که قبل از هر چیز به سخنان او گوش فرا دهیم، چون هرگز نمی توانیم او را مردی دروغگو بدانیم. نمی توانیم او را مردی که دست به دامن حيله و کارهای بی اساس زده تا به مقاصد دنیوی و به ریاست و پادشاهی یا غیر آن برسد بدانیم...» (۱).

او نیز می گوید: «برخی از مسیحیان متعصب گمان می کنند که مقصود محمدصلی الله علیه وآله از قیام به دست آوردن شهرت و شخصیت و مقام و پادشاهی بود. سوگند به خدا که چنین نبوده است، بلکه دل این مرد بزرگ و فرزند صحرا مملو از رحمت و مهر و محبت و احسان و حکمت و افکار بود و هرگز جهت دنیوی در آن وجود نداشت. او اهداف و آرزوهایی بالاتر از جاه طلبی و پادشاهی داشت. چگونه ممکن است ایشان با آن نفس عالی و روح بلندش چنین باشد... شما جاه طلبان و دنیاخواهان را دیده اید که چگونه برای رسیدن به مقاصدشان هر گونه دروغ را جایز می دانند و زیر بار هر کس می روند، ولی محمدصلی الله علیه وآله هرگز حاضر نشد دروغ بگوید...» (۲).

او نیز می گوید: «محمدصلی الله علیه وآله به شهوت رانی و جاه طلبی علاقه ای نداشت، گرچه گروهی ظالمانه او را به این صفت متهم می کنند، ولی این گناهی بس

ص: ۵۳

۱- ۷۷. الإبطال، ص ۵۷.

۲- ۷۸. همان، ص ۶۹.

بزرگ و ظلمی آشکار است... او در تمام شئون زندگی از لباس و خوراک و... زاهد بود و غالباً خوراکش آب و نان بود و چه بسا ماه ها می گذشت و از خانه او دودی بلند نمی شد. او لباس خشن می پوشید و خوراک ساده می خورد، و در راه خدا زحمت می کشید. شب ها بیدار می ماند و روزها نمی خوابید و در راه نشر دین خدا می کوشید... او مرد بزرگ و با عظمتی بود و گرنه عرب های خشن به او احترام نمی گذاشتند و با نظر بزرگی به او نمی نگرستند. چه کسی غیر از او می توانست آن ها را با این اوصافی که داشتند تا این حد مطیع خود کند؟» (۱)

او نیز می گوید: «من محمد صلی الله علیه و آله را به جهت اخلاصی که داشت و در کارهایش ریا و فریب کاری و ظاهر سازی نبود دوست دارم... او تکبر نداشت ولی ذلیل نبود و التماس نمی کرد. او در همان لباس وصله دار خود شاهان ایران و قیصران روم را خطاب کرده و آنان را در امور دنیوی و اخروی راهنمایی می کرد...» (۲)

او نیز می گوید: «یکی از بزرگترین ننگ ها برای هر فرد متمدّن از مردم این روزگار آن است که گوش به سخن کسانی فرا دهند که می پندارند دین اسلام آیینی دروغین، و محمد مردی نیرنگباز و دوچهره بوده است. اینک زمان آن فرا رسیده که ما با شیوع این سخنان سبک سرانه و شرم آور مبارزه کنیم. رسالتی که پیامبر صلی الله علیه و آله آن را ادا و ابلاغ کرد مدت ۱۲ قرن است که چون چراغی تابنده پرتو می افکند و حدود ۲۰۰ میلیون نفر از همجنسان را که

ص: ۵۴

۱- ۷۹. همان، ص ۸۹.

۲- ۸۰. همان، ص ۹۱.

آفریننده ایشان همانند آفریدگار ما است، روشن می سازد. آیا کسی از شما می پندارد رسالتی را که مردم بی شمار گذاشته با آن زندگی کرده و با آن مُرده اند سراسر دروغ و نیرنگ بوده است؟!... ای برادران! آیا هرگز دیده اید که مردی دروغ پرداز بتواند دینی شکفت پدید آورد؟ به خدا سوگند که مرد نادریست نمی تواند خانه ای از آجر بسازد؛ زیرا اگر وی به درستی از ویژگی های آهک و گچ و خاک و همانند این ها آگاه نباشد آنچه بنا می کند خانه نیست بلکه تپه ای از مصالح ساختمانی و پشته ای از مواد به هم ریخته است، و درخور آن نیست که دوازده قرن بر پایه خود استوار ماند و صدها میلیون تن در آن بیسایند» (۱).

او در پاسخ به اتهام به اسلام که می گوید: اگر نیروی شمشیر نبود، دین اسلام انتشار نمی یافت می نویسد: «ولی چه نیرویی آن شمشیر را پدید آورد؟ آن نیرو، همان قوت دین و پیام حق بود - که امپراطوری های بزرگ را در هم شکست -» (۲).

وی همچنین می نویسد: «محمّد - صلی الله علیه و آله - همواره قصد آن داشت که آیین خود را تنها از راه حکمت و اندرزه های نیک رواج دهد ولی هنگامی که دریافت ستمگران به ترک پیام آسمانیش بسنده نمی کنند... بلکه می خواهند او را به سکوت وادارند تا از رسالتش دم نزنند، فرزند صحرا تصمیم گرفت که از خویشان دفاع کند، دفاعی مردانه، دفاعی که شجاعت عربی در آن تجلی کند و زبان حال او این بود که می گفت: اینک که قریشیان راهی جز

ص: ۵۵

۱- ۸۱. الأبطال، ترجمه کتاب کارالیل به عربی، ص ۹۶.

۲- ۸۲. همان، ص ۱۳۳.

پیکار بر نمی‌گزینند، پس بنگرید که کدام یک از ما مرد پیکاریم» (۱).

او سخنان خود را این گونه به پایان می‌رساند: «خداوند، قوم عرب را به وسیله اسلام از تاریکی‌ها به سوی روشنایی هدایت کرد و از میان آنان جمعی از مردم افسرده را زنده نمود... آیا جز آن بود که ایشان دسته‌ای عرب‌های بیابانگرد و خاموش و فقیر بودند که از آغاز عالم در صحراها زندگی (عمر) می‌گذراندند و هیچ ندایی از آنان شنیده نمی‌شد و هیچ حرکتی از آن‌ها احساس نمی‌گردید؟

آنگاه خداوند، پیامبری را با کلام حق و رسالتی از جانب خود به سوی ایشان فرستاد و ناگهان گمنامی آن‌ها به شهرت، و پستی آن‌ها به رفعت، و ناتوانی ایشان به قدرت مبدل شد و شراره‌های آتش به صورت فروزان درآمد و فروغش کرانه‌های گیتی را فرا گرفت و به زوایای جهان رسید، و پرتو آن شمال را به جنوب و خاور را به باختر پیوست. و قرنی از این حادثه سپری نشده بود که دولت عرب یک پایه اش در هند و پایه دیگرش در اندلس استوار گردید و دولت اسلام، سده‌های بسیار و روزگاران دراز به نور دانش و بزرگواری و مروّت و قوّت و دلیری و جلوه حق و هدایت در نیمی از جهان متمدن، روشن گشت...» (۲).

۲- ار. اف. بودلی «R. F. Boodli»

اشاره

او که یکی از نویسندگان غربی و مورّخان است کتابی درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله و زندگانی او تدوین کرده و درباره آن حضرت سخنان

ص: ۵۶

۱- ۸۳. همان، ص ۱۳۳.

۲- ۸۴. همان، ص ۱۵۶.

و قضاوت هایی دارد. او اولین برخوردارش با اسلام و مسلمانان در میان کوه های «کشمیر» و از راه دیدار با یک شکارچی بوده است. بعدها سالیانی در میان مسلمانان عربستان زندگی کرده و به زبان عربی آشنا شده و سیره پیامبر صلی الله علیه و آله را از عملکرد آن ها مطالعه نموده است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از دیدگاه بودلی

او درباره رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله می گوید: «واقعاً این کار باور کردنی نیست. کسی که درباره زندگانی محمد صلی الله علیه و آله فکر کند. مبهوت حکمت و تدبیر او می شود و او را زنده ای می یابد که در هیچ عصری نخواهد مرد». (۱)

او نیز می گوید: «پا برجایی محمد صلی الله علیه و آله در مبدأ و عقیده و بی پروایی از همه فشارهایی که به او وارد ساختند بزرگ ترین دلیل بر مبرّا بودن او از اغراض دنیوی است». (۲)

او نیز می گوید «گمان این که محمد صلی الله علیه و آله مطالب خود را از انجیل گرفته بی جاست، و او حتی ترجمه نارسای «ورقه بن نوفل» را هم ندیده بود؛ زیرا ترجمه کتاب مقدس به زبان عربی چند قرن بعد از وفات محمد صلی الله علیه و آله صورت گرفت...». (۳)

او نیز می گوید: «محمد صلی الله علیه و آله در ایام زناشویی اش با خدیجه از ثروتمندترین افراد مکه بود و وقتی که به مدینه آمد می توانست در بهترین وضع زندگانی کند. خصوصاً هنگامی که جنگ هایش تمام شد غنیمت ها از هر طرف به خزانه اش سرازیر بود، ولی با این حال در همان وضع سادگی

ص: ۵۷

۱- ۸۵. الرسول، حیات محمد صلی الله علیه و آله، ص ۵۲.

۲- ۸۶. همان، ص ۱۰۰.

۳- ۸۷. همان، ص ۱۰۴.

و زهدش باقی ماند. خوراکش آب گوشت و خرما و دوغ بود و گاهی نیز شربت و عسل تناول می کرد ولی غالب خوراکش خرما و دوغ بود. همیشه روی حصیر می نشست و لباسش نیز مانند خوراکش خیلی ساده و بی آرایش بود». (۱)

او نیز می گوید: «رفتار محمدصلی الله علیه و آله به این سادگی در مدت زندگانش نشان می دهد که اسلام از جهت فکر و عمل بر ساده زیستن بنا شده است و او همیشه این موضوع را به مسلمانان گوشزد می کرد...». (۲)

او نیز می گوید: «محمدصلی الله علیه و آله حیوانات را دوست می داشت و اگر کسی حیوانات را اذیت می نمود او را سرزنش می کرد و لذا در مواقع خاصی اجازه می داد تا حیوانات را قربانی کنند. و کشتن آن ها را فی حدّ نفسه دوست نداشت. در زمان او قربانی یک عادت دیرینه بود و لذا محال بود که بطور کلی ترک شود. او دستور داد تا کسی به حیوانات آزار نرساند، و با زحمت و همتی بی همتا توانست این عادت دیرینه که شتر زنده را سر قبر صاحبش می بستند تا از گرسنگی و تشنگی جان دهد، از میان ببرد، و داغ کردن و نشانه قرار دادن بر حیوان زنده را حرام، و از بریدن دم و گوش چهارپایان جلوگیری نمود. هنگامی که می دید کسی بر الاغی بیش از قدرتش بار کرده او را سرزنش می کرد و او را از این کار باز می داشت. او فقط سگ را دوست نداشت». (۳)

ص: ۵۸

۱- ۸۸. همان، ص ۱۶۴.

۲- ۸۹. همان، ص ۲۹۵.

۳- ۹۰. همان، ص ۱۶۵.

او نیز می گوید: «محمدصلی الله علیه وآله در میان ادیان دیگر به این صفت ممتاز است که تمام کارهایش از وحی بوده است، او نه قدیس بوده و نه ملک و هیچ صفتی که او را به غیر بشر منتسب کند نداشت و هیچ گونه امتیاز مادی و رفاهی نسبت به مسلمانان در او نبود. نه مال خاص و زایدی داشت و نه زندگانی مخصوص، و تنها شخصیت والای او بود که چهره ای ممتاز از او ساخته بود...» (۱).

او نیز می گوید: «قرآن کتاب با ارزشی است که سیمای محمدصلی الله علیه وآله در آن منعکس شده بلکه در واقع همان محمدصلی الله علیه وآله است. با این همه، غیر مسلمانان آن هایی که درباره اسلام گفتگو و بحث می کنند از حقیقت قرآن کمتر آگاهی دارند، و قرآنی که به زبان فرانسوی و انگلیسی و آلمانی ترجمه شده شمار اندکی از غربی ها آن را خوانده اند. من از برخی از آن ها شنیدم که می گفتند: قرآن تاریخ زندگی محمدصلی الله علیه وآله است...» (۲).

۳- ام. ساواری «M. Savary»

اشاره

او محقق فرانسوی است که کتاب مشروحی درباره زندگی پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله به نام «محمدصلی الله علیه وآله ستاره ای که در مکه درخشید» نوشته و در آن کتاب از حضرت رسول صلی الله علیه وآله تمجید شایانی کرده است. این کتاب توسط آقای شکیباپور ترجمه و دو بار در سال های ۱۳۴۶ و ۱۳۴۹ در تهران چاپ شده است.

ص: ۵۹

۱- ۹۱. همان، ص ۴۰۷.

۲- ۹۲. همان، ص ۲۸۳.

او درباره حضرت محمدصلی الله علیه وآله می گوید: «محمدصلی الله علیه وآله جوانی آراسته بود و آنچه را می گفت به حقیقت نزدیک بود. او هرگز حاضر نمی شد مطلبی را بر خلاف حقیقت بر زبان آورد. در امور زندگی صداقت و امانت را به کار می برد. عقیده و ایمان ثابتی داشت و از ارتکاب هر گونه خطا و عمل ناپسندیده ای به دور بود. او رفته رفته زبانزد خاص و عام شد و همه او را به صداقت و درستی می شناختند و او را با عنوان «محمد امین» خطاب می کردند...» (۱).

او نیز می گوید: «محمدصلی الله علیه وآله از شخصیت های ممتاز جهان بود که با داشتن فضایل و استعداد بی نظیر، همیشه و در همه اوقات می کوشید تا اوضاع از هم پاشیده زندگی جهان را سر و سامان دهد و یک جامعه عالی انسانی به وجود آورد...» (۲).

او نیز می گوید: «و پس از آن که با اراده توانای خود حجاب بت پرستی را از هم درید، آیین تازه ای برای دوستان خود آورد. او خدا نبود اما سایه ای از او به حساب می آمد، که به خدا نزدیک شده و در برابرش سر به سجده نهاد، و یکتایی او را درک کرد و از او برای سازندگی انسان مدد خواست و تا به جایی پیش رفت که غیر از نام خدا صدای هیچ قدرتی شنیده نمی شد... در همین موقع بود که خداوند به ندای او لبیک گفت و او را شایسته این مقام دانست و لذا جبرئیل خود را در کوه حراء به نزد او فرستاد و به او

ص: ۶۰

۱- ۹۳. محمدصلی الله علیه وآله ستاره ای که در مکه درخشید، ص ۱۵.

۲- ۹۴. همان، ص ۲۷۲.

گفت: من در این رستاخیز عظیم تو را یاری خواهم کرد. خدا به وعده اش وفا کرد و دستش را گرفت و قدم به قدم پیش برد و مشکلات را برای او آسان نمود... محمدصلی الله علیه و آله، انسان دوستی، محبت، شفقت، کمک به زیردستان، حمایت از مستمندان، گذشت و اغماض از تقصیر بزه کاران و هزاران فضایل و برکات انسانی را به یارانش آموخت. او قیامی مردانه نمود و سازمان انسانی تشکیل داد و به تمام بدبختی های مردم خود خاتمه داد...» (۱).

او نیز می گوید: «به دستور پیامبرصلی الله علیه و آله مقرر گردید اسیران باسوادی که پول برای پرداخت فدیة نداشتند هر کدام ده کودک مسلمان را خواندن و نوشتن بیاموزند تا آزاد شوند. این فرمان مقدس و دلپذیر نشانه خواست پیامبرصلی الله علیه و آله به آموزش و پرورش و فرهنگ مردم و نسل جوان بود.» (۲).

او نیز می گوید: «شاید برخی پرسند که برای چه پیامبر اسلام که برای صلح و آرامش آمده بود برای خود پناهگاه می ساخت که نشانه جنگ به حساب می آمد؟ باید گفت که او هرگز نمی خواست جنگ کند و لذا تا می توانست از جنگ دوری می کرد. آری، هر جا که زبان و منطق نیرومند اسلام به علت تعصب های جاهلانه و خشک مردمی سودمند نبود، و هر جا که پیروان حزب خدا از روش های سیاسی خود به علت کارشناسی احزاب مخالف مانند کفار و یهودیان کاری از پیش نمی برند، و هر جا که آبرو و شرافت مسلمانان در خطر می افتاد، دست به جنگ می زد، و جز این هم

ص: ۶۱

۱- ۹۵. همان، ص ۲۷۹.

۲- ۹۶. همان، ص ۲۸۱.

چاره ای نبود... در هر عصر و زمانی دفاع از عقیده و ایمان، شایسته و پسندیده است و محمدصلی الله علیه وآله نیز جهاد در راه خدا یعنی جنگ با کسانی که مسلمانان را آزار می دادند و از عقیده و دین خود جانب داری می کردند را روا داشت. هنگامی که جنگ برای دفاع از جان و ناموس و عقیده باشد نه به جهت مادیات و توسعه طلبی، می توان گفت که این چنین جنگی از جنبه حیوانی خارج شده و جهاد انسانی خواهد بود»^(۱).

۴ - جان دیون پورت «John Diven port»

اشاره

او که دانشمندی انگلیسی است کتاب مبسوط و تا اندازه ای منصفانه را درباره زندگی پیامبرصلی الله علیه وآله به نام «عذر تقصیر به پیشگاه محمد و قرآن» نوشته که توسط سید غلام رضا سعیدی به فارسی ترجمه و چندین بار چاپ شده است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «جان دیون پورت»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله می گوید: «هر گاه وضع اعراب قبل از اسلام را با بعد از اسلام مقایسه کنیم و اندکی در شعله عشق و علاقه ای که در دل های ۱۶۰ میلیون پیروانش برافروخته بیندیشیم به خوبی احساس می کنیم که اگر در تمجید و تکریم چنان مرد بزرگ و فوق العاده خودداری کنیم، بی شرمی و بی انصافی است، و نیز اگر ظهور او را تصادفی بدانیم مثل این است که درباره قدرت قاهر و نافذ خدای متعال شک کرده باشیم»^(۲).

او نیز می گوید: «بارها گفته اند: محمدصلی الله علیه وآله غش می کرده است! این از

ص: ۶۲

۱- ۹۷. همان، ص ۷۴.

۲- ۹۸. عذر تقصیر به پیشگاه محمدصلی الله علیه وآله، ص ۱۳.

گفته های بی اساس و نابهنجار یونانی است که خواسته اند به وسیله تهمت تأثیر عوارض این بیماری، پیام آور عقاید نوین را لگه دار سازند و خصوصیات اخلاقی او را مورد نفرت و انزجار جهان مسیحیت قرار دهند...» (۱).

او نیز می گوید: «هیچ دلیلی اقامه نشده که محمدصلی الله علیه وآله خود را تا این حد تنزل داده باشد که بخواهد رسالت خویش را به وسیله معجزات مجهول تحمیل دیگران کرده باشد، بلکه او کاملاً بر برهان و دلیل و فصاحت و بلاغت تأکید داشت و در اوایل دعوت خود به عشق و شور زندگی تکیه داشت...» (۲).

او نیز می گوید: «ما می پرسیم: آیا ممکن است باور کنیم آن مردی که چنان اصلاحات بزرگ و پایداری را در کشورش پدید آورد، کشوری که مردم آن قرن ها در منجلا ب بت پرستی غوطه ور شده و بت پرستی را با زشت ترین صورت جایگزین یگانه پرستی کرده بود. مردی که کشتن کودکان را از بین برد و استعمال مشروبات الکلی و قمار را منع کرد و تعداد همسران را تا حدود معینی محدود ساخت، آیا می توان باور کرد که چنین مصلح بزرگ و غیوری فریب کار بوده یا تمام دوران زندگی او مقرون به نفاق باشد؟ آیا می توان باور کرد که رسالت های الهی او اختراع و ابداعی از خودش بوده و می دانسته که آن دروغ است؟ هرگز...» (۳).

ص: ۶۳

۱- ۹۹. همان، ص ۱۶.

۲- ۱۰۰. همان، ص ۲۵.

۳- ۱۰۱. همان، ص ۲۱۰.

او نیز می گوید: «محمدصلی الله علیه وآله هرگز طالب قدرت دنیایی یا تسلط روحی نبود، تنها چیزی که می خواست رعایت عفو و اغماض و تسامح و گذشت و آزادی برای هدایت و ارشاد به راه حق بود. او از مردم می خواست تا به عدالت رفتار کرده و اهل رحم و مروت بوده و در برابر خدای خود متواضع باشند، و به جهت تأیید این تعلیمات، به همگان وعده می داد که همه مردگان قیامتی دارند...» (۱).

او در مقدمه کتابش می نویسد: «تحقیقات و بررسی های حاضر اثر ناچیزی است ولی با منتهای صداقت و علاقه مندی سعی شده است تا دامان تاریخ حیاتِ محمّد از لکه تهمت های کذب و افتراهای ناجوانمردانه تطهیر شود و نیز جهد کافی در دفاع از صدق دعوی او که یکی از بزرگ ترین نیکوکاران و خیرخواهان جهان بشریت است به کار رفته است. نویسندگانی که کورکورانه تحت تأثیر تعصب قرار گرفته و گمراه شده اند و در نتیجه به حسن شهرت زنده کننده آیین یگانه پرستی اهانت روا داشته اند، نه فقط ثابت کرده اند که روح خیرخواهی مسیح - که با آن همه استقامت و قدرت در انجام آن پایداری نشان داد - در آن ها تأثیر ننموده است بلکه در قضاوت نیز راه خطا پیموده اند...» (۲).

۵ - جان بروا «John Brova»

اشاره

او از نویسندگان مشهور فرانسوی است که در سال ۱۹۰۷ میلادی در پایتخت فرانسه به دنیا آمد. وی بعد از پایان تحصیلات شغل

ص: ۶۴

۱- ۱۰۲. همان، ص ۲۱۱.

۲- ۱۰۳. عذر تقصیر به پیشگاه محمد و قرآن، ص ۱۳.

روزنامه نگاری را انتخاب نمود. او در جنگ جهانی دوم اسیر آلمانی ها شد و بعد از آزادی بیشتر نقاط جهان را سیر کرد. و در سال ۱۹۶۶ در فریضه حج مسلمانان شرکت نمود و برای دیدار قبر پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به مدینه منوره رفت. او کتاب های زیادی درباره اسلام و شخصیت های اسلامی نوشته است که یکی از آن ها کتاب «محمد، نابلئون آسمانی» است که به عربی نیز ترجمه شده است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از دیدگان «جان بروا»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می گوید: «اخلاق محمد صلی الله علیه و آله بی نظیر بود. او علاقه شدیدی به فقرا و کودکان داشت و با آنان انس می گرفت و وسایل آسایش آنان را فراهم می ساخت و به هر قلبی نزدیک بود. همیشه لبخندی بر لب داشت و شیرین سخن می گفت. چیزی را برای خود ذخیره نمی کرد و هر چه به دستش می رسید به دیگران می داد. کم حرف می زد و با وفا بود و کم می شد کسی مثل او وفادار باشد».^(۱)

او نیز می گوید: «پیشروی و نصرت الهی پی در پی نصیب مسلمانان می گشت و غنیمت ها پشت سر هم به سوی آنان سرازیر می شد ولی با این همه، پیامبر در همان حالت اولیش باقی ماند. او همچنان ساده زیست و رنج زندگی را تحمل کرد...».^(۲)

او نیز می گوید: «دمکراسی اسلامی در زندگی پیامبر به بهترین وجه نمایان بود و در حالی که ایشان در بالاترین مقام قرار داشت، مردم به تنهایی

ص: ۶۵

۱- ۱۰۴. محمد، نابلئون السماء، ص ۱.

۲- ۱۰۵. همان، ص ۶۰.

یا دسته جمعی نزد او می آمدند، و در واقع خانه او خانه همه ملت بود. عرب هایی که ذوق اجتماعی نداشتند در این جهت بیش از حد تجاوز کرده و با رفت و آمد زیادی، پیامبر را در تنگنا قرار می دادند تا این که آیه ای نازل شد که قبل از دیدار با پیامبر باید صدقه دهند»^(۱).

او نیز می گوید: «یک بار پیامبر بعد از آن که لباس های خود را شسته و آن ها را در آفتاب پهن کرده بود بر درختی تکیه داد و خوابش برد. یکی از دشمنانش به نام "عثور" از تنهایی او استفاده کرد و به سوی او حمله نمود و در حالی که شمشیرش را بالای سر او گرفته بود گفت: ای محمد! اینک چه کسی تو را از دست من نجات می دهد؟ حضرت در حالی که به اعصاب خود مسلط بود فرمود: خدا. از این سخن حضرت، دست "عثور" لرزید و شمشیرش به زمین افتاد. پیامبر آن را برداشت و به رویش کشید و فرمود: حال چه کسی تو را از دست من خلاص می کند؟ "عثور" در جواب گفت: گذشت و عفو تو. حضرت از کشتن او صرف نظر کرد و با این کار خود بهترین درس یعنی گذشت و عفو را به دشمن ترین فرد یاد داد»^(۲).

۶- گوستاو لوبون «Gustav Lebon»

اشاره

او که فردی فرانسوی است در شهر «نوژان لورترو» از ایالت «اورلوار» در سال ۱۸۴۱ در فرانسه به دنیا آمد و روز نهم دسامبر ۱۹۳۱ در پاریس درگذشت.

وی در جوانی به علم طب اشتغال داشت و سپس به امور اجتماعی

ص: ۶۶

۱- ۱۰۶. همان، ص ۶۷.

۲- ۱۰۷. همان، ص ۶۴.

و تحصیل علوم طبیعی پرداخت و کتاب های متعددی را در فنون مختلف نگاشت که به زبان های زنده دنیا ترجمه شده است. یکی از تألیفات ارزنده او کتاب «تمدن اسلام و غرب» است که به چندین زبان ترجمه و چاپ شده است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «گوستاو لوبون»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله می گوید: «پیامبر فوق العاده به نفس خویش مسلط بود. کم سخن می گفت ولی زیاد فکر می کرد و دارای عزم و اراده بی نهایت قوی بود. گرچه وارستگی و سادگی وی حیرت انگیز بود ولی با این حال فوق العاده مقید به پاکیزگی بود. پیامبر در تمام عمر حتی اوقاتی که دارای ثروت بود هیچ وقت کارهای شخصی خود را به دیگران واگذار نمی کرد. قدرت و توانایی او در تحمل مشقت و رنج کار فوق العاده بود. چنانچه یکی از غلامانی که مدت هجده سال در خدمت وی بوده می گوید: در تمام این مدت یک حرکت یا سخن ملامت آوری از پیامبر مشاهده نکردم...» (۱).

او نیز می گوید: «اگر بخواهیم عظمت و اهمیت مردان بزرگ عالم را از روی آثار و کارهای آنان بسنجیم باید بگوییم که پیامبر اسلام در میان رجال تاریخ مردی بسیار بزرگ و نامی است، گرچه تاریخ نگاران قدیم به واسطه تعصبات مذهبی اهمیتی به کارهای او نداده اند، ولی در عصر حاضر مورخان مسیحی حاضر شده اند که در این باب از روی انصاف سخن بگویند.» (۲).

ص: ۶۷

۱- ۱۰۸. تمدن اسلام و غرب، ص ۱۱۹.

۲- ۱۰۹. همان، ص ۱۲۶.

او نیز می گوید: «چیزی که قابل توجه است این که پیامبر همچنان که از شکست مرعوب نمی شد هنگامی که بر دشمن غالب می آمد غروری در او پیدا نمی شد و از اعتدال خارج نمی شد».^(۱)

او نیز می گوید: «با این که اهل مکه بیش از بیست سال دشمن جانی پیامبر بودند و از هیچ گونه صدمه و آزاری نسبت به او فروگذاری نمی کردند، با این حال هنگام فتح مکه نهایت انسانیت و جوان مردی را درباره آنان به کار برد، و لذا با جوش و خروش جهادی که در یارانش بود کوشش نمود تا اهل مکه را از محاصره و هجوم آن ها محفوظ دارد و فقط دستور داد تا ۳۶۰ بتی را که در کعبه جمع شده بود بشکنند و آن خانه را کعبه اسلام قرار داد که تا امروز به همان حال باقی است».^(۲)

او نیز می گوید: «من شما را به بدعتی حادث شده و به گمراهی مستهجن دعوت نمی کنم، بلکه شما را به دین عربی مستحکمی می خوانم که خداوند آن را به نیش محمد وحی نمود، او که در گسترش دعوتش بین قبایل سرگردان امین بود، قبائلی که غرق در پرستش سنگ های کر و در لذت خرافات جاهلیت به سر می برند، او کسی بود که صفوف پراکنده آنان را جمع کرده و همه را با وحدت کلمه بر پرستش یک خالق جمع نمود».^(۳)

۷- واشنگتن ایروینگ «Washington Irving»

اشاره

او که دانشمند و تاریخ نویس مشهوری است در سال ۱۷۸۳ میلادی در

ص: ۶۸

۱- ۱۱۰. همان، ص ۱۱۲.

۲- ۱۱۱. همان، ص ۱۱۵.

۳- ۱۱۲. التمدن الاسلامی، گوستاو لوبون، ص ۶۷.

شهر نیویورک آمریکا به دنیا آمد. او در سال ۱۸۰۴ برای معالجه پزشکی به اروپا سفر کرد و از آثار باستانی و کتابخانه ها و جاهای دیدنی اروپا دیدن نمود. این مسافرت باعث شد که وی به پژوهش و مطالعه در تاریخ علاقه پیدا کند. پس از آن، چندین بار دیگر به اروپا و اسپانیا سفر کرد، و در اسپانیا با کتاب های عربی و اسلامی آشنا شد و چندین کتاب درباره تاریخ عرب و اسلام تدوین نمود.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از دیدگاه «ایروینگ»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می گوید: «تمام رفتار پیامبر کاشف از رحمت عظیمی در کیان وجود او بود. او مردی سریع الانتقال و دارای حافظه ای قوی و نظری بلند و استعدادی سرشار بود. بسیار کم غذا می خورد و زیاد روزه می گرفت و میلی به خوشگذرانی نداشت. نسبت به دنیا زاهد و در پوشاک به سادگی تمایل داشت ولی در عین حال زیبایی را بسیار مراعات می کرد...»

او در پاکیزگی ممتاز و پیامبری عادل بود و رفتارش با ثروتمندان و نیازمندان و فقرا و دوستان و ناآشنایان و قوی دستان و بیچارگان یکسان و مساوی بود، و لذا عموم مردم از آن جهت که از آنان استقبال کرده و به شکایاتشان گوش می دادند او را دوست می داشتند و او پیامبری خوش طبع و رحیم و بردبار بود».^(۱)

او نیز می گوید: «ایمان و یقین محمد بود که او را و او را می داشت تا در برابر شداید و گرفتاری ها پابرجا باشد، این بود که با تمام وجود روی به خدا می کرد و از او طلب رحمت می نمود... او تا آخرین دقایق عمرش به خدا

ص: ۶۹

و این که او پیام آور اوست ایمان کامل داشت».(۱)

او نیز می گوید: «زندگی محمدصلی الله علیه و آله با زندگی مسلمانان فرقی نداشت... خوراکش بیشتر اوقات نان و رطب بود، و گاهی بعضی از اقسام شیر و عسل را تناول می کرد. خودش اتاق خودش را جارو می کرد و آتش برای خود فراهم می ساخت و کارهایش را خودش انجام می داد و لباسش را خود می دوخت...».(۲)

۸- امیل درمینگهام «Emile Dormengham»

اشاره

او که خاورشناس و تاریخ نویس فرانسوی است در کتاب خود «حیاه محمّد» تاریخ زندگی پیامبرصلی الله علیه و آله را به طوری مفصّل شرح داده است. این کتاب که به زبان عربی است ترجمه اصل کتاب است که توسط «عادل زعیترا» به عربی ترجمه شده است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از دیدگاه «درمینگهام»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می گوید: «پیامبر، آن مرد درس ناخوانده در برابر نادانی ها و تاریکی ها بپا خواست. درون او پاک و کامل و از فساد به دور بود. او از دانشمندان جهان دعوت کرد تا بفهمند که او چه می گوید... هنگامی که مردم به سخنان او گوش می دادند با خدای خود پیوند برقرار می کردند و خود را در مقابل پروردگار عالم خاشع می دیدند...».(۳)

او نیز می گوید: «امروز کسی قدرت آن را ندارد که در اخلاص

ص: ۷۰

۱- ۱۱۴. همان، ص ۲۹۹.

۲- ۱۱۵. همان، ص ۳۰۱.

۳- ۱۱۶. حیات محمّد، ص ۲۷۷.

محمدصلی الله علیه وآله شك و تردید نماید؛ زیرا زندگی او بزرگ ترین دلیل بر اعتقاد او به پیامبری اش بود. رسالتی که در راه آن تمام زحمات را شجاعانه تحمل کرد، و با آن همه عظمت و استعداد سرشار و بصیرت و تسلط بر نفس و اراده قوی و محافظت و حسن تدبیر و... که داشت هرگز کسی به خود اجازه نمی داد چنین انسانی که به او وحی می شود و از مواهب خاصه برخوردار بوده را جزء جن زدگان بدانند... آنان که این مرض را به او نسبت می دهند بسیار در غفلت و خیالند؛ زیرا زندگی محمدصلی الله علیه وآله قبل از بعثت زندگی موزون و منظمی بود همان گونه که بعد از آن نیز چنین بود...» (۱).

او نیز می گوید: «با این که پیامبرصلی الله علیه وآله به نعمت های دنیوی بی میل نبود لکن طمع و حرص زیادی از خود نشان نمی داد. بسیار مهربان و بردبار بود و به همه مهربانی می کرد. ظاهرش بسیار بسیط و ساده بود. بارها اتاق خود را با دستش جارو می کرد و رخت و کفش خویش را خود وصله می نمود.... هر چه از اموال نزد او جمع می شد صدقه می داد، و هر چه نشانه پادشاهی بود از دور و بر خود دور می کرد و نمی گذاشت کسی او را پادشاه صدا زند. نه درباری داشت و نه اطرافی و نه وزیری، جز چند نفر مشاور و نویسنده وحی» (۲).

۹- ولتر «Wolter»

اشاره

او که نویسنده مشهور فرانسوی است در سال ۱۶۹۴ در فرانسه متولد شد و در سال ۱۷۰۴ نزد روحانیون مسیحی مبانی علوم آن روز را فرا گرفت. او از کودکی نسبت به مسیحیت بدبین بود و لذا هنگامی که از

ص: ۷۱

۱- ۱۱۷. همان، ص ۲۸۰-۲۸۲.

۲- ۱۱۸. همان، ص ۱۸۶.

مدرسه بیرون آمد به بی بند و باری و سرودن اشعار عشقی روی آورد...

او از سال ۱۷۵۹ به بعد به جنگ با ادیان پرداخت. نخست بر مسیحیت تاخت و خدای انسان نمای آن را به باد مسخره گرفت و به مسیحیان آنچه توانست ایراد گرفت. سپس به جان ادیان دیگر افتاد و در دنیای آن روز آشوبی بر پا کرد و به عنوان مرتد و رهبر بی دینان معرفی گشت ولی او در واقع مخالف ادیانی بود که با عقل و روشن بینی او سازگار نبود. او با یهود و مسیحیت و بت پرستی مخالف بود.

«ولتر» در آغاز به جهت بی اطلاعی از اسلام تحت تأثیر نوشته های دشمنان اسلام قرار گرفت و لذا به اسلام نیز می تاخت. در همان ایام بدترین نمایشنامه را بر ضد اسلام ساخت. ولی بعد از آن که با ترجمه قرآن آشنا شد به مطالعات اسلامی روی آورد و لذا به اسلام و پیامبر آن خوش بین شد و سرانجام فهمید که سخنان هم کیشان او درباره آن حضرت جز تهمت چیز دیگری نبوده است. و لذا از کار خود پشیمان گشت و با اندوه اعلام کرد که من در حق محمدصلی الله علیه و آله بسیار بد کرده ام.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از دیدگاه «ولتر»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می گوید: «در وجود محمدصلی الله علیه و آله چیز عجیبی است که بسیار پسندیده و دلنشین می باشد و انسان را به تعجب و تقدیر او وا می دارد و آن این که او با جان خود در این نبردها به تنهایی در برابر آن همه مردم مشرک که در برابر او بودند و می خواستند افکار او را از بین ببرند ایستادگی کرد و مردم را به عبادت خدای یگانه دعوت نمود و سال ها در راه دعوت به خدا شکنجه و آزار را تحمل کرد. بنا بر این، هر چه می خواهید

بگویید!! این مرد سزاوار تقدیر و تمجید است. گذشته از این، شما ببینید که ایشان در دوران زندگی خود هیچ گاه دوست و رفیق خود را تنها نگذاشت. بچه ها را دوست می داشت و از کنار کودکی نمی گذشت مگر آن که با او مهربانی می کرد. در میان کودکان با کمال تواضع و لبخند بر لب می ایستاد، و در حقیقت مزایا و اوصاف کمالی که محمد داشت به طور کلی انتقاداتی را که به او می کنند از میان می برد و برای آنان راهی جز تقدیر از شخصیت او و بزرگ داشتن مقام شامخ او باقی نمی گذارد»^(۱).

او نیز می گوید: «محمد، بی گمان مردی بسیار بزرگ بود و مردانی بزرگ را در دامان فضل و کمال خویش پرورش داد. قانون گذاری خردمند، جهان گشایی توانا، سلطانی دادگستر، پیامبری پرهیزکار بود و بزرگ ترین انقلاب روی زمین را پدید آورد»^(۲).

او در جایی دیگر از آثار خود، دین اسلام را بدین گونه معرفی کرده و از آن دفاع نموده است: «دین محمد دینی است معقول و جدی و پاک و دوستدار بشریت، معقول است؛ زیرا هرگز به جنون شرک گرفتار نگشت و برای خدا همانند و همدست نساخت و اصول خود را بر پایه اسراری متناقض و دور از عقل استوار نکرد. جدی است؛ زیرا قمار و شراب و وسایل لهو و لعب را حرام دانست و به جای آن پنج نوبت نماز را در روز تعیین نمود. پاک است؛ زیرا تعداد بی حد و حصر زنانی را که بر بستر فرمانروایان آسیا می آرمیدند به چهار زن محدود کرد. دوستدار بشریت

ص: ۷۳

۱- ۱۱۹. محمدصلی الله علیه و آله و علماء الغرب، ص ۸۶.

۲- ۱۲۰. اسلام از نظر ولتر، ص ۵۳.

است؛ زیرا زکات و کمک به ممنوع را از سفر حج واجب تر شمرد. این ها همه نشانه های حقیقت اسلام است، فضیلت تساهل را نیز بر آن ها بیفزایید...» (۱).

۱۰ - لورا واکسیا واگلیری «laura waccia vagliry»

اشاره

او پروفیسور ادبیات عرب و استاد تاریخ تمدن اسلام در دانشگاه ناپل ایتالیا بود که رساله مختصری به زبان ایتالیایی درباره اسلام به نام «پیشرفت سریع اسلام» نوشت که توسط «آدلو کاسیلی» به انگلیسی ترجمه شد و سپس توسط غلام رضا سعیدی این رساله به فارسی ترجمه گشت.

پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «واگلیری»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله می گوید: «نیرومندترین دشمنان اسلام که تعصب چشمانشان را کور کرده سعی نموده اند که پیامبر خدا را به تهمت های ناروایی آلوده سازند. آن ها فراموش کرده اند که محمد صلی الله علیه وآله قبل از آن که دعوت خود را آغاز کند به جهت عفت نفس و نزاهت وجدانی در زندگی خود نزد ملت خویش بی اندازه مورد احترام بوده است. این اشخاص حتی در این حد توقف نمی کنند که از خود پرسند که اگر پیامبر صلی الله علیه وآله راستگو نبود چگونه می توانست در غگویان و منافقان را تا این اندازه با کلمات آتشین قرآن با آتش جاودان جهنم تهدید کند؟... اگر آن عده از مسلمانان شریف و هوشمند، به ویژه علی بن ابی طالب علیه السلام در کلمات و بیانات پیامبر روح صفا و صداقت و حقیقت را درک نکرده بودند چطور ممکن بود به او ایمان آورند و به آیین او بگروند؟... محمد به عنوان

ص: ۷۴

مبلغ دین خدا حتی به دشمنان شخصی خودش مهربان بود و در نهاد او دو صفت ممتاز عدالت و رحمت که مورد احترام انسانی است به هم آمیخته بود»^(۱).

او نیز می گوید: «عمل این مصلح بسیار نجیبانه و با شرافت بود. همان مصلحی که در مدت چند سال مردمی بت پرست و وحشی را به جامعه ای متحد و یکتا پرست مبدل نمود و افراد آن جامعه را به عالی ترین درجه احساسات اخلاقی ترقی داد. حقایقی را که بیان خواهیم کرد اشتباه کسانی را که پیروان محمد را فقط عده ای مردم خودخواه و متجاوز و حریص و غارت گر دانسته اند و معتقدند که او عرب را به غارت گری و فتح ترغیب کرده، روشن خواهد ساخت»^(۲).

۱۱ - فیونیس اتین دینتا «Funis Etin Dineta»

اشاره

او مستشرق و دانشمند معروف فرانسوی است که در سال ۱۸۶۱ میلادی در پاریس به دنیا آمد. او از کودکی همراه پدر و مادرش به کلیسا می رفت و تحصیلات خود را به نحو متعارف در کیش مسیحیت به پایان رسانید. او پس از مدتی به کتاب های تاریخی درباره اسلام برخورد نمود و با حقایق اسلام آشنا شد تا آن که مسلمان شد و کتاب های زیادی را درباره اسلام و برتری آن بر مسیحیت نوشت که برخی از آن ها به زبان عربی ترجمه شده است، و از جمله آن ها عبارت است از: «اشعه خاصه بنور الاسلام»، «الشرق کما یراه الغرب»، «محمد رسول الله صلی الله علیه و آله» و «الحج الی بیت الله».

ص: ۷۵

۱- ۱۲۲. پیشرفت سریع اسلام، ص ۲۰-۲۱.

۲- ۱۲۳. همان، ص ۲۳.

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می گوید: «واقع این است که ما در بین تمام پیامبرانی که دین نوینی را آورده اند تنها محمدصلی الله علیه و آله را می بینیم که به سادگی و روشنی دیانت خود متکی بوده و احتیاجی به کمک و استمداد گرفتن از خوارق عادات و معجزات مادی نداشته است، و همین بی نیازی محمدصلی الله علیه و آله بهترین و بزرگ ترین معجزه اوست»^(۱).

او نیز می گوید: «قناعت پیامبرصلی الله علیه و آله به اندازه ای بود که ضرب المثل شده بود. روایت شده که ایشان دو نوع غذا را با هم نمی خوردند مگر به طور تصادف، اگر گوشت میل می کرد دیگر خرما نمی خورد، و اگر خرما میل می کرد دیگر گوشت نمی خورد. خیلی شیر را دوست داشتند؛ چون شیر هم سیر و هم سیرابشان می کرد. چه بسا ماه به ماه در خانه پیامبر آتش برای پختن نان یا غذایی روشن نمی شد و در این مدت برای خود و خانواده اش جز خرما و آب نبود. هنگامی که گرسنگی سختی پیش می آمد سنگی را به شکمش می بست تا کمتر احساس گرسنگی کند. او از دنیا رحلت کرد در حالی که غذا حتی نان جوی سیر نخورد. اغلب روی حصیر خشک و خشتی می خوابید و برخی اوقات آثار آن حصیر بر بدنش باقی می ماند. متکای ایشان یک بسته از لیف خرما بود، و بستری که گاه روی آن می خوابید عبایی بود که تا می کرد...»^(۲).

ص: ۷۶

۱- ۱۲۴. محمدصلی الله علیه و آله رسول الله، ص ۴۹.

۲- ۱۲۵. همان، ص ۳۰۸.

او که استاد زبان عربی در دانشگاه لندن و رئیس بخش خاورمیانه و در دانشگاه زبان های شرقی بوده، کتاب های زیادی از فلسفه اسلام را به زبان های خارجی ترجمه کرده و کتاب هایی نیز درباره اسلام نوشته است. که یکی از آن ها به نام «الاسلام» است که از انگلیسی توسط «محمد مصطفی هداره» و «دکتر شوقی یمانی» به عربی ترجمه شده است. او در بخشی از این کتاب به شرح حال پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله پرداخته است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «فرد گیوم»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله می گوید: «ما قبل از این که بحث خود را شروع کنیم باید بگوییم از مسلمات است که پیامبر محمد صلی الله علیه وآله یکی از عظیم ترین شخصیت های تاریخی است که غرق در ایمان به وجود خدای یگانه شده بود...» (۱).

او نیز می گوید: «در گذشته یک نسل از مستشرقین معتقد بودند که پیامبر صلی الله علیه وآله به مرض غش و صرع مبتلا بوده است. اصل این تهمت را یک نویسنده رومی پدید آورده بود ولی چنین تهمتی ابداً اساسی ندارد و ما می توانیم با کمال اطمینان آن را ساختگی بدانیم. بالاتر از این، محمد مردی بود که ادراکاتش هیچ وقت از کنترل او بیرون نرفت و آن هایی که منظم کار کردن عقل و قوای نفسانی او را منکرند، شواهد زیادی که دلالت قطعی بر سلامتی نظرش دارد را نادیده می گیرند. آن ها مدیریت او را نمی پذیرند و نمی خواهند بدانند که چگونه در مقابل آن همه مبارزات پایداری کرد تا

ص: ۷۷

این که عرب ها را بر دین اسلام جمع نمود. اگر پیامبر در میدان جنگ به این حالت می افتاد یا به هنگام پیچیده شدن امور از خود بی خود می شد جا داشت که این تهمت را به ایشان روا دارند، ولی شواهدی در دست است که درست عکس آن را اثبات می کند. به نظر من نسبت دادن مرض صرع به او هیچ گونه سند تاریخی ندارد، گذشته از این چنین تهمتی مسلمانان را تحریک می کند. و این مطلبی است که بیشتر تاریخ نویسان با من در آن موافق اند. وانگهی استناد چنین نظریه ای به قصه ای که در تاریخ از آن اثری نیست یک گناه به حساب می آید»^(۱).

۱۳ - ی. هیل «Y. Hill»

اشاره

او از مورخان و دانشمندان غربی است که کتابی را درباره تمدن عرب نوشته و در آن به زندگانی پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله اشاره کرده است. این کتاب توسط آقایان «دکتر ابراهیم احمد عدوی» و «دکتر حسین مونس» به نام «الحضاره العربیه» ترجمه شده است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «هیل»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله می گوید: «می توانیم از وضع زندگانی عمومی پیامبر که همیشه ساده و بی آلایش بوده چنین استفاده کنیم که ایشان برای خود هیچ گونه برتری و امتیاز مادی قائل نبوده و در زندگی با دیگران فرقی نگذاشته است. هنگامی که می خواست برای مسلمانان سخن بگوید و خطبه جمعه بخواند به یکی از ستون های مسجد که از تنه خرما بود تکیه می داد. برای صحبت کردن جای بلندی را مثل منبر انتخاب نکرد مگر دو

ص: ۷۸

سال قبل از وفاتش، و روی همین منبر به کارهای اجتماعی مردم رسیدگی می کرد و برای آنان قوانین و دستورات لازم را تدوین می نمود و میهمانان را به حضور می پذیرفت...» (۱).

او نیز می گوید: «مردم دسته دسته از تمام اطراف بلاد عربی نزد پیامبر می آمدند و اسلام را می پذیرفتند و او نیز بدون آن که از آنان چیزی یا شرایطی بطلبد، اسلام آنان را قبول می کرد؛ زیرا پیامبر تمام تلاش و همت خود را فقط در راه پیشبرد دین صرف می کرد. او رسالت پیامبری خود را چنین دانسته بود که مردم را به سوی ایمان حقیقی به خدا و راضی شدن نسبت به مشیت او وادارد. با بت پرستان به نام خدا جهاد کرد، و آنان را از زنده به گور کردن دختران بازداشت. قبیله های متفرق و از هم پاشیده را کنار هم جمع نمود و به دوستی یکدیگر متفق ساخت، و از جنگ های خانمان سوز جلوگیری نمود و برای کمک به بیچارگان و بهبود زندگی آنان برنامه هایی را تدوین نمود.» (۲).

۱۴ – هاندریک. وان. لون «Handric Van Lon»

اشاره

او که مورخ مشهور هلندی است سال ۱۷۸۳ میلادی در شهر «آمستردام» چشم به دنیا گشود. او از خود آثاری را بر جای گذاشت که اکثر آن ها به زبان های زنده دنیا ترجمه شده است، که یکی از آن ها کتاب «تاریخ بشر» است که به توسط «علی اکبر بامداد» به فارسی ترجمه شده و در آن سخن از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله به میان آمده است.

ص: ۷۹

۱- ۱۲۸. الحضاره الاسلامیه، ص ۲۸.

۲- ۱۲۹. همان، ص ۳۸.

او درباره پیامبر اسلام می گوید: «محمّد صلی الله علیه و آله از این زمان تا واپسین دم زندگی در تمام اقدامات خویش به دو علت توفیق پیدا کرد؛ یکی این که آیینی را که بر پیروانش تبلیغ می کرد بسیار ساده بود. او می گفت: باید الله را دوست داشت و باید به پدر و مادر احترام گذاشت و با نیازمندان و بیماران متواضع و مهربان بود. او درباره همسایگان ثقلب و اعمال دور از شرافت انجام نداد. به آنان دستور داد تا از خوردن مشروبات الکلی بپرهیزند و در غذا امساک داشته باشند... دیگر این که در جنگ های خود با عیسویان، به آنان وعده داده بود مجاهدینی که در برابر دشمن به زمین می افتند بدون حساب وارد بهشت خواهند شد. از این رو آنان مردن در میدان جنگ را بر زندگی طولانی و پر از رنج و مشقت ترجیح می دادند و بدین جهت آنان بر عیسویان که از ظلمات آن دنیا می ترسیدند و بیش از حد پایبند خوشی های این جهان بودند، تفوق داشتند. این است که امروز نیز سربازان اسلام شمشیر به دست در مقابل توپ های اروپائیان بدون فکر کردن به سرنوشتی که در انتظارشان است ایستاده اند...» (۱).

۱۵- ال. آ. سیدو «L. A. Sidua»

اشاره

او که دانشمند معروف و مورخ عرب زبان فرانسوی است در سال ۱۸۰۸ به دنیا آمد. پس از پایان تحصیلات به سمت استادی در دانشگاه «مربون» و سپس در دانشکده «هنری چهارم» و بعد از آن در دانشکده «سان لویس» انتخاب شد. او بیش از چهل سال در دانشکده فرانسه و دانشگاه

ص: ۸۰

زبان های زنده شرقی با سمت منشی مشغول به کار بوده است. او کتاب های زیادی دارد که بیشتر آن ها درباره تاریخ اعراب مسلمان است، که یکی از آن ها «تاریخ العرب العام» است که توسط «عادل زعیترا» به عربی ترجمه شده و در آن سخن از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله به میان آمده است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از دیدگاه «سیدیو»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می گوید: «بی رحمی و قساوت قلب و ترسی که برخی از نویسندگان به محمد صلی الله علیه و آله نسبت می دهند از جنایات تاریخی شمرده می شود. اینان فراموش کرده اند که او تمام همت خود را برای از بین بردن عادات زشت موروثی که اهمیت شایانی نزد عرب داشت، به کار گرفت. مثل این که این نویسندگان، آیات قرآنی را که در آن، محمد صلی الله علیه و آله به رسومات فجیع از قبیل زنده به گور کردن دختران پایان داد، نخوانده اند، و گو این که آنان درباره آن همه عفو و گذشتی که پیامبر صلی الله علیه و آله نسبت به سرسخت ترین دشمنان خود بعد از فتح مکه نشان داد ملاحظه نکرده اند. آنان در رحمت و محبتی که پیامبر نسبت به قبایل به هنگام جنگ های شدید از خود نشان داد نمی اندیشند... کیست که نداند او تا آخر عمرش از وضع فقیرانه بادیه نشینان و از زندگی رقت بار بیرون نرفت و هرگز زندگی امراء را با آن همه قدرتی که داشت نپذیرفت. او به اندازه یک شیخ عشیره نیز برای خود مقامی قائل نبود تا اصحاب و بستگانش دور او را گرفته و محافظتش کنند، با آن که مهر پیامبر در واداشتن مردم به اطاعت از خود کمتر از مراسم پادشاه ایران و قیصر روم نبود. محمد صلی الله علیه و آله حلم معتدلی داشت، فقرا را به خانه می آورد تا طعام خود را بین آنان تقسیم کند. هر کس که سؤالی داشت

با کمال لطف و محبت از او استقبال می کرد و خنده در چهره درخشانش سحرانگیز بود. از زیاد حرف گوش کردن خسته نمی شد، حرف نمی زد مگر اندک...» (۱).

او نیز می گوید: «این ظلم بس بزرگی است که ما وضع بد زن شرقی را به محمدصلی الله علیه و آله نسبت دهیم؛ زیرا ایشان کوشش داشت تا حال زن را بهبود بخشد... او ازدواج با زنان را تا چهار عدد پایین آورد و مردم را نصیحت کرد که داشتن یک زن بهتر است، و اگر خودش مخالف این دستور را انجام داد روی یک سلسه جهات سیاسی بود که در نتیجه ازدواج او عده ای از قبایل به اطاعت او در آمدند... انسان از عنایتی که محمدصلی الله علیه و آله به کودکان داشت احساس آرامش می کند؛ زیرا او عادت زنده به گور کردن دختران را حرام کرد و همیشه در فکر یتیمان بود. او از محبت به کودکان بی اندازه لذت می برد. چقدر شیرین است سخنان محمدصلی الله علیه و آله درباره محبت مادر و دوست داشتن پدر و مادر و چقدر زیباست معنای این سخن محمد که: بهشت زیر پای مادرهاست.» (۲).

۱۶ – جولوس ولهاوزن «Julius Welhausein»

اشاره

او که پدری روحانی و یکی از دانشمندانی است که درباره دین یهود و مسیحیت تخصص کامل داشته در سال ۱۸۴۴ متولد شد. او بعد از مدتی شروع به مطالعه درباره اسلام کرده و کتاب هایی را در زمینه تاریخ اسلام می نویسد که یکی از آن ها کتاب «الدوله الاسلامیه و سقوطها» است که

ص: ۸۲

۱- ۱۳۱. تاریخ عرب، ج ۱، ص ۱۰۰-۱۰۳.

۲- ۱۳۲. همان، ج ۱، ص ۱۱۰.

توسط «دکتر یوسف العش» به عربی ترجمه شده است. او در این کتاب به زندگی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله اشاره کرده است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از دیدگاه «ولهاوزن»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می گوید: «او نخست از خود شروع کرد و قبل از هر چیز سرتاپای او را ایمان به خدا و ایمان به روز قیامت و رستاخیز فرا گرفت. آن یقینی که دل او را پر کرده بود به قدری زیاد بود که از او به بیرون تراوش می کرد. او فهمید که مجبور است نور اسلام را منتشر سازد تا مردم را از گمراهی برهاند. روی همین جهت به سرعت جامعه کوچکی را در مکه تأسیس نمود. چیزی که این جماعت را به هم مرتبط می کرد اعتقاد به خدایی بود که به چشم دیده نمی شد و او خالق دنیا و مالک جان ها بود...»^(۱).

۱۷- ل. ژ. شینی «L. J. Cheney»

اشاره

او که مورخ غربی است کتابی را به نام «تاریخ العالم العربی» تألیف و در آن به ظهور پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و پیشرفت مسلمانان اشاره کرده است. این کتاب به توسط «مجدالدین حفنی ناصف» به عربی ترجمه شده است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از دیدگاه «ل. ژ. شینی»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می گوید: «محمد صلی الله علیه و آله که مردی عرب بود و در سال ۵۷۰ م در مکه متولد شد مردم را بعد از ظهورش به آیین جدیدی فراخواند. به مردم یاد داد که فقط خدای یگانه را ستایش کنند و یک زندگی آبرومندانه با محافظت شغلی داشته باشند. شراب و موسیقی جنون آمیز را حرام نمود و به آنان آموخت تا به نیازمندان و مظلومان کمک کنند و اوامر

ص: ۸۳

بزرگان و اولی الامر خود را اطاعت نمایند. عبادت بت و ساختن و کشیدن تمثال هر جاننداری را حرام کرد، و اکنون تمام آثار عرب در فن معماری خالی از هر گونه عکس جانداران است ولی ساختمان ها با نقش و خطوط زیبای عربی مزین شده است. و به آنان آموخت افرادی که واقعاً به خدا ایمان دارند همه برادر یکدیگرند...» (۱).

۱۸ - جواهر لعل نهرو «Nehru»

اشاره

او رئیس جمهور سابق هندوستان است که در طی نامه های خود که از زندان به دخترش «ایندیریا» می نویسد و آن ها را به صورت کتابی تحت عنوان «نگاهی به تاریخ جهان» در آورده به طور اختصار مطالبی را درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله آورده است. این کتاب توسط آقای «تفضلی» به فارسی ترجمه شده است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از دیدگاه «نهرو»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می گوید: «محمد صلی الله علیه و آله بیش از همه چیز مردم را به پرستش خدای یگانه ای دعوت می کرد که پیامبر و رسول او بود و در واقع خلاصه دعوت او این جملات بود (لا اله الا الله، محمد رسول الله)» (۲).

او نیز می گوید: «محمد هفت سال پس از هجرت پیروزمندانه به مکه بازگشت. او حتی پیش از تسخیر مکه از همان شهر مدینه پیامی برای حکمرانان و پادشاهان جهان فرستاد و آنان را به قبول وجود خدای یگانه و رسالت خویش دعوت کرد. «هراکلیوس» امپراتور قسطنطنیه هنگامی که

ص: ۸۴

۱- ۱۳۴. تاریخ العالم العربی، ص ۱۱.

۲- ۱۳۵. نگاهی به تاریخ جهان، ص ۳۱۷.

این پیام را دریافت کرد هنوز در سوریه با ایرانیان در حال جنگ بود و پادشاه ایران نیز این پیام را دریافت کرد، حتی گفته شده که پیام به «تای تسونگ» امپراتور چین نیز رسید.

لابد این پادشاهان و حکمرانان حیرت کرده اند که این مرد گمنام کیست که جرأت کرده تا برای آنان دستور صادر کند؟ از فرستادن این پیام ها می توان تصور کرد که محمدصلی الله علیه وآله چه اعتقاد و اطمینان فوق العاده ای به خود و به رسالتش داشته است و لذا توانست همین اعتقاد و ایمان را به مردم کشورش منتقل سازد و به آنان الهام بخشد به طوری که آن مردان بیابان گرد توانستند بدون دشواری بر نیمی از جهان آن زمان مسلط گردند... محمد در سال ۶۳۲ م یعنی ده سال پس از هجرت در گذشت در حالی که توانسته بود از قبایل فراوان عربستان که دائم در حال جنگ با یک دیگر بودند یک امت بسازد و آنان را از شور خدمت در راه هدف بزرگ سرشار کند» (۱).

۱۹ – برناردین کایتلی «Bernardine»

اشاره

او در ایالت «ماساچوست» آمریکا به دنیا آمد و پس از مدتی در مجله «استوری» به سمت نویسنده گی انتخاب شد و نیز در قسمت رمان نویسی در مجله «لیدی‌ز هوم ژورنال» شرکت داشته است. او کتاب های رمان بسیاری از خود به جای گذاشت که یکی از کتاب های او درباره فتح قسطنطنیه است که توسط «شکری محمد ندیم» به عربی به نام «القسطنطنیه» ترجمه شده است. او در این کتاب به زندگی پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله نیز پرداخته است.

ص: ۸۵

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله می گوید: «... محمد صلی الله علیه وآله بت ها را لعنت کرد و عبادت آن ها را حرام و باطل دانست، و این کار او در مکه مرکز بت پرستان عرب بسی شجاعانه بود. آن روز در مکه بت های جمع شده هر یک جای مخصوص داشتند. بت پرستان از بیابان ها به جهت زیارت بت ها به آن جا می آمدند به جز محمد و پیروان او؛ زیرا تمام اهل مکه بت پرست بودند. آن ها تا مدتی او را مسخره می کردند و می پنداشتند که آن حضرت سلامت اندیشه خود را از دست داده است و لذا بت پرستان به اذیت و آزار او می پرداختند. محمد صلی الله علیه وآله سیزده سال اذیت های آن ها را تحمل کرد و چون مخالفت و مبارزه آن ها شدید شد تصمیم گرفت به مدینه مهاجرت کند...» (۱).

۲۰- لوئیس پاولتن «Lewis Puvlton»

اشاره

او یکی از نویسندگان کتاب «سیر تکاملی تمدن» است که توسط آقایان «هاشم رضی» و «مجید رضی» به فارسی ترجمه شده است. او در آن کتاب به زندگی پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله اشاره کرده است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «پاول ناد»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله می گوید: «در حقیقت از سن چهل سالگی دعوت حقیقی خود را به پرستش خدای یگانه آغاز نمود. آن زمان مردم در بربریت کامل زندگی می کردند و ارزشی برای دختران خود قائل نبودند و حتی بنا بر نقل راویاتی، دختران خود را زنده به گور می کردند. پیامبر

ص: ۸۶

اسلام صلی الله علیه و آله به جهت شناساندن الله به این مردم بدوی که در تاریکی و جهل و بی تمدن کامل زندگی می کردند راهی بسیار سخت و طاقت فرسا در پیش داشت. با کوشش های شبانه روزی و پی گیر و جنگ ها و غزوات فراوان، مشعل اجتماعی ترین و مترقی ترین آرمان های آن روز را برافراشته و نه تنها شبه جزیره عربستان را منور کرد بلکه بسیاری از کشورهای هم جوار و دور و نزدیک را نیز از مزایای بی شمار آن آگاه ساخت» (۱).

۲۱ – جان باژت گلوپ «John Basit Gelup M. S»

اشاره

او از نویسندگان غربی است که کتاب تاریخی بزرگی را درباره فتوحات عربی نوشته که توسط «خیری حماد» به نام «الفتوحات العربیه الکبری» به عربی ترجمه شده است. او در آن کتاب به زندگی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله نیز پرداخته است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از دیدگاه «گلوپ»

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می گوید: «محمد صلی الله علیه و آله به رفتن در غار جهت تفکر و تأمل و عبادت در ماه رمضان خو گرفته بود. هنگامی که او در غار حرا بر طبق عادت خویش مشغول عبادت بود ناگهان جبرئیل بزرگ ترین فرشته الهی بر او نازل شد و گفت: «اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ» (۲).

و نیز می گوید: «او می گفت من فرستاده خدایم و رستاخیز در پیش است که مردم در آن روز برای حساب دسته دسته از گورهای خود بیرون می آیند؛ نیکوکاران و مؤمنان به سوی بهشت نعیم رهسپار می شوند و اشرار

ص: ۸۷

۱- ۱۳۸. سیر تکاملی تمدن، ص ۲۷۳.

۲- ۱۳۹. الفتوحات العربیه الکبری، ص ۶۰.

و بدکاران تا ابد در آتش دوزخ می مانند»^(۱).

او نیز می گوید: «آنچه ما می توانیم تشخیص دهیم فقط یک رشته عوامل مادی است که موجب غلبه و نصرت مسلمانان بر مردم مکه شد، ولی آن قداست و معنویتی که بر پیامبر احاطه داشت فوق درک و فهم ما می باشد و مسلم است که در این شخصیت چیزی بوده که چنین اخلاص در پیروانش پدید آورده است، و همین عامل یکی از بزرگ ترین اسباب پیشرفت اسلام بوده است...»^(۲).

او نیز می گوید: «این مطالب شاید برای اروپائیان تعجب آور باشد که چگونه پیامبر یازده زن و یک کنیز داشت، ولی این تعجب با در نظر گرفتن علل این ازدواج ها خود بخود برطرف می شود. وانگهی، اسلام یک مسأله را رعایت کرده که درک آن برای غربی ها خیلی دشوار است. درست است که مرد مسلمان می تواند چهار زن بگیرد ولی باید دانست که هر گونه رابطه نامشروع در اسلام ممنوع شده و دارای مجازات سخت و طاقت فرسایی است. غرب به خود می بالد که قانون خانواده اش بر پایه یک زن گرفتن است ولی رابطه های نامشروع را نادیده می گیرد»^(۳).

او نیز می گوید: «با این که پیامبر صلی الله علیه و آله در مکه سختی های فراوانی دید و هنوز نیز سرسخت ترین دشمنانش در آنجا زندگی می کردند، ولی با گذشت عمومی و محبتی که در روز فتح مکه از خود نشان داد تمام دل های

ص: ۸۸

۱- ۱۴۰. همان، ص ۶۱.

۲- ۱۴۱. همان، ص ۱۳۳.

۳- ۱۴۲. همان، ص ۱۵۶.

مردم را به سوی خدا جلب کرد. و لذا جای هیچ گونه تردیدی نیست که چنین گذشت یا شعور سیاسی پیامبر با داشتن بزرگ‌ترین قدرت، آن هم در میان عرب‌های انتقام‌جو و کینه‌توز، از ویژگی‌های بی‌نظیر ایشان است و در حقیقت یک امتیاز حیرت‌انگیز است. پیامبر در این فتح، جنبه سیاسی و دیپلماسی را بیش از عملیات جنگلی به کار برده، استفاده کرد. بدون شبهه، عظمت پیامبر در این است که او در آن عصری که زور و کشتار رایج بود دریافت که اندیشه، بزرگ‌ترین نیرو و قوی‌ترین قدرت انسانی است» (۱).

او نیز می‌گوید: «پیامبر هیچ‌گاه در زندگی حتی آن روزی که قدرت داشت بزرگ‌ترین ثروت‌ها را جمع‌کنند اعتنایی به مال دنیا نکرد. او هنگام وفاتش بی‌چیز و تقریباً فقیر به تمام معنا بود و خوراک ساده او نیز در طول زندگی‌اش تغییر نکرد. او تا آخرین لحظه زندگی در یک خانه عادی و بسیار ساده‌ای که مناسب با حال یک حاکم متعارف نبود زندگی کرد...» (۲).

۲۲ - ویل دورانت «Will Durant»

اشاره

او در تاریخ نوامبر ۱۸۸۵ در ایالت «ماساچوست» آمریکا به دنیا آمد، و پس از تحصیلات مقدماتی در سال ۱۹۱۷ با درجه دکترا در فلسفه از دانشگاه کلمبیا در نیویورک فارغ‌التحصیل شد. او در سال ۱۹۱۴ به سخنرانی در کلیسای «پرسیترین» نیویورک درباره تاریخ فلسفه و ادبیات پرداخت و همین کار باعث شد که او تاریخ مفصلی به نام «قصه الحضاره» یا «سیر تاریخ تمدن» بنگارد. این کتاب توسط عده‌ای از ایرانیان به فارسی

ص: ۸۹

۱- ۱۴۳. همان، ص ۱۵۷.

۲- ۱۴۴. همان، ص ۶۶.

ترجمه شد. او در بخشی از کتاب خود به زندگی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله اشاره کرده است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از دیدگاه «ویل دورانت»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می گوید «محمد صلی الله علیه و آله ظاهری بامهابت داشت و کمتر می خندید گرچه استعداد مزاح و شوخی داشت ولی اختیار خود را به دست آن نمی داد و لذا کمتر شوخی می کرد؛ چون می دانست مزاح از کسی که امور مهم مردم را به دست گرفته خطرناک است...» (۱).

او نیز می گوید: «محمد صلی الله علیه و آله با بزرگان با ملاطفت و خوش برخورد بود و به روی ضعیفان می خندید و در مقابل گردن کشان و خودپسندان با عظمت و باهویت بود. بر یارانش سختگیری نمی کرد. در تشییع جنازه هر فردی که برخورد می کرد شرکت می نمود. هیچ وقت هیبت و قدرت شاهی از خود نشان نداد و هیچ گاه حاضر نبود که نسبت به او به نحو خاصی احترام قائل شوند. دعوت هر کس حتی بردگان را جهت غذا می پذیرفت و تا جایی که فرصت انجام کاری را داشت از خادمان خود طلب نمی کرد. با آن که از غنیمت و امور دیگر اموال فراوانی به او می رسید ولی برای خانواده خود خیلی کم خرج می کرد و آنچه را که برای شخص خود خرج می نمود بسیار اندک بود. و عمده اموالی که به دستش می رسید به مصرف صدقات می رسانید» (۲).

او نیز می گوید: «پیامبر صلی الله علیه و آله ده زن و دو کنیز گرفت و همین امر سبب

ص: ۹۰

۱- ۱۴۵. قصه الحضاره، ج ۱۳، ص ۳۳.

۲- ۱۴۶. همان، ص ۴۵.

خرده گیری مردم مغرب زمین از وی شد، ولی ما باید همیشه این را در نظر داشته باشیم که مرگ و میر بسیار مردم در عصر سامیان سبب شده بود که تعداد زوجات یکی از لوازم زندگی بلکه یکی از وظایف اخلاقی به شمار آید. در نظر پیامبر نیز تعدد زوجات یک امر عادی و بی اشکال بود و لذا زن های متعدد گرفت. او در این جهت خاطری آسوده داشت ولی هیچ وقت با این کار درصدد اشباع غریزه جنسی خود نبود... برخی از ازدواج های او با بیوه زنان فقیری بود که از اصحاب یا دوستانش به جای مانده بود و او از روی ترحم و اظهار محبت و دلداری آن ها را می گرفت. و نیز برخی از ازدواج هایش روی جهات سیاسی مصلحت آمیزی بود که آن را اقتضا می کرد... او با دختر ابوسفیان ازدواج کرد زیرا می خواست دشمن دیرینه اش را از این راه با خود دوست نماید...» (۱)

او نیز می گوید: «هنگامی که محمدصلی الله علیه وآله مکه را رها کرد روابط خویشاوندی خود را برید ولی هنگامی که به مدینه آمد تصمیم گرفت جای آن روابط را به برادری و اخوت تبدیل کند و همچنین از رقابت مهاجرین و انصار جلوگیری کرد. از این رو هر یک از انصار را با یکی از مهاجرین برادر ساخت و از هر دو طائفه خواست تا هنگام نماز در یک جا باشند...» (۲)

او نیز می گوید: «محمدصلی الله علیه وآله گرچه همانند معاصران خود رسم برده داری را به صورت یک قانون طبیعی پذیرفت ولی تا توانست برای تحقیق مشکلات بردگی و معایب برده داری کوشید. او وضع زن را بهبود بخشید

ص: ۹۱

۱- ۱۴۷. همان، ص ۴۴.

۲- ۱۴۸. همان، ص ۳۲.

ولی طبیعی می دانست که زن مطیع مرد باشد و به مردان نیز دستور می داد تا بنده شهوات نباشند»^(۱).

او نیز می گوید: «محمّد از بزرگ ترین بزرگان تاریخ است که با خود عهد و پیمان بسته تا کمال روحی و اخلاقی افرادی را بالا برد که در محیطی عقب افتاده و بیابانی خشک زندگی می کردند، و چنان توانست تأثیرگذار باشد که هیچ مصلحی در طول تاریخ چنین کاری را نتوانست انجام دهد... او در میان یک نسل با صد معرکه و در طول یک قرن توانست دولتی عظیم ایجاد کند که تا کنون توانسته است با قدرتی عظیم در نصف کره زمین باقی بماند»^(۲).

۲۳- دیسون «Dosun»

اشاره

او که نویسنده فرانسوی است کتابی را درباره اسلام و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نوشته که به توسط «عمر ابوالنصر» به عربی با نام «محمّد و الاسلام» ترجمه شده است. او در بخشی از این کتاب به زندگی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله پرداخته است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از دیدگاه «دیسون»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می گوید: «سزاوار نیست ما به دین محمّد صلی الله علیه و آله مانند یک دین خرافی و دروغین بنگریم؛ زیرا چنین تصویری دور از واقع است. تعالیم اسلام بسیار شریف و عالی است و اخلاق آن بسیار پسندیده است. در اسلام عقاید و آرای و وجود دارد که می باید فلاسفه و جامعه شناسان از آن قدردانی نموده و در مقابل آن تعظیم کنند»^(۳).

ص: ۹۲

۱- ۱۴۹. همان، ص ۵۹.

۲- ۱۵۰. ردّ علی الشیطان، مصطفی طلاس، ص ۱۲۸، به نقل از او.

۳- ۱۵۱. محمّد و الاسلام، ص ۲۲.

او نیز می گوید: «محمّدصلی الله علیه وآله به زیبایی صورت و سیرت آراسته بود تا آنجا که برخی را به اسلام دعوت کرد. آن ها در پذیرفتن اسلام به هیچ دلیلی جز آنچه از اخلاق سابق او و آوازه راستگویش در مکه و خارج آن می دانستند احتیاج نداشتند. وقتی کسی می خواست امانتی نزد کسی بگذارد غیر از محمّدصلی الله علیه وآله کسی را لایق نمی دید و این کار قبل از اسلام بوده و بعد از آن هم ادامه یافت... گاهی با اصحابش شوخی می کرد و با آنان رفت و آمد می نمود و صحبت می کرد و دعوت فقرا و بردگان را می پذیرفت و مریض را در دورترین نقاط مدینه عیادت می کرد... و عذر افراد را می پذیرفت. هنگام برخورد با کسی نخست او سلام می کرد و با اصحابش جلوتر از آنان دست می داد، و هر کس بر او وارد می شد به او احترام می نمود و چه بسا عبایش را زیر او پهن می کرد و یا در جای خود که روی فرش بود او را می نشاند و اگر قبول نمی کرد به اصرار او را بر آن می نشاند. بیش از هر کس تبسم می کرد و خوش برخورد بود.

هنگامی که جماعتی از طرف نجاشی پادشاه حبشه آمده بودند حضرت به آن ها خدمت می کرد. اصحابش گفتند: خدمتگذاری به آن ها را به ما واگذار کن. حضرت فرمود: این ها به اصحاب من خدمت کرده اند، من دوست دارم زحمات آن ها را خودم تلاقی کنم. او بیش از هر کس تواضع و کمتر از همه تکبر داشت. به عیادت فقرا می رفت و با نیازمندان نشست و برخاست می کرد و در میان اصحابش هر جا که خالی بود می نشست. محمّدصلی الله علیه وآله زنان گوناگونی داشت نه به آن مقدار که تورات درباره زنان ابراهیم و سلیمان نوشته اند»^(۱).

ص: ۹۳

اشاره

او که مستشرق انگلیسی است در سال ۱۸۰۳ به دنیا آمد و در سال ۱۸۷۷ وفات یافت. او در کتاب خود به نام «اخلاق و عادات مصری ها» به زندگی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله نیز اشاره کرده است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از دیدگاه «ادوار لین»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می گوید: «اوصاف شایسته محمدصلی الله علیه و آله مانند صحبت و شهامت بقدری عالی است که هر انسانی را تحت تأثیر قرار داده و مانع هر گونه اعتراضی به او می شود. چرا چنین نباشد در حالی که محمدصلی الله علیه و آله گذشته از این که دشمنی خانواده اش را با صبر عظیمی تحمل کرد، در متانت و وقار به حدی رسیده بود که دستش را به هنگام مصافحه برای یک بار هم زودتر از دست دیگری بیرون نکشید، و به جمعی که گذر می کرد لبخند زنان سلام می نمود.

محمدصلی الله علیه و آله مردی غیور و پر شور و با نشاط بود و همیشه از حق دفاع کرده و با باطل می جنگید. او پیامبر آسمانی بود و همواره می خواست رسالت آسمانی خود را به بهترین وجهی ادا کند و همان طور هم موفق شد؛ زیرا حتی یک روز هم از هدفی که برای آن مبعوث شده بود غافل نشد و هر گونه مصیبتی را در راه رسیدن به هدف خود تحمل می کرد تا این که به آنچه می خواست رسید»^(۱).

۲۵ - آرلوف «Arlonof»

اشاره

او که نویسنده مشهور روسی است در مقاله ای که در مجله دانش

ص: ۹۴

۱- ۱۵۳. محمد و علماء الغرب، ص ۱۸۱، به نقل از او.

روسی شماره ۹ جلد هفت نوشته به زندگی پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله اشاره کرده است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله از دیدگاه «آرلونوف»

او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله می گوید: «در شبه جزیره العرب در نزدیکی فلسطین دینی پدید آمد که اساس آن بر اعتراف به یگانگی خدا بود. این دین به نام محمدیت یا به قول پیروانش "اسلام" خوانده شد و به سرعت انتشار یافت.

مؤسس این دین مردی عرب به نام محمد صلی الله علیه وآله بود که بر عادات قبایل محیط خود چیره شد و آنان را با هم متحد ساخت و افکار و بینش آن ها را با شناساندن خدای یگانه روشن ساخت و اخلاق آن ها را مهذب نموده و طبیعت آنان را تغییر داده و ملایم نمود و قلبشان را نرم ساخته و آماده پیشرفت و ترقی کرد. آن ها را از خونریزی و زنده به گور کردن دختران بازداشت. این کارهای عظیم و پرارجی که محمد انجام داد بهترین دلیل بر آن است که او از مصلحان جهان بوده و دارای یک توان فوق قدرت بشری بودن است. او دارای فکر روشن و ادراکی قوی بود و به خوش اخلاقی و خوش رفتاری با مردم مشهور بود. در مدت چهل سالی که پیش از بعثت با مردم زندگی کرد یک زندگی رضایت بخش و با کمال آرامش داشت و لذا تمام خویشانش او را بیش از حد دوست داشتند. پیامبر بر اساس مبادی قوی و اخلاق شایسته و عزت نفس و پاکدامنی که داشت همه اهل شهرش نسبت به او احترام فوق العاده ای می گذاشتند»^(۱).

ص: ۹۵

پروفسور «مونتگمری وات» انگلیسی که یکی از پژوهشگران خاورشناس معاصر است در سال ۱۹۶۱ میلادی، تلاش «کارلیل» در کاهش بدبینی نسبت به قرآن و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اسلام را ستوده و خود نیز کتابی را به عنوان «محمّد - صلی الله علیه و آله - پیامبر و سیاستمدار» بدین جهت تألیف نموده است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از دیدگاه «وات»

او در آن کتاب می نویسد: «در قرن دوازدهم، افکار درباره اسلام و دخالت مسلمانان در جنگ های صلیبی چنان ناروا تعبیر شد که اثر نامطلوبی در روحیه مردم گذاشت، در حالی که دقت و توجه عملی توأم با شرافت و غیرت و امانت تحقیق، برای مطالعه و کسب اطلاعات کامل و صحیح درباره دین محمّد - صلی الله علیه و آله - لازم است. از آن زمان تا کنون مخصوصاً در دو قرن اخیر پیشرفت های بسیاری حاصل شده است ولی هنوز مقداری از داوری های غلط گذشته ادامه دارد. در دنیای کنونی که رابطه مسلمانان و مسیحیان از گذشته بهتر و محکم تر شده است جای آن دارد که هر دو بکوشند تا درباره رفتار محمّد توافقی پیدا کنند. بدنام کردن او توسط نویسندگان اروپایی موجب آن شده است که جنبه خیالی و تصویری او به وسیله نویسندگان دیگر اروپا و اسلام به کمال مطلوب برسد... یکی از تهمت هایی که معمولاً به محمّد می بندند آن است که او را شیادی معرفی می کنند که برای اقناع حسّ جاه طلبی و شهوت خود، تعالیم دینی را تبلیغ می کرد که خود نیز به دروغ بودن آن اعتماد داشت!!...»

این مطلب، نخستین بار در صد سال پیش در خطابه های «توماس کارلایل» درباره قهرمانان، شدیداً مورد اعتراض قرار گرفت و از آن پس، مورد قبول محققان نیز واقع شد که فقط ایمان عمیق به مأموریت خود بود که محمد را حاضر کرد سختی ها و آزارهای ایام اقامت در مکه را تحمل کند، در حالی که از نقطه نظر اوضاع جاری، امید موفقیت در آن بسیار ناچیز بود».^(۱)

او نیز می گوید: «بر طبق نظر علمای برجسته امروز مسیحی، پیامبر شخصی است که پیام های خدا را برای قومش در شرایط مکانی و زمانی مربوط به آنان ابلاغ می کند... در تمام نوشته هایم درباره محمد صلی الله علیه و آله از چهل سال پیش تا کنون همواره این نظر را ابراز کرده ام که محمد صلی الله علیه و آله در این گفته که قرآن تصنیف او نبوده بلکه از بالا- به او الهام شده، صداقت داشته است. از این رو در مورد احکام قرآنی هیچ نگفته ام: (محمد می گوید)، هر چند متهم به آن شده ام بلکه ترجیح داده ام تا بنویسم: (قرآن می گوید). از سال ۱۹۵۳ که کتاب «محمد در مکه» را نوشتم تا کنون مدافع این هستم که قرآن فعل الهی است...».^(۲)

ص: ۹۷

۱- ۱۵۵. محمد، پیامبر و سیاستمدار، ترجمه اسماعیل والی زاده، ص ۲۸۹.

۲- ۱۵۶. برخورد آرای مسلمانان و مسیحیان، تفاهمات و سوء تفاهمات، ص ۴۱-۴۸.

این ندامت و پشیمانی، جریان غالبی را در اسلام شناسی غربی نشان می دهد؛ زیرا مستشرقان و خاورشناسانی در این دو قرن اخیر می زیسته اند که آرای ایشان تفاوت چندانی با متعصبان و دروغ پردازان قرون وسطی نداشته است.

از جمله افرادی که با کینه ای شدید به بررسی اسلام پرداخته کشیش خاورشناس بلژیکی به نام «هانری لامنس» است. او که بدبینی و تعصب، ذهنش را از آغاز تسخیر کرده بود نتوانست در مطالعاتش درباره تاریخ اسلام به نتایج مطلوب و صحیحی برسد.

جرج جرداق درباره او می نویسد: «... غرض ورزی های لامنس، دانش فراوان وی را به تباهی کشید؛ زیرا او علم خود را در خدمت حقیقت قرار نداد و اسناد بسیاری را که در تصنیفاتش آورد برای نمایاندن چهره واقعیت به کار نبرد و نخواست تا اموری را که درباره شرق قدیم عربی بر دیگران پنهان مانده بود، به درستی روشن کند، بلکه متأسفانه باید بگوییم این خاورشناس دانشمند، در لحظه های بزرگ، به دانش و وسعت اطلاعات خود خیانت کرد. در لحظه هایی تصمیم گرفت تا آنچه را که تاریخ ثبت کرده و عقل و منطق و طبیعت حوادث بدان ها گواهی می دهند، معکوس

جلوه دهد، بلکه تصمیم گرفت عواطفی را که انسان نسبت به بزرگان مسلمین در صدر اسلام احساس می کرد واژگون سازد... و چیزی که تو را بیش از این به تأسف و امی دارد آن است که هدف روشن «لامنس» در بدگویی از بزرگان راستین شرق، او را از رسالت علمیش به کلی بیرون برده است. از این رو اگر امری دو وجه یا دو احتمال داشته باشد، اسناد و مدارک فراوانی را که به تأیید وجه صحیح و رأی درست دلالت دارند، همه را رها می سازد و به سندی غریب و مقطوع که احتمال نادرست را به خیال خودش تقویت می کند اعتماد نشان می دهد، و هنگامی که ببیند اسناد و دلایل فراوانی که مؤید یکدیگرند فضیلتی از فضایل آن بزرگان را اثبات می کنند، خاموش گرفته و سست می شود یا اساساً موضوع را نادیده گرفته و دم بر نمی آورد، اما همین که ملاحظه کند یک عبارت کوتاه به بدگمانی او کمترین اشارتی دارد به نشاط می افتد و دلیری می نماید و چه پرگویی ها می کند؟! و این صفت، از صفات مردم دانشمند و عادل و منصف نیست بلکه به افترا و بهتان نزدیک تر است... و «لامنس» به کمک چنین روشی با حوادث شرق قدیم عربی روبرو می شود...» (۱).

از جمله خاورشناسان و شرق شناسان مغرض و متعصب که در صدد مشوه کردن چهره اسلام و پیامبر صلی الله علیه و آله برآمده «ایگناس گلدزیهر» یهودی الاصل است. او در کتاب «سخنرانی هایی در مورد اسلام» که به زبان آلمانی تألیف کرده و به زبان عربی به نام «العقیده و الشریعه فی الاسلام» ترجمه شده است می نویسد: «در یک روایت متواتر اسلامی... پیامبر اسلام لقبی را

ص: ۹۹

که در تورات آمده با خود حمل می کند که همان پیامبر پیکار و جنگ باشد» (۱).

این در حالی است که مطابق روایات اسلامی، پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله به عنوان (پیامبر رحمت و توبه و پیکار) معرفی گشته است (۲).

وانگهی در انجیل لوقا آمده است که حضرت مسیح علیه السلام به حواریون خود فرمان داد: «کسی که شمشیر ندارد، جامه خود را فروخته و آن را بخرد» (۳).

ص: ۱۰۰

۱- ۱۵۸. العقیده و الشریعه فی الاسلام، ص ۳۵.

۲- ۱۵۹. المعجم المفهرس لألفاظ الحدیث النبوی، ج ۶، ص ۳۳۳.

۳- ۱۶۰. انجیل لوقا، باب پنجم.

سلمان رشدی در سال ۱۹۴۷ در بمبئی دو ماه قبل از استقلال هند و تشکیل دولت پاکستان متولد شد. پدرش فردی مسلمان از منطقه کشمیر بود.

از آنجا که زبان غالب مردم آن منطقه انگلیسی بود پدرش او را به مدرسه انگلیسی برد و چون به سن سیزده سالگی رسید او را به انگلستان فرستاد تا آنچه را که نزد مبشرین کلیسا در هند فرا گرفته در آنجا پیگیری نماید. او که می خواست به هند بازگردد پدرش اصرار نمود تا به دانشگاه «کمبریج» رفته تا به سمت استادی در تاریخ دست یابد.

او بعد از گرفتن مدرک از آن دانشگاه به پاکستان آمد و در مدت هفت سال با تلویزیون پاکستان همکاری نمود، ولی بعد از آن مدت به انگلستان بازگشت و بعد از گذشت از چند کار رو به حرفه نویسندگی آورد. او دو بار ازدواج کرد یک بار با زنی انگلیسی که بعد از مدتی از او جدا شد، و بار دوم با زنی نویسنده و آمریکایی ازدواج نمود که در نوشته هایش اعتقاد مسیحیت را به نقد و استهزا کشیده بود.

تا کنون پنج کتاب از او به چاپ رسیده که یکی از آنها کتاب «آیات شیطانی» است که در اکتبر ۱۹۸۸ به چاپ رسید.

آری، او کسی است که به جهت دوری از وطنش و فرانگرفتن تعلیمات و فرهنگ امتش، به اسلام پشت کرد. او تنها اسلام را از کانال دشمنان آن ملاحظه نموده است.

او مهاجری است که در اجتماع مردمی رشد کرده که به جهت نژادش از

ناحیه آن مردم مورد سرزنش و مطرود بوده است، و از آنجا که از فرهنگ غنی اسلامی بی‌خبر بوده دائماً برای آنکه مورد قبول جامعه غربی قرار گیرد دست به هر کاری می‌زند که یکی از آن‌ها نوشتن همین کتاب ضد اسلامی بلکه ضد اخلاقی و وجدانی است.

او که دارای شذوذ فکری و عقیدتی است در به‌کارگیری تعابیر و کلمات زشت بر ضد معانی اصیل آن متجری بوده و نهایت کوشش خود را به‌کار گرفته است که از باب نمونه به‌کارگیری «حجاب» برای لانه‌های فساد و فحشاء و اطلاق «جاهلیت» بر تمدن اسلامی است. او تنها به دنبال روایات و قصه‌های شاذ تاریخی همچون افسانه‌های غرانیق است تا از این طریق بر اسلام به خیال خود ضربه بزند.

او کسی است که در جامعه خود و نیز جامعه غربی به‌جهت نژاد و اسلامی بودنش تحقیر شده و لذا درصدد جبران این حالت حقارت خود از هر طریق ممکن است. او می‌خواهد مردم نام او را زنده کرده و بین آنان معروف و سرشناس گردد گرچه به واسطه عمل او جنگی در سطح جهان برپا شده و بین تمدن‌ها برخورد ایجاد گردد و میلیون‌ها نفر به قتل برسند.

آری، او می‌خواهد خودش را نابود کند تا عکسش در روزنامه‌ها چاپ گردد و صدایش در جهان منتشر گردد؛ زیرا که عقده حقارت داشته و از کودکی تحقیر شده است. ولی او نمی‌داند که دشمنان اسلام این چنین افرادی را از هر طریق ممکن به سوی خود جذب می‌کنند تا به اهداف شوم خود برسند. و لذا تمام کسانی که پیشنهاد جایزه ادبی نوبل را بر این کتاب دادند همگی دارای سابقه‌ای طولانی در ضدیت و دشمنی با اسلام را داشته

و مصلحت خود را در این کار می دیدند.

روزنامه «ساندی تایمز» که صاحب امتیازش یهودی معروفی است اولین روزنامه ای است که معرفی این کتاب را به عهده گرفت و شروع به مدح آن نمود. و لذا به طور حتم می توان گفت که دستان یهود در پشت این قضیه بوده و از آنجا سرچشمه گرفته است؛ زیرا از طرفی یهود از حیث تاریخی کسانی بوده اند که پیامبران خود را به هر نحو ممکن دشنام داده و آن ها را به قتل می رساندند و از طرفی دیگر مشاهده می کنند که مسلمانان - علی الخصوص در غرب - درصدد پیشرفت بوده و در حال تبدیل شدن به قدرتی عظیم می باشند و لذا درصدد برآمدند تا غرب مسیحی را رودرروی مسلمانان قرار دهند. و به همین جهت است که ناشر این کتاب ۸۵۰ هزار دلار به عنوان حق التألیف به سلمان رشدی می دهد.

آری پشتیبان این کتاب «آریل شارون» بود که پیشنهاد پناهندگی سیاسی را به او داد و دستور داد تا در اسرائیل کتابش را به لغات زنده دنیا ترجمه کنند.

خلاصه ای از کتاب «آیات شیطانی»

سلمان رشدی در کتاب «آیات شیطانی» درصدد مشوه جلوه دادن اسلام و طعن به مقدسات آن و هتک حرمت آن ها است و هیچ چیز را در این زمینه استثنا نکرده و همه را مورد طعن قرار داده است. او از رسول اکرم صلی الله علیه و آله و ملائکه شروع کرده و یک یک به کتاب های آسمانی حمله کرده و در آخر زنان پیامبر و اصحاب او را مورد سرزنش و هجوم قرار می دهد.

او متعرض سبّ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اصحاب و همسران او به طور علنی

ص: ۱۰۳

شده و با زبان ادبیات قبیحی که هر کسی را که دارای کمترین درجه اخلاق است ناراحت می کند آنان را ناسزا می گوید.

در مورد قرآن کریم، آن را کتاب آسمانی و وحیانی ندانسته بلکه از ابداعات خود پیامبر صلی الله علیه و آله همراه با تحریفات سلمان فارسی در آن در جلوی دید پیامبر صلی الله علیه و آله می داند.

او هنگام یاد از مکه مکرمه از آن به شهر جاهلیت یاد کرده و مدعی می شود یکی از تجار آن به نام «ماهوند» که به معنای شیطان است ادعای نبوت کرده و دین جدیدی در آن شهر تأسیس می نماید. آنگاه به نوع علاقه بین رسول اکرم صلی الله علیه و آله و یکی از اصحاب بزرگ او به نام سلمان می پردازد و آن را علاقه ای ناشایست دانسته که ناشی از خبثات طولانی سلمان بوده است!! او سلمان را فردی شرابخوار معرفی کرده که چنان در آن افراط داشته که بیشتر اوقاتش را در شرابخواری به سر می برده است. او به علاقه بین سلمان و شاعری اشاره می کند که خودش او را جعل کرده و اسمش را «بعل» گذاشته است، کسی که اهل همه گونه فسق و فجور از آن جمله شرابخواری بوده است. او به این حد اکتفا نکرده بلکه مدعی می شود که سلمان آیاتی را که از پیامبر صلی الله علیه و آله می شنیده آن ها را با تحریفی که در آن ها وارد می کرده به دلخواه خود می نوشته است، و چنین ادعا می کند که همه این ها با علم و آگاهی رسول خدا صلی الله علیه و آله از آن ها بوده است، و لذا از آن ها غفلت کرده و برخی از موارد نیز می خندیده است...

او بار دیگر شخصیت رسول اکرم صلی الله علیه و آله را متعرض شده و او را مردی شهوت ران و غوطه ور در مسایل جنسی معرفی می نماید که در خانه خود

به صورت جبارانه زندگی می کرده است...

او متعرض اصحاب پیامبر شده و سلمان فارسی و بلال حبشی و خالد بن ولید را مثلث شوم معرفی می کند...

او حجاب را با تعبیرات ادبی به مشهورترین لانه های فساد در شهر جاهلیت تعبیر و تشبیه کرده و خانمی را که در آن رفت و آمد می کند را به اسم خانم حجاب معرفی می کند، و زنانی که در آن وجود دارند را نمونه و الگوی زنان پیامبر صلی الله علیه و آله قرار می دهد و مدعی می شود که تعداد زنان آن به عدد همسران پیامبر صلی الله علیه و آله بوده است...

نقل کلماتی از کتاب «آیات شیطانی»

اینک برخی از کلمات و جملات او را در اینجا می آوریم و قضاوت را به خوانندگان وامی گذاریم.

۱ - او به پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله نسبت اعمال بد را داده و می گوید: «در شهر جاهلیت مردی که دارای اعمالی است تبدیل به پیامبری می شود که اسمش ماهوند می باشد او در صدد برپایی و تأسیس بزرگ ترین دین در عالم برمی آید در آن هنگام صدایی در گوشش وزیدن گرفت: تو کدامین فکری هستی؟ انسانی یا مارمولک؟» (۱)

۲ - به حضرت ابراهیم علیه السلام نسبت زنا داده و می گوید: «بطریق ابراهیم همراه همسرش هاجر و فرزندشان اسماعیل وارد این وادی شد، در آنجا و در آن منطقه وحشتناک همسر خود را رها کرد. از او می پرسیم: آیا می تواند در این کار میل خداوند باشد؟ او در پاسخ می گوید: آری، در این

ص: ۱۰۵

کار میل و رغبت خداوند است، آنگاه زنزاده از آنجا می رود».(۱)

۳- او بلال را وحشی و سلمان را شرور معرفی کرده و می گوید: «در آنجا سقائی است به نام خالد و انسان شروری است از فارس که اسم غریبش سلمان است، و به جهت آنکه مثلث شوم کامل گردد در آنجا برده ای است به نام بلال که او را ماهوند - محمّد - آزاد کرده که شخصی وحشی و بسیار سیاه است».(۲)

۴- او در توهین به وحی الهی می گوید: «مؤمنان بدون قانون زندگی کردند، ولی در سال ها ماهوند یا بهتر بگوییم خدای واحد رئیس ملائکه جبرئیل، یا بهتر از آن دو، خدا نزدش وسواسی در جعل قوانین پدید آمد. جبرئیل بر پیامبر ظاهر شد او را دید که از جانب خود دسته دسته حکم صادر می کند تا به حدّی که مؤمنان تحمل هیچ گونه وحی جدید مگر با زحمت نداشتند، آنجا بود که سلمان گفت: بر هر چیزی احکامی گفتی؟ ای لعنت بر این احکام!! شخصی بادی از او خارج می شود، رویش را به سوی بادها می کند تا معین کند که کدامین دست را برای تنظیف محلّ خروج باد به کار گیرد».(۳)

او نیز در این باره می گوید: «وحی به مؤمنان گفت: چه مقدار می خورید؟ چه قدر می خوابید؟...».(۴)

۵- او در توهین به ساحت پیامبر صلی الله علیه وآله می گوید: «آنچه علاقه سلمان به

ص: ۱۰۶

۱- ۱۶۲. همان، ص ۱۰۱.

۲- ۱۶۳. همان، ص ۳۶۳.

۳- ۱۶۴. همان، ص ۳۶۴.

۴- ۱۶۵. همان.

ماهوند - محمّد - را به نهایت رسانید قضیه زنان و آیات شیطانی بود. سلمان در حالی که مست بود آنچه را که در نفسش بود بیرون ریخت که گوش فراده، من از کسانی نیستم که قیل و قال فراوان نمایم، ولی ماهوند بعد از وفات همسرش چیزی نداشت، تو می فهمی که می خواهم چه بگویم، او در یثرب به مرادش رسید، در آنجا زنان یثرب نصف ریشش را در مدت یکسال تبدیل به سفیدی کردند» (۱).

۶- او درباره حجاب می گوید: «حجاب، نام مشهورترین خانه زنان فاحشه در مدینه جاهلیت بود». آنگاه آن خانه را به قصرهای بهشت تعبیر می کند آن گونه که در قرآن آمده است، مثل قصرهایی که از زیر آن نهلهایی جاری است با درختان انگور و خرما... او می گوید در آن خانه دوازده زن زناکار است که همگی از ماهوند تقاضا کردند تا با آن ها ازدواج کرده و همسران او شوند، آنجا بود که اسم او را «بطل» نامیدند.

۷- او درباره آیات قرآن کریم می گوید: «آیات بر ماهوند تداخل می کند؛ یک بار شیطان بر او وحی می نماید. جبرئیل بر او وحی می کند «أَفَرَأَيْتُمُ اللَّتَّ وَالْعُزَّىٰ وَمَنْوَاهَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَىٰ شَيْطَانٌ دَرِ الْأَنْحَامِ» او را کامل کرده و می گوید: «تلك الغرائق العلی و ان شفاعتهن لترجی» (۲).

سلمان رشدی و بازگشت به قرون وسطی

با مراجعه به کتاب سلمان رشدی به نام «آیات شیطانی» پی می بریم که قصد او بازگشت به قرون وسطی در اتهام زدن به پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله و تمسخر

ص: ۱۰۷

۱- ۱۶۶. همان.

۲- ۱۶۷. همان، ص ۱۱۴ و ۱۱۵.

کردن و مشوه نشان دادن چهره اوست.

او رمان نویسی و قصه پردازی را بهانه قرار داده تا به مقدسات اسلام ناسزا بگوید، او تخیل را با واقعیت درهم آمیخته تا به آسانی، بزرگان دین را در معرض توهین قرار دهد، و لذا کار تازه او درباره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله نوعی ارتجاع و واپس گرایی و بازگشتی انحطاط‌آمیز به قرون وسطی است، روزگاری که استدلال جای خود را به افتراء و استهزاء داده بود.

او در نگارش کتاب خود از سبک «رنالیسم جادویی» پیروی کرده که ذهنی گرایی محض بوده و با واقعیت سازگاری ندارد و درصدد تسخیر و تسلط بر عقول مردم است. او اسامی تاریخی را تغییر داده و رویدادها را دگرگون ساخته است و تخیل را با واقعیت می آمیزد و در این کار هیچ قانون و ضابطه ای را رعایت نمی کند.

حمایت های گسترده از کتاب آیات شیطانی

فاجعه ای که با چاپ این کتاب اتفاق افتاد دارای جوانب مختلفی بود؛

۱ - مراکز غربی و صهیونیستی سعی بلیغ و گسترده ای را برای آماده کردن و نشر آن به لغات مختلف به تمام دنیا نمودند و بر این کار ثروتمندان و سرمایه دارانی بین المللی از حیث مالی سرمایه گذاری هنگفتی کردند.

۲ - دولت های غربی جوایز بسیاری برای آن قرار داده و به آن اعتبار دادند که از جمله آن در سال ۱۹۸۸ میلادی کتاب سال در انگلستان شناخته شد.

۳ - دولت های غربی نیز این کتاب را پشتیبانی کرده و هیچ گونه اعتنایی به اعتراضات و مخالفت ها بر ضد آن نکردند و حتی شدیدترین

ص: ۱۰۸

محافظت‌ها را برای مؤلف کتاب برقرار کرده و با مخالفان نشر کتاب با شدت تمام از حیث فیزیکی برخورد کردند و در برخی موارد کشورهای را که مخالفت علنی با نشر آن داشتند و موضع‌گیری تنیدی می‌کردند برخورد سیاسی و اقتصادی نمودند.

۴- از ده‌ها مؤسسه و نویسنده پشتیبانی کرده و آنان را تحریک نموده تا تحت عنوان شعار آزادی اندیشه از نویسنده کتاب - سلمان رشدی - پشتیبانی نمایند.

ص: ۱۰۹

اینک قبل از بررسی حکم فقهی، حقوقی سلمان رشدی به تحلیل و بررسی عملکرد او می پردازیم.

مفهوم اهانت

«اهانت» در لغت به معنای استهزاء و تحقیر کردن آمده است. در «المنجد» آمده است: «هان یهون هونا و هوانا و مهانه الرجل: ذلّ و حَقْر، ضعف و سکن. تهاون به تهاوناً و استهان به استهانه: استحقره و استهزأ به واستخفه»؛^(۱) «اهانت کرد، اهانت می کند، اهانت کردنی از مردی یعنی ذلیل و تحقیر و تضعیف و خوار نمود. تهاون به تهاوناً و استهان به استهانه یعنی طلب حقارت و استهزا و استخفاف او را کرد.»

در فرهنگ عمید آمده است: «اهانت یعنی خوار کردن، سبک داشتن، زایل گردانیدن و تحقیر کردن».^(۲)

«اهانت» و «توهین» در اصطلاح قضایی عبارت است از نسبت دادن هر فعل یا ترک فعلی که عرفاً مخالف حیثیت طرف تلقی می شود، و عنوان توهین مفهومی کلی است و فحاشی یکی از مصادیق آن است.^(۳)

مفهوم «سب»

راغب در «مفردات» می گوید: «و السبّ، الشتم الوجیع»؛^(۴) «سب عبارت است از دشنام دردناک و زشت.»

ص: ۱۱۰

۱- ۱۶۸. المنجد، ص ۹۷۰.

۲- ۱۶۹. فرهنگ فارسی عمید، ماده هون.

۳- ۱۷۰. حقوق جزای اختصاصی، دکتر محمد صالح ولیدی، ج ۲، ص ۲۷۸.

۴- ۱۷۱. مفردات راغب، ج ۲، ص ۲۴۷.

و درباره مفهوم اصطلاحی آن، مجلسی رحمه الله می فرماید: «و فی اصطلاح الفقهاء هو السبّ الذی لم یکن قذفاً بالزنا و نحوه؛ کقولک: یا شارب الخمر او یا آکل الربا او یا ملعون... او یا فاجر و امثال ذلك ممّا یتضمّن استخفافاً و اهانه»؛ (۱) «و در اصطلاح فقها، سب چیزی است که شامل قذف به زنا و نحو آن نمی شود همچون نسبت شرب خمر یا رباخوار یا ملعون یا فاجر و امثال آن به کسی دادن است از کلماتی که متضمّن استخفاف و اهانت باشد.»

مفهوم «مقدسات»

اشاره

«مقدسات» جمع مقدس از ماده قدس به معنای پاکی است. «تقدّس تقدساً» یعنی مطهّر و پاکیزه شد. (۲)

و در اصطلاح، کلیه اشخاص، اشیاء، امکانه و ازمنه ای است که دارای ارزش معنوی و طهارت بوده و شایسته تکریم و تعظیم است. و میزان در قداست هر چیز به اندازه انتساب آن به خداوند متعال است که همه چیز به دست او است و از مصادیق آن خداوند متعال، قرآن، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، امامان معصوم علیهم السلام، ضروریات دین، بندگان صالح خدا، ملائکه، اماکن مشرفه، لیالی مبارکه و ایام مبارک است.

خداوند متعال درباره برخی از اماکن مقدس می فرماید: «... یا مُوسَى * إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى»؛ (۳) «... ای موسی!

من پروردگار توام! کفش هایت را بیرون آر، که تو در سرزمین مقدس طوی هستی.»

ص: ۱۱۱

۱- ۱۷۲. بحار الأنوار، ج ۷۲، ص ۱۶۰.

۲- ۱۷۳. المنجد، ماده قدس.

۳- ۱۷۴. سوره طه، آیات ۱۱ و ۱۲.

و نیز می فرماید: «يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ»؛ (۱) «ای قوم! به سرزمین مقدّسی که خداوند برای شما مقرر داشته، وارد شوید.»

و می فرماید: «فَلَمَّا آتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ...»؛ (۲) «هنگامی که به سراغ آتش آمد، از کرانه راست درّه، در آن سرزمین پر برکت...».

و درباره یکی از شب های مبارک می فرماید: «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلِهِ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ»؛ (۳) «که ما آن را در شبی پر برکت نازل کردیم؛ ما همواره انذارکننده بوده ایم.»

صیانت از مقدسات دینی

با مطالعه آثار تاریخی و تمدن های اولیه بشری می توان روح عبودیت و پرستش را در وجود آدمی جستجو کرد؛ این بدان دلیل است که انسان به طور فطری دوست دارد معبودش را مورد تقدیس قرار دهد. و لذا وقتی سخن از مقدسات به میان می آید این به دین خاصی مربوط نمی شود، بلکه پدیده ای است که با انسانیت انسان و فطرت او در ارتباط است و سابقه اش به قدمت حیات آدمی برمی گردد و بدین جهت است که صیانت از مقدسات در حقیقت دفاع از مقام عالی انسانی است. آری مقدساتی که با فطرت و عقل سلیم بشری سازگاری نداشته و در حقیقت خرافه ای بیش

ص: ۱۱۲

۱- ۱۷۵. سوره مائده، آیه ۲۱.

۲- ۱۷۶. سوره قصص، آیه ۳۰.

۳- ۱۷۷. سوره دخان، آیه ۳.

نیست دارای هیچ گونه تقدس نیست و لذا پیامبران الهی با مقدسات بت پرستان و عقاید خرافی مشرکان به مقابله می پرداختند.

وانگهی آن چیزی که انسان را از سایر جانداران ممتاز می کند قوه اختیار اوست که از لوازم آن داشتن اندیشه، تفکر و تعقل، و از توابع آن مسئولیت پذیری است. و لذا وقتی انسان با استفاده از عالی ترین نیروهای وجود خود به بینشی دست یافت و با اراده و اختیار خود آن را پذیرفت، باید برای آن حرمت ویژه و قداستی قایل شود و لذا کسی حق ندارد تا به آن دست درازی کرده و مورد اهانت و استهزاء قرار دهد. بدین جهت است که ممنوعیت توهین به مقدسات از مصادیق دفاع از انسانیت و حفظ حقوق بشر است.

صیانت از شخصیت ها

به طور کلی، توهین به اشخاص و امور محترم، به حکم عقل، ممنوع و قبیح است، و این حکم، ریشه در بنای عقلا دارد؛ زیرا عقلای عالم و کلیه نظام های حقوقی، اهانت را ممنوع دانسته و مطابق شأن و مقام شخص توهین شده برای آن مجازات تعیین کرده اند.

در کلیه مقررات کشورهای جهان، توهین به رئیس مملکت، از شدیدترین انواع توهین محسوب می شود و مجازات شدیدتر هم دارد؛ زیرا بی احترامی نسبت به متصدیان امور مملکتی در صورتی که از قانون کشور و احکام الهی تخطی نکرده باشند نوعی بی حرمتی به حکومت و اقتدارات عمومی جامعه است.^(۱)

ص: ۱۱۳

در بخش یکم از ماده ۱۶۶ قانون جزای آلمان تحت عنوان اهانت به مقدسات مذهبی و جهان بینی افراد چنین آمده است: «اگر کسی آشکارا و یا از طریق انتشار نوشته ای، معتقدات مذهبی و یا به طور کلی، جهان بینی دیگران را به هر شکل، مورد اهانت قرار بدهد، به طوری که سبب اختلال در نظم عمومی شود، فرد مذکور به زندان تا سه سال و یا به پرداخت جریمه نقدی محکوم می گردد».^(۱)

در قانون اساسی نروژ مصوب ۱۸۱۴ میلادی، در اصل ۱۰۰ آمده است: «مطبوعات در بیان مطالب آزادند. هیچ کس را نباید به خاطر چاپ و انتشار نوشته ها، قطع نظر از مضمون آن ها مجازات کرد، مگر آنکه شخص، عاملاً و عامداً به نافرمانی از قانون، تحقیر دین، یا اخلاقیات... اقدام نموده یا دیگران را به انجام این کار تحریک نموده باشد».^(۲)

در پاکستان قانونی وضع شده که بر اساس آن، اهانت به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مجازاتی برابر با حداقل دو سال زندان دارد، و در صورت شدت جرم، کیفر اعدام در انتظار مجرم خواهد بود.^(۳)

حفظ و حراست از مقدسات، یکی از ضروریات انسانی و اسلامی است، ولی سخن درباره نحوه و شیوه حراست و دفاع از آن در سطح بین الملل است.

می توان ادعا کرد که زبان مشترک کلیه ملت ها و دولت ها، علم حقوق

ص: ۱۱۴

۱- ۱۷۹. آزادی ابراز عقیده یا اهانت به توده ها، دکتر ابوحسین، ترجمه دکتر احمدپور، ص ۴۰.

۲- ۱۸۰. ترجمه قانون اساسی نروژ.

۳- ۱۸۱. آزادی ابراز عقیده یا اهانت به توده ها، ص ۱۶۹.

است، و لذا با انجام مطالعات و پژوهش های علمی و حقوقی می توان به راه حل های مؤثر و پایدار در جامعه انسانی رسید. بایستی ابتدا مبانی متقن و محکمی را در مسایل حقوقی به دست آورد، و سپس مواد قانونی کارآمد یا قراردادهای بین المللی را بر اساس آن ها به تصویب رسانید.

دوگانگی در غرب

با وجود این همه سر و صدا در غرب درباره حکم اعدام سلمان رشدی و دفاع از او به عنوان دفاع از آزادی بیان و اندیشه، پی می بریم که این دفاع ها از سلمان رشدی و کتاب او، به جهت توهینی است که در آن کتاب به ساحت مقدس اسلام و مسلمین و قرآن و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله شده است، آن ها هرگز دلسوز آزادی اندیشه و بیان نیستند بلکه آزادی را ابزاری برای رسیدن به مطامع شوم خود می خواهند.

شاهد این مطلب این که هر گاه آزادی قلم و بیان عملکرد آنان را زیر سؤال می برد چنان بر قلم و بیان و کتاب و نویسنده حمله می کنند که دیگر هرگز کسی جرأت چنین سخنی را نداشته باشد. اینک به نمونه هایی از این دو گانگی غرب در شعار آزادی اشاره می کنیم؛

یکی از متفکران فرانسوی به نام «پرفسور روژه گارودی» است. این متفکر بعد از تحقیقات فراوان در مورد «هولوکاست» و تبلیغات گسترده صهیونیست ها در مورد کوره های آتش سوزی نازی های آلمانی در جنگ جهانی که به قول آن ها میلیون ها یهودی در آتش این کوره ها سوختند، به این نتیجه رسید که این هجوم کشتار و تبلیغات واقعیت نداشته و همگی جنبه مظلوم نمایی صهیونیست را دارد تا غرب درصدد غرامت از آن برآمده

و موطنی به آن ها هدیه کند که همین فلسطین کنونی است.

این نتیجه گیری بعد از آن که در کتاب «روژه گارودی» منتشر شد، چنان سروصدایی بر ضد او در همین کشورهای که ادعای آزادی و تمدن دارند ایجاد شد که در فرانسه محل تولد او، به دستور محاکم قضایی، نویسنده این کتاب را دستگیر کرده و محاکمه نمودند و دادگاه او را بیست هزار دلار جریمه کرد.

این گونه برخورد و دوگانگی اختصاص به فرانسه نداشته و تنها در مورد «روژه گارودی» نبوده و آخرین مورد نیز نخواهد بود، بلکه این گونه برخوردهای دوگانه در اغلب کشورهای غربی مشاهده می شود، بلکه قوانینی در آن کشورها وجود دارد که مانع انتشار افکار و آرایبی است که با منافع شوم و استکباری آنها سازگاری ندارد.

در سال ۱۹۹۱ «جنتر دیکیرت» رئیس حزب وطنی دمکراسی آلمان از جناح راست میانه رو، هنگام سخنانش ادعا کرد که کشتن یهودیان با گاز هرگز اتفاق نیفتاده است. این سخن از جانب او باعث شد تا ایشان را محاکمه کرده و عقوبت شود. و در ماه مارس ۱۹۹۴ او را دستگیر و بار دیگر محاکمه نمودند و مدت یکسال او را به زندان محکوم کرده و جریمه ای را نیز برای او بریدند. کار به جایی رسید که اعتراض قضات منصف در غرب را برانگیخت و لذا این انتقادات باعث شد تا دادگاه فدرال آلمان دخالت کرده و حکم را ابطال نماید.

در ماه آوریل سال ۱۹۹۴ قوه قضائیه آلمان اعلام نمود که هر گونه فعالیت برای انکار اتفاق «هولوکاست» مشمول حمایت از آزادی بیان که

در قانون آلمان آمده نمی شود. این قانون باعث شد تا پارلمان آلمان قانونی را وضع کند و در آن هرگونه فعالیت در انکار اتفاق «هولوکاست» را جرم به حساب آورده و برای آن عقوبت پنج سال زندان قرار داد، چه آن که آنچه را گفته اعتقاد داشته یا نداشته باشد.

در سال ۱۹۹۵، ماه فوریه، مجله «مارکوپولو» که در ژاپن به چاپ می رسد مقاله ای را منتشر ساخت و در آن مدعی شد که ادعای صهیونیست ها به اینکه یهود به دست هیتلر در اتاق های گاز کشته شدند بی اساس بوده و سند تاریخی ندارد. این عمل باعث شد که در غرب چنان عکس العمل شدیدی بر ضد او صورت گیرد که ناشر مجله مجبور شد تا تمام نسخه های آن ها را از بازار جمع آوری کرده و در نهایت درب ساختمان مجله مهر و موم شود.

در انگلستان قانونی است که تا کنون به آن عمل می شود و آن جلوگیری از دشنام دادن به مقدسات است. و لذا هنگامی که فیلم ساز دانمارکی شروع به ساختن فیلم «زندگانی جنسی» برای حضرت مسیح علیه السلام کرد از مراکز متعددی مورد اعتراض قرار گرفت و بعد از اعتراضات گسترده خصوصاً از واتیکان و اسقف کانتری بری، نخست وزیر وقت انگلستان «جیمس کالاهان» از ساختن آن تحت قانون منع از ناسزا گفتن به مقدسات، جلوگیری کرد و لذا او نتوانست آن را کامل کند.

ولی در سال ۱۹۸۸ میلادی بعد از انتشار کتاب «آیات شیطانی» مسلمانان انگلستان هر چه کردند تا از این قانون استفاده کرده و بر ضد مؤلف آن اقدام کنند و از انتشار کتاب جلوگیری نمایند نتوانستند؛ زیرا این

قانون تنها بر ضد کسانی بود که مقدسات مسیحیت را دشنام می داد. و دوگانگی و قباحات کار به جایی رسیده بود که دولت انگلستان حتی از فیلمی که در پاکستان بر ضد سلمان رشدی و کتاب او ساخته شده بود از ورود به انگلستان و انتشار آن جلوگیری کرد.

در سال ۱۹۹۰ میلادی مجلس انتخابی فرانسه قانونی را تصویب کرد که طبق مقتضای آن کسی حق ندارد تا در حقیقت واقعه «هولوکاست» در جنگ جهانی دوم مناقشه نماید.

در سال ۱۹۹۵ «برنارد لوئیس» استاد دانشگاه برنستون آمریکا را محاکمه کرده و او را به مبلغ ده هزار فرانک فرانسه جریمه نمودند، به اتهام اینکه قصه کوچ دادن دسته جمعی مسیحیان و ارمنیان ترکیه به توسط دولت عثمانی را انکار کرده و ادعا کرده که بسیاری از آن ها به جهت بیماری یا گرسنگی یا سرما به هلاکت رسیدند. کار به جایی کشیده شد که برخی از مؤسسات ارمنی در پاریس و ۳۰ استاد دانشگاه، در نامه ای او را به خیانت در یک حقیقت و اهانت به کشته های وحشی گری ترک ها متهم ساختند. و حتی آنان در صدد برآمدند تا «برنارد لوئیس» را به محکمه جنایات کشیده و طبق قانون «جیسو» محاکمه کنند، ولی این قانون که در سال ۱۹۹۰ تصویب شد مخصوص کسانی بود که «هولوکاست» را انکار کرده بودند. و این در حالی بود که «لوئیس» تاریخ دان مشهوری است که تخصص او درباره تاریخ دولت عثمانی بوده است.

در سال ۱۹۹۸ میلادی، «روژه گارودی» به جهت انکار قصه «هولوکاست» محاکمه می شود و به بیست هزار دلار محکوم می گردد. در

پی آن تلفن‌هایی بر او زده می‌شود و در آن او را به قتل تهدید می‌کنند. سپس به کتابفروشی‌هایی حمله می‌کنند که کتابهای او را به فروش می‌رسانند و حتی ناشر کتاب‌های او که در سرتاسر دنیا نمایندگی داشت را مورد تعرض قرار داده و کتابفروشی او را غارت نموده و سپس با بمب آن را به آتش کشیدند و حتی خبرنگاران و روزنامه‌نگاران عرب و ایرانی که برای گزارش از جلسه دادگاه «روژه گارودی» آمده بودند را نیز مورد تعرض قرار داده و دستگاه فیلمبرداری خبرنگار ایرانی را خورد نمودند که بر اثر جراحاتی که بر خبرنگار وارد شده بود او را به بیمارستان منتقل کردند.

روزنامه‌های فرانسوی هرگز پیام‌هایی را که در پشتیبانی از «روژه گارودی» به آن‌ها ارسال شده بود، به چاپ نرساندند. آری، این است آزادی بیانی که غرب آن را ادعا کرده و خود را سردمدار آن می‌داند.

در سال ۱۹۹۴، مورخ انگلیسی «دیوید ایرفینج» در سفری که به کانادا داشت در برخی از سخنرانی‌های خود به قصه «هولوکاست» پرداخته و آن را انکار نمود. این مسأله باعث شد که حکومت کانادا او را دستگیر کرده و فوراً او را از آن کشور اخراج نمود.

و هنگامی که یکی از اساتید مدرسه‌ای در کانادا از شاگردش خواست تا قصه «هولوکاست» را به عنوان حقیقتی تاریخی تصدیق نکند، مسئولین عذر او را خواسته و او را به پلیس تحویل دادند.^(۱)

ص: ۱۱۹

۱- ۱۸۲. ر.ک: حریه التعبير فی الغرب من سلمان رشدی الی روژه گارودی، شریف عبدالعظیم، ص ۴-۱۵.

در سال ۱۹۸۸ میلادی بعد از انتشار کتاب «آیات شیطانی» گروه اتحاد مسلمانان انگلیس درصدد برآمد تا به هر نحو ممکن از انتشار این کتاب جلوگیری کرده و از راه قانونی سلمان رشدی را به مجازات برساند، و لذا در نامه ای که به نخست وزیر وقت انگلستان «مارگارت تاچر» نوشتند از او درخواست نمودند تا از انتشار این کتاب در انگلستان جلوگیری کند. او در جواب آنان گفت: دولت او به هیچ وجه نمی تواند از انتشار این کتاب جلوگیری کند؛ زیرا جزء اساسی نظام دموکراسی ما این است که هر کس به قانون احترام می گذارد حق دارد تا با آزادی تمام دیدگاه خود را منتشر سازد.

مسلمانان به نامه نوشتن به او اکتفا نکرده بلکه درصدد برآمدند تا مجلس لورد و نمایندگی عمومی و وزارت خارجه انگلستان را راضی کنند تا از انتشار این کتاب جلوگیری کند ولی هرگز موفق به این کار نشدند، و سخنگوی وزارت خارجه انگلستان در ردّ درخواست مسلمانان آن کشور گفت: «در دولت انگلستان دو اصل حاکم است: یکی آزادی رأی و فکر و بیان، و دیگری رهبری قانون».

آری، آنان درصدد پاسخ دادن قانونی و منطقی به مسلمانان نبودند بلکه با این گونه حرف ها می خواستند تا صدها هزار مسلمان آن کشور را مسخره کنند؛ چرا که در آن کشور قانونی است که دشنام دادن به مقدسات مسیحیت را منع می کند، ولی با وجود آنکه کتاب آیات شیطانی نه تنها اسلام و پیامبر آن را مسخره کرده بلکه به تعبیر برخی از مسیحیان تمام مقدسات دینی را مسخره نموده است، ولی از آنجا که آن ها با اسلام سر ستیز دارند، در این مورد دم از آزادی بیان می زنند.

غرب و استکبار غربی بدانند که هرگز سبک شمردن و مسخره کردن اعتقادات دیگران به نفع آن ها نخواهد بود. آنان چه سودی از این کار خود به جز نفرت و دشمنی آن ها در قلب های میلیون ها مسلمان بردند؟ آیا هدف آن ها از این کار ایجاد تنش و برخورد بین تمدن ها است؟ به طور حتم می توان ادعا کرد که دست هایی از صهیونیست های دشمن اسلام و مسلمین در پشت قضیه وجود دارد تا غرب مسیحی را همراه خود کرده و جنگ های صلیبی را بین اسلام و مسیحیت دوباره به راه اندازند.

ص: ۱۲۱

اینک به بازتاب روزنامه ها و مجله هایی درباره انتشار کتاب «آیات شیطانی» می پردازیم که در سطح بین المللی چاپ و منتشر می شود.

۱ - مجله «المستقبل» چاپ پاریس می نویسد: «غرب، آزادی عقیده را تقدیس می کند، در حالی که شرق یعنی اسلام نیز مقدساتش را تقدیس می کند، حال چرا باید مقدس ترین چیزها نزد غرب محترم باشد ولی مقدس ترین مسایل نزد دیگران این چنین نباشد بلکه مورد تعدی و تجاوز و اهانت قرار گیرد؟... و تنها به این حد اکتفا نشده بلکه افرادی را که بر ضد مؤلف هتاک این کتاب تظاهرات کنند و درخواست اجرای حکم او را نمایند مطابق قانونی که در غرب تصویب شده تحویل محاکم قضایی نمایند تا حکم به زندانی شدن او به مدت پنج سال نمایند...» (۱).

۲ - روزنامه «المجاهد» چاپ الجزایر می نویسد: «دفاع غرب از سلمان رشدی و تدابیر امنیتی بسیار گسترده از او که بیش از تدابیری است که برای پاپ اندیشیده اند، و نیز پشتیبانی گسترده ای که از کتاب او از طرف کسانی که حامی اسرائیل اند می شود نشانگر ریائی بزرگ و نفاقی بی حد و حصر از ناحیه غرب است. و لذا بر ما - خصوصاً ازهر - است که از این خواب غفلت در مقابل توطئه هایی که بر ضد ما تدارک می شود بیدار شویم».

۳ - مجله «الشراع» لبنانی می نویسد: «... اگر موضوع آزادی اندیشه و سخن نزد غرب مسأله ای مسلم و حقی قطعی برای هر انسان است، ولی موضوع سلمان رشدی فرق می کند و مسأله از محدوده آزادی و دموکراسی

ص: ۱۲۲

بیرون آمده است؛ زیرا کتاب او دربرگیرنده دسّ و تزویر و تهمت به اسلام و حقیقت آن در طول تاریخ است، تهمت هایی که نه تنها مسلمانان را آزار داده بلکه حقیقت وجود و پیشرفت و تمدن انسانیت را آزار داده است».^(۱)

انتقاد روشنفکران غرب

گرچه بسیاری از غیرمنصفان غربی درصدد دفاع از کتاب «آیات شیطانی» و مؤلف آن برآمدند ولی برخی از منصفان آن ها نیز به مخالفت با کتاب و نویسنده آن برخاسته و به مسلمانان نیز حق دادند تا اعلام مخالفت نمایند.

۱ - در زمان اتحاد جماهیر شوروی «میخائیل نناشوف» رئیس گروه حکومتی انتشارات می گوید: «اتحاد جماهیر شوروی ملتزم است که اجازه طبع هر کتابی را که متعزّض اهانت به عواطف دینی یا وطنی برای هر امتی باشد را ندهد».^(۲)

۲ - خبرگزاری فرانس پرس از قول رئیس جمهور سابق فرانسه «ژیستکار دستن» می گوید: «ما حق داریم تا از تظاهراتی که در تأیید قتل سلمان رشدی برپا می شود خشمگین شویم و در مقابل آنها موضع بگیریم، ولی سزاوار است که در احترام به عقائد دیگران نیز کوشا باشیم».^(۳)

۳ - پرفسور «جرجس صابع» مدیر مرکز شرق شناسی دانشگاه کالیفورنیا و لس آنجلس می گوید: «سلمان رشدی در بدترین انواع کفر غوطه ور شده

ص: ۱۲۳

۱- ۱۸۴. مجله الشراع، شماره ۳۶۲.

۲- ۱۸۵. خبرگزاری فرانس پرس، تاریخ ۲۲ فبروری، ۱۹۸۹.

۳- ۱۸۶. مجله المستقبل، شماره ۶۲۸، چهارم مارس ۱۹۸۹.

است و به حق او کافر و مرتد از عقیده خود است»^(۱).

۴ - هفت نفر از نویسندگان و پژوهشگران غیرمسلمان هند و مسیحی در شهر بمبئی زادگاه سلمان رشدی بیانیه ای مشترک داده و در آن اعلام کردند «مصیبتی که از ناحیه این هجوم زشت به عالم مقدسات پیدا شده تنها اصول گرایان مسلمان را در برنگرفته است بلکه آن مصیبتی است مشترک بین همه اقوام...»^(۲).

۵ - کاردینال «دوکوتری» رئیس کنگره اسقفی فرانسه می گوید: «کتاب آیات شیطانی درصدد طعن به مسلمانان فرانسه و معتقدات آنان است همان گونه که «سکورسندی» مسیحی فرانسوی درصدد طعن به مسیحیان فرانسه بوده است»^(۳).

۶ - مورخ کلیسای مسیحی آمریکایی معروف به «روبرت گراماها» از پاپ می خواهد تا در برابر این کتاب موضع گیری نمایند؛ چرا که سلمان رشدی مشاعر دینی تمام مؤمنان به ادیان آسمانی را اهانت نموده است.^(۴)

عکس العمل مسلمانان

بعد از انتشار کتاب «آیات شیطانی» مسلمانان پی به اصل قضیه برده و فهمیدند که اهداف شومی بر ضد اسلام تدارک دیده شده است، تا از طریق اتهام و استهزاء مقدسات مسلمانان و اهانت به شخص رسول خداصلی الله علیه وآله ضربه مهلکی بر پیکره اسلام وارد کنند و لذا آنان تا حدودی به

ص: ۱۲۴

۱- ۱۸۷. همزات شیطانیه، دکتر نیل سمان، ص ۱۵ و ۱۶.

۲- ۱۸۸. همان.

۳- ۱۸۹. همان، ص ۱۶.

۴- ۱۹۰. همان.

هوش آمده و از خود عکس العمل نشان دادند. اینک به نمونه هایی از عکس العمل مسلمانان اشاره می کنیم؛

۱ - در تاریخ پنج اکتبر ۱۹۸۸ یعنی دو هفته قبل از انتشار کتاب «آیات شیطانی» در بریتانیا، یکی از اعضای حزب جاناتا درخواست کرد تا این کتاب در هند منتشر نشود، و لذا نخست وزیر وقت، این درخواست را پذیرفت و از انتشار آن در هند جلوگیری کرد.^(۱)

چون قضیه به پارلمان هند رسید در بمبئی خشم نماینده های مسلمان را در پارلمان برانگیخت و لذا از مسئولان هند خواستند تا فروش این کتاب را در هند ممنوع کنند که دولت نیز درخواست آنان را پذیرفت.

۲ - بعد از انتشار این خبر در کشورهای اسلامی و عربی، این کتاب در غالب آن کشورها از قبیل مصر، عربستان، پاکستان، ایران و آفریقای جنوبی ممنوع شد و حتی مسلمانان از مسئولان کشورهای خود خواستند تا از ورود او در کنفرانس هایی که تشکیل می شود جلوگیری کنند.

۳ - در اولین شهری که این کتاب در انگلستان منتشر شد تظاهراتی اسلامی بر ضد انتشار و توزیع آن برپا گشت، و نیز از آنجا به پایتخت کشیده شد که هزاران نفر در آن شرکت کردند و حتی در شهر «براد فورد» انگلستان یکی از اعضای اتحادیه مساجد بریتانیا، کتاب «آیات شیطانی» را به آتش کشید و در مقابل نیروهای امنیتی گفت: هر مسلمان پاکی می تواند سلمان رشدی را به قتل برساند؛ زیرا او در صدد ضربه زدن به اسلام برآمده است

ص: ۱۲۵

و کسی که چنین کند من جایزه اش را می پردازم. (۱)

۴ - بعد از سه ماه و نیم از انتشار کتاب در لندن و همین که امام خمینی رحمه الله زمینه را مساعد دید فتوای معروف خود را صادر کرد و در آن فتوا فرمود: بر هر مسلمان در جهان است که حکم اعدام را در مورد مؤلف کتاب آیات شیطانی و ناشران آن هر جا که یافتند سریعاً اجرا کنند، در صورتی که ناشران از محتوای آن آگاه بوده اند. و هر مسلمانی که از مکان مؤلف آگاه است ولی از اجرای حکم اعدام درباره او عاجز است باید از مکان او به کسی که قدرت بر اجرای حکم را دارد مطلع سازد، تا دیگر کسی جرأت اسائه ادب به ساحت مقدسات مسلمین را پیدا نکند. ایشان در ادامه می فرماید: و هر مسلمانی که در این راه کشته شود شهید خواهد بود ان شاء الله.

از طرفی دیگر رئیس جمهور وقت ایران حضرت آیت الله خامنه ای بر ضرورت تنفیذ حکم اعدام سلمان رشدی تأکید کرده و فرمود: «جامعه اسلامی در مقابل حکم امام مسئول است». و بیان داشت که: «نقد ادیان از طریق اسائه ادب و اهانت به احکام شرعی امکان پذیر نیست و پاسخ مثل این گونه کارهای زشت را نمی توان با منطق و استدلال داد».

بعد از اعلام این فتوا از سوی امام خمینی رحمه الله تظاهرات گسترده ای بر ضد کتاب «آیات شیطانی» و مؤلف و ناشر آن در شهرهای ایران برپا شد و مغازه ها و ادارات و دروس حوزوی و دانشگاه ها تعطیل گشت.

۵ - در پاکستان نیز تظاهرات گسترده ای برپا شد که در آن چهار نفر به شهادت رسیدند، و در کراچی هزاران نفر تظاهرات کرده و دست به اغتشاش زدند.

ص: ۱۲۶

۶- در آلمان غربی پنج هزار مسلمان بر ضد مؤلف این کتاب تظاهرات کردند.

۷- در سرینگر هندوستان مسلمانان بر ضد این کتاب به حدی قیام کردند که دیر کَل وقت سازمان ملل متحد خاویر پرز دکوئیار از مسلمانان خواست تا مسأله را تمام نمایند.

در کشمیر نیز در تظاهراتی که بر ضد سلمان رشدی برپا شد عده ای کشته و صدها نفر مجروح شدند.

۸- در تایلند، شهر بانکوک صدها نفر تظاهرات آرامی را بر ضد او و کتابش برپا کردند.

۹- پلیس ایتالیا اعلام کرد در شهری که یکی از نمایندگی های این کتاب، آن را توزیع کرده بود آتش سوزی اتفاق افتاده است و بعد از تحقیقی پی بردند که این کتابفروشی طعمه حریق شده است.

۱۰- در تورنتو کانادا حدود ۱۵۰۰ مسلمان دست به تظاهرات بر ضد مؤلف این کتاب زدند.

۱۱- در خارطوم سودان جمعیت بسیاری بعد از نماز جمعه در مقابل سفارت انگلستان بر ضد سلمان رشدی و کتاب او تظاهرات کردند.

۱۲- در ترکیه تظاهرکنندگان خشمگین مسلمان پرچم انگلستان را در اولین عکس العمل خود به آتش کشیدند.

۱۳- گروه اخوان المسلمین مصر بیانیه ای را به این شرح صادر کردند: «آنچه در کتاب «آیات شیطانی» آمده مفهومی غیر از کفر ندارد، از آنجا که گفته می شود که سلمان رشدی مسلمان است لذا حکم شرع درباره او این

است که به جهت نوشتن این کتاب مرتد است. و مفروض این است که به او فرصت توبه با شرایط آن داده شود ولی او در حد کفر با انکار ضروری دین که قطعی است توقف نکرده بلکه درصدد سب و دشنام و نسبت ناروا به رسول خداصلی الله علیه وآله و همسران او برآمده است. و کدامین عاقلی است که این امور را داخل در آزادی عقیده بداند.

مسلمانان متعرض اهل کتاب از یهود و نصارا نمی شوند و مقدسات آن ها را دشنام نمی دهند، بلکه از حضرت موسی و عیسی و مریم دفاع می کنند، و در محیط کشورهای خود به هیچ وجه اجازه تعرض و اسائه ادب و نسبت ناروا به او نمی دهند و اگر کسی در جایی چنین کاری کند او را عقوبت و محاکمه می کنند. مگر نبود هنگامی که فیلم «مصائب مسیح» پخش شد فرانسوی های خشمگین سینما را بدین جهت به آتش کشیدند. ما شورش را پشتیبانی نمی کنیم، ولی از تمام دولت ها می خواهیم که به عقل های هزار میلیون مسلمان احترام بگذارند، به این نحو که ابتدا از چاپ و انتشار این گونه کتاب هایی که در آن از اخلاق و ادب و حیا خبری نیست جلوگیری کنند.

آنچه مشاهده می شود این است که در پشت این هجوم بر ضد اسلام دست های یهود صهیونیست وجود دارد تا از این طریق مسلمانان را به خود مشغول کرده و از اهداف خود باز دارند... و لذا ما از دولت های اسلامی و شرکت های رسمی و غیر رسمی اسلامی می خواهیم تا رابطه خود را با دولت هایی که اجازه پخش این گونه اتهامات و اهانت ها را می دهند قطع نمایند...» (۱)

ص: ۱۲۸

از آنجا که مراکز علمی و حوزه های دینی اهل سنت در کشورهای اسلامی تحت سلطه حکومت های خود هستند و حکومت ها نیز غالباً تحت سلطه غرب می باشند لذا برخی در مقابل کتاب «آیات شیطانی» موضعی نگرفته و آن هایی هم که موضعگیری کردند غالباً ضعیف برخورد نمودند. برخی گمان می کردند که پیروی از حکم امام خمینی رحمه الله و حکم به ارتداد و کفر و وجوب قتل او تأیید شیعه به حساب می آید و برخی نیز در زیر سلطه حاکمان خود از بیان حکم واقعی سرباز زدند. اینک به برخی از عملکردهای ضعیف آن ها اشاره می کنیم؛

۱ - مرکز «رابطه العالم الاسلامی» در مکه مکرمه که مرکزی نسبتاً مترقی و روشنفکر در عربستان است اعلام نمود که کتاب «آیات شیطانی» دربرگیرنده کفر و استهزاء به اسلام است و لذا از مؤلف آن درخواست نمود تا به صواب برگشته و از عمل خود توبه کند و اشاره به شکایت در محاکم قضایی بر ضد او نمود، ولی سخن از امکان اقامه دعوا و شکایت بر ضد او به میان نیاورد. (۱)

۲ - دکتر عبدالله مرشدی، رئیس گروه فتوا در «جامعه الأزهر» بیانیه ای را به عنوان دانشگاه الأزهر اعلام کرد که در آن آمده بود: «... بیانیه [امام] خمینی به ریختن خون مؤلف کتاب "آیات شیطانی" مخالف با قواعد و اصول اسلامی است؛ زیرا اسلام به کسی اتهام نمی زند مگر بعد از آن که بینه ای اقامه کرده یا دلیل از جانب خود بر اتهامش اقامه نماید... اگر سلمان

ص: ۱۲۹

رشدی کافر و مرتد است باید او را خواست و در ادعایش و یا آنچه که به او نسبت داده شده با او مناقشه کرد... و لذا حکم کردن بر سلمان رشدی به مجرّد اتهام، مخالف با کتاب خدا و سنت رسول او است...»^(۱).

۳ - خالد محمد خالد یکی از علمای اهل سنت می گوید: «حق آن است که سلمان رشدی باید با اختیار خودش توبه کند، و اگر توبه نکرد و بر او این اتهام ثابت شد، این، نوعی از الحاد و دشمنی است و دلالت بر دشمنی او با مسلمانان دارد. و در این صورت، اگر مقصود او از نوشتن این کتاب اهانت به اسلام و هزار میلیون مسلمان است، این کار ربطی به آزادی اندیشه ندارد. گویا فتوای ایرانی که [امام] خمینی صادر کرده برگرفته از حدیث صحیحی است که می گوید: "هر کسی که دینش را تغییر داد او را به قتل برسانید" ولی به نظر من مقصود آن است که هر کس با اختیار و بعد از مباحثه با او دینش را تغییر داد باید او را به قتل رسانید. و لذا امر او را به خدا واگذار کردن اولی است...»^(۲).

۴ - «شیخ محمد سید طنطاوی» در این مورد می گوید: «بهترین علاج برای امثال این افراد آن است که کتاب او خوانده شود و ردی علمی بر آن نوشته شود به نحوی که باطل های آن از بین رفته و خطای نویسنده آن روشن شود و ثابت شود که او در آنچه گفته بر خداوند افترا زده است...»^(۳).

۵ - و نیز مجلس مجمع فقهی اسلامی در مکه مکرمه در موضعگیری

ص: ۱۳۰

۱- ۱۹۵. همان، ص ۱۹.

۲- ۱۹۶. همان، ص ۲۱، به نقل از او.

۳- ۱۹۷. همان، ص ۲۱، به نقل از او.

خود در مقابل این کتاب و نویسندگان آنها به پیشنهاد برپایی محکمه قضایی به جهت محاکمه نویسنده و ناشر کتاب در محاکم مرتبط به دولت انگلستان اکتفا کرده و طرح کننده ادعا را سازمان کنفرانس اسلامی می داند.

۶- داستان نویس مشهور عرب «نجیب محفوظ» که برنده جایزه ادبی نوبل شد در عکس العملی نسبت به این کتاب و موضعگیری ایران در مقابل آن می گوید: «... من پیشنهاد می کنم که دولت های اسلامی موضع خود را اعلام کنند که ما با ترور و ریختن خون به اسم اسلام مخالفیم، و اینکه از دولت های دیگر بخواهند تا به مقدسات اقوام دیگر احترام بگذارند، ولی متعزّض آزادی بحث علمی که قابل مناقشه است نشوند...»^(۱).

۷- مجموعه ای از اصحاب فرهنگ در سوریه بیانیه ای صادر کرده و در آن از سلمان رشدی دفاع کرده و نوشتار او را از مصادیق حقوق بشر دانسته که می تواند هر چه را که بخواهد به رشته تحریر درآورد.^(۲)

این مواضع ضعیف و یا جانبدارانه در مقابل کتاب سلمان رشدی حداقل ناشی از بی اطلاعی آنان از توطئه بزرگ و همه جانبه غرب بر ضدّ اسلام و مسلمین است و یا ناشی از تحت سلطه و تأثیر قرار گرفتن حکومت هایشان می باشد. و این بی جهت نیست چرا که دولت ها و حکومت ها سیاستشان این بوده که حوزه ها و مراکز فرهنگی را از سیاست جدا سازند و اجازه ندهند در حوزه سیاسی جامعه دخالت نمایند.

آنان نمی دانند کتاب «آیات شیطانی» را که هیچ منطق و استدلال

ص: ۱۳۱

۱- ۱۹۸۱. همان، ص ۲۳.

۲- ۱۹۹۰. روزنامه السفیر، لبنانی، تاریخ ۲۳/۳/۱۹۸۹ میلادی.

و برهانی به جز دشنام و مسخره کردن ندارد و هدف اصلی از تألیف آن اتهام محض به اسلام و مسلمانان است چه جای ردّ و پاسخ به آن است!!

۸ - شیخ جاد الحق علی جاد الحق از شیوخ ازهر درباره سلمان رشدی و کتاب او در بیانیه ای می نویسد: «أنه صدر فی بریطانیه کتاب بعنوان (آیات شیطانیه) لمن یدعی سلمان رشدی، من اصل هندی و یحمل الجنسیه البریطانیة یتعرض بالتجریح لسید الخلق سیدنا محمد صلی الله علیه وآله، و یسیء الی زوجاته و اصحابه رضی الله عنهم، فی اسلوب قصصی، فیہ أكاذیب و افتراءات من وهم الخیال لبعدها عن حقائق الاسلام.

و يبدو انّ ما دفعه الی هذا حق الملاحظه علی الاسلام، و الرغبه فی الارتزاق من ایدی اعداء هذا الدین الحنیف...

و یدعو الأزهر الشریف منظمه المؤتمر الاسلامی الی ان تأخذ دورها فی مواجهه مثل هذا التزییف لتاریخ الاسلام و حقائق سیره رسول الله صلی الله علیه وآله.

و یشکر الأزهر کلاً- من حکومه پاکستان و حکومه الهند علی مسارعتها الی التقریر بمنع دخول هذا الکتاب و حظر تداوله بالبلدین.

و یدعو الأزهر الشریف کافه الهيئات و المؤسسات الاسلامیه اعضاء المجلس الاسلامی العالمی للدعوه و الإغاثة للقیام بما یجب ازاء هذا النشر الخبیث...

هذا، و لخطوره المعلومات التي وردت الی الأزهر عن هذا الکتاب و کاتبه و ما فیہ من الحاد و اباطیل عن الاسلام و عن رسول الله صلی الله علیه وآله و آله و اصحابه قد و جّھت الإدارة العامه للبحوث و التالیف و الترجمة بمجمع البحوث الاسلامیه الی اتخاذ اجراءاتها لمنع دخول هذا الکتاب الی جمهوریه مصر العربیه و حظر تداوله

فیها»^(۱) «در بریتانیا کتابی به عنوان (آیات شیطانی) از سلمان رشدی هندی الاصل و تبعه انگلستان چاپ شد. او در کتاب خود متعرض سید خلق، آقای ما محمدصلی الله علیه وآله شده و به همسران پیامبرصلی الله علیه وآله و اصحاب او - رضی الله عنهم - در اسلوب قصه گویی اهانت کرده است. کتابی که مملو از دروغ پردازی و اتهامات برخاسته از وهم و خیال است، چرا که از حقایق اسلام به دور می باشد.

ظاهر قضیه آن است که انگیزه او در این کار کینه کفار بر اسلام و میل و رغبت آنان در روزی خوردن به توسط دشمنان این دین حنیف است...

ازهر شریف از سازمان کنفرانس اسلامی می خواهد تا موضع خود را در مقابل این انحراف و تحریف تاریخ اسلام و حقایق سیره رسول خداصلی الله علیه وآله اعلام دارد.

ازهر از حکومت پاکستان و هند به جهت جلوگیری از ورود این کتاب و رسیدن آن به کشورشان تشکر می نماید.

ازهر شریف از تمامی هیئت ها و مؤسسات اسلامی، اعضای مجلس اسلامی عالم می خواهد که به وظیفه خود در مقابل انتشار این کتاب خبیث، عمل نمایند...

به جهت خبرهای مهمی که درباره این کتاب و نویسنده آن و مطالبی که در آن از الحاد و اباطیل درباره اسلام و رسول خداصلی الله علیه وآله و اصحاب او به ازهر رسیده، اداره عامه بحوث و تألیف و ترجمه در مجمع بحوث اسلامی موظف شده تا اقدامات عملی برای جلوگیری از ورود این کتاب به جمهوری عربی

ص: ۱۳۳

۹ - شیخ عبداللہ مشدّ کہ رئیس ہیئت استفتاء و عضو مجمع بحوث اسلامیہ ازہر است دربارہ سلمان رشدی می گوید: «انّ سلمان رشدی يستحقّ القتل؛ لأنّہ سبّ رسول اللّٰہ صلی اللّٰہ علیہ وآلہ بعد التحقیق معہ و سماع دفاعہ عن نفسه، و له حق الرجوع و التوبہ، و عندها يسقط عنه حدّ القتل»؛^(۱) «سلمان رشدی مستحقّ کشته شدن است؛ زیرا او رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ را بعد از بحث با او و شنیدن دفاعیہ اش از خود، سبّ نموده است. آری او می تواند توبہ کند و رجوع نماید و در آن هنگام است کہ حدّ کشتن از او برداشته می شود.»

۱۰ - دکتر جمال الدین محمود کہ مدیر کل مجلس اعلاى شؤون اسلامی مصر است دربارہ سلمان رشدی می گوید: «انّ ما نسب الی سلمان رشدی... و أياً كانت عباراته الماسه بشخص الرسول صلی اللّٰہ علیہ وآلہ و زوجاته بما یخرجه عن الاسلام، فانّ له الحق فی ان یحاکم محاکمه عادلہ طبقاً للشریعہ الاسلامیہ... و له ان یدافع عن نفسه اذا كانت عباراته تحتل معانی لا تخرجه عن الاسلام و عقائده الاساسیہ - و مثلها احترام و توقیر الرسول صلی اللّٰہ علیہ وآلہ - و لا بدّ من اقامه الدلیل القاطع علی أنّہ فعل ما یقطع بارتدادہ عن الاسلام و من حقه ان یعلن توبته و رجوعه و اعتذاره عن ذلك الإساءه لمقام رسول اللّٰہ صلی اللّٰہ علیہ وآلہ، و اذا فعل ذلك حتى بعد الحکم علیہ بالردّه لا- یحکم علیہ بالعقوبه المحدوده شرعاً القتل. و انّ القتل لا- یوقع علیہ الا بعد محاکمه عادلہ یعرفه القضاء بعدها بخطئہ و ان یزولوا عنه الشبهات التی دعتہ الی الضلال... ثم یتتاب ایام کفرصہ أخیره فاذا لم یتب خلالها

ص: ۱۳۴

و يرجع عن موقفه... یقتل شرعاً؛^(۱) «آنچه که به سلمان رشدی نسبت داده شده، هر چه که باشد از عباراتی که شخص رسول خداصلی الله علیه و آله و همسران او را به گونه ای متعرض شده که او را از اسلام خارج کرده است، او حق دارد که مطابق شریعت اسلامی عادلانه محاکمه شود... و او می تواند از خودش دفاع کند در صورتی که عباراتش متحمل مفاهیمی باشد که او را از اسلام و عقاید اسلامی خارج نکند و برای پیامبرصلی الله علیه و آله احترام قائل باشد. باید دلیل قطعی اقامه کرد که او کاری کرده که موجب ارتداد از اسلام است. ولی حق اوست که اعلان توبه و بازگشت و عذرخواهی از توهین به مقام رسول خداصلی الله علیه و آله کند، و در این صورت - حتی بعد از حکم به ارتداد او - نمی توان او را محکوم به عقوبت قتل از ناحیه شرع نمود. و حکم قتل بر او جاری نمی شود مگر بعد از محاکمه ای عادلانه که قضات بعد از آن به اشتباه او پی برده و شبهاتی که او را به گمراهی کشانده از او دفع نمایند... سپس او را چند روز به عنوان آخرین فرصت مهلت دهند تا توبه کند که اگر توبه نکرد و از حرف های خود دست برداشت... شرعاً کشته می شود.»

کلام احمد ابوکد

استاد احمد ابوکد از نویسندگان مصری می گوید: «الشيطان سلمان رشدی لیس هو اوّل المبشرين و لا هو المنصرین، انه حلقه فی سلسله طویله من هؤلاء الشیاطین التي اعدتهم و تعدّهم مراكز التنصیر و الاستشراق و الاستعمار فی العالم. و هذه المره جاء التطاول علی الاسلام فی صوره روایه اسمها «الآیات الشیطانیه»، کتبها سلمان رشدی بحقد علی الاسلام و بنی الاسلام، و اعطته

ص: ۱۳۵

و سلمان رشدی هو أداه، علی علمائنا ان یفقهوهم و یؤکدوا لهم انّ الاسلام هو دین اللّٰه... الدین المؤمن الذی نزل من عنده، و علی السیاسیین المسلمین ان یتعاملوا مع هذه المراكز و یکشفوها و لیس مع الأدوات.

انّ ما حدث من اهدار دم سلمان رشدی دون مکمله، هذا ضدّ تعالیم الاسلام فینبغی... فینبغی محاکمه سلمان رشدی کمرتد، و اذا عاد الی حظیره الدین یعفی عنه، و هذا هو الاسلام السّمح الذی ینبغی ان یسود و هو سید ان شاء اللّٰه؛^(۱) «شیطان، سلمان رشدی اولین مبشّر کلیسا و اولین مسیحی نیست که دست به این کار زده است، بلکه او جزء حلقه یک سلسله طولانی از آن شیطان هایی است که مراکز مسیحی و مستشرقان و استعمار جهانی، آن ها را برای این گونه کارها آماده کرده است، و این بار دست آن ها بر ضدّ اسلام به شکل داستانی درآمده به نام «آیات شیطانی» که مؤلف آن سلمان رشدی با کینه توزی بر ضدّ اسلام و بنیه های آن به رشته تحریر درآورده و مراکز تبشیری مسیحیت به آن جایزه ارزشمندی داده است.

سلمان رشدی در این جهت ابزاری بیش نیست، و بر علمای ماست که این گونه افراد را تعلیم داده و به آن ها تأکید کنند که اسلام همان دین خداست... دین مؤمنی که از ناحیه او صادر شده است. و بر سیاستمداران مسلمان است که با این گونه مراکز برخورد کنند نه با افرادی که ابزار آن ها شده اند.

این که برخی خون سلمان رشدی را بدون هیچ گونه توجیهی برای او،

ص: ۱۳۶

هدر دانسته اند، ضدّ تعالیم اسلام است، و لذا سزاوار است که او را همانند یک مرتد محاکمه کنند، و اگر به دامان اسلام بازگشت او را عفو نمایند. و این برخورد، همان اسلام باگذشتی است که سزاوار است آقای کندی و او آقااست اگر خدا بخواهد.»

او نیز می گوید: «... و قد جاءت تصريحات خميني باهدار دم سلمان رشدی بضجه كبيره، بل هي قدمت التبرير لقوى التبشير في العالم ليقولوا انّ المسلمين ليس لديهم وسيله للحديث عن دينهم سوى العنف... فانّ سلمان رشدی مسلم محسوب على الاسلام تستخدمه جهات الاستشراق و التبشير للنيل من الرسول و زوجاته و القرآن؛ لانّ مسلماً حينما يهاجم دينه فهو أوقع، بمعنى انّ سلمان رشدی باع دينه في سبيل مصلحته الشخصية و هي الشهرة و المال.

و لهذا فمن حق المسلمين في العالم ان يغضبوا لما ورد في روايه سلمان رشدی، فهو مروق عن الدين و اعتداء على شعور المسلمين، فحياه الرسول صلى الله عليه وآله قد سجّلت بأوثق الأسانيد و البحث و التحرى و التسجيل، بمعنى انّ سلمان رشدی لا يعرف شيئاً عن الاسلام و لا هو صاحب قضيه حقيقيه. و مع ذلك فانّ سلمان رشدی كما يؤكد مشايخ الاسلام ينبغي ان تكون له محاکمه عادله طبقاً لشريعه الاسلام، يدافع فيها عن نفسه، و لا بدّ من اقامه الدليل القاطع أنّه فعل مايقطع بارتداده عن الاسلام. و من حقه ان يعلن توبته و رجوعه و اعتذاره عن تلك الإساءه للإسلام و للرسول... و اذا فعل ذلك بعد صدور الحكم عليه بالردّه لا يحكم عليه بالعقوبه المحدده شرعاً.

و الاسلام يقضى بمحاکمه عادله كما قلت، و اعطى للمتهم حق الدفاع عن نفسه، و أوجب الاسلام ايضاً ان يطلب منه قضائه اثناء المحاکمه التوبه، بل عليهم ان يكشفوا له عن خطئه و ان يزيلوا الشبهات التي دعت الى الضلال، و يترك له الفرصه

للتوبه اقلها مدّه ثلاثه ايام؛ بمعنى الأيهدر دم سلمان رشدی - كما فعل آیات الله في طهران - دون محاكمه عادله.

هذا مايقوله الدين الاسلامي الذي اساء اليه سلمان رشدی... فشريعه الاسلام توجب المحاكمه العادله؛ بمعنى ان آیات الله اسأوا الى الاسلام... ربما من حيث لا يدرون...»؛^(۱) «... تصريح [امام خميني به ريختن خون سلمان رشدی سر و صدای زيادی در عالم نمود، بلکه به مراکز مبشرين کلیسا در سطح عالم جرأت داد تا بگویند که مسلمانان به جز زور حرفی برای گفتگو و سخن از دینشان ندارند...»

سلمان رشدی فردی مسلمان بوده و داخل اسلام به حساب می آید ولی مراکز شرق شناسی و تبشیری کلیسا او را استخدام کرده تا متعرض رسول و همسران او و قرآن شوند؛ زیرا اگر مسلمانی دین را مورد تهاجم قرار دهد بیشتر تأثیر دارد، و این بدان معناست که سلمان رشدی دین خود را در راه مصلحت شخصی خود که همان شهرت و مال است فروخته است.

و لذا مسلمانان جهان وظیفه دارند تا از آنچه سلمان رشدی در کتاب خود آورده متنفر شده و غضبناک شوند، که آن خروج از دین و تعدی بر شعور مسلمانان است؛ زیرا زندگانی پیامبر صلی الله علیه و آله با محکم ترین سندها نوشته شده و درباره آن بحث و کنکاش و محکم کاری شده است، و این بدان معناست که سلمان رشدی چیزی از اسلام نمی داند و او کسی نیست که قابل بحث در این باره باشد. ولی در عین حال همان گونه که مشایخ اسلام گفته اند باید برای سلمان رشدی محاکمه ای عادلانه، مطابق شریعت اسلامی باشد

ص: ۱۳۸

تا بتواند از خودش دفاع نماید. و باید برای او دلیل قطعی اقامه نمود که او کاری کرده که به طور قطع از اسلام خارج شده است. و او حق دارد که توبه و بازگشت نموده و از اهانتی که به اسلام و رسول کرده عذرخواهی نماید... و چون چنین کرد گرچه بعد از صدور حکم به ارتداد او باشد، حکم به عقوبت شرعی کشتن بر او نمی شود. اسلام آن گونه که گفتیم حکم به محاکمه عادلانه می کند و به متهم حق دفاع از خود را می دهد. و نیز در اثناء محاکمه به متهم حق توبه را داده است، بلکه علما وظیفه دارند تا اشتباه او را کشف کرده و شبهات او را که منجر به گمراهی او شده زایل نمایند، و حداقل سه روز به او فرصت توبه دهند، به این معنا که خون سلمان رشدی را بدون محاکمه عادلانه به هدر ندهند آن گونه که آیت الله های تهران چنین کردند.

این آن چیزی است که دین اسلامی که سلمان رشدی به آن اهانت کرده می گوید...؛ زیرا شریعت اسلام محاکمه عادلانه را واجب می کند، به این معنا که آیت الله ها به اسلام اهانت کرده اند: چه بسا از راهی که نمی دانند...».

پاسخ

اولاً: دولت ایران از آنجا که می دانست دولت انگلستان از این کتاب و نویسنده آن پشتیبانی می کند لذا ارتباط محدودی را که داشت با آن ها قطع کرد و شدیداً از راه های متداول قانونی اعتراض خود را به دولتمردان انگلستان رسانید.

ثانیاً: پشتیبانان این کار زشت همگی از غیرمسلمانان بودند ولی نویسنده آن کسی است که می گوید: من مسلمانم و از کشورهای اسلامی به آن دیار هجرت کرده است، و لذا حکم اسلام را باید بر او که ادعای اسلام دارد، جاری نمود.

ص: ۱۳۹

ثالثاً: عقلاً قاعده ای دارند و آن این که «المیسور لا یسقط بالمعسور» یعنی اگر کاری در حدّ گسترده دشوار است نباید دست از اصل آن برداشت و در حدّ ممکن عمل نکرد.

در مورد مبارزه با غرب درباره تألیف کتاب «آیات شیطانی» نیز می‌گوییم: اگر برخورد فیزیکی با دولت انگلستان و در حقیقت غرب و آمریکا در این موضوع ممکن نیست، باید با شدت تمام با افرادی که از مسلمانان ملعبه دست آن‌ها شده و دین و مقدسات آن‌را به استهزاء گرفته‌اند سرسختانه مبارزه نمود.

رابعاً: چگونه حکم اعدام سلمان رشدی با تعالیم اسلامی ضدّیت دارد در حالی که اجماع مسلمین و اتفاق علمای اسلام اعم از شیعه و سنی بر این است که حکم چنین شخصی اعدام می‌باشد، همان‌گونه که در جای خود به آن اشاره کردیم.

خامساً: از آنجا که سلمان رشدی ادعای اسلام کرده و خود را مسلمان زاده می‌داند، لذا حکم او به طور مطلق اعدام است و عفو در مورد او معنا ندارد، خصوصاً که او به طور صراحت از عملکرد خود دفاع کرده و هرگز راضی به پس گرفتن حرف‌هایش در کتاب خود نیست.

وظیفه مسلمین

برای پیشگیری و جلوگیری از تکرار چنین حوادث که مقدسات مسلمانان را نشانه گرفته است باید کاری از روی تدبیر و اندیشه و با فکر انجام داد، تا بتواند جلوی تکرار این‌گونه کارها را بگیرد. این هدف از چند راه تأمین خواهد شد؛

ص: ۱۴۰

۱ - تأسیس شرکت های انتشارات جهانی تا دربرگیرنده وظیفه ترجمه و انتشار حقایق و معارف قرآنی به طور دائم و مستمر باشد.

۲ - بازگرداندن باب گفتگو در مسایل مختلف دینی با مخالفان تا از حقایق و معارف اسلامی آگاه شوند.

۳ - طرح گفتگوی تمدن ها به جهت نزدیک کردن نظریات دانشمندان و روشنفکران جهانی بر اساس اصول انسانی که مورد قبول بین همه مردم است.

۴ - تذکر مردم جهان به عواقب خطرناک این گونه اعمال که آثار آن متوجه همه، از جمله بانیان این توطئه خواهد بود.

۵ - تحلیل و توجیه سیره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و اصحاب آن حضرت و دفاع از قرآن کریم.

۶ - محو کردن یا توجیه نمودن روایاتی که در کتاب های اسلامی وجود دارد که می تواند سوژه ای برای تهاجم مخالفان و معاندان گردد.

۷ - آگاه کردن مردم از اهداف شومی که در پشت قضیه نهفته است که از این راه می خواهند به اغراض و اهداف پلید خود نائل آیند.

حکم دشنام دهنده به پیامبر صلی الله علیه و آله از منظر عقل

با چند مقدمه می توان به حکم عقل درباره دشنام دهنده به پیامبر صلی الله علیه و آله رسید؛

۱ - عقل، ضرورت مجازات را برای متخلف درک می نماید و عقلا نیز بر آن اعتماد دارند.

۲ - عقل، تناسب میان جرم و مجازات و کیفر را یک امر ضروری می داند و عقلا نیز این موضوع را ناشی از عدالت در تشریح و قانون گذاری می دانند.

ص: ۱۴۱

۳- شدت و عمق هر جنایت و جرمی را از تأثیر آن بر افراد و جامعه می توان تشخیص داد.

۴- توهین به مقدسات چون پایه های اعتقادی یک دین را در هم فرو می ریزد خصوصاً دین اسلام که کامل ترین دین است که بر اساس عقل استوار شده، لذا نزد عقل، جرمی بسیار بزرگ به شمار می آید که کسی دین را مسخره کرده و مقدسات آن را به طور علنی به باد استهزا و تهمت بگیرد. بدین جهت، مجازات آن - بر اساس قاعده تناسب میان جرم و عقوبت - باید مجازاتی بس شدید و کیفری بازدارنده باشد. (۱)

ص: ۱۴۲

۱- ۲۰۵. فتوای جاودانه، اشکوری، ص ۲۱ و ۲۲.

حدود آزادی

آیا هر نویسنده یا مؤلفی حق دارد در وسط خیابان یا کوچه ای بایستد و هر کسی را که از آنجا عبور می کند سب و شتم و دشنام داده و به او در قالب شعر ادبی و نثر زیبا تهمت بزند به مجرد اینکه انسان آزاد است و حق هر فرد در جامعه آزادی بیان و قلم می باشد، و کسی که مورد دشنام و تهمت قرار داده شده، حق نداشته باشد که جلو او را گرفته و رد نماید؟!

اگر این عمل در حق عوام مردم کوچه و بازار روا نیست، آیا می توان آن را در حق انبیا و بزرگان جایز دانست؟

اگر یک فرد عامی حق احترام دارد و عقیده و آبرویش مقدس است، آیا یک امت میلیاردری را که دارای ایمان و اعتقادات و فضایل اخلاقی است می توان مورد تعرض و بی احترامی قرار داد؟

آیا آزادی شخصی و فردی به این معناست که مقدسات و الگوهای امت ها که دارای فضایل اخلاقی و کمالات فراوانی بوده اند و از فرستادگان خداوند به حساب می آیند، را با این شعار می توان مورد طعن و لعن و سب قرار داد؟

حدود آزادی از دیدگاه اسلام

حدود آزادی از دیدگاه اسلام

برای آزادی حد و مرزهایی ذکر شده است:

۱ - عدالت

در اسلام یکی از حدود آزادی «عدالت» شمرده شده است. قرآن کریم می فرماید: «لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا
إِعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ

ص: ۱۴۳

لِلتَّقْوَى؛ (۱) «دشمنی با جمعیتی، شما را به گناه و ترک عدالت نکشانند. عدالت کنید، که به پرهیزکاری نزدیک تر است.»

اسلام بر خلاف دیگران اگر عدالت را حدّ آزادی می داند، معیار شناخت آن را نیز به صورت منطقی مشخص کرده است. از یک سو عقل قطعی، و از سوی دیگر و در موارد نارسایی عقل بشری، شریعت و وحی، معیار شناسایی آن است؛ به عنوان مثال: ظلم عقلاً ممنوع است، اما مصادیق ظلم به خدا را وحی مشخص می کند و شناسایی ظلم به مردم در مواردی نیاز به شرع ندارد و در مواردی نیاز به این امر است.

۲- ربوبیت و مالکیت تکوینی

راز دست یابی به حدّ صحیح آزادی، توجه به عنصر مسئولیتی است که انسان نسبت به هدف خلقت و عوامل وجودی خود بر عهده دارد.

انسان نسبت به همه کسانی که به نوعی نسبت به شخص و شؤون وجودی او سلطه دارد، مسؤول است و از این رو در برابر آنان به طور مطلق آزاد نیست و آنان کم و بیش می توانند او را امر و نهی کنند. اما کسانی که دارای چنین علیتی نسبت به او نیستند، حق ندارند که به او فرمان دهند.

خدای متعال نسبت به انسان، ربوبیت و مالکیت تکوینی دارد، در نتیجه آدمی نسبت به هیچ چیز حق اصیل ندارد و طبعاً همه تصرفاتش در اشیای عالم مشروط به اذن و اجازه خداوند متعال است؛ یعنی او حق دارد بر انسان فرمان براند و چگونگی تصرفات او را تعیین کند؛ یعنی اگر کسی اذن فرمانروایی دارد او صاحب حکومت بر آدمیان می شود.

ص: ۱۴۴

در اعلامیه جهانی حقوق بشر حدّ دیگر آزادی، قانون بشری است؛ این اعلامیه، قانونی را معتبر می‌انگارد که موافق با خواسته های نفسانی انسان باشد. و منشأ اعتبار قانون را آرا و امیال مردم می‌داند، اما اسلام قانونی را معتبر می‌داند که مطابق با مصالح واقعی انسان ها باشد. (۱)

در حالی که حدّ آزادی را کسی می‌داند و می‌شناسد و می‌تواند به طور صحیح آن را بیان کند که انسان را آفریده است. آن کس که آزادی را - همانند همه نعمت های دیگر - به انسان عطا کرده است می‌تواند حدّ استفاده از آن را نیز تعریف کند.

در یک کلام، از دیدگاه اسلام حدّ آزادی و خطّ قرمز آن، احکام و موازین اسلام است چرا که این موازین که از سوی خدای عالم به حقایق و عادل مطلق صادر شده عین عدالت است.

محدودیت آزادی قلم و بیان

آزادی قلم و بیان محدودیتی دارد و نمی‌توان آن را مطلق فرض کرد.

«لرد شاکراس» می‌گوید: «شکی نیست که آزادی مطلق منشأ هرج و مرج محض است، و آزادی در یک امر اجتماعی تا بدان حد قابل تحمّل است که موجب سلب یا تهدید آزادی نشود». (۲)

«جان استوارت میل» متفکر و نظریه پرداز مکتب لیبرالیسم در این خصوص می‌گوید: «... در میدان عمل، آزادی فرد را حق مساوی فرد دیگر

ص: ۱۴۵

۱- ۲۰۷. جزوه حقوق و سیاست، مصباح یزدی، درس ۲۶.

۲- ۲۰۸. مطبوعات، وسیله قانون، لرد شاکراس، ترجمه قریب، ص ۱۶.

بر آزادی محدود می کند... عمل ما در کارهایی که صرفاً به خود ما مربوط است نامحدود است. و از این قبیل است آزادی در ذوق و سلیقه و اعتقادات از هر قبیل که باشد و اعمالی که نتیجه آن صرفاً به خود ما باز می گردد. اما وقتی به اعمالی می رسیم که نتیجه آن به دیگران سرایت می کند آزادی ما محدود می شود. ما آزاد نیستیم تا کارهایی را انجام دهیم که موجب زیان و آسیب دیدن دیگران شود، و اگر چنین آسیب و زیانی به دیگران برسانیم اجتماع، حق مداخله و تنبیه و کیفر دادن ما را خواهد داشت» (۱).

او نیز در جای دیگر می گوید: «حدّ آزادی آن است که محلّ دیگران نشود» (۲).

فلسفه آزادی

برای تبیین صحیح آزادی و جایگاه آن در نظام سیاسی و حقوقی و نیز حدود آن، ابتدا باید مبنا و فلسفه آن معلوم شود. در این خصوص دیدگاه های مختلفی وجود دارد.

۱ - برخی ارزش آزادی اجتماعی را امری محرز و بی نیاز از استدلال و به عبارتی ذاتی قلمداد می کنند و معتقدند که انسان باید در اجتماع آزاد باشد، چون تکویناً آزاد آفریده شده است. در حالی که آزادی تکوینی، یک واقعیت و یک امر وجودی و نعمت الهی است که انسان دوستش دارد. اما با مطلوبیت این آزادی نمی توان نتیجه گرفت که هر آزادی ای مطلوب است. بنابراین، آنچه مهم است تبیین فلسفه بهره وری از این آزادی تکوینی است.

ص: ۱۴۶

۱- ۲۰۹. آزادی فرد و قدرت دولت، محمود صناعی، ص ۲۲۵ و ۲۵۶.

۲- ۲۱۰. مطبوعات، وسیله قانون، ص ۱۷.

در غرب، ریشه و منشأ آزادی را تمایلات و خواسته های انسان می دانند.

«آربلاستر» می نویسد: «از دیدگاه اومانیسیم خواست و اراده بشر ارزش اصلی، بلکه منبع ارزش گذاری محسوب می شود و ارزش های دینی که در عالم اعلی تعیین می شود تا سرحدّ اراده انسان سقوط می کنند».^(۱)

اومانیسیت ها معتقدند که انسان آزاد به دنیا آمده و باید از هر قید و بندی جز آنچه خود برای خود تعیین می کند آزاد باشد، و بنابراین اساس ارزش های الهی و لازم الرعایه را مردود و ناپذیرفتنی می دانند. در نتیجه، آزادی ابرازی خواهد شد برای تأمین امیال و خواسته های شخصی، که قانون نمی تواند ورای آن برای انسان ها طرح و برنامه ای را در نظر داشته باشد. در اعلامیه جهانی حقوق بشر نیز در بسیاری از موارد به نحو تلویحی گفته شده که در اصل، وضع قانون و تعیین حاکم، حقّ خود انسان ها است و هیچ منبع دیگری صلاحیت دخالت در این دو امر مهم را ندارد.^(۲)

منشأ این طرز تفکر، نظریه حقوق طبیعی است که در فلسفه حقوق مطرح است و بر اساس آن، آزادی ریشه در طبیعت عالم انسان دارد و به همین دلیل محترم بوده و به خاطر خودش مطلوب است.

۲- در اسلام آزادی ارزش ذاتی ندارد بلکه ارزش آن به هدف و مقصد آن است. اگر آزادی در مسیر سعادت انسان قرار گرفته و باعث تعالی فرهنگی و آموزشی و پرورشی جامعه باشد امری کاملاً ارزشمند می باشد

ص: ۱۴۷

۱- ۲۱۱. ظهور و سقوط لیبرالیسم، آربلاستر، ص ۱۴۰.

۲- ۲۱۲. ماده ۲۱ اعلامیه حقوق بشر و سایر موارد و محتوای آن.

و در غیر این صورت، بی ارزش و یا احیاناً ضدّ ارزش خواهد بود.

استاد شهید مطهری رحمه الله در این باره می فرماید: «بشر اروپایی برای آزادی ارزش فوق العاده ای قائل است و حتی آن را لایق پرستش می داند، در حالی که اگر ارزش واقعی آزادی را در نظر بگیریم، نسبت به سایر عوامل سعادت، آزادی عامل نفی موانع از مسیر سعادت است، و ارزش عوامل مثبت چون فرهنگ و تعلیم و تربیت مهم تر است. آزادی، ایده آل انسان نیست، شرط است. عقیده ما در باب ریشه احترام آزادی همان حیثیت ذاتی انسان است، ولی این حیثیت ذاتی از آن جهت مبنای لزوم احترام است که ناموس غایی خلقت یعنی حق ایجاب می کند و منشأ حق، نظام غایی وجود است.

از نظر ما، فلسفه اروپایی از لحاظ بیان فلسفه و منشأ آزادی و همچنین از لحاظ بیان علت لزوم احترام آزادی، عقیم است؛ زیرا قادر نیست حیثیت ذاتی بشر را آن طور که سبب گردد برای همه لازم الاحترام باشد توجیه کند و نتیجه آن را ذکر نماید»^(۱).

حق این است که آزادی تکوینی و آزادی اجتماعی هر کدام فلسفه و حکمت خاص خود را دارند. انسان تکویناً آزاد خلق شده تا به کمال مطلوب خود برسد، امّا از آنجا که او مختار است که از این آزادی در راه کمال و یا زوال خود بهره گیرد، بنابراین حق ندارد از این آزادی برای سقوط جامعه استفاده کند چون اهداف هر جامعه ای حدّ آزادی انسان در آن را تعریف می کند.

ص: ۱۴۸

خداوند سبحان در قرآن به حکم دشنام دهنده به پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله اشاراتی نموده است؛

۱ - مشمول لعنت خدا

خداوند در جایی می فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»؛ (۱) «آن ها که خدا و پیامبرش را آزار می دهند، خداوند آنان را از رحمت خود در دنیا و آخرت دور می سازد.»

۲ - عذاب دردناک

و نیز می فرماید: «وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ»؛ (۲) «و آن ها که رسول خدا را آزار می دهند، عذاب دردناکی دارند.»

گفته شده که «اذیت» به معنای شرّ خفیف است. (۳)

۳ - دستگیری و قتل

خداوند متعال درباره منافقان و کسانی که در قلب هایشان مرض است و نیز شایعه پراکنان می فرماید: «مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثُقُفُوا أُخْذُوا وَقُتِلُوا قَتِيلًا»؛ (۴) «و از همه جا طرد می شوند، و هر جا یافته شوند گرفته خواهند شد و به سختی به قتل خواهند رسید.»

۴ - ذلت و خواری

و نیز می فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ يَحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كُبِتُوا كَمَا كُبِتَ الَّذِينَ

ص: ۱۴۹

۱- ۲۱۴. سوره احزاب، آیه ۵۷.

۲- ۲۱۵. سوره توبه، آیه ۶۱.

۳- ۲۱۶. السیف المسلول، سبکی، ص ۱۳۳.

۴- ۲۱۷. سوره احزاب، آیه ۶۱.

مِنْ قَبْلِهِمْ»؛ (۱) «کسانی که با خدا و رسولش دشمنی می کنند خوار و ذلیل شدند آن گونه که پیشینیان خوار و ذلیل شدند.»

و در جای دیگر می فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ يَحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ»؛ (۲) «کسانی که با خدا و رسولش دشمنی می کنند، آن ها در زُمره ذلیل ترین افرادند.»

۵ - مورد مذمت خداوند متعال قرار گرفتن

و می فرماید: «وَمِنْهُمْ مَّنْ يَلْمُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَشِيخُطُونَ»؛ (۳) «و در میان آن ها کسانی هستند که در [تقسیم غنایم به تو خرده می گیرند؛ اگر از آن [غنایم، سهمی به آن ها داده شود، راضی می شوند؛ و اگر داده نشود، خشم می گیرند، [خواه حق آن ها باشد یا نه.»

و «لمز» به معنای عیب وارد کردن و طعن زدن است.

۶ - بی دین و ایمان بودن

خداوند متعال می فرماید: «فَلَمَّا وَرَبَّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يَحْكُمُواكَ فِيمَا سَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيَسْأَلُوكَ تَسْلِيمًا»؛ (۴) «به پروردگارت سوگند که آن ها مؤمن نخواهند بود، مگر اینکه در اختلافات خود، تو را به داوری طلبند؛ و سپس از داوری تو، در دل خود احساس ناراحتی نکنند؛ و کاملاً تسلیم باشند.»

ص: ۱۵۰

۱- ۲۱۸. سوره مجادله، آیه ۵.

۲- ۲۱۹. همان، آیه ۲۰.

۳- ۲۲۰. سوره توبه، آیه ۵۸.

۴- ۲۲۱. سوره نساء، آیه ۶۵.

می دانیم که دشنام دهنده به پیامبر صلی الله علیه و آله و مسخره کننده او و آیینش از جمله مصادیق بارز این آیه شریفه است؛ زیرا نه تنها در برابر آیات الهی و سنت نبوی تسلیم نبوده بلکه آن ها را استهزاء کرده است و لذا مشمول آیه فوق می شود.

۷ - حبط اعمال

خداوند متعال می فرماید: «لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ»؛ (۱) «ای کسانی که ایمان آورده اید! صدای خود را فراتر از صدای پیامبر نکنید، و در برابر او بلند سخن مگویید [و داد و فریاد نزنید] آن گونه که بعضی از شما در برابر بعضی بلند صدا می کنند، مبادا اعمال شما نابود گردد در حالی که نمی دانید.»

کسی که بلندپروازی کرده و حتی به پیامبر صلی الله علیه و آله بی ادبی و جسارت می کند به طریق اولی مشمول آیه فوق است. و نیز می فرماید: «وَمَنْ يَزِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ»؛ (۲) «کسی که از آیینش بر گردد، و در حال کفر بمیرد، تمام اعمال نیک [گذشته او، در دنیا و آخرت، بر باد می رود.»

و شکی نیست کسی که مسلمان بوده و به اسلام پشت کرده و مقدسات اسلامی را مسخره می کند مصداق بارز این آیه است.

ص: ۱۵۱

۱- ۲۲۲. سوره حجرات، آیه ۲.

۲- ۲۲۳. سوره بقره، آیه ۲۱۷.

و نیز می فرماید: «ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأَخْبَطَ أَعْمَالَهُمْ»؛ (۱) «این بخاطر آن است که از آنچه خداوند نازل کرده کراهت داشتند؛ از این رو خدا اعمالشان را حبط و نابود کرد.»

و نیز می فرماید: «وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ»؛ (۲) «هیچ چیز مانع قبول انفاق های آن ها نشد، جز اینکه آن ها به خدا و پیامبرش کافر شدند، و نماز بجا نمی آورند جز با کسالت، و انفاق نمی کنند مگر با کراهت.»

۸ - امر به بر حذر شدن از فتنه

خداوند متعال می فرماید: «لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ»؛ (۳) «صدا کردن پیامبر را در میان خود، مانند صدا کردن یکدیگر قرار ندهی؛ خداوند کسانی از شما را که پشت سر دیگران پنهان می شوند، و یکی پس از دیگری فرار می کنند می داند! پس آنان که فرمان او را مخالفت می کنند، باید بترسند از اینکه فتنه ای دامنشان را بگیرد، یا عذابی دردناک به آن ها برسد.»

۹ - کشتن یا به دار آویختن یا قطع اعضا یا تبعید

خداوند متعال می فرماید: «إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ

ص: ۱۵۲

۱- ۲۲۴. سوره محمد، آیه ۹.

۲- ۲۲۵. سوره توبه، آیه ۵۴.

۳- ۲۲۶. سوره نور، آیه ۶۳.

وَأَرْجُلُهُمْ مِّنْ خَلْفٍ أَوْ يَنْفُوا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ»؛ (۱) «کیفر آن ها که با خدا و پیامبرش به جنگ برمی خیزند، و اقدام به فساد در روی زمین می کنند، [و با تهدید اسلحه، به جان و مال و ناموس مردم حمله می برند]، فقط این است که اعدام شوند؛ یا به دار آویخته گردند؛ یا [چهار انگشت از] دست [راست و پای [چپ] آن ها، بعکس یکدیگر، بریده شود؛ و یا از سرزمین خود تبعید گردند. این رسوایی آن ها در دنیا است؛ و در آخرت، مجازات عظیمی دارند.»

و می دانیم که دشنام دادن به رسول خدا صلی الله علیه و آله و مسخره کردن احکام الهی و مقدسات اسلام از مصادیق بارز محاربه با خدا و رسول خدا صلی الله علیه و آله و اشاعه فساد در جامعه اسلامی است؛ زیرا دشنام دادن و تألیف این گونه کتاب ها در حقیقت یک نوع اعلام جنگ با خدا و رسول او بوده و درصدد ایجاد درگیری بین مسلمانان و پیروان سایر ادیان است.

حمایت کیفری از مقدسات در ادیان دیگر

توضیح

در ادیان دیگر غیر از اسلام نیز مقدسات دینی مورد حمایت قانون کیفری قرار گرفته است؛

۱- آیین زردشت

در آیین زردشتیان چنین آمده است: «اگر کسی آتش و آب را آلوده و ناپاک کند به مجازات اعدام محکوم می شود.» (۲)

و در قانون زردشت آمده است: «از میان گناهانی که مردم در این دنیا

ص: ۱۵۳

۱- ۲۲۷. سوره مائده، آیه ۳۳.

۲- ۲۲۸. مجموعه قوانین زردشت، دکتر موسی جوان، ص ۳۰۳.

مرتکب می شوند، کدام گناه بی توبه و بی کفاره به نام پشوتن نامیده می شود؟ اهورا مزدا پاسخ داد و گفت: گناه پشوتن ای زردشت مقدس، بر پنج قسم است: نخستین از این گناه، کردار و عمل کسی است که با علم و شعور کامل، مرد پارسا را از دین خود منحرف سازد و به دین دیگر و قانون دیگری و به آیین پست، گرویده نماید. چنین شخصی به گناه پشوتن گرفتار می شود...» (۱).

۲ - عهد قدیم

در عهد قدیم نیز به حفظ حرمت مقدسات و قانون کیفری آن اشاره شده است؛

در کتاب ارمیای نبی آمده است: «و خداوند به موسی علیه السلام گفت: به کاهنان یعنی به پسران هارون، خطاب کرده و به ایشان بگو: برای خدای خود مقدس باشند و نام خدای خود را بی حرمت نمایند.» (۲)

و در سفر لاویان آمده است: «اوامر مرا نگاه داشته، آن ها را بجای آورید. من یهوه هستم و نام مقدس مرا بی حرمت نسازید.» (۳)

و نیز در سفر لاویان آمده است: «خداوند، موسی علیه السلام را خطاب کرده و گفت: هر کس از بنی اسرائیل یا از غربیانی که در اسرائیل مأوا گزیند از ذریت خود به مولک بدهد، البته کشته شود؛ زیرا که از ذریت خود به مولک داده است تا مکان مرا نجس سازد و نام مقدس مرا بی حرمت کند.» (۴)

ص: ۱۵۴

۱- ۲۲۹. همان، ص ۲۳۰.

۲- ۲۳۰. کتاب ارمیای نبی، باب ۲، آیه ۶.

۳- ۲۳۱. سفر لاویان، باب ۲۲، آیه ۳۱ و ۳۲.

۴- ۲۳۲. سفر لاویان، باب ۲۰، آیات ۱-۳.

و در رساله عبرانیان آمده است: «هر که شریعت موسی علیه السلام را خوار شمرد، بدون رحم، به دو یا سه شاهد کشته می شود».^(۱)

در سفر لاویان آمده است: «سنت های مرا نگه دارید و مکان مقدس را احترام کنید».^(۲)

و نیز آمده است: «چیزهای مقدس بنی اسرائیل را که برای خدا می گذرانند، بی حرمت نسازند».^(۳)

۳ - عهد جدید

و در عهد جدید رساله پولس به رومیان آمده است: «... دشمنان خداوند و اهانت کنندگان ...، مستوجب موت هستند».^(۴)

و در انجیل یوحنا آمده است: «من تاک هستم و شما شاخ ها، آن ها که در من می ماند و من در او، میوه بسیار می آورد؛ زیرا که جدا از من هیچ نمی توانید کرد. اگر کسی در من نماند مثل شاخه بیرون انداخته می شود و می خشکد، و آن ها را جمع کرده و در آتش می اندازند و سوخته می شود».^(۵)

شاید بر همین مناسبت که در قرون وسطی، ارتداد را با سوزاندن مجازات می کردند، و نیز مجازات سوزاندن جسد برای اشخاصی بوده که به مقدسات توهین می کرده است.^(۶)

ص: ۱۵۵

۱- ۲۳۳. رساله به عبرانیان، باب ۱۰، آیه ۲۸.

۲- ۲۳۴. سفر لاویان، باب ۲۶، آیه ۱ و ۲.

۳- ۲۳۵. همان، باب ۲۲، آیه ۱۵.

۴- ۲۳۶. رساله پولس به رومیان، باب ۱، آیه ۳۱ و ۳۲.

۵- ۲۳۷. انجیل یوحنا، باب ۱۵، آیات ۵ و ۶.

۶- ۲۳۸. آیات الاحکام، سید احمد میرخانی، ج ۵، ص ۱۵.

حکم دشنام دهنده پیامبر صلی الله علیه وآله از دیدگاه اهل بیت علیهم السلام

در روایات اهل بیت علیهم السلام اشاره بلکه تصریح به حکم دشنام دهنده پیامبر صلی الله علیه وآله شده است؛

۱ - کلینی به سندش از امام صادق علیه السلام درباره کسی که رسول خدا صلی الله علیه وآله را دشنام داده نقل می کند که فرمود: «یقتله الأذنی فالأذنی قبل ان یرفع الی الامام»؛^(۱) «قبل از آنکه خبر به امام برسد هر کس به او نزدیک تر است او را به قتل می رساند.»

۲ - او نیز به سندش از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: «اخبرنی ابی انّ رسول الله صلی الله علیه وآله قال: الناس فی اسوه سواء، من سمع احداً یذکرنی فالواجب علیه ان یقتل من شتمنی و لا یرفع الی السلطان، والواجب علی السلطان اذا رفع الیه ان یقتل من نال منی»؛^(۲) «مرا خبر داد پدرم که رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود: مردم نزد من همگی یکسانند، هر کس شنید از شخصی که مرا یاد می کند بر او واجب است که هر کس مرا دشنام می دهد به قتل برساند، و بر سلطان واجب است هر گاه خبر به او رسید دشنام دهنده مرا به قتل برساند.»

۳ - و نیز به سندش از امام باقر علیه السلام نقل کرده که فرمود: «انّ رجلاً من هذیل کان یسبّ رسول الله صلی الله علیه وآله فبلغ ذلک النبی صلی الله علیه وآله فقال: من لهذا؟ فقام رجلان من الأنصار فقالا: نحن یا رسول الله، فانطلقا حتی أتیا عربیه فسألا عنه فاذا هو یتلقى غنمه، فقال: من أنتما و ما اسمكما؟ فقالا: له: انت فلان بن فلان؟ قال: نعم. فنزلا فضربا عنقه. قال محمّد بن مسلم: فقلت: لأبی جعفر علیه السلام: ارأیت لو انّ رجلاً الآن سبّ

ص: ۱۵۶

۱- ۲۳۹. وسائل الشیعه، ج ۱۸، ص ۵۵۴؛ اصول کافی، ج ۷، ص ۲۵۹، ح ۲۱.

۲- ۲۴۰. همان، ص ۴۵۹، ح ۲؛ اصول کافی، ج ۷، ص ۲۶۶، ح ۳۲.

النبي صلى الله عليه وآله أيقتل؟ قال: إن لم تخف على نفسك فاقتله»؛^(۱) «مردی از قبیله هذیل همیشه رسول خداصلی الله علیه وآله را سب و دشنام می داد. خبر آن به رسول خداصلی الله علیه وآله رسید، حضرت فرمود: چه کسی است که از عهده او برآید؟ دو نفر از انصار گفتند: ما ای رسول خداصلی الله علیه وآله. آن ها حرکت کرده و به منطقه او رسیدند و دنبال او را گرفته و در حالی که گوسفندان را می چرانند یافتند. او گفت: شما چه کسانی هستید و اسم شما چیست؟ آن دو گفتند: تو فلان شخص هستی؟ گفت: آری. آن دو پایین آمده و او را به قتل رساندند. محمد بن مسلم می گوید: به امام باقر علیه السلام عرض کردم: اگر الآن کسی پیامبر صلی الله علیه وآله را سب نمود کشته می شود؟ حضرت فرمود: اگر بر جان خودت خوف نداری او را به قتل برسان.»

۴ - در کتاب «فقه الرضا» آمده: «و روی آنه من ذکر السید محمداً او أحداً من اهل بیته الطاهرین علیهم السلام بالسوء و بما لا یلیق بهم او الطعن فیهم و جب علیه القتل»؛^(۲) «و روایت شده که هر کس آقا محمدصلی الله علیه وآله یا یکی از اهل بیت طاهر او را با حرف زشت یا آنچه که لایق آن ها نیست یاد کند یا درباره آن طعن وارد کند، بر او قتلش واجب است.»

۵ - از امام رضا علیه السلام از پدر و اجدادش نقل شده که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: «من سب نبیاً من الأنبیاء فاقتلوه، و من سب وصیاً فقد سب نبیاً»؛^(۳) «هر کس پیامبری از انبیا را دشنام

ص: ۱۵۷

۱- ۲۴۱. همان، ص ۴۶۰، ح ۳؛ اصول کافی، ج ۷، ص ۲۶۷، ص ۳۳.

۲- ۲۴۲. فقه الرضا علیه السلام، ص ۲۸۵.

۳- ۲۴۳. بحار الأنوار، ج ۷۶، ص ۲۲۱، ح ۵.

داد او را به قتل رسانید، و هر کس وصیی را دشنام داد گویا پیامبری را دشنام داده است.»

حکم سَابَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فِي أَحَادِيثِ أَهْلِ سُنَنِ

در روایات اهل سنت نیز به حکم دشنام دهنده پیامبر صلی الله علیه و آله اشاره شده است؛

۱ - از امام علی علیه السلام نقل شده که فرمود: «انّ یهودیه کانت تشتم النبی صلی الله علیه و آله و تقع فیہ فختقها رجل حتی ماتت، فابطل رسول اللّٰه صلی الله علیه و آله دمها»؛ (۱) «زنی یهودی همیشه پیامبر صلی الله علیه و آله را دشنام می داد و متعرض حضرت می شد، مردی گلوی او را چنان فشار داد تا او را کشت. رسول خدا صلی الله علیه و آله خون او را حلال کرد.»

۲ - حاکم نیشابوری به سندش از ابن عباس نقل کرده که گفت: «کانت امّ ولد لرجل کان منها ابنان مثل اللؤلؤتین و کانت تشتم النبی صلی الله علیه و آله فینهاها و لاینتهی و یزجرها و لاتنجزر، فلما کان ذات لیلہ ذکرت النبی صلی الله علیه و آله فماصبر ان قام الی مغول فوضعها فی بطنها ثم اتکأ علیها حتی انفذها. فقال رسول اللّٰه صلی الله علیه و آله: اشهد انّ دمها هدر»؛ (۲) «زن کنیزی بود برای شخصی که از او دو فرزند همانند دو گوهر داشت، آن زن، پیامبر صلی الله علیه و آله را همیشه دشنام می داد، و هر چه که او را از این کار نهی کرده و بازداشتند دست بر نمی داشت، یک شب متعرض پیامبر صلی الله علیه و آله شد و آن مرد صبر نکرد تا اینکه خنجری را برداشت و در شکم او فرو برد آنگاه بر روی او افتاد و کارش را تمام کرد. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: گواه باش که خون او هدر است.»

۳ - ابن حزم نقل کرده: «کان رجل یشتم النبی صلی الله علیه و آله. فقال النبی صلی الله علیه و آله: من

ص: ۱۵۸

۱- ۲۴۴. السنن الکبری، ج ۷، ص ۶۰، ح ۱۳۳۷۶؛ سنن ابی داود، ج ۴، ص ۱۲۹.

۲- ۲۴۵. المستدرک علی الصحیحین، ج ۴، ص ۳۵۴؛ سنن بیهقی، ج ۷، ص ۹۶.

یکفینی عدواً لی؟ فقال خالد بن ولید: أنا، فبعثه النبی صلی الله علیه وآله فقتله»؛^(۱) «مردی بود که به پیامبر صلی الله علیه وآله دشنام می داد، حضرت فرمود: چه کسی مرا در مورد دشمنم کفایت می کند؟ خالد بن ولید گفت: من. حضرت او را برای این کار فرستاد و خالد نیز او را به قتل رسانید.»

۴ - حاکم نیشابوری به سندش از ابوبرزه اسلمی نقل کرده که گفت: «اغلظ رجل لأبی بکر فقلت: یا خلیفه رسول الله! ألا اقتله؟ فقال: لیس هذا الا لمن شتم النبی صلی الله علیه وآله»؛^(۲) «مردی به ابوبکر دشنام داد. من گفتم: ای خلیفه رسول خدا! اجازه می دهی که او را به قتل رسانم؟ او گفت: حکم قتل مخصوص کسی است که رسول خدا صلی الله علیه وآله را دشنام دهد.»

۵ - از ابوهریره نقل شده که فرمود: «لا یقتل احد بسبب احد الا بسبب النبی صلی الله علیه وآله»؛^(۳) «کسی به جهت دشنام دادن شخصی کشته نمی شود مگر دشنام به پیامبر صلی الله علیه وآله.»

استهزای پیامبر صلی الله علیه وآله و قرآن از دیدگاه قرآن

اشاره

خداوند متعال کسانی را که دین و مقدسات اسلامی را مسخره می کنند مورد نکوهش قرار داده است. اینک به نمونه هایی از آیات در این باره اشاره می کنیم؛

۱ - نهی از ارتباط با مسخره کنندگان دین

در قرآن کریم می خوانیم: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا

ص: ۱۵۹

۱- ۲۴۶. المحلّی، ج ۱۳، ص ۵۰۱.

۲- ۲۴۷. المستدرک علی الصحیحین، ج ۴، ص ۳۵۵؛ سنن نسائی، ج ۷، ص ۱۰۹.

۳- ۲۴۸. السنن الکبری، ج ۷، ص ۶۰، ح ۱۳۳۷۸.

دِينَكُمْ هُزُؤًا وَلَعِبًا مِّنَ الَّذِينَ أوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَالْكَفَّارَ اُولِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ»؛ (۱) «ای کسانی که ایمان آورده اید! افرادی که آیین شما را به باد استهزاء و بازی می گیرند - از اهل کتاب و مشرکان - ولی خود انتخاب نکنید، و از خدا بپرهیزید اگر ایمان دارید».

و می فرماید: «وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيَسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذًا مِّنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا»؛ (۲) «و خداوند [این حکم را] در قرآن بر شما نازل کرده که هر گاه بشنوید افرادی آیات خدا را انکار و استهزا می کنند، با آن ها ننشینید تا به سخن دیگری پردازند، و گرنه، شما هم مثل آنان خواهید بود. خداوند، منافقان و کافران را همگی در دوزخ جمع می کند».

و می فرماید: «فَاضْطَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ * إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ»؛ (۳) «آنچه را مأموریت داری، آشکارا بیان کن! و از مشرکان روی گردان [و به آن ها اعتنا نکن]. ما شر استهزاکنندگان را از تو دفع خواهیم کرد».

۲ - افسوس خداوند از مسخره کنندگان

و نیز می فرماید: «يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِّن رَّسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ»؛ (۴) «افسوس بر این بندگان که هیچ پیامبری برای هدایت آنان

ص: ۱۶۰

۱- ۲۴۹. سوره مائده، آیه ۵۷.

۲- ۲۵۰. سوره نساء، آیه ۱۴۰.

۳- ۲۵۱. سوره حجر، آیات ۹۴ و ۹۵.

۴- ۲۵۲. سوره یس، آیه ۳۰.

نیامد مگر اینکه او را استهزا می کردند.»

۳ - عاقبت به شری استهزاء کننده

و می فرماید: «ثُمَّ كَانَ عِقَبَةَ الَّذِينَ آسَوا السُّوْأَىٰ أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِءُونَ»؛ (۱) «سپس سرانجام کسانی که اعمال بد مرتکب شدند به جایی رسید که آیات خدا را تکذیب کردند و آن را به مسخره گرفتند.»

۴ - جزای جهنم برای استهزاء کننده

و می فرماید: «ذَلِكَ جَزَاءُ الَّذِينَ جَاهَنُوا بِمَا كَفَرُوا وَأَتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوءًا»؛ (۲) «[آری،] این گونه است! کیفرشان دوزخ است، بخاطر آنکه کافر شدند، و آیات من و پیامبرانم را به مسخره گرفتند.»

و می فرماید: «وَلَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِرُسُلِهِ مِّن قَبْلِكَ فَمَا مَلِيتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ»؛ (۳) «[تنها تو را استهزا نکردند،] پیامبران پیش از تو را نیز مورد استهزا قرار دادند؛ من به کافران مهلت دادم؛ سپس آن ها را گرفتم؛ دیدی مجازات من چگونه بود؟!».

و می فرماید: «أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا * ذَلِكَ جَزَاءُ الَّذِينَ جَاهَنُوا بِمَا كَفَرُوا وَأَتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوءًا»؛ (۴) «آن ها کسانی هستند که به آیات پروردگارشان و لقای او کافر شدند؛ به همین جهت، اعمالشان حبط و نابود

ص: ۱۶۱

۱- ۲۵۳. سوره روم، آیه ۱۰.

۲- ۲۵۴. سوره کهف، آیه ۱۰۶.

۳- ۲۵۵. سوره رعد، آیه ۳۲.

۴- ۲۵۶. سوره کهف، آیات ۱۰۵ و ۱۰۶.

شد! از این رو روز قیامت، میزانی برای آن‌ها برپا نخواهیم کرد. [آری،] این گونه است! کیفرشان دوزخ است، بخاطر آنکه کافر شدند، و آیات من و پیامبرانم را به سخریه گرفتند.»

۵ - مقابله به مثل از جانب خداوند

و می‌فرماید: «قَالَ إِنَّ تَسِيخْرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسِيخِرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسِيخِرُونَ»؛ (۱) «او مشغول ساختن کشتی بود، و هر زمان گروهی از اشراف قومش بر او می‌گذشتند، او را مسخره می‌کردند؛ [ولی نوح گفت: اگر ما را مسخره می‌کنید، ما نیز شما را همین گونه مسخره خواهیم کرد.»

و درباره مسخره کردن حکم زکات می‌فرماید: «الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ»؛ (۲) «آن‌هایی که از مؤمنان اطاعت کار، در صدقاتشان عیبجویی می‌کنند، و کسانی را که [برای انفاق در راه خدا] جز به مقدار [ناچیز] توانایی خود دسترسی ندارند، مسخره می‌نمایند، خدا آن‌ها را مسخره می‌کند؛ [و کیفر استهزاکنندگان را به آن‌ها می‌دهد؛] و برای آن‌ها عذاب دردناکی است.»

و می‌فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ * وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَرُونَ * وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ... * فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ * عَلَى الْأَرْآئِكِ يَنْظُرُونَ * هَلْ

ص: ۱۶۲

۱- ۲۵۷. سوره هود، آیه ۳۸.

۲- ۲۵۸. سوره توبه، آیه ۷۹.

ثُوبَ الْكَفَّارِ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ»؛ (۱) «بدکاران [در دنیا] پیوسته به مؤمنان می خندیدند، و هنگامی که از کنارشان می گذشتند آنان را با اشاره تمسخر می کردند، و چون به سوی خانواده خود باز می گشتند مسرور و خندان بودند... ولی امروز مؤمنان به کفار می خندند، در حالی که بر تخت های آراسته بهشتی نشسته و [به سرنوشت شوم آن ها] می نگرند. آیا [با این حال کافران پاداش اعمال خود را گرفتند؟!].»

۶ - صفت مجرمین

و می فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ»؛ (۲) «بدکاران [در دنیا] پیوسته به مؤمنان می خندیدند.»

۷ - صفت منافقین

و می فرماید: «وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِءُونَ * اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمْدُدُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ»؛ (۳) «و هنگامی که افراد باایمان را ملاقات می کنند، و می گویند: ما ایمان آورده ایم! [ولی هنگامی که با شیطان های خود خلوت می کنند، می گویند: ما با شما ایم! ما فقط [آن ها را] مسخره می کنیم. خداوند آنان را استهزا می کند؛ و آن ها را در طغیانشان نگه می دارد، تا سرگردان شوند.»

ص: ۱۶۳

۱- ۲۵۹. سوره مطفین، آیه ۲۹-۳۶.

۲- ۲۶۰. سوره مطفین، آیه ۲۹.

۳- ۲۶۱. سوره بقره، آیات ۱۴ و ۱۵.

و می فرماید: «وَمَا نُزِئَتْ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَيَجِدُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُوعًا * وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ...»؛ (۱) «ما پیامبران را، جز بعنوان بشارت دهنده و انذار کننده، نمی فرستیم؛ اما کافران همواره مجادله به باطل می کنند، تا [به گمان خود،] حق را بوسیله آن از میان بردارند! و آیات ما، و مجازات هایی را که به آنان وعده داده شده است، به باد مسخره گرفتند! چه کسی ستمکارتر است از آن کس که آیات پروردگارش به او تذکر داده شده، و از آن روی گرداند، و آنچه را با دست های خود پیش فرستاد فراموش کرد؟!...».

۹ - نهی الهی

و می فرماید: «وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سِرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضَرَارًا لِتَعْتَدُوا وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوعًا...»؛ (۲) «و هنگامی که زنان را طلاق دادید، و به آخرین روزهای "عده" رسیدند، یا به طرز صحیحی آن ها را نگاه دارید [و آشتی کنید]، و یا به طرز پسندیده ای آن ها را رها سازید! و هیچ گاه به خاطر زیان رساندن و تعدی کردن، آن ها را نگاه ندارید! و کسی که چنین کند، به خویشتن ستم کرده است. [و با این اعمال، و سوءاستفاده از قوانین الهی،] آیات خدا را به استهزا نگیرید.»

ص: ۱۶۴

۱- ۲۶۲. سوره کهف، آیات ۵۶ و ۵۷.

۲- ۲۶۳. سوره بقره، آیه ۲۳۱.

۱۰ - مردم بی خرد

و می فرماید: «وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوا هُزُوعًا وَلَعِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ»؛ (۱) «آن ها هنگامی که [اذان می گویند، و مردم را] به نماز فرا می خوانید، آن را به مسخره و بازی می گیرند؛ این بخاطر آن است که آن ها جمعی نابخردند.»

۱۱ - حسرت کشیدن

و می فرماید: «... أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتَى عَلَى مَا فَرَطْتُ فِي جَنبِ اللَّهِ وَإِنْ كُنْتُ لِمَنْ السَّخِرِينَ»؛ (۲) «[این دستورها برای آن است که مبادا کسی روز قیامت بگوید: افسوس بر من از کوتاهی هایی که در اطاعت فرمان خدا کردم و از مسخره کنندگان [آیات او] بودم.»

۱۲ - تهدید به افشای اهداف شوم آنان

و می فرماید: «يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُبَيِّنُ لَهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ قُلِ اسْتَهْزِئُوا إِنَّ اللَّهَ مُخْرِجٌ مَا تَحْذَرُونَ * وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ * لَا تَعْتَدُوا ...»؛ (۳) «منافقان از آن بیم دارند که سوره ای بر ضد آنان نازل گردد، و به آن ها از اسرار درون قلبشان خبر دهد. بگو: استهزا کنید! خداوند، آنچه را از آن بیم دارید، آشکار می سازد، و اگر از آن ها پرسی [چرا این اعمال خلاف را انجام دادید؟!]، می گویند: ما بازی و شوخی می کردیم! بگو:

ص: ۱۶۵

۱- ۲۶۴. سوره مائده، آیه ۵۸.

۲- ۲۶۵. سوره زمر، آیه ۵۶.

۳- ۲۶۶. سوره توبه، آیات ۶۶ - ۶۴.

آیا خدا و آیات او و پیامبرش را مسخره می کردید؟! [بگو:] عذر خواهی نکنید [که بیهوده است].

استهزای پیامبر صلی الله علیه وآله و قرآن از دیدگاه روایات

در بسیاری از روایات، کسانی که پیامبر صلی الله علیه وآله و قرآن را مورد اهانت و استهزاء قرار داده اند را تهدید به انتقام کرده است؛

۱ - از امام صادق علیه السلام نقل شده که خداوند متعال، روز قیامت خطاب به قرآن می فرماید: «و عزّتی و جلالی و ارتفاع مکانی، لأ-کرم من الیوم من أکرمک و لأهینن من أهانک»؛^(۱) «به عزّت و جلال و بلندی شأنم سوگند، که به طور حتم امروز اکرام می کنم هر که تو را اکرام کرده و خواری می کنم هر کس که تو را خواری کرده است.»

۲ - و نیز از پیامبر صلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود: خداوند متعال فرمود: «من أهان لی ولیاً فقد رصد لمحاربتی»؛^(۲) «هر کس یکی از اولیای مرا اهانت کند در کمین جنگ با من قرار گرفته است.»

۳ - و نیز در حدیث قدسی آمده است: «لیأذن بحرب منی من أذلّ عبدی المؤمن»؛^(۳) «باید با من اعلام جنگ کند کسی که بنده مؤمن مرا خواری کرده است.»

۴ - از امام صادق علیه السلام نقل شده که به مفضل بن عمر فرمود: «من روی علی مؤمن روایه یرید بها شینه و هدم مروّته لیسقط من اعین الناس اخرجه الله من ولایته الی ولایه الشیطان فلا یقبله الشیطان»؛^(۴) «هر کس بر ضدّ مؤمنی روایتی

ص: ۱۶۶

۱- ۲۶۷. اصول کافی، ج ۲، ص ۶۰۳؛ کتاب فضل قرآن، باب ۱، ح ۱۴.

۲- ۲۶۸. بحار الأنوار، ج ۷۵، ص ۱۴۵؛ اصول کافی، ج ۲، ص ۳۵۱، ح ۳. (بحار الأنوار، ج ۷۲، صص ۱۵۵ و ۱۵۸).

۳- ۲۶۹. وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۲۶۴، ح ۱۶۲۶۳. (بحار الأنوار، ج ۶۴، ص ۷۱ و ۱۴۹).

۴- ۲۷۰. کافی، ج ۴، باب الایمان و الکفر، با ترجمه، باب ۱۴۹؛ اصول کافی، ج ۲، ص ۳۵۸، ح ۱.

را نقل کند که قصد او با نقل آن روایت تخریب چهره او و ریختن آبروی او است تا از چشم مردم بیفتد، خداوند او را از ولایت خود خارج کرده و داخل ولایت شیطان خواهد نمود و شیطان نیز او را قبول نخواهد کرد.»

فتاوی علمای شیعه به قتل سب کننده پیامبر صلی الله علیه وآله

اینک به نقل فتاوی علمای شیعه درباره سب کننده به پیامبر صلی الله علیه وآله می پردازیم؛

۱ - شیخ صدوق رحمه الله در کتاب «الهدایه» می فرماید: «و من سب رسول الله صلی الله علیه وآله او امیرالمؤمنین علیه السلام او احد الاثمه علیهم السلام فقد حلّ دمه من ساعته»؛^(۱) «هر کس رسول خدا صلی الله علیه وآله و یا امیرالمؤمنین علیه السلام یا یکی از امامان علیهم السلام را سب کرده و دشنام دهد همان ساعت خونش حلال می شود.»

۲ - ابوالصلاح حلبی می گوید: «و من سب رسول الله صلی الله علیه وآله او احد الاثمه من آله او بعض الأنبياء علیهم السلام، فعلى السلطان قتله، و ان قتله من سمعه من اهل الايمان لم یکن للسلطان سبیل علیه، و ان اضاف الی بعضهم قبیحاً جلد مغلاً؛ لحرمتهم و ثبوت عصمتهم...»؛^(۲) «هر کس رسول خدا صلی الله علیه وآله و یا یکی از امامان از آل او یا یکی از انبیا را دشنام دهد بر سلطان است که او را به قتل رساند، و اگر از اهل ایمان کسی آن را بشنود و در پی آن او را به قتل برساند، سلطان نمی تواند به او اعتراض کند، و اگر کسی نسبت ناروایی به آن بزرگواران دهد باید او را شدیداً تازیانه زد، به جهت حرمتی که آنان داشته و عصمت آن ها که ثابت شده است...».

ص: ۱۶۷

۱- ۲۷۱. الینایع الفقهیة، ج ۲۳، ص ۲۰؛ الهدایه، ص ۲۹۵؛ فقه الرضا، ص ۲۸۵.

۲- ۲۷۲. الکافی فی الفقه، ص ۴۱۶.

۳ - شیخ طوسی رحمه الله می فرماید: «و من سب رسول الله صلى الله عليه وآله او واحداً من الأئمه عليهم السلام صار دمه هدراً و حل لمن سمع ذلك منه قتله ما لم يخف في قتله على نفسه او على غيره»؛^(۱) «هر کس که رسول خدا صلی الله علیه وآله و یا یکی از امامان علیهم السلام را سب کند خورش به هدر است و هر کس که آن را شنیده می تواند او را به قتل برساند مادامی که بر جان خود و دیگری خوف نداشته باشد.»

۴ - قاضی ابن براج در کتاب «المهذب» می نویسد: «و اذا سب انسان النبي صلى الله عليه وآله او احداً من الأئمه عليهم السلام كان عليه القتل و حل لمن سمعه قتله ان لم يخف على نفسه او على غيره»؛^(۲) «هر گاه کسی پیامبر صلی الله علیه وآله و یا یکی از امامان علیهم السلام را دشنام دهد کشتنش واجب است و بر هر کسی که آن را شنیده لازم است او را به قتل برساند در صورتی که بر خودش یا دیگری نترسد.»

این تعبیر از ابن زهره در «الغنیه» و ابن ادریس در «السرائر» و ابن حمزه در «الوسیله» و هذلی در «الجامع للشرایع» نیز رسیده است.^(۳)

۵ - محقق حلی رحمه الله در «شرایع الاسلام» می نویسد: «و من سب النبي صلى الله عليه وآله جاز لسامعه قتله ما لم يخف الضرر على نفسه او ماله او غيره من اهل الايمان و كذا من سب احد الأئمه عليهم السلام»؛^(۴) «کسی که پیامبر صلی الله علیه وآله را دشنام دهد بر شنونده آن جایز است او را به قتل برساند مادامی که بر جان و مال خود و دیگران از اهل ایمان خوف ضرر نداشته باشد و همچنین است حکم کسی که یکی از امامان علیهم السلام را دشنام دهد.»

ص: ۱۶۸

۱- ۲۷۳. الینایع الفقهیه، ج ۲۳، ص ۱۰۷؛ النهایه، شیخ طوسی، ص ۷۳۰.

۲- ۲۷۴. المهذب، ج ۲، ص ۵۵۱.

۳- ۲۷۵. همان، صص ۲۰۴ و ۲۹۳ و ۳۲۰ و ۳۹۱.

۴- ۲۷۶. شرایع الاسلام، ج ۴، ص ۹۴۸.

۶ - علامه حلی رحمه الله می فرماید: «سبّ النبی صلی الله علیه وآله او احد الأئمه علیهم السلام یقتل و یحلّ لكل من سمعه قتله مع الأمن علیه و علی ماله و غیره من المؤمنین»؛^(۱) «کسی که به پیامبر صلی الله علیه وآله و یا یکی از امامان دشنام دهد کشته می شود و هر کس که این دشنام را شنید بر او حلال است در صورت ایمن بودن از ضرر جان و مال و مؤمنان، او را به قتل رساند.»

۷ - امام خمینی رحمه الله می فرماید: «من سبّ النبی صلی الله علیه وآله والعیاذ باللّٰه و جب علی سامعه قتله مالم یخف علی نفسه او عرضه او نفس مؤمن او عرضه، و معه لا یجوز، و لو خاف علی ماله المعتدّ به او مال اخیه كذلك جاز ترک قتله، و لا یتوقف ذلك علی اذن من الامام او نائبه و کذا الحال لو سبّ بعض الأئمه علیهم السلام . و فی الحاق الصدیقه الطاهره علیها السلام بهم وجه، بل لورجع الی سبّ النبی صلی الله علیه وآله یقتل بلاشکال»؛^(۲) «هر کس پیامبر صلی الله علیه وآله را - پناه بر خدا - دشنام دهد بر شنونده است که او را به قتل رساند در صورتی که بر جان و آبروی خود یا مؤمنی نهراسد، و گرنه جایز نیست، و اگر بر مال ارزشمند خود یا مال برادر دینی اش بهراسد باز ترک کشتن او جایز است، و این متوقف بر اذن از امام یا نائب او نیست، و همچنین است اگر برخی از امامان را دشنام دهد. و در ملحق کردن حکم سبّ حضرت زهراء علیها السلام به سبّ پیامبر صلی الله علیه وآله وجهی است، بلکه اگر سبّ او رجوع به سبّ پیامبر صلی الله علیه وآله باشد بدون اشکال کشته خواهد شد.»

۸ - همین عبارت نیز از آیت الله خوئی رحمه الله نیز رسیده است.^(۳)

ص: ۱۶۹

۱- ۲۷۷. الینایع الفقهیه، ج ۲۳، ص ۴۱۶، به نقل از قواعد الاحکام؛ قواعد، ج ۳، ص ۵۴۸.

۲- ۲۷۸. تحریر الوسیله، ج ۲، ص ۴۷۶.

۳- ۲۷۹. مبانی تکمله المنهاج، ج ۱، ص ۲۶۴.

فتوای امام خمینی رحمه الله درباره سلمان رشدی

امام خمینی رحمه الله در فتوای جاودانه خود درباره حکم سلمان رشدی فرمود:

أَنَا لِلَّهِ وَأَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

به اطلاع مسلمانان غیور سراسر جهان می رسانم مؤلف کتاب «آیات شیطانی» که علیه اسلام و پیامبر و قرآن، تنظیم و چاپ و منتشر گردیده است، همچنین ناشرین مطلع از محتوای آن، محکوم به اعدام می باشند. از مسلمانان غیور می خواهم تا در هر نقطه که آنان را یافتند سریعاً آنان را اعدام نموده تا دیگر کسی جرأت نکند به مقدسات مسلمین توهین نماید. و هر کس در این راه کشته شود شهید است ان شاء الله. ضمناً اگر کسی به مؤلف کتاب دسترسی دارد ولی خود قدرت اعدام او را ندارد، او را به مردم معرفی نماید تا به جزای اعمالش برسد. والسلام علیکم ورحمه الله و برکاته. (۱)

روح الله الموسوی الخمينی

۲۵/۱۱/۶۷

انتقاد از عملکرد دولت های اسلامی

عبدالله بن محمد بن صدیق غماری مغربی می نویسد: «سکوت الدول الاسلامیه عن کتاب "آیات شیطانیه" ابان عن تقصیر کبیر و فقدان الغیره الدینیة من قلوبهم، لا سیما و فی هذه الدول من تدعی السهر عن حمایه العقیده الاسلامیه، مع انّ الطعن فی الرسول صلی الله علیه وآله هدم للدين من أساسه.

ص: ۱۷۰

كان الواجب عليهم ان يحتجوا على الدوله الإنجليزيه التي طبعت الكتاب و نشرته، و يقزروا مع تداوله فى بلادهم و بينوا للعالم ما فى الكتاب من كذب و افتراء. هذا أقلما يجب و لم يفعلوه، فما حجتهم عند الله تعالى؟ و العجيب أن بعض الدول الكافره منعت دخول ذلك الكتاب فى بلادها مراعاة لشعور المسلمين الذين لم يحركوا ساكناً و لانطقوا فى هذا الموضوع بينت شفاه!!

صدق الشيخ محمد عبده الذى قال: لعن الله ماده ساس يسوس و ما تصرف منها.

و نأسف غايه الأسف على ذهاب الغيره الاسلاميه من قلوب المسلمين و من وجدانهم، و لا- حول و لا- قوه الا- بالله العلى العظيم»؛(١) «سكوت دولت هاى اسلامى درباره كتاب "آيات شيطاني" نشانگر تقصير بزرگ و نبود غيرت دينى در قلب هاى آنان است، خصوصاً آن كه در ميان اين دولت ها كسانى وجود دارند كه ادعاى فداكارى در راه عقیده اسلامى مى كنند، با اين كه طعن در مورد رسول صلى الله عليه وآله موجب نابودى دين از ريشه است.

بر دولت هاى اسلامى واجب است تا بر ضد دولت انگلستان كه اين كتاب را چاپ و منتشر کرده اقدام کرده و از انتشار آن در كشورهاى خود جلوگيرى كنند و براى جهانيان روشن كنند كه چه دروغ ها و تهمت هاى در اين كتاب وجود دارد. و اين كم ترين تكليفى است كه انجام نداده اند، و لذا چه حجتى نزد خداى متعال دارند؟ عجب اين كه برخى از دولت هاى كافر از ورود اين كتاب به كشورهايشان جلوگيرى كردند تا مراعات حال مسلمانانى را کرده باشند كه هيچ تحركى در اين موضوع از خود نشان

ص: ١٧١

نداده و هیچ سخنی به میان نیاوردند. راست گفت شیخ محمد عبده که خدا لعن کند ماده ساس یسوس و مشتقات آن را. ما از رفتن غیرت اسلامی از قلوب مسلمین و وجدان آن ها کمال تأسف را می خوریم و لا حول و لا قوه الا بالله العلی العظیم».

خصوصیات فتوای امام خمینی رحمه الله

اشاره

فتوای امام خمینی رحمه الله در مورد سلمان رشدی از ویژگی های خاصی است از قبیل:

۱ - جدیت در اعلام حکم

یکی از خصوصیات حکم تاریخی امام خمینی رحمه الله درباره سلمان رشدی جدیت و از موضع قدرت اعلام کردن حکم شرعی اوست که نشانه های آن عبارت است از:

الف) دعوت همه مسلمانان برای تنفیذ حکم.

ب) حکمی که شامل مؤلف کتاب و ناشرین آگاه از محتوای آن می باشد.

ج) حکمی که در آن از مسلمانان غیور دعوت شده تا هر چه زودتر هر کجا که او را یافتند آن را اجرا نمایند.

د) و حتی اگر کسی قدرت بر اجرای آن را ندارد ولی از محلّ اختلاف آن آگاه است بر او واجب است تا به دیگرانی که می توانند او را ترور کنند اطلاع دهد تا او را به سزای اعمالش برساند.

این حالت اصرار و جدیت و عزم قطعی بر تنفیذ حکم شرعی ناشی از عمق احساس ایشان در دفاع از اسلام و مقدسات آن و غیرت مقدس ایشان

ص: ۱۷۲

است و به همین مقدار از حالت عزم جدی بر اجرای حکم، پی به عمق احاطه ایشان بر ابعاد این توطئه شوم بر ضد اسلام می بریم که چگونه خطر بزرگ را درک کرده اند و فهمیده اند که موضوع سلمان رشدی مسأله شخصی نیست بلکه اهداف بسیار خطرناکی این قضیه را رهبری می کند که اگر با قدرت و صلابت تمام جلوی آن گرفته نشود ممکن است مراحل بعدی که بس خطرناک تر از آن است به اجرا گذاشته شود.

۲- پیگیری فتوا

برخی حرفی می زنند و کار شجاعانه ای انجام می دهند ولی آن را پیگیری نمی کنند، ولی ایشان با آن وضعیت خطرناک و دشواری که کشور در آن زمان داشت و می دانست که این حکم چه مشکلاتی را بر کشور تحمیل یا مضاعف می کند ولی در عین حال بر اجرای آن پافشاری کرده و آن را پیگیری کرد.

و لذا مشاهده کردیم که بعد از پنج روز از اعلام فتوا، دفتر ایشان شایعه لغو شدن حکم به جهت توبه سلمان رشدی را تکذیب نمود. و بعد از سه روز از آن، بیانیه ای تاریخی خطاب به علمای اسلام در ۱۵ رجب ۱۴۰۹ هجری صادر نمود و در آن بر اجراء و پیگیری این حکم شدیداً تأکید کرد.

و بعد از آن در پنجم شعبان ۱۴۰۹ هجری دفتر امام خمینی رحمه الله بیانیه ای صادر کرد و در آن از بیانیه ها و اطلاعیه هایی که در تأیید این حکم از سوی علما و مؤسسات و بزرگان صادر شده بود، تشکر نمود.

و بعد از یک هفته از آن نیز در بیانیه ای تاریخی به مناسبت سالگرد نیمه شعبان صادر نمود و در آن سخن از جایگاه حکم اسلامی خود در مقابل

این توطئه به میان آورد و بر اجرای آن تأکید نمود، و نیز اشاره به اجماعی بودن حکم مرتد و کسی که متعرض سوء ادب به رسول خداصلی الله علیه و آله شده، نمود.

۳- تأکید بر جانب اجرایی و عملی

برخی از کسانی که در مقابل سلمان رشدی و کار ناشایست او موضع گرفتند در حدّ شعار و صدور فتوا و ابلاغ مخالفت خود با این عمل زشت بود و کسانی هم که بالاتر از این مقدار موضعگیری کردند تنها به حکم آن اشاره نمودند، ولی در بیانیه امام خمینی رحمه الله، هم به حکم شرعی اسلامی درباره سلمان رشدی تصریح شده و هم اجرای آن را نیز پیگیری کرده و دستور به پیاده شدن آن داده شده است.

ایشان در نامه خود به علمای اسلام در بیان حکم سلمان رشدی و توجیه آن تصریح می کنند که استکبار غرب گمان می کند که می تواند از طریق اقتصادی و به اسم بازار مشترک بتواند کاری کند که ما از تنفیذ حکم خداوند عظیم کوتاه آمده و چشم پوشی کنیم... و اگر ما از این اسائه ادب کوتاه آمده، این اولین گام خواهد بود... در این شرایط ما احتیاج به پیگیری روابط و توسعه آن با دیگران نداریم، گویا دشمنان ما گمان می کنند که ما به حدّی به آن ها محتاجیم که حاضر باشیم در مقابل توهین به اعتقادات و مقدسات دینی خود سکوت کنیم!؟

با این بیانیه بود که مجلس شورای اسلامی رابطه اقتصادی خود را با انگلستان قطع کرد مگر آنکه در خلال یک هفته از عملکرد خود در مشارکت در نشر این کتاب و توهین به مقدسات اسلامی عذرخواهی کند.

صفوت جودت احمد از نویسندگان مصری است در تأیید حکم اعدام سلمان رشدی می نویسد: «... اذن الفتوی بقتل سلمان رشدی صحیحه، و کل ما ورد من آیات قرآنیه و احادیث نبویه و وقائع اقربها الرسول صلی الله علیه وآله و اقوال الفقهاء، یؤید هذه الفتوی و يجعل دم هذا الزنديق مستباحاً؛ لأنه فعل أبشع مما فعله الزنادقه القدامی، فهو اول مرتد. و ثانياً: متطاول علی مقام الرسول. و ثالثاً: مثير فتنه بین المسلمین و غیر المسلمین»؛^(۱) «... فتوای به قتل سلمان رشدی صحیح است، و آیات قرآن و احادیث نبوی و وقایعی که پیامبر صلی الله علیه وآله آن را تقریر کرده و اقوال فقها، همگی مؤید این فتوا بوده و خون این کافر را مباح می دارد؛ زیرا او از آنچه کافران پیشین انجام داده اند، بدتر کرده است. ثانياً: او متعرض مقام رسول صلی الله علیه وآله شده است. ثالثاً: او بین مسلمانان و غیر مسلمانان فتنه انگیزی کرده است.»

او همچنین درباره سلمان رشدی و کتاب او می نویسد: «... فانّ الاسلام دين الله الحقّ؛ لا يتأثر و لا يهتزّ بمثل هذا الكلام... لأننا نعلم أنّه سيزول... و ينتهي من الأسماع و الأبصار سريعاً... و لن يتأثر هذا الدين العظيم بكاتب من الدرجة العاشره قال مقاله...»؛^(۲) «... همانا اسلام دین حقّ خداوند است که هرگز از مثل این کلمات متأثر و آلوده نخواهد شد... زیرا ما می دانیم که این گونه کلمات نابود خواهد شد... و از گوش ها و دیده ها به سرعت دور خواهد گشت... و هرگز این دین بزرگ با نوشته نویسنده ای به درجه دهم نابود نخواهد شد...».

ص: ۱۷۵

۱- ۲۸۲. السيف البتار، ص ۲۱.

۲- ۲۸۳. السيف البتار لمن سبّ النبي المختار، ص ۷.

او نیز می گوید: «هذا الكتاب ليس فيه فكر يمكن مناقشته و ليس فيه شىء يمكن ان نردّ عليه... لأنه مجموعه من الشتائم تمسّ رسول الله صلى الله عليه وآله و زوجاته رضوان الله عليهنّ و صحابته الأبرار، ثم بعد ذلك لا شىء»؛^(۱) «این کتاب تفکر نیست که مناقشه با آن ممکن باشد و اصلاً مطلبی ندارد که قابل ردّ باشد؛ زیرا در آن مجموعه ای از دشنام هاست که متوجه رسول خداصلی الله علیه وآله و همسران او - رضی الله علیهنّ - و اصحاب نیک او شده است، و هیچ چیز دیگر در آن وجود ندارد.»

ص: ۱۷۶

۱- ۲۸۴. السيف البتار، ص ۲۱.

در «معجم مقاییس اللغه» آمده است: «راء و دالّ اصل واحدی که دلالت بر رجوع کردن چیزی دارد... مرتدّ را مرتد می گویند؛ زیرا خودش را به کفر برگردانده است»^(۱).

راغب اصفهانی می نویسد: «ردّ به معنای بازگرداندن چیزی است به ذاتش، یا به حالتی از احوالش... از موارد ردّ به ذات این قول خداوند است: «وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ»^(۲) و از موارد ردّ به حالت دیگر، این قول خداوند است: «يُرُدُّوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ»^(۳) و ارتداد و ردّه به معنای بازگشت به آن راهی است که از آن آمده است، ولی ردّه اختصاص به رجوع به کفر دارد و ارتداد در کفر و غیر کفر هر دو به کار می رود»^(۴).

اقسام مرتدّ

در روایات، مطابق تقسیمی که برای مرتدّ آورده به دو قسم از آن اشاره کرده است: یکی فطری و دیگری ملّی.

علی بن جعفر از برادرش امام کاظم علیه السلام سؤال کرد از مسلمانی که مسیحی شده حکمش چیست؟ حضرت فرمود: «یقتل و لایستتاب»؛ «کشته می شود و او را توبه نمی دهند.» باز سؤال کرد: درباره شخصی مسیحی که اسلام آورده و سپس از آن برگشته است؟ حضرت فرمود:

ص: ۱۷۷

۱- ۲۸۵. معجم مقاییس اللغه، ج ۲، ص ۳۸۶.

۲- ۲۸۶. سوره انعام، آیه ۲۸.

۳- ۲۸۷. سوره آل عمران، آیه ۱۴۹.

۴- ۲۸۸. مفردات الفاظ القرآن، ص ۳۴۸.

«یستتاب فان رجع و الا قتل»؛^(۱) «توبه داده می شود، اگر برگشت [او را رها کنید] و در غیر این صورت باید کشته شود.»

از این روایت نیز استفاده می شود که حکم مرتد فطری که از ابتدا مسلمان بوده و در خانواده اسلامی بزرگ شده، شدیدتر است.

شهید ثانی می گوید: «مشهور بین اصحاب آن است که مرتد بر دو قسم است: فطری و ملی، مرتد فطری کسی است که بر اسلام متولد شده و از آن خارج شده است، به این که نطفه او در حال اسلام یکی از پدر و مادرش منعقد شده باشد.»^(۲)

سه تعریف از مرتد فطری

اشاره

در مورد مرتد فطری و این که این عنوان بر چه کسی اطلاق می شود سه دیدگاه مختلف وجود دارد:

۱ - اسلام یکی از والدین هنگام انعقاد نطفه

برخی از فقها معتقدند مقصود از مرتد فطری این است که هنگام انعقاد نطفه فرد، والدین یا یکی از آن دو مسلمان باشند. چنین فرزندی اگر مرتد شود مرتد فطری بوده و بی هیچ شرطی محکوم به قتل می شود. طرفداران این مبنا، مانند شهید ثانی،^(۳) و صاحب جواهر،^(۴) به ظواهر روایاتی استناد کرده اند که در آن ها تعبیری چون «ولد علی الاسلام» و «ولد علی الفطره» آمده است.

ص: ۱۷۸

۱- ۲۸۹. وسائل الشیعه، ج ۲۸، باب ۱، ح ۵؛ کافی، ج ۷، ص ۲۵۷، ح ۱۰.

۲- ۲۹۰. مسالک الافهام، ج ۲، ص ۳۵۸.

۳- ۲۹۱. مسالک الافهام، ج ۱۵، ص ۲۳ و ۲۲.

۴- ۲۹۲. جواهر الکلام، ج ۴۱، ص ۶۰۴ و ۶۰۵.

۲ - اسلام یکی از والدین هنگام تولد

دیدگاه دوم، روایات را حمل بر ظاهر خود کرده و معتقدند که مقصود از فطری در مرتد فطری این است که هنگام تولد فرد، والدین یا یکی از آن‌ها مسلمان باشند، هر چند بعد از تولد از اسلام خارج شوند. علامه حلی (۱) و محقق جزائری (۲) موافق با این قول هستند.

۳ - درک اسلام در دوران بلوغ

دیدگاه دیگری بر این باور است که مقصود از اسلام والدین در هنگام تولد - که در روایات آمده - اسلام آنان حدوداً و استمراراً است؛ به این معنا که والدین فرزند به اسلام خود باقی مانده و او را در محیطی اسلامی تربیت کرده و فرزند نیز با مشاهده اسلام والدین یا یکی از آنان و همچنین جامعه اسلامی که ملازم با تبلیغات و بستر مناسب برای پذیرفتن اسلام است، در دوران رشد و بلوغ خود آیین مقدس اسلام را برگزیند. حال اگر بعد از آن راه ارتداد را پیش گیرد وصف ارتداد فطری تحقق می‌یابد. یحیی بن سعید (۳)، فاضل هندی (۴) و محقق اردبیلی (۵) از موافقان این دیدگاه به شمار می‌آیند. دیدگاه فوق چندان مورد توجه فقها قرار نگرفته است.

تعریف سوم از ظاهر برخی از روایات استفاده می‌شود. در حدیث معتبر عمار سبابی از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمود: «کَلَّ مُسْلِمٌ بَيْنَ

ص: ۱۷۹

۱- ۲۹۳. ارشاد الاذهان، ج ۴۰، ص ۱۹۱.

۲- ۲۹۴. جواهر الکلام، ج ۴۱، ص ۶۰۴، به نقل از او.

۳- ۲۹۵. الینابیع الفقهیه، ج ۲۳، ص ۳۹۱.

۴- ۲۹۶. کشف اللثام، ج ۲، ص ۴۳۵.

۵- ۲۹۷. مجمع الفائده و البرهان، ج ۱۳، ص ۳۱۸.

مسلمین ارتد عن الاسلام و جحد محمداً نبوته و کذبہ فان دمه مباح...» (۱) «هر مسلمانی بین مسلمانان که از اسلام بازگشته و نبوت محمد را انکار و او را تکذیب کند، همانا خون او مباح است.»

در این روایت اشاره ای به تولد نشده و موضوع ارتداد مسلمانی ذکر گردیده که در میان مسلمانان و جامعه اسلامی باشند؛ یعنی متأثر از تبلیغات اسلامی بوده و دوره ای از عمر خود را به آن آیین گذرانده باشد و سپس مرتد شود.

آیت الله جوادی آملی در این باره می فرماید: «ارتداد آن است که کسی محققانه دین را بپذیرد، سپس دین را کنار بگذارد. در ارتداد یک نکته مهم این است که پیش از این، دین را با برهان منطقی پذیرفته باشد. اگر کسی واقعاً شک متفحص است؛ یعنی هر چند در خانواده مسلمان تربیت شده ولی اسلامی را قبول کرده، که اسلام روان شناختی است نه اسلام معرفت شناختی و یقین منطقی؛ دید پدر و مادرش مسلمان هستند، او هم مسلمان شد، نه از معصوم شنید و نه از حکیم متأله دریافت کرد. اسلام موروثی دارد که اگر هم یقین داشته باشد یقین روانی است نه یقین منطقی. چنین شخصی اگر به ایمان خود باقی بماند ممکن است خداوند متعال منت گذاشته و دین او را بپذیرد. اما اگر شک کرد، معلوم نیست که خداوند احکام ارتداد بر آن بار کند، معلوم نیست که تعریف ارتداد شامل آن بشود. بنابراین، ارتداد یعنی کسی که یقین معرفت شناختی دارد، با این حال دین را بازی بگیرد و از آن اعلام بیزاری نماید.» (۲)

ص: ۱۸۰

۱- ۲۹۸. وسائل الشیعه، ج ۱۸، ابواب حد المرتد، باب ۱، ح ۳؛ اصول کافی، ج ۶، ص ۱۷۴، ح ۱؛ وسائل الشیعه، ج ۲۸، ص ۳۲۴، ح ۳۴۸۶۵.

۲- ۲۹۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ویژه نامه صحیفه حوزه، شماره ۴۸، ص ۱۴.

توضیح

فقیهان برای مرتد احکام مختلفی از متون دینی (کتاب و سنت) استنتاج کرده اند که در ذیل به آن ها اشاره می کنیم:

۱ - قتل

حساس ترین و مهم ترین حکم مرتد، حکم قتل است که با تحقق شرایط آن، فقهای شیعه و سنی بر آن اتفاق نظر دارند. نکته شایان ذکر این است که این حکم اختصاص به مرتد مرد دارد و زن مرتد به هیچ وجه کشته نمی شود، بلکه به حبس دائم محکوم می گردد، و در صورت توبه، توبه اش پذیرفته می شود. همچنین اجرای حکم قتل در مرتد ملّی منوط به عدم توبه اوست.

۲ - انفساخ عقد نکاح

با ارتداد مسلمان، مشروعیت عقد زناشویی از بین می رود و ادامه آن حرام می شود.

۳ - تقسیم اموال

یکی دیگر از احکام مرتد، تقسیم اموال وی در بین ورثه شرعی اوست. لکن نکته قابل توجه، اختصاص این حکم به مرتد فطری و عدم تقسیم اموال مرتد ملّی است.

در مرتد ملّی اموال وی توقیف شده و در صورت بازگشت به اسلام به او برگردانده می شود.

دیدگاه ها در مورد حکم مرتد

اشاره

در اینجا به تحلیل و ارزیابی فقها در مورد حکم قتل مرتد می پردازیم.

۱ - قتل مطلق مرتد (با توبه یا بدون توبه)

این رهیافت متعلق به اکثر فقها است که بر این باورند که حکم مرتد فطری؛ یعنی قتل به صورت عموم بوده و شامل صورت توبه و عدم توبه می شود، به این معنا که توبه مرتد هیچ اثری در حکم قتل وی ندارد.

۲ - تفصیل بین مرتد تائب و غیرتائب

این دیدگاه مدعی است که حکم قتل مرتد فطری، منوط به عدم توبه است و در صورت توبه، نه تنها توبه اش در آخرت پذیرفته می شود، بلکه در این دنیا نیز پذیرفته شده و حکم قتل از او برداشته می شود.

همان طور که اشاره شد مرتد به دو قسم مرتد از دین و مرتد منکر ضروری تقسیم می شود. حال سؤال اینجاست که آیا در هر دو مورد توبه پذیرفته می شود؟

برخی از فقهای متقدم و متأخر قائل به رفع حکم قتل با توبه مرتد فطری هستند. اسکافی (متوفای ۳۸۲ ه.ق) از متقدمان معروفی است که از این دیدگاه جانبداری کرده و معتقد است که ارتداد یک قسم دارد، اگر توبه کرد به او کاری ندارند و گرنه کشته می شود. (۱)

صاحب جواهر معتقد است که شهید ثانی تمایل به نظریه اسکافی دارد. (۲)

دیدگاه پذیرفتن توبه منکر ضروری دین، از موافقان بیشتری نسبت به توبه منکر دین برخوردار است.

ص: ۱۸۲

۱- ۳۰۰. مسالک الافهام، ج ۲، ص ۴۵۱، به نقل از او.

۲- ۳۰۱. جواهر الکلام، ج ۴۱، ص ۶۰۸.

برخی انکار ضروری دین را موضوع و سبب مستقل برای تحقق کفر و ارتداد تفسیر می کنند؛ چه منکر ضروری، عالم و آگاه به ضروری بودن باشد یا بدان جاهل باشد. برخی دیگر، اصل انکار ضروری را در طول انکار دین و شارع تفسیر می کنند و بر موضوعیت آن معتقد نیستند بلکه تأکید دارند که حصول کفر و ارتداد با انکار ضروری به دلیل برگشت آن به انکار اصل دین و شارع است. بر این اساس، اگر انکار توأم با علم به ضروری بودن باشد، ره آورد آن تکذیب و انکار اصل دین است، اما اگر بدون علم و آگاهی باشد چون به انکار دین منتهی نمی شود، نمی توان از آن کفر و ارتداد را استنتاج کرد.

هر دو قرائت طرفدارانی دارد. شهید اول در باب نجاسات، ارتداد را به جحد ضروریات دین بدون قید علم تفسیر می کند. (۱) علامه حلی بعد از تعریف ارتداد به تحلیل حرام الهی و بالعکس، برای آن ادعای اجماع کرده است، لکن شخص جاهل و شبهه دار را از آن استثنا می کند و حکم نخستین در حق وی را استتابة می داند. (۲)

محقق حلی (۳)، مقدس اردبیلی، (۴) فاضل هندی (۵) و صاحب جواهر (۶)

ص: ۱۸۳

۱- ۳۰۲. الدروس الشرعیة، ج ۱، ص ۲۲۹.

۲- ۳۰۳. تحریر الاحکام، ج ۲، ص ۲۳۶.

۳- ۳۰۴. المعتبر، کتاب الصوم.

۴- ۳۰۵. مجمع الفائدة و البرهان، ج ۱۳، ص ۳۶۰.

۵- ۳۰۶. کشف اللثام، ج ۲، کتاب الحدود، المقصد الثالث.

۶- ۳۰۷. جواهر الکلام، ج ۶، ص ۴۶ و ۴۹.

ارتداد منکر ضروری دین را توجه و التفات به قید ضروری شرط کرده اند.

۴ - تفصیل بین ارتداد علنی و غیرعلنی

این دیدگاه قائل به توقف حکم ارتداد بر ابراز عقیده باطنی فرد منکر است، مادامی که او شخصاً به انکار اسلام نپرداخته، نمی توان حکم ارتداد را بر او جاری ساخت. حتی اگر ما از راه های دیگر به عقیده باطنی او علم پیدا کنیم.

ابوالصلاح حلبی از فقهای است که می توان دیدگاه فوق را از تعریف ایشان از ارتداد استظهار کرد.^(۱)

«صهر دشتی» از شاگردان سید مرتضی می گوید: «الارتداد هو ان يظهر الكفر بالله تعالى و برسوله و الجحد بما انعم به»^(۲) «ارتداد آن است که شخصی اظهار کفر به خدا و رسولش کرده و نعمت هایی را که به او داده انکار نماید.»

۵ - تفصیل بین ارتداد عنادی و اعتقادی

این دیدگاه مرتد را با توجه به انگیزه او به دو قسم تقسیم می کند:

الف) مرتد معاند، که غرض از ارتدادش عناد و لجاجت با اسلام یا پیامبر است. چنین مرتدی مستحق قتل است.

ب) مرتد اعتقادی، که هدف وی عناد نیست، بلکه ارتدادش محصول شک، شبهه، جهل و یا تحقیق ناقص و به اصطلاح علم ظاهری و ناصواب است. حکم چنین مرتدی قتل نیست.

گفته می شود تمام یا اکثر ارتدادهایی که در صدر اسلام اتفاق می افتاد از

ص: ۱۸۴

۱- ۳۰۸. الکافی فی الفقه، ص ۳۱۱.

۲- ۳۰۹. ینابیع الفقهیه، ج ۹، ص ۱۷۱.

قسم اول بوده که منشأ و خاستگاه نه اعتقادی و شبهه فکری بلکه عناد و لجاجت و حفظ منافع مادی و جاه طلبی داشته است، و برخی دیگر از این ارتدادها گروهی و صرفاً به دلیل تبعیت از رئیس قبیله خود بوده است؛ مانند ارتداد قبیله بنوحیفه در پذیرش دعوت مسیلمه.^(۱)

از این رو می توان گفت که اکثر نصوص ارتداد در صدر اسلام، از مرتد اعتقادی و شبهه دار منصرف است. برخی از فقها را می توان از موافقان دیدگاه فوق برشمرد؛ چرا که ملاک آنان در عدم تکفیر منکر ضروری دین در صورت شک و جهل، قبح تکلیف و انصراف روایات از آن است. از این رو اکثر آنان در صورت وجود شبهه قائل به رفع حکم مرتد هستند، که آرای علامه حلّی، شهید اول، و فاضل هندی پیش تر گذشت.

۶ - تفصیل بین مرتد محارب و غیر محارب

با تأمل در معنای «عناد» می توان مرتد را به دو قسم تقسیم کرد:

الف) مرتدی که به صرف عناد از اسلام برگشته و در حال شک به سر می برد یا آیین خاصی را برگزیده است، اما با وجود این دست به هیچ گونه اقدام مسلحانه یا فرهنگی؛ مانند نشر و ترویج افکار باطل خود و تضعیف اسلام نمی زند و به زندگی شخصی خود با حفظ موضع عنادش مشغول است.

ب) مرتدی که علاوه بر عناد، دست به انواع توطئه بر علیه اسلام می زند و درصدد تضعیف باورهای دینی مسلمانان برمی آید و افکار انحرافی خود را در جامعه اسلامی تبلیغ می کند یا دست به اقدام مسلحانه بر علیه اسلام می زند.

در تحلیل این دیدگاه باید به این نکته اشاره کرد که با فحص در

ص: ۱۸۵

۱- ۳۱۰. کتاب الردّه، واقدی، ص ۸۳ و ۱۴۴.

روایات، ما شاهد چنین تفصیلی نیستیم و روایات به صورت مطلق شامل مرتدّ معاند می شود.

۷ - تقیید ارتداد به استخفاف دین

احتمال دیگر این که مقصود از مرتدّی که مشمول حکم قتل می شود، اقسام پیشین مرتدّ نیست، بلکه مقصود مرتدّی است که علاوه بر ارتداد و کفر، در مقام استخفاف دین و آموزه های آن به توسط ارتداد خود باشد. ادعای انصراف روایات مرتدّ به معاند مقید به قید استخفاف بعید به نظر نمی رسد، اگر ظواهر روایات با این تقیید مساعدت داشته باشد.

شروط مرتد

از خلال کلمات فقها به دست می آید که برای مرتدّ چهار شرط لازم است تا حکم به ارتداد او شود:

۱ - بلوغ: لذا اعتباری به انکار صبی غیربالغ نیست، لذا امام فرمود: «و انّ الصبی لایجرى علیه القلم حتّی یبلغ»؛^(۱) «و صبی قلم تکلیف و مؤاخذه بر او نیست تا بالغ شود.»

۲ - عقل: لذا اعتباری به انکار مجنون در حال جنونش و نیز انسان مست در حال مستی اش نیست.

از امام باقرعلیه السلام نقل شده که فرمود: «انّما یداقّ الله العباد فی الحساب یوم القیمه علی قدر ما آتاهم من العقول فی الدنیا»؛^(۲) «همانا خداوند با بندگانش در روز قیامت در امر حساب به مقدار آنچه در دنیا به آن ها عقل داده حساب خواهد کرد.»

ص: ۱۸۶

۱- ۳۱۱. جامع الاحادیث الشیعه، ج ۱، باب ۱۲، ح ۱؛ بحار الانوار، ج ۹۴، ص ۸۱، ج ۴۹.

۲- ۳۱۲. وسائل الشیعه، ج ۱، باب ۳، ص ۴۰، ح ۳؛ اصول کافی، ص ۱۱، ح ۷.

۳ - اختیار: لذا اگر کسی در حال اکراه به کفر نطق کند مرتدّ نیست. و حتی اگر ادعای چنین امری را نماید حد از او برطرف می گردد. (۱)

خداوند متعال می فرماید: «مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ»؛ (۲) «کسانی که بعد از ایمان کافر شوند، به جز آن ها که تحت فشار واقع شده اند در حالی که قلبشان آرام و باایمان است.»

۴ - قصد: به معنای این که قاضی بداند که منکر ضروری در کلامش قصد داشته است، لذا اعتباری به کلام انسان خواب یا غافل یا اهل سهو یا فرد بیهوش نیست.

۵ - نبود شبهه: لذا اگر شبهه ای در کار باشد؛ مثل این که احتمال داده شود که در حال جنون سخنی گفته یا در حال اکراه و بدون قصد بوده، حکم مرتدّ را ندارد؛ زیرا در روایات آمده است: «تدرء الحدود بالشبهات»؛ «حدود با شبهات دفع خواهد شد.»

فلسفه حکم اعدام برای مرتد

اشاره

در توجیه حکم اعدام برای مرتد به ادله و قوانینی استدلال می کنیم؛

۱ - تهدید نظم عمومی

در یک جامعه دینی، به ویژه زمانی که حکومت نیز مانند مردم خود را به احکام دینی پایبند می داند، تبلیغ بر ضدّ دین نوعاً به بر هم زدن نظم و اخلاق عمومی منجر خواهد شد. به راستی چگونه است وقتی برخی از کشورهای سکولار و یا لیبرال، حجاب یک زن مسلمان را به این بهانه که

ص: ۱۸۷

۱- ۳۱۳. شرایع الاسلام، ج ۴، ص ۹۶۲.

۲- ۳۱۴. سوره نحل، آیه ۱۰۶.

با اصول آنان سازگاری ندارد بر نمی تابند، ولی در مقابل به آن دسته از کشورهای اسلامی که با توجه یک سویه غرب، مانع از تبلیغ علیه اصول دین اسلام می شوند، اتهام مخالفت با حقوق بشر روا می دارند؟!!

بنابراین، می توان ادعا کرد که جرم انگاری ارتداد به دلیل تعارض آن با نظم و اخلاق عمومی در کشورهایی که این جرم را به رسمیت شناخته اند - به ویژه کشورهای اسلامی - با قوانین بین المللی مربوط به حقوق بشر نیز سازگار است.

بر اساس بند ۳ ماده ۱۹ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، آزادی بیان را به خاطر حفظ اخلاق عمومی می توان محدود کرد و بنابر این دولت ها می توانند در حدود مقررات قانونی در جهت حفظ اخلاق عمومی در آزادی بیان مداخله نموده و در حد لازم آن را محدود کنند. به علاوه در ماده ۲۹ اعلامیه جهانی حقوق بشر نیز بر نقش محدود کننده «مقتضیات صحیح اخلاقی» و «نظم عمومی» تأکید شده است.

۲ - مقابله با افراد سلب کننده آزادی انتخاب

اصولاً حساسیت قرآن نسبت به ارتداد مربوط به آن دسته افرادی است که از این طریق، قصد تضعیف دین و ایمان دینی مسلمانان را داشتند یعنی مشرکان برای تضعیف روحیه مسلمانان، ابتدا اظهار مسلمانی کرده و سپس چنین وانمود می کردند که از اسلام بازگشته اند.

خداوند متعال می فرماید: «وَقَالَتْ طَّائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنُوا بِالَّذِي أُنزِلَ عَلَيَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَجَهَ النَّهَارِ وَانكُفَرُوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ»؛ (۱) «و

ص: ۱۸۸

جمعی از اهل کتاب [از یهود] گفتند: [بروید در ظاهر به آنچه بر مؤمنان نازل شده، در آغاز روز ایمان بیاورید و در پایان روز، کافر شوید [و باز گردید]! شاید آن ها [از آیین خود] بازگردند! [زیرا شما را، اهل کتاب و آگاه از بشارات آسمانی پیشین می دانند؛ و این توطئه کافی است که آن ها را متزلزل سازد].»

لذا این عمل در حقیقت دفاع از حق آزادی عمومی است؛ زیرا این گونه افراد مانع تحرّک افراد به سوی کمال اند و به تعبیر دیگر: این کار در حقیقت دفاع از آزادی عقیده است.

۳ - التزام به قوانین اجرایی

کسی که تحت سلطه نظام اسلامی وارد شده همه قوانین آن را بر ذمه خود گرفته و قبول کرده است که یکی از آن ها حکم مرتد می باشد، و لذا حتی مطابق نظام دموکراسی نیز طبق التزامی که انسان مرتد نسبت به قوانین اسلامی داده باید احکام آن بر او اجرا شود.

۴ - مفهوم واقعی آزادی در اسلام

آزادی به مفهوم و معنای صحیح آن در روایات اهل بیت علیهم السلام بسیار به آن اشاره شده است، ولی مفهوم آن اختلاف اساسی با آنچه دموکراسی غربی از آن اراده کرده دارد. از امام علی علیه السلام نقل است که فرمود: «ای مردم! انسان عبد یا کنیز آفریده نشده است و همانا تمام مردم آزادند...»^(۱).

و نیز فرمود: «بنده غیر مباح؛ زیرا که خداوند تو را آزاد آفریده است»^(۲).

ص: ۱۸۹

۱- ۳۱۶. بحار الأنوار، ج ۳۲، ص ۱۳۳.

۲- ۳۱۷. بحار الأنوار، ج ۷۴، ص ۲۲۸.

اسلام تأکید می کند که انسان بدان دلیل که آزاد است نباید بنده دیگری باشد و زیر یوق اسارت سلطه گران برود. همچنین نباید بنده و اسیر شهوت و غضب و سایر قوا و صفات رذیله خود باشد. آزادی در اسلام بدین معنا نیست که انسان به دلیل آزاد بودنش، خود را از سلطه و حکومت خداوند و رسولان خارج کرده و بی نیاز ببیند و قانون گریزی و قانون شکنی کند.

اسلام در مورد آزادی خود به حقایقی فکر می کند که فرهنگ غربی هرگز بدان توجهی نداشته یا در تضاد با آن عمل کرده است. اسلام حقیقت انسان را در روح او می داند و درصدد حفظ کرامت و حریت و آزادی روح اوست. اگر می گوید: به خاطر اموال کسی، او را تعظیم نکن، به جهت حفظ کرامت و شخصیت انسان است. آزادی در غرب بر اصل مسئولیت نداشتن پایه گذاری شده است، ولی در اسلام بر اساس احساس مسئولیت و عبودیت در برابر خداوند متعال بنا نهاده شده است.

۵- توجیه آیه «عدم اکراه در دین»

عقل حکم می کند که انسان در اختیار عقیده آزاد باشد؛ زیرا عقاید انسان در تملک اراده او یا دیگران نیست، و لذا نمی توان انسان را بر عقیده ای اجبار کرد.

علامه طباطبایی رحمه الله می فرماید: «عقیده به معنای حصول ادراک تصدیقی که در ذهن انسان منعقد می شود عملی اختیاری برای او نیست تا متعلق منع یا جواز یا... قرار گیرد؛ آری، آنچه قبول منع یا اباحه می کند التزام به لوازم عقیده از اعمال انسان است همانند دعوت به عقیده و قانع کردن مردم به آن و نوشتن آن، و فاسد کردن عقیده رایج بین مردم و عمل بر خلاف آن ها،

این ها اموری است که قبول منع و جواز می کند...» (۱)

انسان می تواند در یک صورت عقیده شخصی را تغییر دهد و آن تغییر در منشأ عقیده است، به این صورت که در صدق مقدمات عقیده، مناقشه نماید.

اسلام این موضوع را به صراحت تصدیق می کند. خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید: «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ...» (۲) «در قبول دین اکراهی نیست، [زیرا] راه درست از راه انحرافی، روشن شده است...».

علامه طباطبایی رحمه الله در تفسیر آیه فوق می فرماید: «آیه دین اجباری را نفی می کند؛ زیرا دین یک سلسله معارف علمی است که عمل را به دنبال دارد و جامع آن ها اعتقادات است. و اعتقاد و ایمان از امور قلبی است که اکراه و اجبارپذیر نیست. اکراه تنها در اعمال ظاهری و افعال و حرکات بدنی مادی تأثیرگذار است، و اما اعتقاد قلبی دارای علل و اسباب دیگر قلبی است که از سنخ اعتقاد و ادراک است. و محال است که جهل منتج علم باشد، یا مقدمات غیر علمی تصدیق علمی ایجاد کند.» (۳)

جمله «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ» جمله ای است خبری که خداوند بعد از آن جمله «قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ» را آورده است. جمله ای که در مقام تعلیل بر جمله اول است، به این معنا که بعد از روشن شدن راه و انکشاف حق، حاجتی به اکراه در عقیده نیست. لذا خداوند متعال در آیه ای دیگر می فرماید: «وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ» (۴) «بگو: این حق است

ص: ۱۹۱

۱- ۳۱۸. المیزان، ج ۴، ص ۱۲۰.

۲- ۳۱۹. سوره بقره، آیه ۲۵۶.

۳- ۳۲۰. المیزان، ج ۲، ص ۳۴۷.

۴- ۳۲۱. سوره کهف، آیه ۲۹.

از سوی پروردگارتان! هر کس می خواهد ایمان بیاورد [و این حقیقت را پذیرا شود] و هر کس می خواهد کافر گردد.»

آزادی اظهار عقیده

آزادی اظهار عقیده از منظر عقل از اولیات حقوق انسان به حساب می آید. و این شبیه آزادی انسان در انتخاب شکل حیات شخصی و اداره شؤون خاصه اوست، لکن به شرط این که معارض با حقوق دیگران نباشد؛ زیرا این گونه آزادی منجر به تبادل افکار و نمو آن می شود و در نتیجه انسان به فکر صحیح می رسد.

در عین این که عقل دعوت به حرّیت تظاهر به عقیده می کند، از طرفی هم تصحیح عقاید باطل را واجب می شمارد؛ زیرا عقیده اساس هر عمل است، و عقیده اشتباه و باطل است که مجتمع اسلامی را به فساد و فروپاشی می کشاند. مقابله با عقاید فاسد در حقیقت گامی در راه آزادی فکر است.

عقل، اقدام بر تصحیح عقاید دیگران را امری ضروری و واجب می داند و از آنجا که تصحیح عقاید با زور و اجبار ممکن نیست لذا راه برای رسیدن به این هدف را تنویر افکار و هدایت آن ها به عقاید صحیح می داند. ولی اگر فرد یا افرادی از این عمل جلوگیری کردند راهی جز آن نیست که با قوّت و قهر و غلبه مانع سعادت مردم را بر کنار زنند تا راه برای ثمر دادن عقاید صحیح و زوال عقاید فاسد هموار شود.

از طرفی دیگر مشاهده می کنیم که اسلام در تمام ابعاد در اظهار عقیده، به انسان آزادی می دهد، و لذا درهای مناظره و بحث را بر اساس منطق استدلال بر روی صاحبان مذاهب و ادیان باز می گذارد. و در عین حال از

تزویر و خدعه و مکر جلوگیری می کند.

خداوند متعال می فرماید: «ادْعِ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ...»؛^(۱) «با حکمت و اندرز نیکو، به راه پروردگارت دعوت نما، و با آن ها به روشی که نیکوتر است، استدلال و مناظره کن...».

و نیز می فرماید: «فَبَشِّرْ عِبَادِ * الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ»؛^(۲) «پس بندگان مرا بشارت ده، همان کسانی که سخنان را می شنوند و از نیکوترین آن ها پیروی می کنند.»

از ناحیه عملی نیز به صاحب دینی که دارای کتاب است در بلاد اسلامی اجازه اظهار دین و مذهب و عقیده خود را داده و سفارشات لازم را نیز در حق آنان نموده است، آنجا که می فرماید: «لا ينهاكم الله عن الدين لَمْ يقاتلوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يَخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ»؛^(۳) «خدا شما را از نیکی کردن و مراعات عدالت نسبت به کسانی که در امر دین، با شما پیکار نکردند و از خانه و دیارتان بیرون نراندند نهی نمی کند، چرا که خداوند عدالت پیشگان را دوست دارد.»

۶ - تسلیم در برابر احکام الهی

قبل از ذکر حکمت کشته شدن مرتدّ به این نکته اشاره می کنیم که ما به دنبال علت تامه این حکم نیستیم؛ زیرا آن را جز خالق مطلق کسی دیگر

ص: ۱۹۳

۱- ۳۲۲. سوره نحل، آیه ۱۲۵.

۲- ۳۲۳. سوره زمر، آیات ۱۷ و ۱۸.

۳- ۳۲۴. سوره ممتحنه، آیه ۸.

نمی‌داند و عقل بشر از رسیدن به علت واقعی احکام با تمام ابعادش قاصر است، مگر شارع مقدس به آن اشاره کرده باشد.

و امّا این که چرا خداوند تصریح به علت تامه و واقعی همه احکام نکرده است حکمت‌ها و مصالحی دارد که یکی از آن‌ها تسلیم بودن انسان در برابر دستورات مولی است؛ امری که انسان به توسط آن امتحان می‌شود. همان گونه که نماز موضوع مستقلی است، تسلیم در برابر امر نماز نیز موضوع مستقل دیگری است.

خداوند متعال می‌فرماید: «فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يَحْكُمُوا بِكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا»؛ (۱) «به پروردگارت سوگند که آن‌ها مؤمن نخواهند بود، مگر این که در اختلافات خود، تو را به داوری طلبند، و سپس از داوری تو، در دل خود احساس ناراحتی نکنند، و کاملاً تسلیم باشند.»

جهت دیگری که هست این که عقل انسان از ادراک جزئیات عاجز است و تنها کلیات امور را درک می‌کند، و لذا نمی‌توان به علل واقعی احکام رسید.

نکته سومی که در اینجا مطرح است این که تکالیف الهی برای تکامل روحی و ارتباط انسان با عالم طبیعت و مسائل اجتماعی است که انسان به علت عدم اطلاع از این امور به علت تامه آن‌ها نیز نمی‌رسد.

ارتداد از دیدگاه سایر ادیان

در دین مسیحیت و یهود، ارتداد و توهین به مقدسات دینی، جرم شناخته شده و برای آن مجازات اعدام مقرر گردیده است.

ص: ۱۹۴

در کتاب مقدس اهل کتاب آمده است: «اگر میان شما پیشگو یا تعبیرکننده خوابی وجود دارد... و می گوید: پیامبر خدایان دیگر را بپرستید... آن پیشگو را بکشید... اگر نزدیک ترین خویشاوند یا صمیمی ترین دوست، شما را به خدایان دیگر دعوت کند پیشنهاد ناپسند او را برملا سازید و بر او رحم نکنید و با دستان خود او را سنگسار کنید».^(۱)

به تبع آن، در نظام حقوقی «کامن لاء» نیز که بسیار متأثر از حقوق کلیسایی است و هم اکنون بعضی از کشورهای غربی از جمله انگلستان و آمریکا از این نظام تبعیت نسبی دارند از دیرباز توهین به مقدسات را جرم شناخته اند، و بر اساس این نظام حقوقی، حتی هر گونه انکار حقانیت مسیحیت یا کتب مقدس و یا انکار وجود خداوند، مصداق این جرم به شمار رفته بلکه شامل ارتداد نیز می شود.

بر اساس این نظام حقوقی و با توجه به اعتبار قانونی آن در حقوق فعلی انگلستان، سؤالی که مطرح است اینکه: بر چه پایه و اساسی فقط مقدسات دین مسیحیت مورد حمایت قرار گرفته و سایر ادیان الهی از چنین پشتیبانی برخوردار نیستند؟! آیا این قانون، آشکارا با نفی تبعیض بر اساس مذهب که در بسیاری از اسناد بین المللی مربوط به حقوق بشر مورد پذیرش واقع گردیده است منافات ندارد؟

همان گونه که در جای خود به آن اشاره کردیم، توهین سلمان رشدی در کتاب «آیات شیطانی» نسبت به قرآن و پیامبر اسلام و مقدسات دین اسلام، در کشور انگلستان انجام گرفت، ولی دادگاه آن کشور اعلام کرد که

ص: ۱۹۵

۱- ۳۲۶. ترجمه تفسیری تورات، (عهد عتیق)، سفر تثئیه، باب ۱۳، ص ۱۸۶.

نظام حقوقی «کامن لا» فقط توهین به مقدسات مسیحیت را جرم دانسته و سایر ادیان را مورد حمایت قرار نمی دهد، و این در حالی است که این قانون با این تفسیر، مخالف ماده ۹ و ۱۴ کنوانسیون اروپایی حقوق بشر است که بر پایه آن هر گونه تبعیض بر مبنای دین ممنوع اعلام شده است. و لذا برخی از حقوقدانان غربی برای حلّ این مشکل و تعارض درصدد برآمدند تا قانون «کامن لا» را تعمیم داده تا شامل ادیان دیگر غیر از مسیحیت نیز قرار گیرد.

آنان در جرم دانستن اهانت به مقدسات مسیحیت می گویند: توهین به حضرت مسیح علیه السلام اخلاق عمومی را مخدوش و موجب برهم زدن نظم عمومی جامعه می شود، حال اگر کسی مقدسات اسلامی یک جامعه را برهم زند، حتی اگر پناهنده به یک کشور غیر اسلامی است، آیا این امر موجب اخلاف جامعه نمی گردد و آیا مسلمانان در کشورهای غیراسلامی حقوق شهروندی ندارند؟ آیا این تبعیض نژادی آشکار و زیرپا گذاشتن حقوق مسلم مردم نیست؟!

حدود آزادی از دیدگاه غرب

با نگاهی به قوانین حقوقی و جزایی غرب پی می بریم که آنان به کسی حق نمی دهند تا مقدسات دیگران را مورد تعرض قرار داده و به آنان اهانت کند؛

در قانون حقوقی انگلستان آمده است: «انتشار یک مطلب یا هر چیز مکتوب یا هر سخنرانی یا بیانی که حاوی دشنام، تهدید و توهین بوده و باعث ایجاد کینه و نفرت علیه هر گروه نژادی یا مذهبی گردد، غیر قانونی شناخته شده است».^(۱)

ص: ۱۹۶

در قوانین جزایی آلمان آمده است: «اگر کسی آشکارا و یا از طریق انتشار نوشته ای، معتقدات مذهبی یا به طور کلی جهان بینی دیگران را به هر شکلی مورد اهانت قرار دهد، به طوری که سبب اخلال در نظم عمومی گردد، فرد مذکور به زندان تا سه سال با پرداخت جریمه نقدی محکوم می شود».^(۱)

اهداف شوم استکبار از دیدگاه غربیان

اینکه موضوع سلمان رشدی یک موضوع شخصی نبوده بلکه پشت سر آن غرب و استکبار جهانی قرار داشته تا بر اسلام و مسلمین ضربه سهمگین وارد سازد مسأله ای است که خود غربی ها نیز به آن اشاره کرده اند؛

«ریچارد وبستر» در این باره می نویسد: «نباید هیچ تردیدی به خود راه دهیم که سلمان رشدی این هدف را تعقیب می کرد و مصرّ بر آن بود که ابراز اهانت و دشنام و اعمال لعن و کفرورزی را به عنوان وسیله ای برای هجوم بر پایداری و تعصب و... وارد عمل سازد...».^(۲)

«مونتگمری وات» که کتابش تحت عنوان «برخورد آرای مسلمانان و مسیحیان» ترجمه شده در این باره می نویسد: «کتاب آیات شیطانی موجب آن گردید که احساس اسلامی در سراسر دنیا غلیان کند. بهترین طریق درک این اتفاق آن است که بگوییم قضیه سلمان رشدی چیزی نبود مگر جرّقه ای که به انبار باروت زده شد، و چه بسا مواد انفجاری حاوی

ص: ۱۹۷

۱- ۳۲۸. ابراز عقیده یا اهانت به توده ها، ص ۴۰.

۲- ۳۲۹. تکنوپولی، نیل یستم، ص ۳۴۳.

تمام احساسات منکوب شده ای بود که شالوده احیای اسلامی را تشکیل می داد. مخصوصاً حس تحقیری که غرب به مسلمانان نشان داده و با آنان به برابری رفتار نکرده بود، ترکیب اصلی این مواد انفجاری را تشکیل می داد.» (۱)

دکتر یاور، استاد دانشگاه آلمان در این باره می نویسد: «منظور آیت الله خمینی از این فتوا بیان یک حکم لازم الاجرا و تغییرناپذیر اسلامی بود. هدف ایشان این بود که نشان دهند که مسلمانان بیدار و هوشیار هستند و اجازه نمی دهند کسی به معتقدات آن ها توهین کند.» (۲)

ارتباط بین دشنام پیامبر صلی الله علیه و آله و ارتداد

برخی می گویند: هر کسی که مسلمان بوده و سپس از اسلام دست برداشته و دین و مکتب دیگری را برگزیند، یا اسلام و مقدساتش را مسخره کرده و اهانت نماید، یا رسالت اسلام را تکذیب کند، یا نسبت به اسلام ایراد و اشکال غرض آلود بنماید، مرتد می باشد.

صاحب جواهر می فرماید: «یتحقق الارتداد... بكلّ فعل دالّ صریحاً علی الاستهزاء بالدین و الاستهانه به...» (۳) «ارتداد تحقق پیدا می کند... به هر کاری که صریحاً دلالت بر استهزا به دین و سبک نمودن آن کند...».

امام خمینی رحمه الله می فرماید: «الکافر و هو من انتحل غیر الاسلام، او انتحله و جحد ما يعمل من الدین ضروره بحیث یرجع جحوده الی انکار الرساله، او

ص: ۱۹۸

-
- ۱- ۳۳۰. نقد توطئه آیات شیطانی، عطاء الله مهاجرانی، ص ۸، به نقل از او.
  - ۲- ۳۳۱. آیات شیطانی، بارزترین جلوه دشمنی استکبار جهانی، ص ۶۱.
  - ۳- ۳۳۲. جواهر الکلام، ج ۴۱، ص ۶۰۰.

تکذیب النبی صلی الله علیه وآله، او تنقیص شریعتہ المطہرہ، او صدر منہ مایقتضی کفره؛ من قول او فعل، من غیر فرق بین المرتد و الکافر الاصلی الحربی و الذمی؛^(۱) «کافر کسی است که اسلام را برگزیند و یا دین اسلام را برگزیده ولی یکی از ضروریات دین را انکار کرده است به حیثی که انکار آن موجب انکار رسالت یا تکذیب پیامبر صلی الله علیه وآله یا نقص وارد کردن به شریعت مطہر باشد، یا از او چیزی صادر شود که موجب کفر او شود از گفتار یا کردار، بدون فرق بین مرتد و کافر اصلی...».

نسفی یکی از علمای اهل سنت می نویسد: «الاستهزاء علی الشریعہ کفر؛ لأنّ ذلك من امارات التکذیب»؛^(۲) «مسخره کردن شریعت کفر است؛ زیرا این کار از نشانه های تکذیب دین به شمار می آید.»

فتوای علمای اهل سنت به قتل دشنام دهنده پیامبر صلی الله علیه وآله

۱ - ابن قدامه مقدسی می نویسد: «وقذف النبی صلی الله علیه وآله وقذف امه رده عن الاسلام و خروج عن المله و كذلك سبه بغیر القذف»؛^(۳) «نسبت ناروا به پیامبر صلی الله علیه وآله و مادرش موجب ارتداد از اسلام و خروج از ملت است. و همچنین است دشنام دادن به پیامبر صلی الله علیه وآله بدون قذف.»

۲ - ابن تیمیہ می نویسد: «انّ من سبّ النبی صلی الله علیه وآله من مسلم او کافر فانه یجب قتله، هذا مذهب علیہ عامه اهل العلم»؛^(۴) «هر کس از مسلمان یا کافر پیامبر صلی الله علیه وآله را دشنام دهد قتلش واجب است و این مذهب عموم اهل علم می باشد.»

ص: ۱۹۹

۱- ۳۳۳. تحریر الوسیله، ج ۱، ص ۱۱۸.

۲- ۳۳۴. شرح العقائد النسفیة، ص ۲۴۸.

۳- ۳۳۵. المغنی، ج ۱۰، ص ۲۳۱.

۴- ۳۳۶. الصارم المسلول علی شاتم الرسول، ص ۵.

۳- ابن حزم می نویسد: «فصح بما ذكرنا ان كل ما سب الله تعالى او استهزأ به او سب آيه من آيات الله تعالى او استهزأ بها و الشرايع كلها و للقرآن من آيات الله تعالى، فهو بذلك كافر مرتد له حكم المرتد، و بهذا نقول»؛^(۱) «از آنچه ذکر شد به دست می آید که هر کس خدای متعال را سب کرده یا مسخره کند، و یا ملکی از ملائکه یا پیامبری از پیامبران و یا آیه ای از آیات و نیز تمام شرایع را مسخره نموده و یا دشنام دهد با این کار کافر و مرتد شده و حکم مرتد بر او بار می شود. و نظر ما نیز همین است.»

۴- ابن حجر عسقلانی می گوید: «نقل ابن المنذر الاتفاق علی من سب النبي صلی الله علیه و آله صریحاً و جب قتله»؛^(۲) «ابن منذر نقل اتفاق کرده بر اینکه هر کس پیامبر صلی الله علیه و آله را به طور صریح دشنام دهد قتلش واجب است.»

۵- قاضی عیاض می گوید: «اجمعت الأمة علی قتل متنقصة من المسلمین و سابقک»؛^(۳) «امت بر کشتن کسی که از مسلمانان بر پیامبر صلی الله علیه و آله نقص وارد کرده و نیز دشنام دهنده او اجماع نموده است.»

۶- ابوبکر بن منذر می گوید: «اجمع عوام اهلی العلم علی ان علی من سب النبي صلی الله علیه و آله یقتل، و ممن قال ذلك مالک بن انس، واللیث، و احمد، و اسحاق، و هو مذهب الشافعی»؛^(۴) «عموم اهل علم اجماع کرده اند بر اینکه هر کس پیامبر صلی الله علیه و آله را دشنام دهد حکم او کشتن است. و از جمله کسانی که قائل به آن شده؛

ص: ۲۰۰

۱- ۳۳۷. المحلی، ج ۱۱، ص ۴۱۳.

۲- ۳۳۸. فتح الباری، ج ۱۲، ص ۲۴۸.

۳- ۳۳۹. الشفا بتعریف حقوق المصطفی صلی الله علیه و آله، ج ۲، ص ۲۱۱.

۴- ۳۴۰. الإشراف علی مذهب اهل العلم، ج ۳، ص ۱۶؛ الشفا بتعرف حقوق المصطفی، ج ۲، ص ۲۱۵.

مالک بن انس، لیث، و احمد و اسحاق است و این مذهب شافعی می باشد.»

۷- قاضی عیاض می گوید: «و بمثله قال ابوحنیفه و اصحابه، و الثوری و اهل الکوفه؛ و الأوزاعی فی المسلمین»؛^(۱) «و همین، رأی ابوحنیفه و اصحاب او و ثوری و اهل کوفه و اوزاعی در مسلم است.»

۸- محمد بن سحنون می گوید: «اجمع العلماء ان شاتم النبی صلی الله علیه و آله المتنقص له کافر، و الوعید جار علیه بعذاب الله له، و حکمه عند الأمه قتل، و من شک فی کفره و عذابه کفر»؛^(۲) «علما اجماع کرده اند بر اینکه دشنام دهنده بر پیامبر صلی الله علیه و آله و کسی که بر او نقص وارد کند کافر و بر او وعده عذاب الهی داده شده است، و حکم او نزد امت قتل است، و کسی که در کفر و عذاب او شک کند کافر می باشد.»

۹- ابوسلیمان خطابی می گوید: «لاعلم احداً من المسلمین اختلف فی وجوب قتله اذا کان مسلماً»؛^(۳) «کسی از مسلمانان در وجوب قتل دشنام دهنده پیامبر صلی الله علیه و آله اختلاف ندارد، در صورتی که او مسلمان باشد.»

۱۰- اسحاق بن راهویه می گوید: «اجمع المسلمون ان من سب الله او سب رسوله صلی الله علیه و آله او دفع شیئاً ممّا انزل الله او قتل نبیاً من انبیاء الله عزوجلّ انه کافر بذلك و ان کان مقراً بكل ما انزل الله»؛^(۴) «مسلمانان بر این اجماع کرده اند که هر کس خدا و یا رسولش را دشنام دهد یا چیزی از آیات خدا را انکار کند، یا پیامبری از پیامبران خدای عزوجل را بکشد، به این عملش کافر می شود گرچه به تمام آنچه خدا نازل کرده اقرار داشته باشد.»

ص: ۲۰۱

۱- ۳۴۱. الشفاء، ج ۲، ص ۲۱۵.

۲- ۳۴۲. همان، ص ۲۱۵ و ۲۱۶.

۳- ۳۴۳. معالم السنن، ج ۱۱، ص ۴۰۸.

۴- ۳۴۴. التمهید، ابن عبدالبر، ج ۴، ص ۲۲۶، به نقل از او.

گرچه برخی از معاصران اهل سنت اصرار دارند که بگویند: توبه مرتد مسلمان و کافر پذیرفته می شود و لذا بدین جهت بر فتوای امام خمینی صلی الله علیه و آله تهاجم کرده و آن را مورد انتقاد قرار داده اند، ولی غالب علمای اهل سنت و عموم علمای شیعه این رأی را نپذیرفته و فتوا به عدم فسخ حکم مرتد فطری با توبه داده اند اینک به نقل اقوال علمای اهل سنت در این باره می پردازیم؛

۱ - قاضی عیاض می گوید: «انّ مشهور مذهب مالک و اصحابه و قول السلف و جمهور العلماء قتله حدّاً لا کفرّاً ان اظهر التوبه منه و لهذا لا تقبل عندهم توبته»؛^(۱) «مشهور از مذهب مالک و اصحاب او و قول سلف و جمهور علما آن است که توبه مرتد پذیرفته نمی شود و به جهت حد کشته می گردد.»

۲ - قابسی می گوید: «اذا اقرّ بالسبّ و تاب و اظهر التوبه قتل بالسبّ؛ اذ هو حدّه، و اما فیما بینہ و بین اللّٰه تعالی فتوبته تنفعه»؛^(۲) «هر کس اقرار به سب کرده و اظهار توبه کند به سبش کشته می شود؛ زیرا که آن، حدّ اوست، ولی بین او و بین خدای متعال توبه اش باعث نفع رساندن به اوست.»

۳ - ابن سحنون درباره کسی که پیامبر صلی الله علیه و آله را دشنام داده و سپس توبه کرده است می گوید: «لم تزل توبته عنه القتل»؛^(۳) «توبه اش باعث نمی شود که از کشته شدن رها شده شود.»

ص: ۲۰۲

۱- ۳۴۵. الشفا، ج ۲، ص ۲۵۴.

۲- ۳۴۶. السیف المسلول، تقی الدین سبکی، ص ۱۶۲، به نقل از او.

۳- ۳۴۷. همان.

۴ - ابو عمران فاسی می گوید: «من سبّ النبی صلی الله علیه وآله ثم ارتدّ عن الاسلام قتل و لم یستتب؛ لأنّ السبّ من حقوق الادمیین التي لا تسقط عن المرتد»؛^(۱) «کسی که پیامبر صلی الله علیه وآله را ناسزا گوید و سپس از اسلام مرتد شود کشته خواهد شد و از او درخواست توبه نمی شود؛ زیرا که سبّ از حقوق مردم است که از مرتد ساقط نمی گردد.»

۵ - امام جوینی شافعی می گوید: «... فانّ حد من یسبّ النبی صلی الله علیه وآله القتل، فکما لا یسقط بالتوبه کذلک لا یسقط القذف الواجب لسبّ النبی صلی الله علیه وآله بالتوبه. و ادعی فیہ الاجماع...»؛^(۲) «... حد کسی که به پیامبر صلی الله علیه وآله ناسزا گوید کشتن است، و همان گونه که حدّ قذف با توبه ساقط نمی گردد، با توبه نیز به حدّ واجب کشتن کسی که پیامبر صلی الله علیه وآله را ناسزا گفته ساقط نمی شود.»

۶ - ابن تیمیه از احمد بن حنبل به روایت پدرش نقل کرده که گفت: «کل من شتم النبی صلی الله علیه وآله و تنقّصه، مسلماً کان او کافراً فعليه القتل، و اری ان یقتل و لا یستتاب»؛^(۳) «هر کسی که پیامبر صلی الله علیه وآله را دشنام داده و به او نقص وارد کند چه مسلمان باشد یا کافر باید کشته شود. و به نظر من او باید کشته شود بدون آنکه توبه اش دهند.»

او نیز از عبدالله بن حنبل نقل کرده که گفت: «سألت ابي عمّن شتم النبی علیه الصلاه والسلام یستتاب؟ قال: قد وجب علیه القتل و لا یستتاب. خالد بن الولید قتل رجلاً شتم النبی صلی الله علیه وآله و لم یستتب»؛^(۴) «از پدرم درباره کسی که

ص: ۲۰۳

۱- ۳۴۸. همان، ص ۱۵۴.

۲- ۳۴۹. السیف المسلول، ص ۱۶۷، به نقل از او.

۳- ۳۵۰. الصارم المسلول، ابن تیمیه، ص ۳۰۰.

۴- ۳۵۱. همان.

پیامبر صلی الله علیه وآله را دشنام داده سؤال کردم که آیا توبه داده می شود؟ گفت: کشتنش واجب است و توبه داده نمی شود؛ زیرا خالد بن ولید مردی که پیامبر صلی الله علیه وآله را دشنام داده بود بدون آن که توبه اش دهد به قتل رسانید.»

۷- ابوالموهّب عکبری می گوید: «یجب لقذف النبی صلی الله علیه وآله الحدّ المغلظ و هو القتل، تاب او لم یتب، ذمياً کان او مسلماً»؛^(۱) «با نسبت ناروا دادن به پیامبر صلی الله علیه وآله حدّ شدید که همان کشتن است واجب می گردد، خواه توبه کند یا نکند، چه کافر ذمی باشد یا مسلمان.»

۸- ابن تیمیه می گوید: «ذکر جماعات آخرون من اصحابنا انه یقتل سبّ النبی صلی الله علیه وآله و لا تقبل توبته، سواء کان مسلماً او کافراً. و مرادهم بانّه لا تقبل توبته انّ القتل لا یسقط عنه بالتوبه...»؛^(۲) «جماعت دیگری از اصحاب ما ذکر کرده اند که دشنام دهنده پیامبر صلی الله علیه وآله کشته می شود و توبه او مورد قبول نمی گردد چه مسلمان باشد یا کافر. و مراد آنان به عدم قبول توبه او این است که با توبه، حکم کشتن از او ساقط نمی گردد.»

۹- او همچنین از قاضی ابوشریف ابوعلی بن ابی موسی در کتاب «الارشاد» نقل کرده: «و من سبّ رسول الله صلی الله علیه وآله قتل و لم یستتب، و من سبّه صلی الله علیه وآله من اهل الذمه قتل و ان اسلم»؛^(۳) «و کسی که رسول خدا صلی الله علیه وآله را سبّ کند کشته می شود و توبه داده نمی شود. و کسی که از اهل ذمه او را دشنام دهد کشته می شود گرچه مسلمان شود.»

ص: ۲۰۴

۱- ۳۵۲. همان، ص ۳۰۲.

۲- ۳۵۳. همان، ص ۳۰۲.

۳- ۳۵۴. همان، ص ۳۰۳.

۱۰ - و نیز از ابوعلی بن بناء در کتاب «الخصال و الأقسام» نقل کرده: «و من سبّ النبی صلی الله علیه و آله و جب قتله و لایقبل توبته و ان کان کافراً فأسلم، فالصحيح من المذهب أنه یقتل ایضاً و لایستتاب. قال: و مذهب مالک کمذهبنا»؛ (۱) «و کسی که پیامبر صلی الله علیه و آله را دشنام دهد قتلش واجب است و توبه اش پذیرفته نمی شود، و اگر کافر باشد و پس از سبّ مسلمان شود، صحیح از مذهب آن است که او نیز کشته می شود و توبه اش پذیرفته نمی گردد. و مذهب مالک نیز همانند مذهب ماست.»

۱۱ - مالک بنابر روایت ابن قاسم و مطرف می گوید: «من سبّ النبی صلی الله علیه و آله قتل و لم یستتب. و قال ابومصعب و ابن ابی اویس: سمعنا مالکاً یقول: من سبّ النبی صلی الله علیه و آله من مسلم او کافر قتل و لم یستتب. قال اشهب عنه: من سبّ النبی صلی الله علیه و آله من مسلم او کافر قتل و لم یستتب»؛ (۲) «هر کس پیامبر صلی الله علیه و آله را دشنام دهد کشته می گردد. و توبه داده نمی شود. و ابومصعب و ابن ابی اویس گفته اند که ما از مالک شنیدیم که می گفت: هر کس پیامبر صلی الله علیه و آله را غیر او از پیامبران را دشنام دهد؛ چه مسلمان باشد یا کافر کشته شده و توبه داده نمی شود. اشهب از مالک نقل کرده که گفت: هر کس از مسلمان یا کافر پیامبر صلی الله علیه و آله را دشنام دهد بدون توبه دادن کشته می شود.»

۱۲ - درباره توبه دادن دشنام دهنده پیامبر صلی الله علیه و آله از شافعی دو قول رسیده است:

ابن تیمیه می گوید: «و اما مذهب الشافعی - رض - فلهم فی سبّ النبی صلی الله علیه و آله و جهان؛ احدهما: هو کالمرتد اذا تاب سقط عنه القتل، و هذا قول جماعه منهم،

ص: ۲۰۵

۱- ۳۵۵. همان.

۲- ۳۵۶. همان، ص ۳۱۱.

و هو الذی یحکمه اصحاب الخلاف عن مذهب الشافعی. و الثانی: انّ حدّ من سبّه القتل، فکما لایسقط حدّ القذف بالتوبه لایسقط القتل الواجب بسبّ النبی صلی الله علیه وآله بالتوبه. قالوا: ذکر ذلک ابوبکر الفارسی، و ادعی فیہ الاجماع...»؛^(۱) «برای مذهب شافعی درباره دشنام دادن پیامبر صلی الله علیه وآله دو قول است؛ یکی این که حکم او همانند مرتد است که اگر توبه کند قتل از او برداشته می شود، و این قول جماعتی از آنان است، و نیز حکمی است که اصحاب خلاف آن را از مذهب شافعی حکایت کرده اند. و قول دوم این است که حد کسی که پیامبر صلی الله علیه وآله را دشنام دهد قتل است. و همانگونه که حدّ قذف به توبه برداشته نمی شود، حدّ قتل نیز برای دشنام دهنده به پیامبر صلی الله علیه وآله با توبه ساقط نمی گردد. گفته اند: این مطلب را ابوبکر فارسی نیز ذکر کرده و در آن ادعای اجماع نموده است...».

اسلام و دعوت به همزیستی مسالمت آمیز

اسلام در روابط بین الملل اصل را بر همزیستی مسالمت آمیز با دیگر ادیان و ملل قرار داده است، و این مطلبی است که غربی ها نیز به آن اشاره کرده اند؛

«مارسل بوازار» پژوهشگر انستیتوی تحقیقات عالی بین الملل در ژنو می گوید: «بنا به تحقیق عده ای از محققان اسلامی، در اسلام، صلح و همزیستی مبنای گسترش روابط مسلمانان با دیگر ملت ها قرار گرفته است.»^(۲)

و لذا خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید: «قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ...»؛^(۳) «بگو: ای اهل کتاب! بیاید به

ص: ۲۰۶

۱- ۳۵۷. همان، ص ۳۱۲.

۲- ۳۵۸. سیری در تعالیم اسلام، ص ۲۰۷، به نقل از او.

۳- ۳۵۹. سوره آل عمران، آیه ۶۴.

سوی سخنی که میان ما و شما یکسان است؛ که جز خداوند یگانه را نپرستیم و چیزی را همتای او قرار ندهیم؛ و بعضی از ما، بعضی دیگر را - غیر از خدای یگانه - به خدایی نپذیرد...».

جالب توجه اینکه اسلام در پایبندی به معاهدات، گوی سبقت را از همگان ربوده و نمی توان در دوران حیات پیامبر صلی الله علیه و آله کوچک ترین موردی را یافت که پیمانی با دشمنان بسته و آن را نقض کرده باشد.^(۱)

اسلام با اعلان اصل نفی اکراه و اجبار در دین، پایه دعوت جهانی خود را بر اساس تعقل و اعتقاد آزاد قرار داده است آنجا که می فرماید: «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ...»^(۲) «در قبول دین، اکراهی نیست. [زیرا] راه درست از راه انحرافی، روشن شده است...».

اسلام و عدم مداخله در امور دیگر کشورها

اسلام درباره روابط بین الملل گذشته از اینکه به همزیستی مسالمت آمیز توجه خاص نموده و همچنین در کنار این اصل مهم، اصل عدم دخالت در امور و شؤون دیگر کشورها را نیز حاکم بر روابط بین الملل می داند مگر آن که دیگر کشورها در کشور اسلامی مداخله نمایند. و لذا قرآن کریم می فرماید: «... فَإِنْ اعْتَرَفْتُمُوهَا فَلَمْ يَغْتَرِبُوا عَلَيْكُمْ فَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا»^(۳) «پس اگر از شما کناره گیری کرده و با شما پیکار نمودند، [بلکه پیشنهاد صلح کردند، خداوند به شما اجازه نمی دهد که متعرض آنان شوید.»

ص: ۲۰۷

۱- ۳۶۰. اسلام و حقوق بین الملل، محمد ابراهیمی و سید علی رضا حسینی، ص ۵۰.

۲- ۳۶۱. سوره بقره، آیه ۲۵۶.

۳- ۳۶۲. سوره نساء، آیه ۹۰.

یکی از اصولی که اسلام در روابط بین الملل تأکید فراوانی بر آن داشته، اصل احترام به تعهدات است.

خداوند متعال می فرماید: «أَوْفُوا بِالْعُقُودِ...»؛^(۱) «به پیمان ها [و قراردادها] وفا کنید...».

و نیز می فرماید: «وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ...»؛^(۲) «و به عهد [خود] وفا کنید...».

و در مذمت پیمان شکنان می فرماید: «إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ * الَّذِينَ عَاهَدتَّ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرْهٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ»؛^(۳) «به یقین، بدترین جنبندها نزد خدا، کسانی هستند که کافر شدند و ایمان نمی آورند. همان کسانی که با آن ها پیمان بستیم؛ سپس هر بار عهد و پیمان خود را می شکنند؛ و [از پیمان شکنی و خیانت،] پرهیز ندارند.»

پیامبر اسلام نیز به کرات بر این اصل تأکید کرده و مسلمانان را به رعایت پیمان های خود با افراد دعوت نموده است و لذا می فرماید: «المؤمنون عند شروطهم»؛^(۴) «مؤمنان نسبت به شرطها و تعهداتی که کرده اند متعهد می باشند.»

اسلام در مورد این اصل تنها به روابط داخلی مسلمانان بسنده نکرده بلکه آن را بر روابط بین الملل نیز تعمیم داده و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در روابط خارجی خود نیز به آن عمل کرده است.

ص: ۲۰۸

۱- ۳۶۳. سوره مائده، آیه ۱.

۲- ۳۶۴. سوره اسراء، آیه ۳۴.

۳- ۳۶۵. سوره انفال، آیات ۵۵ و ۵۶.

۴- ۳۶۶. المکاسب، شیخ انصاری، ص ۲۱۵.

پاسخ به شبهات

اشاره

ص: ۲۰۹

اینک بعد از بحث و بررسی درباره سلمان رشدی و حکم او به بررسی شبهات در این باره می پردازیم؛

۱ - شبهه دخالت در امور دیگر کشورها

برخی می گویند: حکم قتل سلمان رشدی از آن جهت که شهروند یک کشور خارجی است مشمول دخالت در امور دیگر کشورها به حساب می آید و لذا مطابق قوانین بین المللی محکوم به بطلان است.

«جفری هاو» در این باره می گوید: «این حکم از اصل باطل است؛ زیرا نشانگر دخالت در شئون داخلی بریتانیا به حساب می آید، و کسی حق ندارد مردم را به ترور شخصی در سرزمین های بریتانیا تحریک کند یا بر ضد یکی از هموطنان مقیم در این کشور اقدامی انجام دهد».^(۱)

این شبهه و اشکال حتی از برخی روحانی نماهای غرب زده نیز مطرح شد که در پناه کفر در کشورهای غربی پناهنده بوده و زندگی می کردند که یکی از آنها مهدی روحانی است.

آنان در تأیید سلمان رشدی و دولت انگلستان و بر ضد فتوای امام خمینی رحمه الله گفتند: «تنفیذ حکم شریعت ولو در حق یک مسلمان جایز نیست در صورتی که موجب بی احترامی به قوانین خاص یک دولت اجنبی و بیگانه شود».

ص: ۲۱۰

اولاً: این حکم در حقیقت نشانه گرفتن مسبین و بانیان اصلی این کتاب است که چهره خود را در پشت سر سلمان رشدی مخفی کرده اند، و لذا از آنجا که طرف مقابل مسلمانان، غرب جنایتکار و در رأس آن ها انگلستان است، و هدفی جز تحریک مسلمانان و زمینه سازی برخورد تمدن ها و برپایی دوباره جنگ های صلیبی نبوده است لذا جا داشت که یکی از رهبران اسلامی این توطئه را درک کرده و با آن به شدت مقابله کند.

ثانیاً: احکام دین اسلام موافق با عقل و حکمت و منطبق بر موازین فطرت و هماهنگ با سنت های تاریخ و همسو با قوانین طبیعت است؛ چرا که واضح آن ها ذات اقدس الهی است. و لذا دین اسلام فراملیتی و فرامنطقه ای و جهانی و جاودانه است، همان گونه که از ظاهر آیات و روایات استفاده می شود؛ و لذا می توان گفت که مرزبندی های دنیای معاصر نمی تواند مانعی برای شمول مقررات دین اسلام محسوب شود.

بدین جهت است که اسلام، حق اعمال مقررات کیفری بر اشخاص مسئول در تهیه این کتاب را برای خود محفوظ می دارد؛ زیرا که در آن به حریم مقدس اسلام و پیامبر صلی الله علیه و آله توهین شده که در حقیقت توهین به مقدسات بیش از یک میلیارد انسان است.

ثالثاً: وانگهی در رشته حقوق جزای بین الملل، یک سری جرائم به عنوان «جرائم علیه انسانیت» شناخته شده که خصوصیت آن ها این است که کشورهای جهان صلاحیت رسیدگی به آن ها را خواهند داشت، این

موضوع تحت عنوان «فرضیه صلاحیت جهانی حقوق کیفری» مطرح شده است.^(۱)

و می دانیم که جرائم علیه انسانیت لزوماً مربوط به حالت جنگ نیست و اختصاص به جرائمی همچون قتل، کشتار دسته جمعی، برده کشی، تبعید و شکنجه و... ندارد بلکه شامل جرائم حقوقی مربوط به نفس و حیثیت های معنوی نیز می شود که کتاب «آیات شیطانی» از این قبیل جرائم است، و لذا کلیه کشورهای اسلامی که متضرر اصلی این جرم هستند می توانند نسبت به اشخاص مسئول در تهیه این کتاب اقامه جرم نمایند. و در صورتی که مسئولان کشوری که مجرم در آن است او را محاکمه نمی کنند بلکه با اهداف سوئی از او پشتیبانی می نمایند، لذا اسلام به خود حق می دهد که حکم او را اعلام کرده و درصدد اجرای آن باشد.

می دانیم که توجه به دین و مذهب و ارزش های اخلاقی و معنوی جزء فطرت بشر بوده و با عقل نیز قابل اثبات است، و لذا اهانت به این مسائل در حقیقت جنایت و اهانت به بشریت است. خصوصاً آنکه مشاهده کردیم که چگونه این کتاب موجب تشنج در سطح جهان شد که ممکن بود به برخورد جهانی تبدیل شود.

رابعاً: با مراجعه به قوانین بین الملل پی می بریم که نویسنده کتاب «آیات شیطانی» و منتشر کننده آن در انگلستان قوانین بسیاری که درباره حقوق بین الملل تصویب شده را نقض کرده است، اینک به برخی از این قوانین اشاره می کنیم؛

۱ - در منشور ملل متحد، مصوب ۱۹۴۵ میلادی به اصل «تحکیم صلح

ص: ۲۱۲

۱-۳۶۸. حقوق کیفری بین الملل، دکتر حسینقلی، ص ۷۷.

و امنیت جهانی» اشاره شده که در ماده اول آمده است که بر اساس آن دولت‌ها متعهدند که از تشنج آفرینی و اختلال در نظم بین‌المللی جلوگیری کنند، که انتشار این کتاب موجب تشنج آفرینی در سطح بین‌الملل شده است.

و نیز در ماده دوم، بند چهارم آن آمده است: «کشورها می‌بایستی در روابط بین‌المللی خود از کاری که به هر نحو با مقاصد ملل متحد مبادینت داشته باشد، اجتناب ورزند».

۲ - در اعلامیه جهانی حقوق بشر، مصوب ۱۹۴۸ میلادی در مقدمه آن سخن از اهداف این اعلامیه به میان آورده و یکی از آن‌ها را جلوگیری از شیوه‌های خشونت‌آمیز و خصومت‌انگیز معرفی کرده است، که اهانت به وجدان بشری به حساب می‌آید؛ موضوعی که در کتاب سلمان رشدی و نشر آن به حساب نیامده است.

۳ - در میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، مصوب ۱۹۶۹ میلادی آمده است: «دولت‌های طرف این قرارداد متعهد می‌شوند که حقوق شناخته شده در این میثاق را درباره کلیه افراد مقیم در قلمرو حاکمیتشان، بدون هیچ‌گونه تمایزی از قبیل: نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب، عقیده دیگر، اصل و منشأ ملی یا اجتماعی، ثروت، نسبت با سایر وضعیت‌ها محترم شمرده و تضمین کنند».

در حالی که دولت انگلستان در جریان چاپ و نشر این کتاب لاقلاً حقوق مسلمانان آن کشور را نادیده گرفت؛ زیرا هنگامی که مسلمانان انگلستان در این واقعه اقامه دعوی کردند مقامات قضایی و سیاسی آن

کشور اعلام داشتند: «هیچ زمینه‌ای وجود ندارد که بر اساس آن کتاب آیات شیطانی منع شود».^(۱)

۴- در انگلستان قانونی است در حمایت از مقدسات دینی مردم و شهروندان که مسلمانان خواستند از این راه وارد شده و بر ضدّ سلمان رشدی اقامه دعوا کنند ولی دولت انگلستان آن را به مسیحیت تفسیر کرد.

۲- تخیلی بودن کتاب آیات شیطانی

گفته شده: مطالب مندرج در این کتاب «آیات شیطانی» تخیلی بوده و فاقد جنبه واقعی و خارجی است؛ و لذا کسی نباید از آن رنجیده شود.

«سلمان رشدی» در نامه‌ای خطاب به «گانندی» در دفاع از کتابش می‌نویسد: «در این داستان، از پیامبری سخن به میان آمده که نامش محمد نیست و یاران و انصار غیر واقعی پیرامون او گرد آمده‌اند».^(۲)

او در سبک نگارش خود گفته است: «... خوشبختانه آنچه می‌نویسیم، نوعی افسانه امروزی است. بنابراین مسأله‌ای ندارد، به کسی بر نمی‌خورد، گفته‌هایم را خیلی جدی نمی‌گیرند و در نتیجه لزومی هم ندارد که علیه من اقدامی بکنند، چه راحت».^(۳)

و به تعبیر برخی از غربیان که معتقدند چون داستان آیه‌های شیطانی با واقعیت مطابقت ندارد، بنابراین نمی‌تواند موهن باشد.^(۴)

ص: ۲۱۴

۱- ۳۶۹. نقد توطئه آیات شیطانی، ص ۱۸۸.

۲- ۳۷۰. آزادی ابراز عقیده، ص ۳۴.

۳- ۳۷۱. نقد توطئه آیات شیطانی، مهاجرانی، ص ۸۴، به نقل از رمان شرم، ص ۸۱.

۴- ۳۷۲. همان، ص ۳۲.

اولاً: شواهدی وجود دارد که «سلمان رشدی» از کتابش چیزی بیشتر از یک رمان تخیلی را اراده کرده است؛ او می گوید: «کتاب من به عنوان کتاب تاریخ خوانده خواهد شد».^(۱)

مگر مطالعه کتاب تخیلی انسان را به تاریخ و واقعیت های آن می رساند؟ اگر چنین است، دیگر تخیل نیست.

او نیز می گوید: «من آنچه را در کتاب آیات شیطانی نوشته ام قبول دارم».^(۲) آیا تخیل را می توان تصدیق کرد یا واقعیت را؟

او هنگامی که با بازتاب های تند عمومی مسلمانان مواجه می شود آرزو می کند که ای کاش کتابی با انتقادهای شدیدتر می نوشت.^(۳) پس موضوع کتاب او، انتقاد از واقعیت ها - در نظر او - است نه تخیل محض؛ زیرا تخیلات قابل انتقاد نیستند، بلکه واقعیت ها هستند که انتقادپذیرند.

ثانیاً: اسم، علامت و نشانه ای است برای نشان دادن مسمی، و لذا اگر ابعاد وجودی یک شخصیتی تعریف و ترسیم شود، دیگر احتیاجی به اسم نیست؛ زیرا اسم هر چه باشد شنونده، مسمی را درک می کند.

او در داستان خود به بیان سمبلیک تاریخ اسلام پرداخته، و شخصیت ها و فرازهای تاریخی را خیلی روشن به هم پیوند داده است. چه کسی است که متوجه نشود، منظور از پیامبری که در جاهلیت آمد و بر او آیاتی از

ص: ۲۱۵

۱- ۳۷۳. نقد توطئه آیات شیطانی، ص ۲۴.

۲- ۳۷۴. حقوق جزای عمومی، ولیدی، ج ۱، ص ۲۴، به نقل از او.

۳- ۳۷۵. آزادی ابراز عقیده یا اهانت به توده ها، ص ۲۱.

جانب پروردگار توسط جبرئیل نازل شد، و همسری به نام عایشه و یارانی چون سلمان و اباذر و خالد و حمزه اطراف او گرد آمده اند، و ده ها نشانه دیگر مربوط به کیست؟^(۱)

ثالثاً: او نامی را برای شخصیت داستان خود انتخاب کرده که عبارتند از «ماهوند»، و آن، گذشته از اینکه نامی توهین آمیز است، فرهنگ نویسان آن را به «محمد» ترجمه کرده اند.^(۲)

و حتی خود سلمان رشدی به طور رمز به نام شخصیت قصه خود اشاره کرده و می گوید: «اگر نام او درست تلفظ و ادا شود، به معنای کسی است که باید برای وجود او سپاسگزاری و شکر نمود».^(۳) که این اشاره به نام احمد و محمد است.

و لذا به این نتیجه می رسیم که انتخاب این سبک برای داستان خود در کتاب «آیات شیطانی» و توجیه آن، در حقیقت به جهت باز گذاشتن راهی برای فرار از مسئولیت عمل زشت خود بوده است.

۳- آزادی عقیده و بیان

بر اساس این دفاعیه، بر فرض که این کتاب واقعیت خارجی هم می داشت، به استناد به قانون «حق آزادی عقیده و بیان»، نویسنده آن مجاز بوده چنین افکاری داشته و آن ها را به نگارش درآورد. و لذا سلمان رشدی می گوید: «جمع آوری کتابش از بازار، یک فاجعه و نقض حق آزادی بیان است».^(۴)

ص: ۲۱۶

۱- ۳۷۶. بررسی فقهی حقوقی جرم اهانت به مقدسات اسلام، مهدی غلامی، ص ۹۳.

۲- ۳۷۷. فرهنگ دانشگاهی، آریانپور، ص ۱۳۰۵.

۳- ۳۷۸. روزنامه اطلاعات، ۲۴/۳/۶۸.

۴- ۳۷۹. ردّ شیطان، ژنرال مصطفی طلاس، ترجمه سعید خاکرند، ص ۱۵.

«مارگارت تاچر» نخست وزیر وقت انگلستان، در بیانیه ای که در این مورد برای پارلمان فرستاد گفت: «آزادی عقیده و بیان، پایه و اساس یک جامعه است».^(۱)

در جریان انتشار این کتاب، بخش فرانسوی انجمن قلم که متشکل از ۵۵۰ نویسنده است، در نامه ای به نخست وزیر به اصل «آزادی بیان» استناد کرده و از کتاب «آیات شیطانی» دفاع نمودند.^(۲)

همچنین اتحادیه های مطبوعات خارجی در رم، تصمیم ایران را اقدامی علیه آزادی وجدان، مذهب و عقیده که ارزش های واقعی جهان متمدن و انسانی است، نامیدند.^(۳)

پاسخ

همان گونه که قبلاً اشاره شد آزادی بیان مثل سایر آزادی ها، قلمرو معینی دارد و نمی تواند بی حد و حصر باشد، و کسانی که فلسفه آزادی بیان را ترسیم کرده اند، هیچ گاه آزادی را بدون مسئولیت معرفی نکرده اند، و هیچ عقل سلیمی، آزادی را با رهایی یکی ندانسته است.

آیت الله جوادی آملی می فرماید: «اصولاً انسان یک موجود محدود است و تمام اوصاف کمالی او از قبیل حیات، علم، قدرت، اراده و مانند آن متناهی هستند. ممکن نیست که اصل وجود بشر متناهی باشد و آزادی او که از اوصاف اوست و در اصل تحقق، تابع هستی اوست، غیرمحدود باشد.

ص: ۲۱۷

۱- ۳۸۰. روزنامه ابرار، ۳/۱۲/۶۷.

۲- ۳۸۱. نقد توطئه آیات شیطانی، مهاجرانی، ص ۲۱۹.

۳- ۳۸۲. همان، ص ۲۲۰.

بنابراین، حتماً آزادی های انسان از جمله آزادی بیان او محدود و مشروط و مقید است»^(۱).

۴ - مناقشه در سند روایات

برخی می گویند: «مستند احکام یاد شده در مورد اعدام مرتد، همگی خبر واحد است. دلیل حجیت و اعتبار خبر ثقه بنای عقلاست. عقلاً در امور خطیر و بسیار مهم بر خلاف دیگر امور، به خبر ثقه اکتفا نمی کنند»^(۲).

پاسخ

اولاً: این مسأله مورد اجماع فقها است و حتی ادعای اجماع منقول و محصل در مسأله شده است^(۳) و این اختصاص به شیعه ندارد بلکه نزد اهل سنت نیز، مسأله ای اجماعی است^(۴).

ثانیاً: روایات در این مسأله به حدّ تواتر بوده و یا در حدّ استفاضه می باشد، و لذا ابن ادریس حلّی و سید مرتضی که به خبر واحد عمل نمی کنند اصل این حکم را قبول دارند^(۵).

ثالثاً: خبر واحد حجت است و حجت آن به ادله ای از قرآن و روایات و سیره عقلا و اجماع ثابت می باشد و همان گونه که در جای خود ثابت کرده ایم به طور حتم مفاد این روایات که اعدام مرتد است با سیره عقلا و عقل قطعی هماهنگی کامل دارد.

ص: ۲۱۸

۱- ۳۸۳. فلسفه حقوق بشر، جوادی آملی، ص ۹.

۲- ۳۸۴. آزادی عقیده و مذهب، محسن کدیور، ص ۲۵۹.

۳- ۳۸۵. الخلاف، ج ۵، ص ۳۵۴؛ جامع الخلاف و الوفاق، ص ۴۹۹؛ جواهر الکلام، ج ۴۱، ص ۶۰۵ و...

۴- ۳۸۶. المجموع، ج ۱۹، ص ۲۲۸؛ المغنی، ج ۱۰، ص ۷۴ و...

۵- ۳۸۷. السرائر، ج ۲، ص ۷۰۷.

گفته شده: «به نصّ قرآن کریم اکراه در دین منفی و منهی است، بنابراین، حکم اعدام مرتد معارض است با آیه شریفه «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ» و آیات متعددی... این آیات آبی از تخصیص است؛ چرا که اشاره به حکم عقلی دارد... لذا چنین روایاتی از اعتبار ساقط است و عملشان را به اهلشان وامی گذاریم، به این معنا که مفاد این روایات بر ما روشن نیست و می باید با رجوع به حضرات معصومین علیهم السلام رفع ابهام و اجمال گردد و تا این زمان نمی توان به مفاد این روایات عمل کرد»^(۱).

پاسخ

اولاً: آیه «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ» مربوط به پذیرش اولیه دین است که هر کس باید با تحقیق همه جانبه دین را بپذیرد و روایات ارتداد مربوط به بعد از پذیرش دین است و لذا مورد آن دو فرق می کند.

ثانیاً: روایات حکم مرتد صحیح السند بوده و مفاد آن نیز بسیار واضح و روشن است و اجمالی ندارد تا علم به آن ها را به حضرات معصومین علیهم السلام ارجاع دهیم، و لذا راه دیگری را که می توان پیمود و مسأله را حل کرد این که در مفاد آیه «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ» تصرف کرده و معنایی برای آن کرد که با این احادیث هیچ گونه منافاتی نداشته باشد؛ زیرا مطابق با قاعده معروف «الجمع مهما امکن اولی من الطرح» وظیفه داریم حتی الامکان بین دو دسته ادله جمع کرده و به مفاد آن دو عمل نماییم.

ص: ۲۱۹

اشکال شده: «قرآن کریم اگرچه تغییر ایمان به کفر را مذموم دانسته اما بنابر منطق متین خود تنها از عواقب سوء اخروی آن ها خبر داده و هیچ مجازات دنیوی از قبیل اعدام و حبس ابد را تجویز نکرده است...» (۱).

پاسخ

اولاً: از کجا که فقط سخن از عاقبت سوء اخروی گفتن منطق متین است؟! چه بسیار افرادی که در جامعه زندگی کرده و اعتقادی به بزرخ و قیامت و حساب و کتاب ندارند و یا بی اهمیت نسبت به این امورند، و لذا به طور حتم احتیاج به یک حکم بازدارنده اجتماعی در همین دنیا است تا از جرم هایی که باعث اختلال نظام جامعه می شود جلوگیری شود.

ثانیاً: قرآن کریم تمام خصوصیات احکام مسایل را بیان نکرده و تنها به کلیات احکام و یا لااقل بخشی از جزئیات آن اشاره نموده است و تفصیل آن به پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله واگذار شده است.

خداوند متعال می فرماید: «وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ»؛ (۲) «و ما این ذکر [= قرآن را بر تو نازل کردیم، تا آنچه به سوی مردم نازل شده است برای آن ها روشن سازی؛ و شاید اندیشه کنند.»

در نتیجه بیانات پیامبر صلی الله علیه و آله در ذیل آیات که در حقیقت توضیح دهنده مقصود آن هاست برای همه حجت است و از آن جمله مسأله حکم مرتد می باشد.

ثالثاً: از کجا که قرآن سخن از عقوبت و مجازات دنیوی از قبیل اعدام

ص: ۲۲۰

۱- ۳۸۹. همان، ص ۲۵۷.

۲- ۳۹۰. سوره نحل، آیه ۴۴.

و حبس ابد و... برای مجرمان معین نکرده است؟ مگر درباره حکم «محارب» نمی فرماید: «إِنَّمَا جَزَاُ الَّذِينَ يَحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يَقْتُلُوا أَوْ يَصَلُّوا أَوْ يَنْقُطَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خَلْفٍ أَوْ يَنْفُوا مِنَ الْأَرْضِ...»؛^(۱) «کیفر آن ها که با خدا و پیامبرش به جنگ برمی خیزند، و اقدام به فساد در روی زمین می کنند، [و با تهدید اسلحه، به جان و مال و ناموس مردم حمله می برند،] فقط این است که اعدام شوند؛ یا به دار آویخته گردند؛ یا [چهار انگشت از] دست [راست] و پای [چپ] آن ها، بعکس یکدیگر، بریده شود؛ و یا از سرزمین خود تبعید گردند...».

۷- اشکال بر اجرای حدود الهی در عصر غیبت

و نیز می گویند: «... قول معروف، عدم جواز اقامه حدود در غیرزمان حضور معصوم است تا آنجا که برخی بر این امر، ادعای اجماع کرده اند.»^(۲)

پاسخ

اولاً: اشکال ایشان در اصل حکم بود که با بنای عقلا سازگاری ندارد و این اشکال اختصاص به عصر غیبت ندارد بلکه اعتراض او شامل اجرای این حکم در عصر معصوم نیز می شود.

ثانیاً: اجماعی که ادعا شده واقعیت ندارد و فقط به ابن زهره چنین اجماعی نسبت داده شده است، و حتی به تعبیر صاحب «جواهرالکلام» نه تنها اجماع مورد ادعای آنان محقق نیست بلکه اجماع بر خلاف دیدگاه آن ها وجود دارد.^(۳)

ص: ۲۲۱

۱- ۳۹۱. سوره مائده، آیه ۳۳.

۲- ۳۹۲. همان، ص ۲۵۹.

۳- ۳۹۳. جواهرالکلام، ج ۲۱، ص ۳۹۳ و ۳۹۴.

آیت الله خویی رحمه الله می فرماید: «معروف و مشهور این است که اقامه حدود در عصر غیبت جایز است و در این مسأله مخالفتی نقل نشده مگر از ابن زهره و ابن ادریس که البته چنین اجماعی هم ثابت نگردیده است».^(۱)

صاحب «جواهرالکلام» به طور قطع از این مسأله دفاع کرده و برای اثبات آن به ادله گوناگونی استناد کرده است، از آن جمله روایات بسیاری که بر اساس آن، فقیه جامع الشرایط در عصر غیبت به عنوان امین پیامبر صلی الله علیه و آله و جانشین معصوم علیهم السلام در اجرای حدود الهی معرفی شده است،^(۲) و کثرت این روایات ضمن تنوع راویان آن، از آن ها روایاتی در حد استفاضه ساخته است.

او در پایان سخنانش می گوید: «این مسأله به حدی آشکار است که نیازی به استدلال ندارد و شگفت آور است که برخی در این مسأله وسوسه می کنند، گویا این دسته حتی اندکی طعم فقه را نچشیده اند».^(۳)

او حتی روایتی که دلالت بر اختصاص اجرای حدود در عصر امام دارد را تضعیف نموده است.

۸ - تبدیل حکم به تبدیل موضوع

برخی می گویند: «قصه ارتداد و شدت عمل با مخالفان، قصه حق و باطل نیست، بلکه قصه براندازی است. براندازی و تهدیدی که در دوران ناتوانی، متوجه یک مجموعه می شود. وقتی اسلام در دوران کودکی و کوچکی بود به سهولت می شد این نهال نوپا را برکنند، در مقابل کمترین

ص: ۲۲۲

۱- ۳۹۴. مبانی تکمله المنهاج، ج ۱، ص ۲۲۴، مسأله ۱۷۷.

۲- ۳۹۵. جواهر الکلام، ج ۲۱، ص ۳۹۳.

۳- ۳۹۶. همان، ص ۳۹۷.

خطری که آن را تهدید می کرد از آن مراقبت می شد، اما اینک که این درخت این چنین تناور شده و دیگر کسی خیال برکندن آن را نمی تواند بکند و زور رستم ها هم به آن نمی رسد، دیگر برگی از این درخت کندن تأثیری نمی گذارد» (۱).

پاسخ

دشمنان اسلام از هر طرف درصدد ضربه زدن به اسلام و ریشه کن نمودن آن هستند و در حقیقت با طرح برخورد تمدن ها می خواهند ایمان مردم را تضعیف کرده و اسلام را نابود نمایند، و ما در این باره خطر دشمن را دست کم گرفته ایم. اگر در عصر ظهور اسلام از راه محدودی تهاجم اعتقادی بر ضد اسلام بود به طور قطع امروزه تهاجمات بیشتر و همه جانبه شده و ایمان مردم مورد هدف قرار گرفته است؛ گرچه اسلام در این برهه از زمان از استحکام ویژه ای برخوردار است، ولی در مقابل آن، کفر هم نسبت به زمان سابق قدرتمند شده و تهاجم همه جانبه ای را بر ضد اسلام و مقدسات مسلمانان شروع کرده است که از آن جمله می توان به موضوع کتاب سلمان رشدی اشاره کرد.

۹- طرح توبه سلمان رشدی

برخی می گویند: سلمان رشدی از عملکرد خود توبه کرده و از مسلمانان به جهت اهانت به اسلام و ساحت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله معذرت خواهی کرده است، و لذا حکم قتل او نیز باید پس گرفته شود.

پاسخ

اولاً: مطابق نظر عموم فقهای اسلامی حکم مرتد فطری با توبه از بین

ص: ۲۲۳

نمی رود. و لذا امام خمینی رحمه الله فرمود: «سلمان رشدی اگر توبه کند و زاهد زمان نیز گردد، بر هر مسلمانی واجب است با جان و مال، تمامی هم خود را به کار گیرد تا او را به درک واصل گرداند».^(۱)

ثانیاً: مسأله سلمان رشدی همان گونه که اشاره کردیم مسأله ای شخصی نبوده تا از آن اغماض گردد، بلکه توطئه ای عظیم و حساب شده بر ضد اسلام و مسلمین بوده است که اگر مسلمانان از آن کوتاه می آمدند ضربه ای بسیار سهمگین در پیش رو داشتند، ولی با مواجه شدن با فتوای کوبنده و محکم امام خمینی رحمه الله غرب فهمید که مسلمانان مصمم به دفاع از دین و آیین خود می باشند، گرچه مال و جان و آبروی آن ها در خطر قرار گیرد.

ثالثاً: به طور حتم می دانیم سلمان رشدی هرگز حاضر نشد تا از عمل زشت و کریه خود اظهار ندامت و پشیمانی کند بلکه بر کینه توزی و عناد خود اصرار ورزید، و این مطلبی است که غربی ها نیز بر آن اشاره کرده اند؛

«نیل پستمن» می گوید: «سلمان رشدی در مناظره ای که با دکتر هشام العصاوی در شبکه بی بی سی داشت، از پذیرفتن پیشنهاد معذرت خواهی از مسلمانان خودداری می کند و در جواب می گوید: هرگز معذرت خواهی نخواهم کرد».^(۲)

۱۰ - افسانه غرائق

اهل سنت در کتب خود احادیثی را نقل کرده و به پیامبر صلی الله علیه و آله نسبت می دهند که با مقام عصمت آن بزرگوار در مقام ابلاغ وحی سازگاری ندارد.

ص: ۲۲۴

۱- ۳۹۸. صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۲۶۸.

۲- ۳۹۹. تکنوپولی، ص ۱۶۱.

و می تواند متمسکی برای امثال سلمان رشدی باشد. اینک به نمونه هایی از آنها اشاره می کنیم:

۱ - ابن جریر طبری به سند صحیح - نزد خود - از ابن عباس و دیگران نقل کرده که پیامبر صلی الله علیه و آله در میان جماعتی از مشرکان قریش کنار درب کعبه منتظر نزول آیات قرآن به سر می برد تا با قوم سرکشش بحث کند؛ زیرا از دوری آنها از حق و حقیقت رنج می برد و امیدوار بود تا قومش یکپارچه شوند. چون سوره «نجم» نازل شد حضرت شروع به قرائت آیات آن نمود و هنگامی که به این آیات رسید: «أَفَرَأَيْتُمُ اللَّتَّ وَالْعُزَّىٰ وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَىٰ؛ (۱)» «به من خبر دهید آیا بت‌های «لات» و «عزى»... و «منات» که سؤمین آن هاست [دختران خدا هستند]؟!» شیطان بر او این کلمات را القا کرد: «تلك الغرائق العلی و ان شفاعتهن لترتجى»؛ «آنان متقربان الهی اند که امید شفاعت از آنها می باشد». پیامبر صلی الله علیه و آله گمان کرد که این کلمات وحی است و لذا در بین جماعت قریش تلاوت نمود و از آن گذشته و بقیه سوره را قرائت کرد. بعد از اتمام سوره، پیامبر صلی الله علیه و آله و مسلمانان همگی سجده نمودند و مشرکان از آن جهت که خدایانشان مورد تعظیم قرار گرفته بود سجده کردند.»

خبر این قصه پخش شد تا اینکه به مهاجران حبشه رسید، آنان شروع به بازگشت به شهر مکه کردند و از این توافقی که بین مشرکان و مسلمانان انجام گرفته بود خشنود شدند، همانگونه که پیامبر صلی الله علیه و آله از اینکه آرزوی دیرینه اش در اتحاد بین اقوام قریش تحقق یافته بود خوشحال به نظر

ص: ۲۲۵

می رسید... چون شب شد جبرئیل بر وی نازل شد و عرض کرد: سوره را بر من بخوان. پیامبر صلی الله علیه و آله شروع به قرائت سوره کرد و چون به آن دو جمله رسید جبرئیل عرض کرد: ساکت شو! از کجا این دو جمله را آورده ای؟! رسول خدا صلی الله علیه و آله پشیمان شد و گفت: من بر خدا افترا بستم و به او چیزی را نسبت دادم که نگفته است. لذا حضرت شدیداً محزون شد و از خدا ترسید...» (۱).

ابن حجر عسقلانی بعد از نقل این حدیث می گوید: «در این باره سه حدیث مرسل رسیده که رجال آن همگی مورد وثوق و دارای شرایط صحت اند».

آنگاه شروع به تهاجم بر کسانی می کند که این قصه را دروغ می دانند و می گوید: «هرگاه طُرُق حدیث زیاد و مخارج آن متباین بود، این دلالت بر آن دارد که حدیث دارای اصل و اساس است».

و در آخر می گوید: «این مراسیل قابل احتجاج است و لو نزد کسانی که به مراسیل استدلال نمی کنند؛ زیرا برخی از آن ها برخی دیگر را تأیید می کنند».

پاسخ

۱ - این قصه گرچه ادعا شده که سندهای صحیح دارد و یا حداقل برای آن اصل و اساسی است ولی بنا بر نقل حدیث شناس معروف اهل سنت ناصرالدین البانی تمام سندهای آن ضعیف می باشد و لذا ایشان کتابی را در این باره تألیف نموده اند.

احمد بن حسین بیهقی شافعی می گوید: «هذا الحدیث من جهة النقل

ص: ۲۲۶

غیر ثابت و رواه مطعون فیهم»؛^(۱) «این حدیث از جهت نقل ثابت نیست و به راویان آن طعن وارد شده است».

ابوبکر ابن العربی می گوید: «کَلَّ مایرویه الطبری فی ذلک باطل لا اصل له»؛^(۲) «هرآنچه را که طبری در این باره ذکر کرده اصل و اساسی ندارد».

قاضی عیاض می گوید: «هذا الحدیث لم یخرجه احد من اهل الصحه، و لارواه ثقه بسند سلیم متصل، و انما أولع به و بمثله المفسرون و المؤرخون المولعون بكلّ غریب، المتلقفون من الصحف کل صحیح و سقیم...»؛^(۳) «این حدیث را هیچ یک از کسانی که حدیث صحیح نقل می کنند ذکر نکرده اند و نیز هیچ راوی ثقه ای آن را با سند سالم متصل نقل نکرده است، آری بر نقل این روایت و امثال آن افرادی از مفسران و مورّخان ولع دارند که در صدد نقل هر حدیث غریب اند، کسانی که هر حدیث صحیح و باطل را از کتاب ها جمع کرده و ثبت می کنند...».

۲- این قصه با نصوص قرآن سازگاری ندارد آنجا که می فرماید: «لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ»؛^(۴) «به هیچ گونه باطلی، نه از پیش رو و نه از پشت سر، به سراغ آن نمی آید؛ چرا که از سوی خداوند حکیم و شایسته ستایش نازل شده است».

و نیز در اول همین سوره می فرماید: «وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ * مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ * وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ * إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ *»

ص: ۲۲۷

۱- ۴۰۲. تفسیر فخر رازی، ج ۲۳، ص ۵۰.

۲- ۴۰۳. همان.

۳- ۴۰۴. الشفا، ج ۲، ص ۱۲۵.

۴- ۴۰۵. سوره فصلت، آیه ۴۲.

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى؛ (۱) «سوگند به ستاره هنگامی که افول می کند، که هرگز دوست شما [= محمد صلی الله علیه وآله] منحرف نشده و مقصد را گم نکرده است، و هرگز از روی هوای نفس سخن نمی گوید! آنچه می گوید چیزی جز وحی که بر او نازل شده نیست! آن کس که قدرت عظیمی دارد [= جبرئیل امین او را تعلیم داده است.»

قرآن - طبق این آیات - شهادت و گواهی می دهد که پیامبر صلی الله علیه وآله هرگز گمراه نشده و به جز وحی سخن نمی گوید.

و نیز می فرماید: «إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ»؛ (۲) «ما قرآن را نازل کردیم و ما بطور قطع نگهدار آنیم.»

و می فرماید: «إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَنٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ»؛ (۳) «چرا که او، بر کسانی که ایمان دارند و بر پروردگارشان توکل می کنند، تسلطی ندارد.»

و می فرماید: «إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَنٌ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ وَكِيلًا»؛ (۴) «[اما بدان] تو هرگز سلطه ای بر بندگان من، نخواهی یافت [و آن ها هیچ گاه به دام تو گرفتار نمی شوند]! همین قدر کافی است که پروردگارت حافظ آن ها باشد.»

و می فرماید: «وَلَوْلَا أَن تَبْتَئَاكَ لَقَدْ كِدَّتْ تَزُكَّنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا»؛ (۵) «و

ص: ۲۲۸

۱- ۴۰۶. سوره نجم، آیات ۱-۵.

۲- ۴۰۷. سوره حجر، آیه ۹.

۳- ۴۰۸. سوره نحل، آیه ۹۹.

۴- ۴۰۹. سوره اسراء، آیه ۶۵.

۵- ۴۱۰. سوره اسراء، آیه ۷۴.

اگر ما تو را ثابت قدم نمی ساختیم [و در پرتو مقام عصمت، مصون از انحراف نبودی، نزدیک بود به آنان تمایل کنی].»

۳- این قصه با مقام عصمت انبیاء سازگاری ندارد. مقامی که با دلیل عقل و نقل به اثبات رسیده است.

علامه طباطبایی رحمه الله می فرماید: «الأدلة القطعية على عصمته تكذب متنها و ان فرضت صحه سندها؛ فمن الواجب تنزيه ساحته المقدسه عن مثل هذه الخطيئه مضافاً إلى ان الروايه تنسب اليه صلى الله عليه وآله اشنع الجهل و اقبه»؛^(۱) «ادله قطعی بر عصمت پیامبر صلی الله علیه و آله متن این حدیث را تکذیب می کند بر فرض که سند آن صحیح باشد؛ لذا واجب است که جانب قدسیت پیامبر صلی الله علیه و آله را از امثال این رذایل که کرامت انبیاء را نشانه گرفته، پاک کرد.»

۴- قاضی عیاض می گوید: «این قصه از حیث نظری و عرفی محال به نظر می رسد؛ زیرا قابل التیام با آیات دیگر از این سوره نیست و در ظاهر متناقض است و مدح و ذمّ بتها با هم مخلوط می باشند...»^(۲)

۵- اگر این قصه و حکایت صحیح بود باید شایع می شد و مشرکان آن را متمسک خود قرار داده و با مسلمانان محاجه می نمودند و ادعای پیامبر صلی الله علیه و آله در نسخ آیه را نمی پذیرفتند، در حالی که تاریخ هیچ گونه اشاره ای به این مطالب نکرده است.

ص: ۲۲۹

۱- ۴۱۱. المیزان، ج ۱۴، ص ۴۳۵.

۲- ۴۱۲. الشفا، ج ۲، ص ۱۱۹.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

